

P A T E R I C

DESPRE

VISURI SI VEDENI

Ὁ Ἄ

πέντος,
ἀειπαθόμενος
ἐπὶ τοῦ δαιμονίου

Ὁ ἐν
τῷ ἄθῳ

PATERIC DESPRE VISURI ȘI VEDENII

EXPLICAREA IMAGINII DE PE COPERTĂ

Imaginea copertei prezintă o întâmplare din viața Cuviosului Petru Atonitul¹, primul viețuitor al Muntelui Athos.

Viața Cuviosului Petru este scrisă de Sfântul Grigorie Palama², care însemnează și această dată. Astfel, după cum scrie Sfântul Grigorie, când Diavolul, vrăjmașul veșnic al binelui și inspiratorul răului, a văzut că nu reușește să îl înlăture de la virtuoasa lui viață ascetică și nici să-l arunce în delăsare, a folosit cea mai înfricoșătoare armă ce i-a rămas, înșelăciunea „din dreapta“.

Diavolul a luat chip de înger al luminii și a apărut în peștera unde se nevoia sfântul. Peștera s-a umplut de lumină, însă lumină diavolească. I-a vorbit drept înger și i-a poruncit să părăsească peștera și să se întoarcă în lume, ca să-i mântuiască pe oameni. Desigur, a făcut și o minune impresionantă ca să-l convingă pe sfânt că este înger, și nu diavol. Însă, sfântul a priceput că este Satana cel înșelător și l-a izgonit cu smerenia lui. „Sunt nevrednic de a vedea înger“, a spus și l-a făcut pe diavolul cu chip de înger să dispară.

Câtă prudență, atenție și smerenie e necesar să avem noi pentru a putea să scăpăm de amăgire, dacă și sfinții, care aveau putere de deosebire, trebuiau să aibă multă luare-aminte ca să nu fie înșelați!

¹ Cuviosul Petru († 734) este prăznuit la 12 iunie.

² Mare părinte și teolog din veacul al XIV-lea († 1359), care a dat o nouă dimensiune isihasmului. Este prăznuit ca sfânt la 14 noiembrie și în duminica a doua a Postului Mare.

PATERIC

DESPRE

VISURI ȘI VEDENII

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Traducere: Cristian Spătărelu
Îngrijirea ediției și note:
pr. Eugen Drăgoi

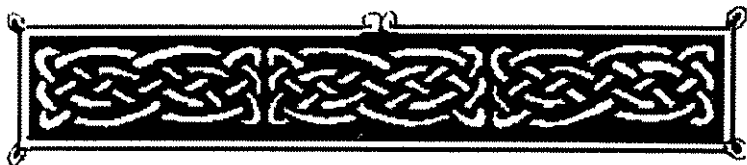
EDITURA EGYMENITA

Traducerea după originalul

ΓΕΡΟΝΤΙΚΟ ΠΕΡΙ ΟΝΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΟΡΑΜΑΤΩΝ

**Editura Sfintei Obști Cuviosul Nicodim din Igoumenița,
Grecia**

I.S.B.N. 973-85652-7-8

CĂTRE CITITOR

*P*ublicația de față se datorează răspunsului frățesc al monahilor din mănăstirea noastră la îndemmurile multor credincioși și fețe bisericești.

Mulți frați întru Hristos, ce trăiesc în lumea provocărilor căpeteniei întunericului, ne-au pus din când în când întrebări și au cerut informare patristică autentică pe tema amăgirii care vine prin visuri, vedenii și arătări. Din această cauză ne-am ocupat cu grijă de problema vedeniilor și a visurilor, studiind pe părinții lucrători ai trezviei din „Filocalie” și pe alți sfinți și duhovnici cu discernământ și iluminăți de Dumnezeu.

La întrebările de mai sus ale credincioșilor am așezat cuvântul pateric limpede și neamăgitor, care i-a liniștit duhovnicește. La rândul lor, ne-ău îndrumat să publicăm ceva cuprinzător în legătură cu vedeniile, ca un ajutor direct.

Îndemmurile acestea, precum și constatarea noastră că domnește o necunoaștere foarte mare a învățăturilor scrierilor sfinte și de pateric pe această temă și, în paralel, un avânt al fenomenelor de amăgire, prin vizionari și profeți mincinoși de diferite soiuri, ne-au condus la întocmirea acestei cărți.

Într-adevăr, astăzi, nimeni nu mai întâlnește cu ușurință păzirea și neîncrederea față de vedenii și visuri, cum se întâmpla în viața Sfinților Părinți, nici nu mai e priceput de mulți cuvântul Apostolului Pavel care zice

„Diavolul se prefacă în înger de lumină“ (II Corinteni 11, 14).

Diavolul, după Sfinții Părinți ai Bisericii, se străduiește, plănuind să-l amăgească pe om, să se prefacă a-l imita pe Dumnezeu, care în iubirea Lui infinită, le arată celor vrednici și sfinți lumea cea duhovnicească și cerească. Astfel Diavolul, acolo unde se simte dorință de vedenii, se înfățișează în chip de înger ori de sfânt, în chipul lui Hristos, ori al Maicii Domnului, ca să-l înșele și să-l distrugă trupește și sufletește pe om. Aici e nevoie de cunoaștere a uneltirilor și strategiilor lui, de luare-aminte și precauție. Acesta, deci, este scopul dar și cuprinsul cărții: prezentarea mijloacelor prin care putem evita amăgirea diavolească.

În cazul amăgirii este primejduită mântuirea omului, pentru care nu poate exista vreun schimb material, după cuvântul Domnului.

Primirea necontrolată sau preocuparea cu așa-zisele vedenii și visuri revelatoare este răspunzătoare pentru multe momente tragice din istoria omenirii și din istoria Bisericii.

De la profeții mincinoși ai vechiului Testament (care susțineau mincinos că Dumnezeu le trimite visuri revelatoare), conducători și membri ai marilor erezii din primii ani creștini (Simon Magul³, Gnosticii⁴,

³ Simeon Magul, vrăjitor din Samaria, a fost botezat de Sf. Apostol Filip (Fapte 8, 13) și a vrut să cumpere de la Apostolii Petru și Ioan puterea de a împărtăși Duhul Sfânt (Fapte 8, 9-25), dând astfel nume păcatului *simoniei*. Cronologic este primul eretic și practica magia și farmecele.

⁴ Gnosticii erau adepții unei filozofii religioase sincretice, care considerau că mântuirea vine prin cunoaștere (în grecește - gnosis). Sunt citați aici, întrucât erau dochetiști, adică susțineau că Hristos n-a avut timp real, ci unul aparent.

Maniheii⁵, Mesalianii⁶, Pavelicienii⁷) până la noile erezii creștine și căpeteniile lor (Penticostalii⁸, Mormonii⁹, Carol Russel al Martorilor lui Iehova¹⁰, O.Z.N.¹¹, „Vestea bună“¹² etc.) diferiți vizionari, vizionare și tălmăcitori de visuri și până la tot felul de descoperitori, spiritiști, mediumi, astrologi „ozeniști“, cu noi - epocari înfățișându-l ca mesia „Epocii Noi“ (New Age) pe Maitreya, la toți aceștia există ceva comun în vedeniile și visurile revelatoare pe care susțin că le văd și anume duhul lui Anticrist. În decursul veacurilor și până astăzi,

⁵ Maniheii erau adepții unei erezii dualiste fondate de filozoful persan Manes-Mani (secolul al III-lea), susținând, între altele, că Iisus Hristos S-a născut din elementele luminoase, care au biruit în lupta cu întunericul și s-au așezat sub soare.

⁶ Mesalienii, adepți a unei secte de asceți apărute în Siria, la sfârșitul secolului al IV-lea, sub conducerea lui Simeon din Mesopotamia, care învățau că harul și păcatul coexistă în suflet și după Botez. Mesalienii recitau încontinuu numai rugăciunea „Tatăl nostru“.

⁷ Pavelicienii, membrii unei secte dualiste apărute în jurul anului 600 în Armenia și Siria, care venerau pe Apostolul Pavel în spiritul învățaturii ereticului Marcion, condamnat de Biserică la mijlocul secolului al II-lea.

⁸ Penticostalii, adepții unei credințe neoprotestante întemeiate în America de pastorul baptist Carol Perham, în secolul XX, care consideră că primesc Botezul Duhului Sfânt ca oarecând Apostolii la Cincizecime și că vorbesc în limbi și au viziuni.

⁹ Mormonii, membrii unei mișcări neoprotestante fondate de „vizionarul“ Joseph Smith în America (1820), care-și mai zic și „Biserica lui Iisus Hristos a sfinților din timpurile din urmă“.

¹⁰ Martorii lui Iehova constituie o mișcare milenaristă întemeiată în America de Charles Taza Russel, în secolul al XIX-lea și dezvoltată de succesorul său, Joseph Franklin Rutherford. Doctrina Martorilor este în bună parte anticreștină, iar practicile rituale învăluite în mister.

¹¹ O.Z.N., pseudoreligie cu tentă științifico-fantastică prin care se încurajează credința în obiecte zburătoare extraterestre.

¹² Vestea bună, mișcare religioasă cu pretenția că deține adevărul absolut în materie de credință.

au atras și atrag nenumărați oameni în amăgire și pierzanie.

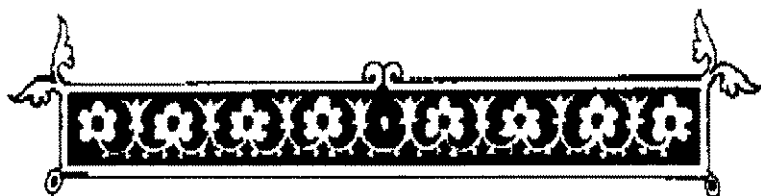
Părinții mănăstirii noastre au strâns și au prelucrat tot acest material și s-au îngrijit de bunul-gust și înfățișarea cărții pe care o țineți în mâini, cu titlul „Pateric despre visuri și vedenii“. În realitate, este o antologie patristică de învățături și exemple pe tema amăgirii prin visuri și vedenii și exprimă în mod autentic învățătura patristică ortodoxă.

Datorăm recunoștință și mulțumiri, pe de o parte, părintelui aghiorit Teoclit Dionisiatul, pentru bunăvoința lui de a scrie Prologul și, pe de altă parte, distinsului nostru profesor, părintele Theodoros Zisis, pentru efortul depus la alcătuirea introducerii cărții.

Nădăjduim că pârâul limpede al acestei învățături patristice, cu mulțimea de exemple și cazuri de amăgire pe care o cuprinde, va oferi o informare dreaptă și convingătoare, va da răspuns multor întrebări pe această temă și va contribui la întoarcerea fraților noștri amăgiți de diavol.

14 iulie 1997,
praznicul Cuviosului Nicodim Aghioritul
Starețul Sfintei Obști Cuviosul Nicodim,
arhimandritul Hrisostom

PROLOG

Îmi mulțumesc preacuviosului stareț al Mănăstirii Sfântul Nicodim Aghioritul, arhimandritului Hrisostom și însoțitorilor săi, pentru deosebita cinste oferită de a alcătui prologul acestei cărți și îmi exprim, împreună cu recunoștința mea că mi-a dat ocazia să spun câteva gânduri de-ale mele pe această temă, cele mai adânci felicitări și smerita mea binecuvântare pentru inspirarea dumnezeiască de a întocmi această publicație unică în felul ei.

Într-adevăr, văzând părintele duhovnicesc și fiii lui întru ascultare că ucigătorul cel vechi de oameni, Diavolul, amăgește o mulțime de creștini ortodocși prin diferitele lui uneltiri și prin mijlocirea visurilor și vedeniilor, pecum a făcut-o în toate veacurile, s-au hotărât să-i ajute pe creștinii aflați în primejdie, dându-i pe față șiretlicurile lui ascunse.

Metoda pentru combaterea uneltirilor Satanei era cunoscută: învățătura Sfinților Părinți; îmbelșugată, convingătoare, plină de Duhul Sfânt, accesibilă, aflată în cărțile lor. De aceea, teologii mănăstirii cu pricina s-au mobilizat cu toții și au cules materialul referitor la amăgirile de acest fel și printr-o prelucrare potrivită, pentru adaptarea adevărului la cititorul obișnuit, au dăruit Bisericii lui Hristos cartea de față cu titlul „Pateric despre visuri și vedenii“.

Și astfel avem acum adunată întreaga învățătură a Părinților purtători de Dumnezeu, care se referă la diferitele feluri de înșelătorie a diavolilor și la diferitele fenomene sufletești; așadar, tâlcuirea lor ne rămâne ușoară, clară, precisă, adevărată, plină de Duh Sfânt, încât să se evite răstălmăcirile înșelătoare, din care cei neștiutori ajung la concluzii ucigătoare de suflet și la rezolvări diavolești. Prin urmare, nu mai există nevoia de a alerga la psihologi, psihanalști și psihiatri pentru a înfrunta probleme psihice sau a interpreta fenomene ce se ridică la nivelul vedeniilor și în spațiul nelămuririlor cu privire la visuri.

Apropiindu-se cineva de cartea „Pateric despre visuri și vedenii“, trebuie să simtă că se află în fața înțelepciunii Sfântului Duh unde vor găsi răspunsul valid, precis și adevărat pentru orice întrebare interioară a lui și rezolvarea și explicarea duhovnicească, încât să nu cadă victimă superstițiilor lor, prejudecăților, uneltirilor diavolești și bănuielilor neîncercate și primejdioase. Când avem în fața noastră o mulțime de zeci de sfinți care vorbesc întru Duhul Sfânt, cum mai putem avea părerea noastră, care trebuie să dispară, în fața strălucirii luminii adevărului dumnezeiesc?

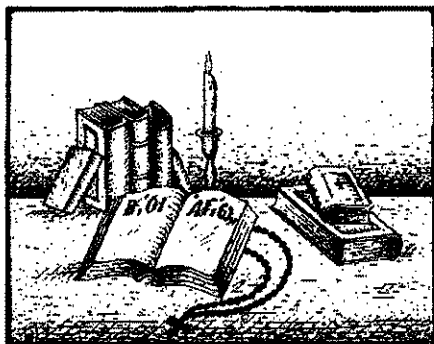
Dacă mai e nevoie să spunem ceva pentru lămurire, acesta este: „Că izvorul oricărei amăgiri este mândria, egoismul, părerea de sine, slava deșartă, pe care diavolii, ca duhuri înrudite, găsesc spațiu potrivit și stăpânesc în suflete, chiar și în ale celor ce se roagă și vor mântuirea lor, însă sunt cuprinși de patimile diavolești la care m-am referit. Precum specifica odinioară smeritul Sfânt Nectarie, scriind măicuțelor din mănăstirea lui: „Și nici una să nu se înșele crezând că rugăciunile și cererile o vor duce pe ea la desăvârșire. Rătăcește, căci la desăvârșire ne poartă Domnul Cel ce locuiește... Fără Hristos Cel ce este întru noi, rugăciunile și cererile ne

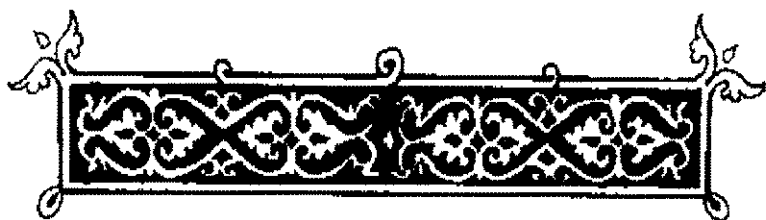
amăgesc. Aceasta zic, ca să vă arăt vouă încotro trebuie să vă întoarceți și ce să căutați... Luptați-vă pentru a vă smeri egoismul vostru, care se aseamănă balaurului celui cu multe capete, se înfățișează ca boală sufletească, ca neascultare, ca nesupunere, ca neînțelepciune, ca neștiință, ca necurătenie, ca iubire de sine, ca poftă, ca slavă deșartă, ca iubire de slavă etc.”.

Și, într-adevăr, realitatea a adeverit învățătura Sfântului Nectarie, în multe cazuri, într-un fel foarte trist. Și de ce? Pentru că oprindu-se la rugăciunea neîncetată, ca la ceva magic și aducător de minuni, anumiți monahi și laici învață amăgitor unirea minții cu inima și alte suișuri înalte, în vreme ce inima lor este plină de patimi, se dedau la mari păcate și nesocotesc smerenia, ascultarea și dragostea, care alcătuiesc temelie și întregirea rugăciunii minții.

Cu alte cuvinte, cum s-a spus deja, nenumărate amăgiri se nasc din mândrie, iar tămăduirea lor se face prin smerenie, dragoste și ascultare, încât sufletul acoperit de harul acestor virtuți nu permite nici unui duh viclean să-l înșele. Cititorul poate găsi mai multe pe această temă în articolul meu „Generalul Macrighianuis și vedeniile lui” („Floarea atonită”, vol. IV, p. 175 - 195).

Monahul Theoclitos Dionisiatul

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

*A*ceastă carte a Sfintei Mănăstiri Sfântul Nicodim, intitulată „Pateric despre visuri și vedenii“, a putut fi scrisă și publicată datorită răspunsului frățesc dat de frații sfintei noastre mănăstiri numeroaselor îndemnuri și rugăminți exprimate de mulți credincioși, frați în Hristos.

Problema rătăcirii și marile primejdii în care pune rătăcirea viața duhovnicească a credincioșilor au fost principalul motiv ce ne-a făcut să ne aplecăm asupra visurilor și vedeniilor. Și aceasta fiindcă Diavolul obișnuiește să întindă creștinilor capcane ucigătoare prin visuri și vedenii care, având adesea formă și conținut aparent duhovnicești, creștinești și înfățișându-se pline de „sfințenie“, îi aduc în rătăcire pe credincioși făcându-i să creadă că, dacă văd în visuri sau vedenii pe Hristos, pe Maica Domnului sau anumiți sfinți, cruci, icoane etc. acestea sunt cu adevărat descoperiri dumnezeiești.

În general, problema rătăcirii și mai ales problema rătăcirii din pricina visurilor sau a vedeniilor datează de multă vreme, luând amploare însă în zilele noastre, evident, din pricina influențelor diavolești și a

îndelungatei lipse a unei cateheze creștin-ortodoxe în ce privește aspectele duhovnicești.

Într-adevăr, astăzi, arareori se mai întâlnesc acea înțeleaptă rețineră și acea lipsă de încredere în „vedeniile și visurile bune”, ce erau o constantă a vieții Sfinților Părinți. De asemenea, puțini sunt cei care pricep cuvântul Sfântului Apostol Pavel ce spune: „Satana se preface în înger al luminii” (II Cor. 11, 14).

Rătăcirea care, în ce privește sensul, este sinonimă cu minciuna (cu minciuna amăgitoare) își are rădăcinile în raiul pământesc al lui Dumnezeu, unde Diavolul i-a amăgit pe protopărinții neamului omenesc, izgonindu-i din rai. De aceea, Diavolul, așa cum ne spune Domnul, este „mincinos” și „tatăl minciunii” (Ioan 8, 44).

Rătăcirea poate apărea în credință, în morală sau în viața duhovnicească, ca în cazul rătăcirii pricinuite de visuri și vedenii.

Pe cel ce nu e cu băgare de seamă, rătăcirea adusă de visuri și vedenii îl poate costa mântuirea veșnică! Prin urmare, problema aceasta este de natură pastorală; de aceea îi privește și pe păstorii Bisericii, dar și pe fiecare credincios în parte. Totodată, binecuvântarea față de Prea Sfințitul Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, pentru traducerea acestei cărți în limba română, spre folosul duhovnicesc al creștinilor din România, vădește marea sa grijă pentru mântuirea turmei celei cugetătoare.

„Pateric despre visuri și vedenii” cuprinde ansamblul învățăturilor Bisericii (ale Sfintei Scripturi și ale Sfintei Tradiții) și, prin urmare, le exprimă în chipul cel mai autentic. Opiniile unanime ale Sfinților Părinți, cuprinse în această carte, constituie un fel de „Consensus

Patrum“ („Înțelegere a Părinților“) cu privire la acest aspect. Aceasta înseamnă că exprimă în chip deplin și autentic poziția învățaturii patristice ortodoxe, constituind „reguli“ pentru credincioși.

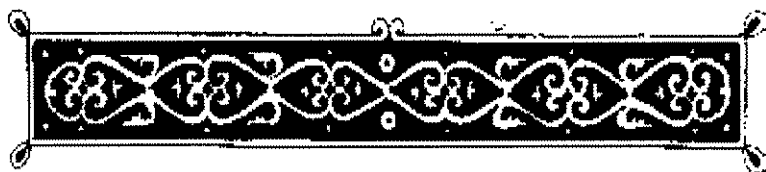
Editura Bunavestire, căreia i-am acordat gratuit dreptul de a publica și de a edita în limba română întreaga carte (inclusiv schițele, icoanele și fotografiile), trebuie felicitată pentru faptul că și-a dat seama de însemnătatea și utilitatea acestei cărți, ostenindu-se și asumându-și cheltuielile de traducere și de editare. Nădăjduim ca versiunea în limba română să fie reușită și sperăm că, prin prețul său, cartea va fi accesibilă fraților noștri români fiindcă, socotim noi, scopul de căpătâi al Editurii Bunavestire este folosul duhovnicesc al cititorilor, și nu câștigul bănesc.

Dorind ca această carte să fie bine primită de cititorii români și să le fie de folos, rămânem ai voștri frați în Hristos.

Starețul Sfintei Mănăstiri Sfântul Nicodim,
arhimandritul Hrysostomos și frații săi în Hristos

Sfânta Cincizecime
2002

INTRODUCERE

A ceastă carte pe care o avem în mâinile noastre, „Pateric despre visuri și vedenii“, acoperă din plin un mare gol duhovnicesc și pastoral. Ea corespunde unei necesități urgente a preoților, dar și a simplilor credincioși, de a avea răspunsuri credibile și garantate și invită în toate timpurile la întrebarea stăruitoare, dacă trebuie să dăm atenție și importanță visurilor și vedeniilor sau să le nesocotim și să le respingem, ca lucrări ale amăgirii pe care le făurește Diavolul și care au urmări catastrofale pentru cei ce le primesc.

Problema aceasta nu este doar actuală, ci a fost dintotdeauna, căci permanentă și stabilă este încercarea Diavolului de a se împotrivi voii lui Dumnezeu pentru mântuirea omului și de a folosi în acest scop nu numai mijloace satanice arătate pe față, dar și ascunse, prefăcute, rătăcitoare, înfățișându-se ca înger, sfânt, rugător și slăvitor al lui Dumnezeu, luând diferite chipuri îngerești și sfinte, ca să-i amăgească pe cei evlavioși, pe cei ce cred în Dumnezeu, în îngeri și sfinți și doresc comuniunea cu aceștia. Folosește, după cum spun sfinții, uneltiri îndemânatică, vine și atacă din dreapta, din spațiul lui Dumnezeu, pentru că dacă ar veni lămurit din „stânga“, ca vrăjmaș și conspirator, ar fi repede observat și împiedicat să se apropie.

Este cu adevărat demn de luat în seamă că despre visuri și vedenii se neliniștesc oamenii cu interese duhovnicești, oamenii care cred în Dumnezeu și îi cinstesc pe sfinți. Și este supărător, dar și trezitor de sensibilitate duhovnicească și pastorală faptul că permitem celui viclean să vină pe ascuns, cu înfățișare schimbată, cu mijloace strategice înșelătoare, în tabăra noastră și, fără război și bătălie, să creeze în rândurile noastre tulburare și amăgire, să paralizeze lupta noastră pentru păzirea poruncilor, pentru războirea cu patimile, pentru curățire morală și sfințenie, să întoarcă interesul multora spre a vedea un anumit sfânt sau să ceară sfat de la cei care se zice că l-au văzut, ca și când nu ar ajunge pentru mântuirea noastră cele ce ne-a descoperit în Evanghelia Hristos, singura și nerepetată arătare pe care au văzut-o și au atins-o și au auzit-o oamenii, căci printr-Însul „Dumnezeu a venit pe pământ și S-a întâlnit cu oamenii”. Prin vedenii și visuri este desființată străduința duhovnicească pentru desăvârșire și sporire, sunt hrănite egoismul și mândria vizionarilor și visătorilor, sunt subapreciate învățăturile mântuitoare ale Evangheliei, sunt nesocotiți preoții și chiar episcopii, urmași ai lui Hristos și ai Apostolilor, care sunt înlocuiți de vizionari sau mai bine-zis de vizionare, fiindcă de obicei femeile sunt ispitite de visuri și vedenii. Ne dăm cu toții seama cât de mare este reușita Satanei când pe ascuns izbândește aceste scopuri și îndeosebi când îi marginalizează pe preoți: „Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei” (Matei 26, 31; Marcu 14, 27).

Nu e de ajuns că, prin îngăduința lui Dumnezeu, Satana stăpânește asupra lumii, este conducător al lumii timpurilor noastre, că manifestările lumesti aproape în totalitate sunt pecetluite și inspirate de el, că, în cea mai mare parte, locuitorii pământului, din păcate acum și ai

țării noastre, sunt prinși în mrejele și cursele lui, după cum apare din modul gândirii, îmbrăcăminte, comportamentului, distracției. Acest lucru care ar trebui să intensifice lupta și străduințele preoților și credincioșilor să limităm spațiul său de influență și să-i ajutăm pe cei ce din necunoaștere se găsesc acolo să descopere lumina noii creații întru Hristos. Nu e de ajuns deci aceasta, ci îl lăsăm ca prin visuri și vedenii mincinoase să se preschimbe în înger ori sfânt, să se înfățișeze ca lumină, pentru a rătăci și a conduce în întunericul lui și pe mulți dintre credincioșii noștri ce sunt atrași de el?

Este, așadar, urgentă și în continuă creștere nevoia de a învăța, preoți și credincioși, de la Sfinții Părinți cei luminați și încercați, cum evaluează și cum întâmpină ei visurile și vedeniile, încât să adoptăm și noi poziția lor izbăvitoare și sfântă, având încredințarea și certitudinea desăvârșită pentru rezultatul cel bun. Nu mai trebuie să cerem informare bibliografică despre ceea ce au scris teologii contemporani sau alți specialiști în această temă importantă, pentru că de multe ori aceste publicații contemporane, chiar și când se află pe calea bună, sunt construcții și alcătuirii ale scrisului, nu abordează problema în dimensiunile ei reale, au o vedere și observare parțială sau accentuează părți nesemnificative. Aceasta este firesc și justificat în parte, căci autorii nu au cunoștința experienței, precum întâlnim în scrierile și însemnările sfinților. Avem adunate acum în „Pateric despre visuri și vedenii“, pentru prima dată, aproape toate cele ce au spus și au scris sfinții, împodobite și întărite, desigur, de povestiri atractive și ușor de citit, ce se referă la întâmplări despre amăgire, care înfățișează în practică, în mod evident și simplu, cele ce sfinții întipăresc în învățătura lor.

Până acum nu am avut adunat material de asemenea amploare despre această temă importantă. Desigur, preoții și credincioșii generațiilor trecute nu au fost lipsiți de călăuză, căci și în Sfânta Scriptură, și în colecțiile culegerilor patristice, în bine cunoscutele Paterice, în Filocalie și în Viețile sfinților găseau materialul de referință. Însă, mai important decât toate a fost că dădeau ascultare Bisericii, cunoșteau că Biserica, în general, respinge visurile și vedeniile și asta a fost suficient ca să evite capcanele Diavolului și să nu ajungă de batjocura demonilor.

În timpurile noastre avem mai multă nevoie de bogăția cuvântului din pateric, pentru că mersul duhovnicesc al neamului omenesc, evoluția lui duhovnicească nu au fost normale. În anii mai noi, după făurirea statului neogrec, apar o prăpastie, o despărțitură, o rupere a legăturilor care se realizau cu sfinții eleni contemporani, cu Bizanțul. Această prăpastie și acest gol le-am umplut cu resturi, cu gunoaie, am lăsat comorile părinților și ne-am întors spre curțile străine și ne-am hrănit ca fiul risipitor, cu roșcove. Din fericire, a început întoarcerea, numai că acum pentru a umple golul, pentru reîntra în cursul nostru normal, trebuie să ne concentrăm pe cele ce generațiile trecute au învățat și asimilat lent și firesc. Trebuie să înăbușim reacțiile noastre raționale și egoiste, care sunt bolnave, să le înecăm în belșugul cuvântului Sfinților Părinți. Iată deci, cei care vreți să aflați laolaltă ce spun Sfinții Părinți despre visuri și vedenii! Mare este folosul și recunoștința efortului și a luminatei inspirații ce au avut-o frații din sfânta obște a Sfântului Nicodim. Trebuie să precizăm că această străduință continuă mersul pe aceeași cale pe care a trasat-o sfântul ei protector, Sfântul Nicodim, după cum se arată în pasajul dedicat lui din acest Pateric pe

care îl avem în față. Tâlcuind cu adevărat cele 14 epistole ale Apostolului Pavel, în spațiul cu pricina al Epistolei a II-a către corinteni, unde se spune: „Căci însuși Satana se prefăce în înger al luminii“ (II Corinteni 11, 14), Sfântul Nicodim adună în note ample, din Paterice și Vieți ale sfinților, multe întâmplări despre amăgire, lucru pe care putem să îl considerăm ca un prototip, un plan dinainte pregătit al cărții „Pateric despre visuri și vedenii“, pe care l-a construit acum urmându-l pe el mănăstirea care-i poartă hramul și sfânt numele său.

Există însă și un alt motiv pentru care avem nevoie de belșugul cuvântului pateric și de siguranța pe care-o oferă. Întoarcerea la care ne-am referit este impresionantă și dătătoare de speranță; oamenii se desprind încet-încet de dezinteresul față de cele bisericesti și duhovnicești și îngroașă rândurile creștinilor conștienți. Dumnezeu binecuvântează, întărește și sporește aceste osteneți și străduințe. Ne arată prezența Lui în multe feluri, îndeosebi prin descoperirea a noi sfinți izvorători de mir și făcători de minuni. Pe câți nu a tămăduit și a ridicat din boală izvorătorul de mir și făcătorul de minuni al secolului nostru, Sfântul Nectarie Pentapol¹³, care a pornit din Silivria Traciei și prin nenumărate lupte duhovnicești, prigoniri și suferințe, a sfârșit în mănăstirea de măicuțe pe care el însuși a întemeiat-o, Mănăstirea Sfintei Treimi din Eghina¹⁴? Pe câți nu au ajutat nou-apăruții Sfinți din Lesbos¹⁵, Rafail, Nicolae și Irina¹⁶? Eghina și

¹³ Despre viața și faptele Sfântului Nectarie vezi: Sotos Hondropoulos, *Sfântul Nectarie, sfântul secolului nostru*, Ed. Bunavestire, Bacău, 2001.

¹⁴ Insulă aflată în golful Saronic (la vest de Atena).

¹⁵ Numită și Mytilini, este cea mai mare insulă a Greciei, după Crêta și Eubeea, situată în Marea Egee.

¹⁶ Sf. Irina este pomenită ca muceniță la 9 aprilie. Sinaxarul n-a consemnat numele Sfinților Rafail și Nicolae.

Mitilini au devenit centre grecești și ortodoxe de închinăciune, unde credincioșii își depun durerile și problemele împreună cu credința lor în prezența vădită a lui Dumnezeu și în mijlocirea sfinților. S-a cutremurat Satana de răul pe care i l-au făcut sfinții, de marea pagubă care a rănit rândurile din tabăra lui, de intrarea multora în tabăra cea bună a lui Hristos, a Bisericii. De aceea și-a înmulțit stratagemele și strategiile, ca să neutralizeze influența și harul sfinților. Dar a căzut în prăpastie și s-a făcut de răs în stratagema lui de a-l defăima și înjosi pe Sfântul Nectarie, folosind ca unealtă, din păcate, pe stareța Magdalena dii. Cozani care a fost amăgită pentru că a avut o vedenie mincinoasă și diavolească, în care Sfântul Nectarie se găsea, zice-se, în iad, ca fiind eretic. Iar acum se află în desfășurare o altă stratagemă a Satanei în legătură cu Sfinții Rafail, Nicolae și Irina, în care, de asemenea, se va descoperi și se va da pe față cel viclean, însă în prezent atrage în amăgire pe mulți clerici, monahi și laici.

Înșelătorul a constatat că ierarhia Bisericii a fost tulburată și mișcată de susținătorii visurilor și vedeniilor în care apar sfinți și descoperă sfinte moaște și locul muceniei lor, care sunt însoțite de vindecări ale bolnavilor. Și a transformat acele apariții necesare și de la Dumnezeu într-o industrie de sute și mii de vedenii și visuri în care el și demonii lui se înfățișează preschimbați în chipuri de sfinți și convorbesc, zice-se, cu credincioșii și tămăduiesc, la suprafață, pe bolnavi. Vedeniile și visurile au devenit în felul acesta un lucru de rutină, o supă zilnică; le văd toți cei care merg în Mitilini, nu ca să cinstească pe noii descoperiți sfinți și mucenici, să se nevoiască la slujbe, să asculte cuvinte de învățătură din Sfinții Părinți, să introducă în viața lor mesajele muceniei, apariției și mijlocirii sfinților, să devină mai

buni și să sporească, ci să fie învredniciți și ei să-l vadă pe sfânt care apare așa, la comandă, ca să satisfacă curiozitatea ori să încununeze vrednicia inexistentă a celor care doresc să-l vadă, dezamăgindu-i totodată pe cei care nu l-au văzut. E vorba de o răsturnare totală a scopurilor duhovnicești și a luptei pentru desăvârșire duhovnicească. Este un fenomen bolnav care înjosește visurile și vedeniile trimise de la Dumnezeu, ce se află în Sfânta Scriptură și în Tradiția Bisericii, pe care Dumnezeu le trimite pentru folosul obștesc al oamenilor în lucrarea mântuirii sau pentru întărire a mucenicilor și sfinților în momente critice, mai rar, desigur, și unor oameni de regulă sfinți care însă le ascund și nu le vestesc.

Există, fără îndoială, visuri și vedenii ce provin de la Dumnezeu și acest lucru este exploatat de Satana ca să-i atragă pe cei naivi și ușor încredzători, înfățișându-se în chip de înger sau sfânt ori chiar Hristos. Dacă nu ar fi existat visurile adevărate, pe care vicleanul le imită și le copiază, nu ar fi putut să întindă industria visurilor și vedeniilor lui mincinoase și să-i conducă la adevărata catastrofă pe cei care cred în ele.

Și este foarte grea deosebirea dintre visurile și vedeniile bune și cele vicioase, dintre cele adevărate și cele false, dintre cele trimise de Dumnezeu și cele venite de la Diavol. Atât de grea, că au fost înșelați chiar și monahi și asceți înaintați duhovnicește, care vedeau mereu înger strălucitor și luminos cum se roagă împreună cu ei, face mătâni, slăvește pe Dumnezeu și au crezut că nu e cu puțință să fie diavol, de vreme ce face toate acestea, însă era înșelătorie și minciună. Așadar, pentru că deschiderea e grea și reușită doar de cei care au izbutit prin lupte duhovnicești dure, cu harul lui Dumnezeu, să dobândească virtutea discernământului, virtute mare și

rară, noi toți ceilalți, păcătoșii, care în fiecare zi punem început în cele duhovnicești și în ziua următoare reîncepem iarăși, fiindcă nu am înaintat deloc, să nu ne amăgim că e posibil să primim în somn sau în stare de veghe, în vis sau vedenie, arătări de Dumnezeu, de îngeri sau de sfinți. Cum îndrăznim noi să ne punem pe aceeași treaptă cu sfinții, care s-au învrednicit să aibă câte o vedere, și asta rar, o dată în viața lor și dintr-un motiv foarte important, nu pentru lucruri zilnice și neînsemnate? De aceea și iluminaiții și insuflaiții scriitori ai Sfintei Scripturi și Părinții Bisericii, pentru protecția noastră, ne povățuiesc să nu cugetăm și să nu ne preocupăm deloc cu ce avem de făcut atunci când primim vreo vizită în vis sau în vedenie. Să o respingem imediat, făcându-ne cruce, să o izgonim, ca să nu cădem în cursa vrăjmașului, chiar dacă ar fi de la Dumnezeu. În cazul din urmă, Dumnezeu nu numai că nu se va mânia pentru poziția noastră de respingere, ci ne va lăuda pentru atenția de care dăm dovadă și pentru grija de a nu ne lăsa atrași de diavoli.

Toate acestea se dezvoltă minunat și amănunțit în „Pateric despre visuri și vedenii“. În încheiere, desigur, monahii Mănăstirii Sfântul Nicodim, cu binecuvântarea și îndrumarea starețului lor, arhimandritul Hrisostom, au alcătuit și redactat, ca epilog, un rezumat foarte bun al celor ce rezultă din textele sfinților. Acest rezumat este foarte interesant și cititorii atenți îi vor da îndeajunsă luare-aminte.

Vom finaliza această introducere cu ceea ce sfinții recomandă îndeosebi în legătură cu visurile și vedeniile. Să nu le dăm nici o importanță deoarece sunt nu numai nefolositoare duhovnicește, ci și primejdioase.

Sfântul Diadoh al Foticeii ne povățuiește următoarele:

„Deci, dacă i se vor arăta vreunui dintre cei ce se nevoiesc fie vreo lumină, fie vreun glas, fie vreo figură în chip de foc, nicidecum să nu primească astfel de arătări. Căci sunt o înșelăciune vădită a vrăjmașului, care i-a amăgit pe mulți prin neștiință, făcându-i să se abată de la calea adevărului” (Cuvânt ascetic, cap. 36)¹⁷.

„Am arătat, precum am auzit de la cei ce au făcut experiența, deosebirea dintre visurile bune și cele rele. Ne va ajunge însă pentru sporirea la cât mai multă virtute să nu ne încredem nicidecum în nici o nălucire. Căci visurile de cele mai multe ori nu sunt nimic altceva decât chipuri ale gândurilor sau, precum am zis, batjocuri ale diavolilor” (Cuvânt ascetic, cap. 38).

Sfântul Grigorie Sinaitul repetă aproape aceleași vorbe:

„Ia aminte deci, cu băgare de seamă, iubitorule de Dumnezeu, întru cunoștință: dacă, împlinindu-ți lucrul, vei vedea o lumină sau un joc din afară sau dinlăundru sau chip, zice-se, al lui Hristos sau al vreunui înger sau altceva de felul acesta, să nu le primești, ca nu cumva să suferi vătămare (Despre isihie și despre cele două feluri ale rugăciunii, cuv. 10)¹⁸.

Sf. Meletie Galisiotis, în poezia „Despre anumite visuri și despre ce sunt acestea” (107), scrie:

„Străin tuturor credincioșilor e visurilor a crede;
Cel ce dă crezare celor din vis nălucește,
Cu totul neîncercat se arată,
Iar tot cel ce nu crede acestora
plin e de toată înțelepciunea;
Asemenea celui ce fuge nebunește după propria-i
umbră
e tot bărbatul crezător visurilor”.

¹⁷ Filocalia, vol. I, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 351.

¹⁸ Filocalia, vol. 7, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 180.

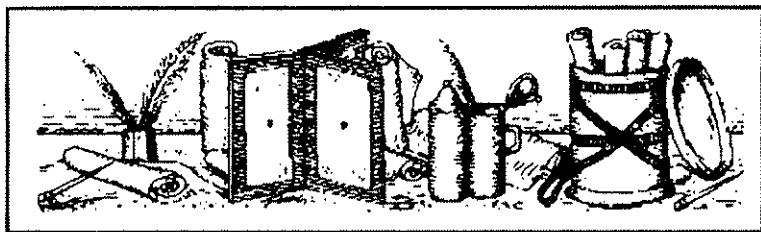
Și părintele nostru contemporan Filotei Zervakos¹⁹ povățuiește:

„Cel mai precaut lucru, dragul meu, este să nu primim, nici să credem lesne în vedenii. Hristos, tot ceea ce este trebuincios și de folos pentru sufletul și mântuirea noastră, ne-a spus-o și ne-o spune în Evangheliile și în scrierile profeților, apostolilor și dascălilor Sfintei noastre Biserici; și trebuie să credem că, dacă păzim cele ce ne-a poruncit, vom fi fericiți și în viața de acum, și în cea viitoare, însă dacă nu le păzim, în viața de acum vom fi nefericiți și în cea viitoare și mai nefericiți” (Părintele Filotei Zervakos, Salonic, 1988, Ed. Stupul Ortodox, vol. al II-lea, p. 317).

Protopop Theodoros Zisis

¹⁹ Cuv. Filothei Zervakos (1884 – 1980), ucenic al Sf. Nectarie din Insula Eghina. Asupra vieții și lucrării sale vezi: *Viața și învățătura cuviosului părinte Filothei Zervakos*, Ed. „Orthodoxos Kypseli”, Tcsalonic, 1994; *Fericitul Filotei Zervakos, Călător către cer*, Ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2002.

TEXTE DIN SFÂNȚA SCRIPTURĂ DESPRE VISURI, VEDENII, PROFEȚI MINCINOȘI ȘI AMĂGIRE

Începem partea principală a cărții cu texte revelatoare, culese din Sfânta Scriptură, despre tema care ne interesează:

I. VECHIUL TESTAMENT

De se va ridica în mijlocul tău prooroc sau văzător de visuri și va face înaintea ta semne și minune și se va împlini semnul sau minunea aceea, de care ți-a grăit el, și-ți va zice atunci: «Să mergem după alți dumnezei, pe care tu nu-i știi și să le slujim acelor», să nu ascuți cuvintele proorocului aceluia sau ale aceluia văzător de visuri, că prin aceasta vă ispitește Domnul Dumnezeul vostru, ca să afle de iubiți pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră și din sufletul vostru... iar pe proorocul acela sau pe văzătorul acela de visuri să-l dați morții, pentru că v-a sfătuit să vă abateți de la Domnul Dumnezeul vostru...”.

(Deuteronom 13, 1 - 5)

2. „Și ca un vis, ca o vedenie de noapte va fi mulțimea de popoare luptătoare împotriva lui Ariel, care se vor război cu el...”

(Isaia 29, 7)

3. „După cum cel flămând visează că mănâncă și se trezește tot cu stomacul gol și după cum cel însetat visează că bea și se trezește tot istovit și tot însetat, tot așa se va întâmpla cu mulțimea de popoare care vor merge împotriva Muntelui Sion!”

(Isaia 29, 8)

4. [Vorbește Dumnezeu]: „Și în proorocii Samariei am văzut nebunie, căci au profetizat în numele lui Baal și au dus în rătăcire pe poporul meu Israel. Dar în proorocii Ierusalimului am văzut grozăvii: aceștia fac desfrânare și umblă cu minciuni, ajută mâinile făcătorilor de rele, ca nimeni să nu se întoarcă de la necredința sa... Așa zice Domnul Savaot: «Nu ascultați cuvintele proorocilor, care vă profetesc, că vă înșală, povestindu-vă închipuirile inimii lor și nimic din cele ale Domnului. Neconținut grăiesc ei celor ce Mă disprețuiesc: «Domnul a zis că va fi pace peste voi». Și tuturor celor care urmează inima lor învârtoșată le zice: «Nici un rău nu va veni asupra voastră!»”

(Ieremia 23, 13 - 17)

5. [Vorbește Dumnezeu]: „Am auzit ce zic proorocii care profetesc minciună în numele Meu. Ei zic: «Am visat, am văzut în vis». Până când proorocii aceștia vor spune minciuni și vor vesti înșelătoria inimii lor? Cred ei în visurile lor, pe care și le povestesc unul altuia, să facă uitat poporului Meu numele Meu...? Proorocul care a văzut vis povestească-l ca vis, iar cel ce are cuvântul Meu, acela să

spună cuvântul Meu adevărat. Ce legătură poate fi între pleavă și grăuntele de grâu curat, zice Domnul“.

(Ieremia 23, 25 - 28)

6. „Tot Eu, zice Domnul, sunt împotriva proorocilor care spun visuri mincinoase, care le povestesc pe acestea și duc pe poporul Meu la rătăcire cu amăgirile lor și cu lugușirile lor, deși Eu nu i-am trimis, nici le-am poruncit“.

(Ieremia 23, 32)

7. [Vorbește Dumnezeu]: „Iar voi să nu ascultați pe proorocii voștri, pe ghicitorii voștri, pe visătorii voștri, pe vrăjitorii voștri și pe ai voștri cititori de stele care vă zic: «Nu veți sluji regelui Babilonului». Că aceștia vă prezic minciună...“.

(Ieremia 27, 9 - 10)

8. „Pentru că așa zice Domnul Savaot, Dumnezeul lui Israel: »Să nu vă lăsați amăgiți de proorocii voștri și de ghicitorii voștri, care sunt în mijlocul vostru, și să nu ascultați visurile voastre, pe care le veți visa, căci vă proorocesc minciună și Eu nu i-am trimis«, zice Domnul“.

(Ieremia 29, 8 - 9)

9. „Visurile vin din multele griji, iar glasul celui nebun din mulțimea de vorbe“.

(Ecclesiastul 5, 2)

10. „Căci din mulțimea grijilor se nasc visurile și deșertăciunile din prea multe cuvinte. De aceea, teme-te de Dumnezeu!“.

(Ecclesiastul 5, 6)

11. „Deșarte nădejdi și mincinoase își face omul cel neînțelegător și visurile fac pe cei neînțelepți să-și iasă din fire“.

12. „Ca și cel care se prinde de umbră și aleargă după vânt, așa este și cel care crede visurilor“.

13. „Numai oglindire este vederea visurilor; asemănarea feței înaintea feței adevărate“.

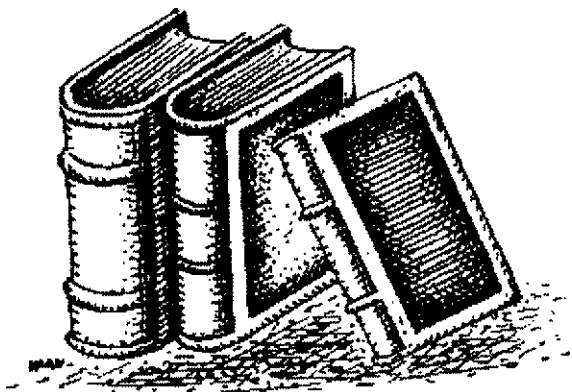
14. „De la Diavol ce poți scoate curat? Și din minciună ce poți scoate adevărat?“.

15. „Ghicitul, tâlcuirea semnelor și visurile deșarte sunt ca la aceea care este gata să nască; inima aiurează“.

16. „De nu vor fi trimise de la Cel Preaînalt, ca să te cerceteze, să nu dai inima ta spre ele. Că pe mulți i-au înșelat visurile și au căzut cei care au nădăjduit în ele“.

17. „Fără minciună se împlinește legea și înțelepciunea este desăvârșită în sinceritate“.

(Înțelepciunea lui Isus Sirah 34, 1-8)

II. NOUL TESTAMENT

Pentru că unii ca aceștia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos. Nu este de mirare, deoarece însuși Satana se prefacă în înger al lumii. Nu este deci lucru mare dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor“.

(II Corinteni 11, 13 - 15)

2. „Și El (Hristos) a dat pe unii apostoli, pe alți prooroci, pe alții evangheliști, pe alții păstori și învățători... Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, ca să nu mai fim copii duși de valuri, purtați încoace și încolo de orice vânt al învățaturii, prin înșelăciunea oamenilor, prin vicleșugul lor, prin uneltirea rătăcirii. Ci ținând adevărul, în iubire, să creștem întru toate pentru El, Care este capul - Hristos“.

(Efeseni 4, 11, 13 - 15)

3. „Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor Diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva

stăpânitorilor . întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri“.

(Efeseni 6, 11 -12)

4. „Dar Duhul grăiește lămurit că, în vremurile cele de apoi, unii se vor depărta de la credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare și la învățăturile demonilor“.

(I Timotei 4, 1 - 2)

5. „Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie... iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei. Depărtează-te și de aceștia... Oameni stricați la minte și netrebnici pentru credință. Dar nu vor merge mai departe, pentru că nebunia lor va fi vădită tuturor, precum a fost și a acelora (magilor lui Faraon)“.

(II Timotei 3, 1 - 9)

6. „Iar oamenii răi și amăgitori vor merge spre tot mai rău, rătăcind pe alții și rătăciți fiind ei înșiși“.

(II Timotei 3, 13)

7. „Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățatura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învățatori după poftele lor. Și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme“.

(II Timotei 4, 3 - 4)

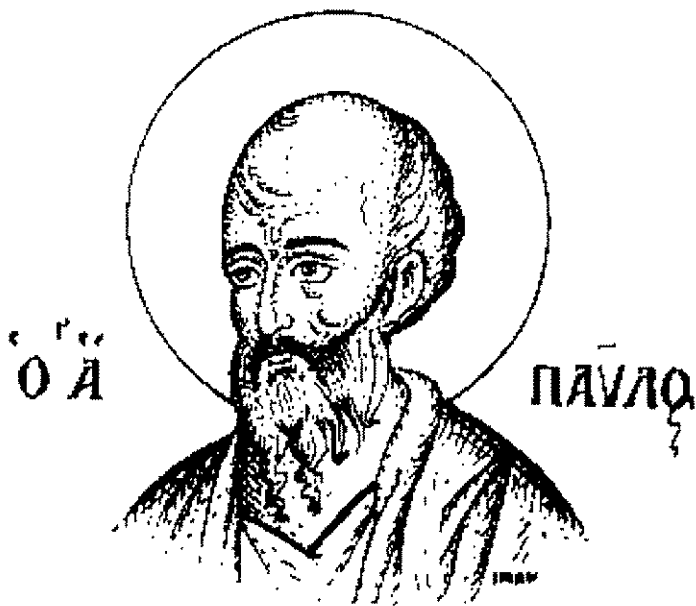
8. „Deci, voi, iubiților, cunoscând acestea de mai înainte, păziți-vă, ca nu cumva lăsându-vă târați de rătăcirea celor fără de lege, să cădeți din întărirea voastră,

ci creșteți în har și în cunoașterea Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos. A Lui este slava acum și în ziua veacului! Amin“.

(II Petru 3, 17 - 18)

9. „Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercetați duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume“.

(I Ioan 4, 1)

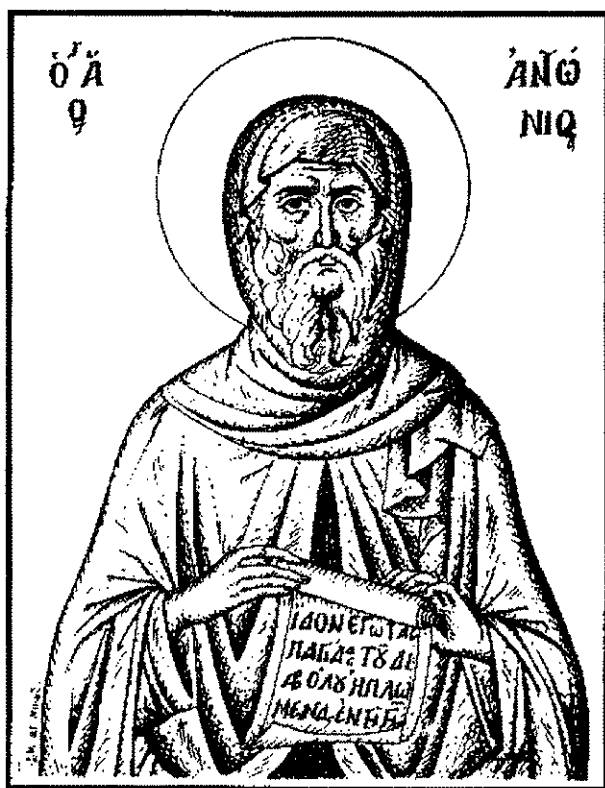
SFÂNTUL ANTONIE²⁰

Nu se putea ca din această carte să lipsească Antonie cel Mare (sec. III-IV), primul ascet creștin, dascălul pustiei și părintele monahismului. Antonie cel Mare, în îndelungata lui experiență ascetică, a avut multe încercări, atât ale uneltirilor și nălucirilor diavolești cât și ale mângâierii harului dumnezeiesc. Învățătura sa despre amăgire este vastă și împodobită cu exemple. Cuprinde uneltirile și putințele Diavolului și arată felul apărării și protecției noastre. Am socotit de cuviință să redăm o mare parte a învățăturii lui despre amăgirea diavolească, întrucât și astăzi învățătura pe care a lăsat-o monahilor și care a fost salvată de ucenicul său, Atanasie cel Mare²¹, episcopul Alexandriei, este foarte necesară.

²⁰ Sfântul Antonie cel Mare (251 – 356) este organizatorul coloniilor de anahoreți din Tebaida (Egiptul Superior), care a atras numeroși călugări. După exemplul vieții monahale a Sf. Antonie cel Mare, s-au întemeiat în secolele al IV-lea și al V-lea vestitele obști de călugări din Egiptul Inferior: Schitia, Nitria și Kelia. Este prăznuit de Biserică la 17 ianuarie.

²¹ Sfântul Atanasie cel Mare (295 – 373), prăznuit la 18 ianuarie, a fost unul dintre cei mai străluciți ierarhi teologi din secolul al IV-lea, luptător înverșunat contra ereziei lui Arie, pentru care și-a petrecut aproape 20 de ani în exil. Între lucrările lui dogmatice și aghiografice, la loc de frunte se înscrie viața Sfântului Antonie, una din celebrele scrieri ale literaturii aghiografice universale.

Așadar, dacă văd diavolii pe creștini, dar mai ales pe monahii care arată hărnicie în asceză și sporire, mai întâi îi atacă și îi ispitesc, punând nenumărate obstacole în calea lor. Astfel de piedici diavolești sunt gândurile viclene - cugetările viclene. Dar noi nu trebuie să ne înfricoșăm de aceste lucrări perfide ale lui, deoarece cu rugăciune și post și cu credință în Domnul, vor cădea îndată, singure.

Dar și după ce cad, nu se opresc, ci vor veni din nou viclenia și înțelepciunea. Când nu izbândesc pe față să înșele inima prin cugetări murdare și profitoare, diavolii atacă iarăși în alt fel. Făuresc năluciri și se străduiesc să ne sperie, prefăcându-se în diferite chipuri și înfățișări. Imită femei, fiare, reptile și mulțime de ostași, ori schimbă forma lucrurilor.

Însă, nici atunci nu trebuie să ne temem de nălucirile acestea ale lor. Pentru că sunt minciuni și dispar degrabă, dacă, desigur, fiecare din noi își întărește sufletul cu credință și semnul crucii.

Sunt și îndrăzneți, și obraznici diavolii, căci chiar dacă înving în felul acesta, atacă din nou pe o altă cale.

Se prefac că ghicesc și prezic viitorul și se înfățișează înalți până în tavan și cu spatele lat, încât pe câți nu-i pot înșela prin cugete, doar îi vor atrage prin aceste năluciri îngrozitoare. Însă, dacă găsesc sufletul păzit cu credință și cu nădejde, provoacă întristarea căpeteniilor lor.

(Antonie cel Mare, p. 65- 66)

Slăbiciunea Diavolului

Diavolul a fost lăsat de către Domnul ca o vrabie neînsemnată, ca să-l înjosim și să-l batjocorim noi; încă de când au fost aruncați pe pământ și el, și demonii lui, precum șerpii și scorpionii, au fost meniți să fie călcați în picioare de noi, creștinii.

Cunoașterea acestei slăbiciuni a lui face ca noi, acum, să ne putem ridica împotriva sa. Căci, chiar dacă pretinde că poate face marea să dispară sau că stăpânește

lumea, iată, totuși, că nu poate să împiedice viața noastră ascetică, nici chiar pe mine, care vă vorbesc, împotriva lui.

Să nu dăm atenție, așadar, la cele ce spune Diavolul, căci minte și nici să nu ne înfricoșăm de nălucirile lui, căci și acestea sunt mincinoase. Fiindcă nu este lumină adevărată aceasta care se arată în uneltirile lui, ci poate că închipuie povestirea și imaginea focului aceluia care a fost pregătit pentru el (la A Doua Venire). Și astfel se străduiește să-i sperie pe oameni cu ceva cu care urmează să fie pedepsit.

Așa se arată Diavolul luând forma focului care urmează să-l primească și cu toate acestea, dispare fără să vatăme pe nimeni dintre credincioși. Așadar, nici din pricina acesta să nu ne temem de el, căci toate aceste uneltiri nu se socotesc nicăieri, prin harul lui Hristos.

(În aceeași lucrare, p. 69)

Invitații viclene ale diavolilor și combaterea lor

Diavolii sunt vicleni și pregătiți să se preschimbe în orice. De multe ori se fac că psalmodiază, fără să se arate, și folosesc cuvinte din Scripturi. Și când dormim, ne trezesc la rugăciune. Și asta o fac încontinuu, încât aproape că nu ne lasă nici să dormim.

Din când în când, se preschimbă în monahi și se silesc să vorbească cu evlavie, ca să ne amăgească prin haina monahală și apoi să-i atragă încotro vor pe cei pe care i-au înșelat.

Dar nu trebuie să le dăm atenție, chiar și când ne trezesc pentru rugăciune și când ne sfătuiesc să nu

mâncăm deloc sau când se prefac că ne acuză și râd de noi pentru cele ce vreodată le-am îngăduit. Căci nu fac aceasta din evlavie sau pentru adevăr, ci ca să-i aducă la deznădejde pe cei cinstiți, să le spună că viața ascetică este nefolositoare, să-i facă pe oameni să o scârbească, întrucât, zic ei, viața monahală este încărcată și foarte grea, și să-i împiedice pe câți se ridică împotriva lor.

(În aceeași lucrare, p. 70)

Domnul a astupat gura diavolilor

Dar Însuși Hristos, cu toate că diavolii spuneau adevărul (căci adevăr au spus: Tu ești Fiul lui Dumnezeu), le-a astupat gura și i-a împiedicat să vestească aceasta, ca nu cumva împreună cu adevărul să adauge și răutatea lor și astfel ne-a dat pildă și nouă, ca niciodată să nu le dăm atenție, chiar dacă ar părea că spun adevărul. Deoarece, de vreme ce avem Sfintele Scripturi și libertatea de la Mântuitorul, este necuviincios să luăm lecții de la Diavol, care nu și-a păzit vrednicia lui pe care i-a dăruit-o Dumnezeu, ci a vrut altele potrivnice.

De aceea, chiar și când spune cuvinte din Scripturi, Dumnezeu îl împiedică zicând: „*Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce tu istorisești dreptățile Mele și iei legământul Meu în gura ta?*” (Ps. 49, 17).

Pe toate le fac diavolii și strigă și trântesc și se prefac și tulbură mediul ca să-i înșele pe cei cinstiți (în rădăcinați în credință). Și uneori trosnesc și râd prostește și fluieră. Iar dacă nu-i bagă nimeni în seamă, încep să plângă și se jeluiesc că au fost înfrânți.

(În aceeași lucrare, p. 72 - 73)

Să rămânem surzi la propunerile diavolilor

Așadar, Iisus Hristos, Dumnezeu fiind, le-a astupat gura diavolilor; iar noi, care am învățat multe de la sfinți, trebuie să lucrăm astfel cum ne-au spus ei și să imităm vitejia lor. Căci și aceștia, observând toate acestea, spuneau: „Când păcătosul se ridică asupra mea, eu rămân surd și mă smeresc și tac (din îndemnul bunătății, nu de nevoie). Și iarăși: „Eu atunci, ca un surd, nu auzeam (cuvintele lor) și ca un mut nu am scos nici o vorbă din gura mea și mă făceam că nu aud și că nu bag de seamă judecățile lor nedrepte”²².

La fel și noi, deci, să nu-i ascultăm pe diavoli, ca străini ce ne sunt, nici să nu ne supunem lor, chiar și când ne trezesc pentru rugăciune sau ne cheamă să postim; ci să luăm aminte la pregătirea noastră de a face asceză, ca să nu fim înșelați de ei, care pe toate le fac cu viclenie.

Nu trebuie să ne fie frică de ei, chiar și când ni se pare că ne atacă, chiar și când ne amenință cu moartea; fiindcă sunt neputincioși și nu pot să facă nimic, doar să ne înspăimânte.

(În aceeași lucrare, p. 72 - 73)

Să nu ne temem de diavoli

Apoi, ca să nu ne temem de diavoli, trebuie să ne gândim la următorul lucru: dacă aveau putere, nu ar fi venit atât de mulți, în oaste, nici nu ar fi plăsmuit năluciri,

²² Parafrază la Psalmul 37, 13 – 14.

nici nu ar fi uneltit cum să-și schimbe întruna chipurile și felurile înfățișării, ci ar fi fost de ajuns să vină doar unul, ca să ne facă răul pe care îl dorea. Cu atât mai mult, cine are puterea nu ucide prin năluciri, nici nu înspăimântă cu mulțimea sa, ci direct și după voie face exces de puterea ce o are.

Dar diavolii, întrucât nu pot face nimic, joacă precum actorii pe scenă, își schimbă chipurile și îi înspăimântă pe copii cu mulțimea lor și cu varietatea de chipuri, lucru care ne face să-i nesocotim și mai mult, ca pe niște neputincioși.

(În aceeași lucrare, p. 75)

Cum prezic diavolii?

Așadar, dacă, uneori, diavolii se prefac că prezic viitorul, să nu-i asculte nimeni. Pentru că deseori, cu multe zile înainte, ne spun despre frații cu care urmează să ne întâlnim. Și mai târziu vin aceia. Dar aceasta o fac nu din interes pentru cei care îi ascultă, ci ca să-i facă să creadă că sunt profeți și astfel să îi distrugă, făcându-i robi ai lor. De aceea, nu trebuie să-i băgăm în seamă, ci și atunci când prezic ceva să nu îi ascultăm, de vreme ce nu ne e de folos.

Cunoscând că au corpuri mai ușoare decât ale oamenilor și îi văd pe cei care au pornit să vină la noi, de ce să ne mirăm că aleargă, îi întrec pe drum și ne vestesc? Așa poate să prezică și un călăreț, întrecându-i pe cei ce merg pe jos. Astfel, nici din pricina aceasta nu trebuie să îi admirăm. Căci nimic din cele neîntâmpănate nu pot fi

cunoscute; doar Dumnezeu le știe pe toate înainte de a fi create.

Diavolii se furișează ca hoții și vestesc cele ce văd. La câți vor vesti acum că ne-am adunat și că vorbim împotriva lor, înainte de a pleca cineva din noi și înainte de a înștiința altcineva acest lucru! Aceasta însă o face și un copil poștaş, dacă îl întrece pe un altul care merge încet. Iată ce vreau să spun: dacă cineva pleacă din Egipt sau dintr-o altă țară, diavolii nu știu aceasta înainte ca el să pornească la drum; însă, de cum îl văd că înaintează, îl întrec și vestesc sosirea lui înainte ca el să ajungă. Astfel se întâmplă cu câteva zile înainte de venirea lui. De multe ori însă, călătorii se întorc înapoi din drum și atunci diavolul este dovedit mincinos.

Așa pălăvresc când și când și despre apele râului Nil. Pentru că văzând cum în ținuturile Etiopiei plouă neîncetat și știind că din acele ploi este provocată inundația râului, alergă și spun asta înainte ca apele să ajungă în Egipt. Acest lucru însă puteau să-l spună și oamenii, dacă aveau puțința de a alerga ca ei.

Și precum santinela lui David urcând în loc înalt vedea pe cel care venea mai înainte de altă santinelă care stătea la poalele muntelui și alergând spunea înaintea altor santinele nu cele ce nu se întâmplaseră, ci cele ce la ora aceea se petreceau, așa și diavolii preferă să se ostenească vestindu-i pe alții (pe monahi), numai ca să-i înșele. Însă, dacă pronia dumnezeiască hotărăște între timp altceva despre ape și călători (căci îi este cu puțință, de pildă, să evite inundațiile), atunci diavolii se dovedesc mincinoși și se vor face de răs și cei care le-au dat atenție.

(În aceeași lucrare, p. 78 - 80)

Oracolele vechilor greci - preștiința lor

Așa au înființat și oracolele grecilor și așa au fost amăgiți de diavoli în vechime, dar amăgirea întristătoare a încetat astfel: a venit Domnul care i-a suprimat pe diavoli împreună cu șiretlicurile lor. Căci nimic nu cunosc prin ei înșiși, ci, ca hoții, arată ceea ce văd de la alții și mai mult observă și trag concluzii, decât cunosc dinainte.

Prin urmare, dacă vreodată ar spune ceva adevărat, nici atunci să nu ne minunăm. Fiindcă și medicii, din experiența pe care o au în boli, când observă la alții aceeași boală, prezic cu precizie evoluția ei, pentru că s-au obișnuit să cugete și să tragă concluzii. Iar comandanții vapoarelor și agricultorii, observând din obișnuință starea aerului, prezic dacă vor fi ploi sau vreme bună. Și nu poate spune cineva că prezic aceasta din însuflare dumnezeiască, ci din experiență și obișnuință.

Deci, dacă vreodată și diavolii trag concluzii și spun unele ca acestea, să nu-i admire nimeni pentru un astfel de lucru, nici să nu le dea atenție. Căci cu ce le va fi de folos celor ce îi ascultă, să afle de la ei cu câteva zile mai înainte cele ce oricum se vor întâmpla? Sau ce nevoie urgentă există să cunoască cineva acestea? Și problema este dacă le cunoaște cu adevărat.

Întrucât înainte-cunoașterea nu este din acelea care produc virtute, nici nu este semn al caracterului bun. Căci nimeni nu este considerat fericit pentru că a aflat și a cunoscut ceva, ci fiecare din noi va fi judecat pentru cum a păstrat credința și pentru cum a păzit poruncile.

(În aceeași lucrare, p. 80 - 81)

Indiferența față de înainte-vederea diavolească

Astfel, nu trebuie să dăm mare importanță acestora, nici să ne nevoim și să ostenim pentru înainte-cunoaștere, ci să ne îngrijim a ne comporta bine, ca să plăcem lui Dumnezeu. Și trebuie să ne rugăm nu pentru a cunoaște dinainte, nici pentru a dobândi aceasta ca recompensă a ascezei, ci pentru ca Domnul să ne fie împreună-lucrător în izbânda împotriva Diavolului.

(În aceeași lucrare, p. 81)

Vedeniile de la Domnul și de la Diavol

Așadar, când vor veni noaptea către voi și vor vrea să vă spună cele viitoare ori vor zice: „Noi suntem îngeri“ - să nu îi ascultați, căci spun minciuni.

Și dacă vă vor lăuda pentru asceza voastră și vă vor fericii, să nu le dați ascultare, nici măcar să nu vă faceți că-i auziți. Încuiați-vă și mai mult sufletele voastre (cu semnul Crucii) și rugați-vă și veți vedea cum se fac nevăzuți. Căci sunt cu adevărat fricoși și le e foarte teamă de semnul Sfintei Cruci, pentru că, desigur, Mântuitorul nostru, după ce i-a dezgolit cu Crucea Sa, i-a expus pentru a ne da pildă.

Și dacă se prind în jocuri nerușinate și scârboase, înfățișând diferite năluciri batjocoritoare, nu vă fie frică, nici nu vă plecați în fața lor, nici nu le dați vreo atenție. Căci este ușor și cu puțință să deosebiți prezența duhurilor bune de cele vicioase, fiindcă Dumnezeu ne dă acest har.

Căci vederea sfinților nu este tulbure, pentru că nu e nici răzbunătoare, nici certăreață, nici nu îi va auzi cineva glasul. Arătarea lor este liniștită și blândă, încât sufletul care o vede se umple de bucurie și curaj. Fiindcă împreună cu ei este Domnul, bucuria noastră și puterea Dumnezeului Tată; și cugetările pe care această vedere le aduce în suflet sunt netulburate și neclintite.

Pentru că o dată cu ea, în sufletul celui care o vede intră o dorință arzătoare pentru lucrurile dumnezeiești și viitoare și vrea să se alipească lângă ele și dacă ar fi cu puțință, să plece de pe pământ împreună cu ele. Dar dacă, cu toate acestea, ca oameni, poate unora le va fi frică de vederea duhurilor bune, sfinții care apar le vor șterge teama cu iubirea lor, precum au făcut Gavriil lui Zaharia și îngerul ce s-a arătat femeilor la Sfântul Mormânt, precum și îngerul ce s-a arătat păstorilor și le-a spus, după cum zice în Evanghelie: „*Nu vă temeți*“ (Luca 2, 10). Căci frica lor nu era din lașitatea sufletului, ci din conștiința apariției duhurilor superioare. Astfel deci este vederea sfinților.

Deosebirea vedeniei sfinte de cea diavolească

Năvălirea și nălucirea duhurilor vicioase sunt cutremurătoare, cu trăsnete, sunete și strigăte, ca gălăgia făcută de tinerii needucați și jefuitori. Din aceasta se trag în mod direct teama sufletului, tulburarea și dezordinea cugetelor, melancolia, ura față de asceți, necercetarea și lenea pentru cele duhovnicești, tristețea, aducerea-aminte de cele dragi (oameni și lucruri) și frica de moarte.

Urmează dorința celor rele, nesocotirea virtuții și destabilizarea caracterului.

Când aveți vreo vedenie și vă e frică, însă această frică dispare îndată și, în locul ei, apar bucurie nespusă și voieșie, curaj și recăpătarea puterii, netulburarea cugetelor și altele de felul acesta, precum și vitejie și dragoste către Dumnezeu, atunci îndrăzniți și vă rugați. Căci bucuria și starea bună a acestui suflet arată duhovnicia și sfințenia celui apărut în vedere. Așa și Avraam, văzându-l pe Domnul, i s-a bucurat inima, iar Ioan, când Născătoarea de Dumnezeu Maria a vorbit, a săltat de bucurie în pânțelele mamei sale.

Așadar, dacă în timp ce vă apar anumite vedenii se întâmplă tulburare și gălăgie exterioară și nălucire lumească (dacă se înfățișează, adică, fapte omenești rușinoase) și amenințare cu moartea și câte am spus mai înainte, să cunoașteți că e vorba de atacul duhurilor viclene.

Alte semne deosebitoare ale apariției duhurilor viclene

Și următorul lucru să-l aveți ca semn de deosebire: când sufletul continuă să se teamă, e vorba de apariția vrăjmașilor. Întrucât diavolii nu alungă înfricoșarea care însoțește aceste apariții, precum au alungat-o Arhanghelul Gavriil de la Maria și Zaharia și îngerul care s-a arătat la mormânt femeilor. Ci, când îi văd pe oameni că se înspăimântă, atunci măresc și mai mult nălucirile înfricoșătoare, ca să-i îngrozească și mai tare și după ce intră în chilia lor, să îi batjocorească trupește, spunându-le:

– Cădeți și închinați-vă nouă!

Pe greci așa i-au înșelat și i-au amăgit acești zei mincinoși ai lor. Pe noi însă nu ne-a lăsat Domnul să fim înșelați de către Diavol căci, în timp ce i-a făcut și Lui asemenea năluciri, l-a certat și i-a zis:

– Piei din fața Mea, Satană, căci Scriptura spune: „Doar Domnului Dumnezeuului tău să i te închini și doar lui să-i slujești“ (Matei 4, 10).

Doar acestea să audă Înșelătorul din gura voastră. Fiindcă cele ce a spus Domnul, din iubire pentru noi a făcut-o, încât când diavolii vor auzi și de la noi aceste vorbe, să fie zdrobiți de puterea Domnului Care i-a muștrat cu aceleași cuvinte.

Harul deosebirii duhurilor

Nu trebuie însă să ne lăudăm pentru că izgonim demoni, nici să ne mândrim pentru vindecări, nici să-i admirăm pe cei care doar scot demoni și să-i zeflemisim pe aceia care nu îi pot alunga.

Să învețe cineva asceza cuvenită fiecărui monah și să o lucreze și să arate râvnă și să se corecteze. Deoarece a face „semne“ nu este lucrarea noastră, ci lucrarea Mântuitorului Care spunea ucenicilor Săi: „Să nu vă bucurați pentru că duhurile vi se supun, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri“ (Luca 10, 20). Căci a avea numele scris în ceruri este proba virtuții și a trăirii noastre (a creștinilor); însă, să izgonească cineva demoni este harul Mântuitorului, fiindcă El l-a dat.

De aceea, celor care se laudă nu pentru virtute, ci pentru semnele ce le fac și spun: „Doamne, nu în numele

Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut?“ (Matei 7, 22) li se va răspunde: „*Adevărat zic vouă: nu vă cunosc*“ (Matei 25, 12). Căci Domnul nici nu vrea să cunoască căile celor nerușinați. Trebuie deci, ca regulă generală, să ne rugăm, după cum am spus, ca să primim harul deosebirii duhurilor, încât să nu credem în orice duh, precum spune Scriptura.

Vicleșugurile Diavolului

Aș vrea acum să tac și să nu spun nimic de la mine - dinăuntru meu - și să mă mulțumesc doar cu acestea. Ca să nu credeți însă că spun acestea pur și simplu (teoretic), ci ca să vă încredințați că toate cele ce le povestesc sunt din experiența mea și adevărate, vă voi spune câte am văzut că uneltesc diavolii, chiar dacă mă voi asemena cu unul fără minte. Dar Domnul care mă aude știe că am conștiința curată și nu pentru mine, ci din iubirea către voi și ca să vă îndemn la lucrarea virtuții spun toate câte știu.

- De câte ori m-au fericit și eu i-am blestemat în numele Domnului!

- De câte ori mi-au prezis despre apele râului (Nil!) și eu le-am zis: Și ce vă preocupă pe voi asta?

- Au venit odată cu amenințări și m-au înconjurat, precum soldații cu armuri.

- Și altădată mi-au umplut chilia cu cai și fiare și reptile, și eu psalmodiam: „*Unii se laudă cu căruțele lor, alții cu caii lor, iar noi ne lăudăm cu numele Domnului Dumnezeuului nostru*“ (Ps. 19, 8).

- Și cu rugăciuni au fost învinși acei potrivnici ai Domnului.

- Au venit odată prin întuneric, ca niște năluciri luminoase, și au spus: Am venit să-ți facem lumină, Antonie! Și eu mă rugam cu ochii pe jumătate închiși și îndată s-a stins lumina nerușinaților.

- Și după câteva luni, au venit psalmodiind și rosteau cuvinte din Scripturi! „*Dar eu ca un surd nu auzeam*“ (Ps. 37, 13).

- Odată au cutremurat mănăstirea, dar eu mă rugam nemișcat (fără să-mi pierd curajul), stăruind în cumpătarea mea duhovnicească.

• Și mai târziu au revenit troncănind și fluierau și jucau. În vreme ce mă rugam și psalmodiam neîncetat înlăuntrul meu, îi aud dintr-o dată cum bocesc și plâng, ca și când ar fi fost istoviți definitiv de puteri; eu L-am slăvit pe Domnul pentru că le-a zdrobit puterea și că a dovedit zadarnice curajul și furia lor.

Alte vicleșuguri ale Diavolului și izbânda lui Antonie

• Odată a apărut un diavol foarte înalt și lat în spate și a îndrăznit să spună:

– Eu sunt puterea lui Dumnezeu; și eu sunt pronia; ce vrei să-ți dăruiesc?

Eu, atunci, am suflat mai ales spre fața lui, am rostit numele lui Hristos, am vrut chiar să-l lovesc și mi s-a părut că l-am lovit. Și îndată acesta, cât era de mare, a dispărut în numele lui Hristos, împreună cu toți demonii din anturajul său.

• A venit odată, pe când posteam, înfățișându-se ca monah - înșelătorul și având în mâini cumpărături închipuite m-a sfătuit zicând:

– Mănâncă și termină cu ostenelele astea multe; om ești și tu și te vei îmbolnăvi.

Iar eu, îndată ce am priceput viclenia lui, m-am ridicat să mă rog. Și acela n-a putut rezista; căci a pierit părănd că iese pe ușă ca un fum.

• De câte ori mi-a arătat în pustie nălucire de om! Numai și numai ca să îl ating și să-l privesc. Eu însă am psalmodiat deasupra lui și ca aurul s-a topit.

• De multe ori îmi provocau răni și ziceau: „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos?*” (Romani 8,

35). Și ei, după aceasta, se loveau mai mult între ei. Dar nu am fost eu cel care i-a oprit și i-a întârziat (puterea lor), ci Domnul Care spune: „Am văzut pe Satana ca un fulger căzând din cer“ (Luca 10, 18).

Eu însă, fiii mei, aducându-mi aminte de zicerea apostolică, am „purtat acestea în sufletul meu“ pentru voi, ca să învățați să nu vă opriți din asceză, nici să vă fie teamă de nălucirile Diavolului și ale demonilor lui.

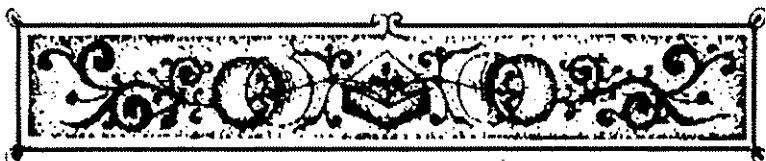
În ce fel ne putem izbăvi de cursele Diavolului

A zis avva Antonie: Am văzut toate cursele vrăjmașului întinse peste pământ și am spus oftând: Cum putem oare să ne izbăvim de ele? Și am auzit o voce care mi-a zis: „Prin smerita cugetare“.

(Fragmente din Paterice, Despre avva Antonie, P.G.B., seria Filocalie, vol. I, p. 47)²³

²³ *Patericul*, Ed. Episcopia Ortodoxă Română, Alba-Iulia, 1993, p. 8.

SFINȚII PAHOMIE²⁴ ȘI TEODOR²⁵

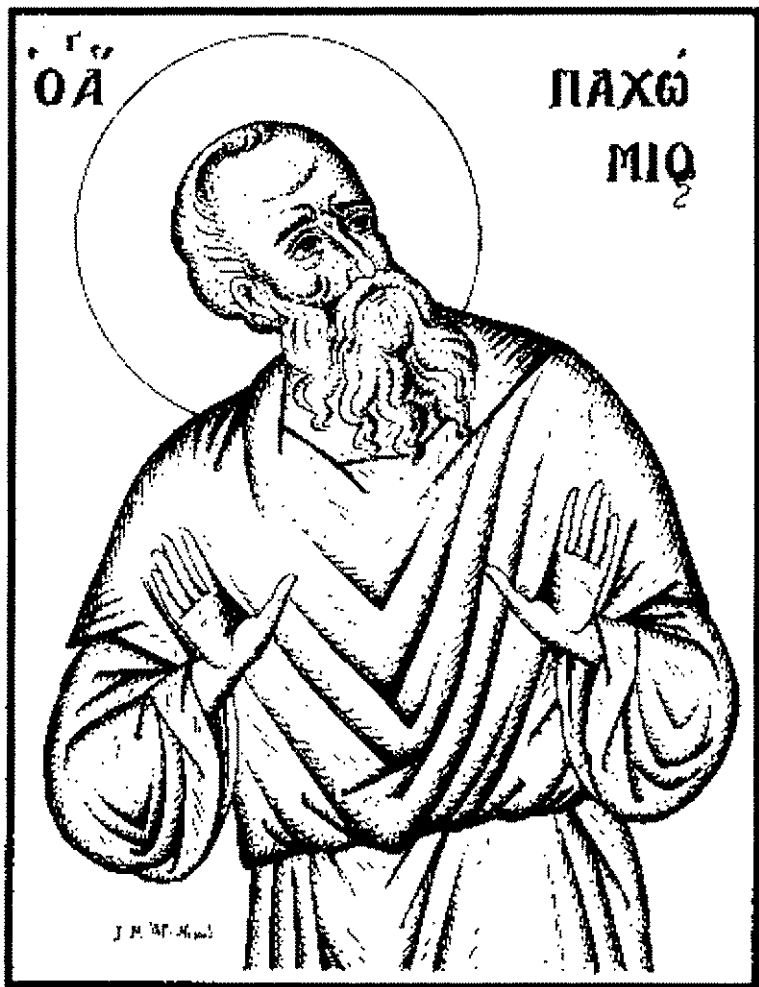
Sfântul Pahomie (sec. IV), care este și făuritorul sistemului obștesc între monahi, a fost împodobit de Dumnezeu cu haruri deosebite, după asceză și străduință îndelungată și grea. Dumnezeu i-a dăruit din belșug harul înainte-vederii și înainte-cunoașterii și îl înștiința despre starea fraților (a fost părintele a mii de monahi), prin descoperiri și vederi. Este acela care a auzit de la îngerul lui Dumnezeu: „Voia lui Dumnezeu este să slujești neamul omenesc și să-l împaci cu El“. Aceleași lucruri sunt valabile și pentru ucenicul său, Sfântul Teodor. Redăm aici câteva întâmplări din viața lor și învățătura lor despre visuri și vedenii.

Din viața avvei Pahomie

O dată, pe când privegheau, în fața lor a apărut un foc. Atunci, un frate care venea să stea cu ei s-a ridicat și i-a spus părintelui [Sfântului Pahomie]: „Cine dintre voi are credință să stea deasupra acestor cărbuni și

²⁴ Sfântul Pahomie cel Mare (287 – 347) este organizatorul monahismului de formă chinovială. El a întemeiat o mănăstire cu viață de obște către anul 320, la Tabennesse, pe malul drept al Nilului Superior (Egipt) și a alcătuit reguli de viațuire pentru monahii care trăiau în comun în chinovii și mănăstiri. Este prăznuit la 15 mai.

²⁵ Sfântul Teodor cel Sfințit († 367), ucenicul și urmașul Sfântului Pahomie la conducerea obștii din Tabennesse, este prăznuit la 16 mai.

să spună rugăciunea Evangheliei“. Părintele a înțeles că acestea sunt cuvinte de mândrie și l-a muștră: „Încetează să spui astfel de lucruri, căci aceasta e amăgire“. Acela, fără a pricepe ce a spus sfântul, a băgat picioarele în cărbuni spunând rugăciunea. Ieșind din foc, s-a arătat vădită lucrarea diavolilor, fiindcă picioarele lui nu au pățit

nimic, cu îngăduința lui Dumnezeu. Atunci a simțit și mai multă mândrie în inima lui, după cum este scris: „*Calea celui răufăcător e sucită*“ (Proverbe 21, 8). Și astfel s-a despărțit de aceștia și s-a dus să trăiască singur, departe. Atunci, demonul care l-a înșelat, văzând că îl are sub picior, s-a preschimbât într-o femeie frumoasă și împodobită și a venit să bată la ușa lui. Îndată ce i-a deschis, ea i-a spus: „Deoarece stăpânul casei unde stau cu chirie mă dă afară și mă izgonește, fiindcă nu am bani să plătesc, primește-mă, te rog, în chilia ta până ce va pleca“. Acesta, din nesimțirea conștiinței, neinteresându-l ce este aceasta, a primit-o. Și cum demonul i-a aruncat săgeata dorinței, acela a alunecat în păcat. În clipa aceea, demonul l-a trântit la pământ și l-a lăsat mai mult mort. După câteva zile și-a revenit puțin și a început să vină la părinți plângând și tremurând. „Eu - le-a zis - sunt pricina pierzaniei mele. Multe m-ați povățuit și nu am ascultat. Dar ajutați-mă din milă. Sunt în primejdie, demonul vrea să mă omoare“. Și în vreme ce încă vorbeau și părinții plângeau pentru el, dintr-o dată a fost stăpânit iar de către demon și a ieșit afară. Alergând pe munți o perioadă lungă de timp, a ajuns într-un oraș ce se numea Panos. Și după o vreme, nemaifiind în toate mințile, a fost aruncat de diavol în soba unei băi și a ars.

(*Viața Sfântului Pahomie*, p. 21 - 22)

Unul dintre frați m-a întrebat: „Spune-ne ce fel de vederi ai? Eu i-am spus: Eu, păcătosul, nu cer de la Dumnezeu să-mi dea vederi. Aceasta este împotriva voii Lui și este o cale de amăgire. Însă, dacă Dumnezeu vrea să se facă vreo minune, încă și înviere din morți, robul lui

Dumnezeu prin care vine minunea nu este vătămat de mândrie sau laudă deșartă. Căci dacă nu voia Dumnezeu, nu ar fi văzut pronia care le cârmuiește pe toate. Auzi acum o mare vedere. Ce vedere mai mare ca aceasta există, să-L vezi pe Dumnezeu nevăzut în omul care se vede, care este templul Său? Astfel să înțelegem și harul înainte-vederii sfinților, cu care vedeau gândurile oamenilor, precum în cazul lui Elisei cu Hazael (IV Regi 8, 7-15). Cu adevărat, când Domnul Care este în ei și le cercetează pe toate le descoperă ceva, atunci sunt înainte-văzători. Dacă nu le arată nimic, atunci sunt ca și ceilalți oameni. Însă, au și o neconținută înainte-vedere, să-L vadă pe Domnul. Așa zicea unul dintre aceștia: „*Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea*“ (Psalmul 15, 8). Nimeni nu este judecat pentru că nu vede lucruri ascunse, dar este judecat dacă se aseamănă cu cei care sunt osândiți de Duhul Sfânt în psalmul care spune: „... *n-au pus pe Dumnezeu înaintea lor*“ (Psalmul 53, 3).

(În aceeași lucrare, p. 67 - 68)

Când au auzit acestea despre o vedere a Sfântului Pahomie, s-au minunat și mai ales pentru că, cu voia Domnului, dacă vedea ceva din lucrurile necunoscute, nu le-o spunea, doar dacă ar fi contribuit la întărirea credinței și la sporire duhovnicească.

(În aceeași lucrare, p. 115)

Altă dată, pe când împletea o rogojină, a apărut Diavolul, prefăcându-se că e Hristos. Firește, diavolii nu au puterea să se înfățișeze înaintea cuiva ori să îi sădească cuget rău, dacă Dumnezeu nu o îngăduie. Și precum sfântul avea harul deosebirii duhurilor, încât să distingă duhurile viclene de cele bune, după cum este scris (I Corinteni 12, 10), s-a gândit îndată: „Când e vorba de arătarea sfinților, cugetele și gândurile omului încetează pe deplin. Eu însă, văzându-l pe acesta, îmi păstrez întregă cugetarea și gândirea. Prin urmare, mă înșală Diavolul. Nu e vorba de un duh bun“. Văzând Diavolul că sfântul cugetă în felul ăsta, a început să-i distrugă acest gând. Acela însă s-a ridicat cu credință în Hristos, și-a întins mâna, ca și când ar fi vrut să-l prindă pe diavol și i-a suflat în față. Diavolul a dispărut.

(În aceeași lucrare, p. 112 - 114)

Din viața avvei Teodor

Când a auzit avva Teodor cuvintele de nemulțumire care se spuneau odată împotriva lui Pahomie, în legătură cu înainte-vederea lui - Teodor era atunci în Alexandria -, a început de atunci să ascundă ceea ce cu voia lui Dumnezeu i se arăta; a înțeles că este mai de folos așa. Și spunea astfel fraților pe tema aceasta: „Ce valorează mai mult decât să aibă cineva Duhul Sfânt? Dacă acela care are credință dreaptă și păzește legile lui Dumnezeu se învrednicește să devină templu al lui Dumnezeu, este evident că unde este Dumnezeu acolo este toată puterea și virtutea. Și ce nu este strălucitor în palatul împăratului?

Așa și scena veche a muceniciei avea înăuntru toate cele ce erau cuprinse în slava lui Dumnezeu. Nimeni deci să nu se îndoiască de omul lui Dumnezeu (de Sfântul Pahomie), dacă aude că a avut o vedere, de vreme ce Acela care i-a trimis vederea locuiește în el. Totuși, trebuie și aici multă băgare de seamă, ca nu cumva, cineva să creadă că a văzut ceva și în realitate să nu fie nimic și să fie înșelat de vrăjmaș, cu dorința de a avea vedenii și astfel să cadă în prăpastie și să-și piardă mințile, precum multora li se întâmplă. Așadar, și cel care nu a ajuns la o asemenea măsură, și cel care a ajuns, să avem cu toții multă smerenie a cugetării, rugându-ne să fim izbăviți de iadul cel veșnic. Și sfinții aceasta ne rugau și zice unul din ei: „*Păzește sufletul meu și mă izbăvește*“ (Psalmul 24, 21). Iar Pavel mulțumindu-i Domnului pentru mântuirea lui zice: „... *iar eu am fost izbăvit din gura leului*“ (II Timotei 4, 17), înțelegând prin aceasta pe cel care rage ca să înghită sufletele noastre. Vrăjmașul acesta este foarte înșelător; deseori înfățișează minciuna în chip de adevăr. Și dacă cel care este ispitit nu are multă putere de deosebire poate fi amăgit. Dimpotrivă, cel care ascultă neîntrerupt de Dumnezeu și de sfinți nu poate fi amăgit. Și noi, fraților, pricepând aceste lucruri, să fim cu luare-aminte, fiecare la măsura lui, atât cel care e socotit păstor al sufletelor, cât și cel care este socotit păstorit. E bine să ne dorim cu toți să fim păstoriți.

(În aceeași lucrare, p. 172 - 174)

SFÂNTUL MACARIE EGIPTEANUL²⁶

Sfântul Macarie Egipteanul (sec. IV) a fost ucenicul lui Antonie cel Mare și a „uimit timpurile” cu viața sa ascetică. Aproape toți părinții de mai târziu s-au referit la el pentru a-i combate pe eretici. Pe tema visurilor recomandă băgare de seamă și luare-aminte, ajungând să spună că puterile îngerești se vor bucura mai mult, dacă atunci când ți se arată le respingi și nu le primești și ne învață că Diavolul, oricât de strălucitor s-ar înfățișa spre a ne amăgi, nu poate însă da sufletului lucrare bună.

Cel ce iubește virtutea trebuie să aibă multă deosebire, încât să cunoască temeinic diferența dintre bine și rău și să cerceteze și să priceapă nenumăratele uneltiri ale celui viclean, care continuă să înșele pe cei mulți prin năluciri ce par adevărate. Precauția este mereu folositoare. Precum cineva care vrea să se încredințeze de cumințenia soției lui merge la ea noaptea în chip de străin și dacă vede că este alungat, se bucură că nu lasă pe nimeni să se atingă de ea și îi încearcă prudența, așa și noi trebuie să fim precauți în timpul vizitelor puterilor imagine.

²⁶ Sfântul Macarie cel Mare Egipteanul (cca. 300 – 390) a înființat, în jurul anului 330, o mănăstire în deșertul Scetis (la sud de Nitria), în Egiptul de Jos. Este prăznuit la 19 ianuarie.

Căci dacă respingi puterile cerești, ne vor mulțumi mai mult și te vor face părtaş la și mai mult har și te vor umple de bucurie duhovnicească, având dovadă din această poziție a ta de iubirea pe care o ai pentru Domnul. Nu cumva din ușurința minții să te deschizi imediat vizitelor închipuite, fie chiar și îngeri din ceruri, ci rămâi

neclintit și supune toate acestea unei cercetări amănunțite. Și așa, primind pe cele bune și izgonind pe cele mincinoase, vei face să crească în tine lucrările harului, pe care păcatul, oricât s-ar preface în chipul celor bune, nu poate să le dăruiască. Pentru că, după cum zice Apostolul, Satana se poate preschimba în înger de lumină ca să ne înșele; dar chiar dacă s-ar arăta cu înfățișarea luminoasă, nu poate, precum am spus, să dea lucrare bună și după asta se cunoaște fața lui mincinoasă. Adică nici iubire pentru Dumnezeu ori pentru aproapele, nici blândețe, nici umilință, nici bucurie, nici pace, nici curăția cugetului, nici ură față de cele lumești, nici odihnă duhovnicească, nici dorirea celor cerești nu poate să producă, nici să înăbușe plăcerile și patimile.

Toate acestea sunt lucrări vădite ale harului; după cum spune și Apostolul: „*Roadele Duhului sunt dragostea, bucuria, pacea...*” (Galateni 5, 22).

Diavolul este foarte îndemânat și în stare să producă înfumurare și mândrie. Așadar, din lucrare, vei pricepe dacă lumina aprinsă în sufletul tău este de la Dumnezeu sau de la Satana. Dar sufletul este cel care, dacă are putere mare de deosebire, poate înțelege direct diferența, prin simțul duhovnicesc. Precum oțetul și vinul sunt la fel dacă le privești, însă după ce le guști, limba le deosebește, așa și sufletul, prin simțul duhovnicesc și din lucrare, poate să deosebească harurile Duhului de nălucirile Satanei.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 266)²⁷

²⁷ Vezi ediția românească a *Filocaliei* (traducere, introducere și note de pr. prof. Dumitru Stăniloae), vol. IV, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1976, p. 319 – 320.

Sufletul care nu se teme de moarte este evident stăpânit de necredință; de aceea amână de la o zi la alta să primească cuvântul Domnului. De multe ori, desigur, își plăsmuiește aripi prin visuri și nu pricepe războiul care se întâmplă înlăuntrul său, deoarece l-a cuprins înfumurarea. Și această înfumurare este handicapul sufletului, care nu îl lasă deloc să-și vadă slăbiciunea.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 268)²⁸

Sunt unii care stau departe de preacurvia vădită, de jafuri, de lăcomie și alte rele asemănătoare și de aceea se socotesc între sfinți. Pentru că de multe ori, pe când răul este cuibărit în mintea lor și trăiește acolo pe furis, arată că i-a lăsat și a plecat. Sfânt însă este acela care s-a sfințit și a curățit definitiv pe omul din lăuntru său. Un frate, în vreme ce se ruga împreună cu alți frați, a fost luat de puterea dumnezeiască și prin răpirea minții sale a văzut Ierusalimul ceresc și locurile luminate de acolo și lumină infinită și nespusă și a auzit o voce care spunea că acela este ținutul unde se vor odihni cei drepti. După asta, s-a mândrit și crezându-se pe sine important, a căzut în groapa păcatelor și a fost cuprins de multe rele. Așadar, dacă acesta a pățit așa, cum e posibil să spună fiecare „pentru că postesc și trăiesc înstrăinat și miluiesc cu ce am și m-am păzit de cele rele și nimic nu-mi lipsește, prin urmare, sunt și eu sfânt? „Căci precum am spus, desăvârșirea nu este a sta departe de relele vădite, ci curățirea desăvârșită este curățirea cugetului.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 283)²⁹

²⁸ *Idem*, p. 322.

²⁹ *Idem*, p. 343.

Pentru că uneori, precum am spus mai înainte, avem și harul într-o anumită măsură, dar și răutatea pândește în noi și se preface și se supune de bunăvoie și nu lucrează ale ei, ci îl face pe om să creadă că mintea i s-a curățit și îl conduce la mândrie pentru așa-zisa lui desăvârșire. Dar mai târziu atacă precum un hoț și îl aruncă pe om în prăpastiile cele mai adânci. Căci, deseori, oamenii care douăzeci de ani au fost hoți sau soldați plătiți știu foarte bine să întindă curse adversarilor și pândesc și pun capcane și se înfig în coasta lor și îi nimicesc prin atacuri neașteptate. Cu atât mai mult răutatea Diavolului, care are vârsta de mii de ani și aceasta este lucrarea ei preferată, să conducă sufletele la pierzanie, știe să întindă pe furiș capcane în inimă și, când vrea, să rămână dinadins ascunsă și să nu lucreze, încât să facă sufletul să se mândrească pentru că a ajuns desăvârșit. Așadar, temelia Creștinismului este, chiar dacă cineva are toate virtuțile, să nu se oprească, nici să prindă curaj, nici să creadă că a reușit ceva important. Și chiar de s-a făcut părtaș al harului, să nu creadă că a izbândit ceva, nici să nu simtă saturare, ci atunci să i se facă mai multă foame și sete, să se întristeze și să plângă și să aibă inima zdrobită pe de-a-ntregul.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 297)³⁰

Trebuie să observăm din toate părțile și cu mare luare-aminte uneltirile, vicleșugurile și planurile nimicitoare ale vrăjmașului. Pentru că precum Sfântul Duh

³⁰ *Idem*, p. 362.

spune prin gura lui Pavel că s-a făcut tuturor toate ca să-i câştige pe toți, astfel și răutatea [Diavolul] se îngrijește să facă totul pentru a-i conduce pe toți la pierzanie. Astfel, celor ce se roagă, Satana li se preface că se roagă împreună cu ei, cu scopul de a-i înșela în vremea rugăciunii, provocându-le înfumurare.

Cu cei care postesc, se preface că postește împreună cu ei, vrând să-i facă să se mândrească pentru că postesc. Celor care cunosc Scripturile le face la fel, dorind să-i scoată de pe drumul cel drept. Celor care s-au învrednicit să li se descopere lumina dumnezeiască, Diavolul lucrează în mod asemănător, adică se preschimbă în înger de lumină, ca să-i înșele și să-i apropie de el, arătându-le lumina lui minciñoasă. Și, în general, fiecăruia i se arată într-un anumit fel, luând chipul potrivit, încât asemănându-se cu fiecare, să-i facă pe toți supuși ai lui și să-i conducă la pierzanie printr-un pretext ce pare adevărat. Zice Apostolul: „[Să alungăm] toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu“ (II Corinteni 10, 5). Priviți deci până unde îndrăznește să meargă Diavolul cel trufaș: vrea să-i cucerească și pe cei care îl au deja pe Dumnezeu și cunosc adevărul. Astfel, fiecare să-și păzească inima cu mare băgare de seamă și să ceară de la Dumnezeu multă prudență, ca să putem pricepe uneltirile răutății. Încă trebuie să avem lucrare duhovnicească neîntreruptă și să ne străduim să păzim cu cumpătare mintea și cugetele și să ne modelăm sufletele după voia lui Dumnezeu. Căci nu există lucrare mai mare și mai cinstită ca aceasta. După cum spune psalmistul: „Laudă și măreție este lucrul Lui...“ (Ps. 110, 3).

(*Filocalia*, vol. 3, p. 300 - 301)³¹

³¹ *Idem*, p. 366 – 367.

Întrebare: Deoarece păcatul „se preface în înger de lumină“ și este asemănător cu harul lui Dumnezeu, în ce fel este posibil ca omul să înțeleagă „vicleșugurile Diavolului“ și cum poate să deosebească și să dovedească ceea ce provine din harul lui Dumnezeu?

Răspuns: Darurile harului lui Dumnezeu îi aduc omului bucurie, pace, iubire, adevăr; adevărul însuși îl obligă pe om să caute adevărul. Ceea ce oferă păcatul, adică Diavolul, aduce tulburare și nu conține iubire și bucurie, care ne poartă spre Dumnezeu. Căci, într-un fel strălucește aurora și în alt fel lumina dinlăuntrul soarelui. Într-o casă se află o făclie aprinsă; altfel apare lumina ei care se răspândește pretutindeni și altfel apare lumina care se află în făclia însăși, care este mai luminoasă și mai strălucitoare. La fel sunt și unele lumini ale harului; când omul le vede de departe, îi par niște vedenii și se bucură de ele, dar când intră în el puterea lui Dumnezeu și îi cuprinde mădularele și inima și îi robește mintea cu iubirea lui Dumnezeu, omul devine altul. La fel s-a întâmplat și când l-au arestat și întemnițat pe Petru; pe când era închis, a venit un înger și l-a eliberat din lanțuri și l-a scos afară din închisoare, iar el credea că se află în extaz și că are o vedenie (Fapte 12, 9).

(P.G.B., seria Filocalie, vol. 7, p. 147 - 149)³²

³² Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, colecția P.S.B., vol. 34, Ed. I.B.M.B.O.R., București 1992, p. 125 (Omilia a VII-a).

ȘASE ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Menționăm în continuare șase întâmplări spre învățătură despre amăgire. Prima provine din viața lui Antonie cel Mare, iar următoarele trei din „Filocalie”, după cum însemnează Sfântul Casian Romanul³³. Sfântul Casian spune că aceste trei întâmplări tragice le-a auzit de la avva Moise, care trăia în pustiul Skete. A cincea întâmplare provine din Tebaida - Egipt, iar a șasea din „Istoria lausiacă”.

1: Năluciri ale Diavolului

Câțiva frați l-au vizitat pe avva Antonie pentru a-i povesti nălucirile pe care le vedeau și pentru a afla de la el dacă sunt adevărate sau provin de la demoni. Aveau cu ei și un asin care a murit pe drum. De îndată ce au ajuns la el, acesta le-a zis:

– Cum a murit măgărușul pe drum?

I-au răspuns:

– De unde știi asta, avva?

Acesta le-a spus:

– Mi-au arătat-o demonii.

Și ei au zis:

– Noi pentru asta am venit să te întrebăm, deoarece vedem năluciri și de multe ori se adevăresc, nu cumva să

³³ Sfântul Ioan Casian (390 – 435), prăznuit la 29 februarie, originar din Dobrogea, a lăsat o valoroasă operă referitoare la viața monahală în secolul al V-lea și a contribuit la dezvoltarea monahismului în Apusul Europei.

ne amăgim. Și părintele, prin pilda asinului, i-a înștiințat că acestea provin de la Diavol.

(*Maxime ale călugărilor*, P.G.B., seria Filocalie, vol. 1, p. 47-49. De asemenea, vezi și cartea *Antonie cel Mare*, Ed. Rigopoulos, p. 161).³⁴

2. Heron

Aceasta era părerea lui Antonie cu care au fost de accord și ceilalți părinți. Ca să ne încredințăm acum prin exemple din zilele noastre că părerea Sfântului Antonie este dreaptă, aduceți-vă aminte de părintele Heron și de căderea îngrozitoare pe care a pățit-o cu puțin timp în urmă în fața ochilor noștri, prin care, din batjocorirea Diavolului a căzut din înălțimea aceea a vieții duhovnicești și ascezei, în prăpastia morții. Ținem minte că 50 de ani a stat în pustia din apropiere făcând asceză grea și înfrânare continuă și a rămas în deșertul cel mai sălbatic și în singurătatea cea mai deplină mai mult decât toți cei de aici. Acesta, după atâtea ostenele și lupte, a fost batjocorit de Diavol și a căzut în greșeala cea mai adâncă și pe câți se nevoiau în apropiere, părinți și frați, i-a făcut să plângă, nemângâiați. Nu ar fi pățit aceasta dacă ar fi fost înarmat cu virtutea deosebirii, care l-ar fi învățat să nu se încreadă în cugetul său, ci în povața părinților și a fraților. Căci el, luându-se după cugetul său,

³⁴ *Patericul*, Ed. Alba-Iulia, 1990, p. 9, cf. Mitropolit Nicolae Corneanu, *Viața și petrecerea Sfântului Antonie cel Mare*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1998.

a ținut atât de mult post și s-a îndepărtat atât de oameni, încât nici de sărbătoarea Paștilor nu a venit în biserică, pentru a nu fi nevoit, găsindu-se împreună cu părinții și frații, să mănânce linte sau altceva care s-ar fi pus pe masă și să creadă în felul acesta că s-a abătut de la scopul pe care și-l pusese în minte. Acesta deci, înșelat îndelung de voia lui, a primit pe un înger al Satanei și după ce i s-a închinat ca unui înger de lumină, a primit poruncă de la el să se arunce într-un râu foarte adânc la miezul nopții, ca să cunoască prin încercare că de aici înainte nu îl va mai paște nici o primejdie, din cauza înaltei sale virtuți și ostenelilor la care s-a supus pentru Dumnezeu. Acesta, fără să deosebească prin cuget cine i-a dat aceste sfaturi, cu mintea întunecată, s-a aruncat în râu la miezul nopții. Peste puțin timp, frații au prins de veste și cu mult efort, abia au putut să-l scoată afară, pe jumătate mort; și după ce a mai trăit două zile, a treia zi a murit, lăsând în urmă pe frații și pe preotul Pafnutie plângând nemângâiați. Preotul, îndemnat de marea lui iubire de oameni și întrucât își amintea marile osteneli ale lui Heron și timpul îndelungat ce l-a petrecut în pustie, nu l-a șters din pomelnice și din slujbele celor adormiți, ca să nu-l pună în rândul sinucigașilor.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 118)³⁵

³⁵ Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, colecția P.S.B., vol. 57, București, 1990, p. 330 – 331 (II, 5).

3. Cel amăgit și fără minte

Ce să mai spun despre acela al cărui nume nu vreau să-l dau, căci este pe-aici, prin jur? Acesta l-a primit de multe ori pe Diavol ca pe înger și a primit de la el descoperiri și vedea încontinuu în chilia lui lumina unei lămpi. Ultima oară, Diavolul i-a poruncit să-și sacrifice fiul care stătea în chilie cu el, ca jertfă către Dumnezeu și astfel să se învrednicească să primească cinstea patriarhului Avraam. Și s-a supus atât de mult acestei porunci, încât și-ar fi înjunghiat cu adevărat fiul, dacă acesta nu ar fi văzut că-și ascute cuțitul, lucru pe care nu-l obișnuia, și că pregătește sfori ca să-l lege strâns. Și a apucat să se salveze prin fugă.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 119)³⁶

4. Monahul cel renegat din Mesopotamia

Mă voi întinde mult cu cuvântul dacă vă voi povesti și înșelarea de către Diavol a monahului aceluia din Mesopotamia, care a arătat mare înfrânare și a rămas ani mulți închis în chilia lui și după aceea a fost batjocorit și înșelat atât de mult prin descoperiri diavolești și visuri, încât după atâtea osteneți și virtuți cu care i-a întrecut pe toți monahii de acolo, a trecut la iudaism și a primit tăierea-împrejur. Căci Diavolul, vrând să-l înșele, de multe ori i-a arătat visuri ce s-au adeverit, ca să-l facă prin asta să primească lesne amăgirea pe care i-o va arunca la urmă.

³⁶ *Idem*, p. 332 (II, 7).

I-a arătat, așadar, într-o noapte, pe toți creștinii, împreună cu apostolii și mucenicii, întunecați și plini de toată rușinea și necinstea, înecați de supărare și plâns, în vreme ce iudeii împreună cu Moise și profeții erau luminați de o lumină strălucitoare și plini de bucurie și voieșie; și l-a sfătuit Înșelătorul că, dacă vrea să savureze fericirea și bucuria iudeilor, trebuie să primească tăierea-împrejur. Și într-adevăr, a fost înșelat și a făcut-o. Este evident, din cele ce am spus, că toți aceștia nu s-ar fi făcut de batjocură într-un mod atât de jalnic, dacă aveau harul deosebirii.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 119 - 120)³⁷

5. Avva Pavel care a fost amăgit

Trăia odată în Tebaida un om pe care îl chema Pavel și el era evlavios și iubitor de Biserică. Zi și noapte mergea la biserică și împlinea cu râvnă și celelalte treburi pe care le avea. Văzându-l prietenii lui așa de evlavios și iubitor de Biserică, i-au zis: „Pavele, dacă nici părinți nu ai și nici soție nu vrei să iei, de ce nu te faci monah?”. Și el le-a răspuns: „Bine ziceți. Voi merge să mă fac monah“. A plecat, așadar, și s-a închis în chilie de unul singur și s-a dedicat ascezei și celorlalte nevoițe și era în culmea puterii.

Văzându-l Diavolul cel viclean așa de harnic, a început să i se arate în închipuire ca un înger, să îi prevestească unele lucruri și să îl înșele. Și când a văzut

³⁷ *Idem*, p. 323 – 333 (II, 8).

Diavolul că îl are sub picior, i-a zis: „Lui Hristos i-a plăcut foarte mult trăirea ta sfântă și mâine te va vizita ca să-ți ofere un dar al lucrării ascetice. Așadar, tu să ieși din chilia ta și să i te închini, iar după ce primești harul, să intri din nou în chilie“. În ziua următoare deci, iese Pavel din chilie și vede o înșiruire - vezi bine - de îngeri purtători de lumânări și un cerc de foc, iar în mijlocul cercului apărea forma cuiva care a bănuț că este Hristos. Și când era gata să aplece capul ca să i se închine, o mână care se vedea până la încheietură i-a dat o palmă și l-a împins înapoi pentru a nu se închina. Și căzând la pământ s-a uitat cu atenție în jur și nu a mai văzut nici îngerii purtători de lumânări, nici cercul de foc. Atunci a înțeles înșelătoria Diavolului și a rămas în locul acela plângând două zile și două nopți, zicând către Dumnezeu: „Vai de mine, păcătosul, am păcătuit și am pierdut toate strădaniile vieții mele și nu știu ce să mă fac“.

A auzit, așadar, că în Tebaida superioară trăia singur de mulți ani, pe un ogor, un pustnic bătrân. S-a gândit deci să meargă la el și să-i povestească ce i s-a întâmplat. Când a ajuns aproape de locul sfântului, a căzut la pământ și plângea zicând: „Am păcătuit, iartă-mă și roagă-te pentru mine“. Părintele însă i-a strigat: „Nu poți să vii aici, batjocoritul demonilor. Nu te apropia!“. Și i-a întors spatele. Pavel însă a rămas căzut la pământ, plângând. L-a consolat atunci sfântul și i-a zis: „Dacă ai începe să înveți o meserie oarecare, nu ar trebui mai întâi să găsești un meseriaș de la care să înveți tainele acestei meserii? Tu însă ai plecat și ai locuit singur, fără să încredințezi nimănui gândurile tale. Și dacă nu te-ar fi ajutat Dumnezeu și dreapta Sfântului Înger, te-ai fi închinat Diavolului și ți-ai fi pierdut mințile și ai fi rătăcit prin oraș

ca posedatăii. Dar de acum înainte mulțumește-i lui Dumnezeu că te-a ajutat și vino să intri în obște.

(Revista Sfintei Mănăstiri Xiropotamul, Mărturie aghioritică, nr. 6, anul 2, decembrie 1989 - februarie 1990, p. 31-32.

Revista citează textul original de F. Nau – L. Gugnet, Vies et Recits d'Anachorètes, Revue de L'Orient Chretien, vol. 10 (1905), p. 47 - 49).

6. Pustnicul cel cu slavă deșartă

Lângă aceștia [asceții Dorothei, Diocle și Capiton], am întâlnit și un alt pustnic care locuia și el tot în peșteră. Acesta era înșelat de visuri din cauza slavei deșarte care îl cuprindea și îi zeflemisea pe cei care se apropiau de el. Se smintise (precum scrie Înțelepciunea lui Isus Sirah 34, 1 - 2) entuziasmat de visuri, păstorind vânturi și alergând după umbre. Dobândise, desigur, cumiștenia trupului datorită bătrâneților sale și a timpului îndelungat de asceză și poate și din cauza slavei deșarte; pierduse însă conștiința virtuții, pentru că a fost murdărit de slava deșartă și din pricina ei s-a îndepărtat de calea vieții drepte.

(*Istoria lausiacă*, P.G.B., seria Filocalie, vol. 6, p. 398 - 400, Despre pustnicul cel cu slavă deșartă)³⁸

³⁸ Paladie, *Istoria lausiacă*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993, p. 110.
68

SFÂNTUL EFREM SIRUL³⁹

Sfântul Efrem Sirul, diaconul, care a trăit în sec. IV, este considerat cel mai mare părinte și scriitor bisericesc dintre sirieni. Am ales aici reprezentativ două texte care au legătură cu tema cărții, precum și fragmente din lucrarea lui „Despre viața Fericitului Avraam și a nepoatei sale Maria”. Se descrie aici încercarea Diavolului de a-l amăgi pe Sfântul Avraam, prefăcându-se că este Hristos, precum și alte metode plăsmuite ale Diavolului, foarte pilduitoare, cu scopul de a-l amăgi și înfricoșa.

Dragul meu, nu te încrede în visurile înșelătoare, pentru că visurile i-au păcălit pe mulți și au căzut în afara credinței nădăjduind în ele. La ce măsură duhovnicească și adevăr am ajuns, încât să vedem imaginea îngerilor? Smerenia este mare sporire și slavă și în ea nu există păcat“.

(Sfântul Efrem Sirul, *Opere, Urmarea proverbelor*, vol. 1, p. 232, în ediția a II-a vol. 1, p. 234 - 235)⁴⁰

³⁹ Sfântul Efrem Sirul (306 – 373), prăznuit la 28 ianuarie, este autorul unei impresionante opere teologice, constând în comentarii și exegeze biblice, omilii, rugăciuni, imne etc.

⁴⁰ Sfântul Efrem Sirul, *Cuvinte către monahi*, Ed. Anastasia, București, 1996, p. 70 – 143.

„Să nu adormi având ceva împotriva cuiva, ca să nu te tulbure noaptea nălucirile ticăloase“.

(În aceeași lucrare, p. 265, în ambele ediții)⁴¹

⁴¹ Ibidem.

Sfântul Avraam înfruntând uneltirile Diavolului

Când a văzut deci Diavolul, dușman al binelui și al omului de la început, cum că suferințele așa de mari pe care le-a ridicat împotriva lui nu au putut să îl alunge, nici să-l arunce în trândăvie, nici să-i îndepărteze mintea de la scopul său, ci ca și aurul în cuptor a devenit strălucitor și slăvit și că a înaintat în răbdare și în marea dragoste pentru Dumnezeu și în bunăvoință, încât devenise exemplu pentru mântuirea multora, s-a înfuriat foarte mult dușmanul binelui pe fericitul Avraam și i s-a înfățișat cu multă imaginație, ca să-l orbească și să-l înșele. Cum stătea și cânta psalmi la miezul nopții, deodată a strălucit o lumină mai mare decât a soarelui și s-a auzit o voce, ca de mulțime, care zicea: „Fericit ești tu, Avraame, cu adevărat fericit, pentru că nimeni nu s-a găsit ca tine în toate îndreptările lui și nimeni nu a făcut toată voia mea, precum tu; de aceea ești fericit“.

Avraam a înțeles numaidecât șiretlicul vicelanului și după ce și-a înălțat vocea a zis: „Întunericul tău să piară împreună cu tine, pentru că tu ești plin de viclenie și înșelăciune. Eu, desigur, sunt om păcătos; având însă harul Dumnezeului meu și speranța în El și în ajutorul Lui, nu mi-e frică de tine, nici nu mă înspăimânt de nălucirile tale cele multe; întrucât pentru mine numele Domnului și Mântuitorului meu Iisus Hristos, pe Care Îl iubesc, este zid puternic și în numele Lui te dojenesc, câine mizerabil și nenorocit“. Și imediat după ce a spus acestea, totul a dispărut ca un fum. Și fericitul, cu nemăsurată recunoștință, L-a slăvit pe Dumnezeu netulburat, ca și când nu ar fi văzut nici o nălucire.

După câteva zile însă, din nou, noaptea, pe când fericitul se ruga, Diavolul, având un târnăcop cu el, a început să-i dărâme chilia și după ce a găurit-o bine, a strigat cu voce puternică: „Grăbiți-vă, grăbiți-vă, intrați repede înăuntru și strângeți-l de gât“. Fericitul însă i-a spus: „Toate neamurile m-au înconjurat, dar eu cu numele Domnului i-am alungat“. Îndată, Diavolul a dispărut și chilia era nederanjată. Și iarăși, după câteva zile, pe când psalmodia la miezul nopții, a văzut că rogojina pe care stătea arde cuprinsă de flăcări înfricoșătoare. Și după ce a călcat pe foc, a zis: „Voi călca peste șerpi otrăviți, cu scut și vasilisc și voi zdrobi leul și dragonul și peste toată puterea dușmanului, în numele Domnului nostru Iisus Hristos Care mă ajută“. Fugind, așadar, Diavolul a zis: „Te voi învinge, sucitule, născocind plăsmuiri pentru distrugerea ta“.

Și într-o zi, pe când fericitul era la cină, ca de obicei, vrăjmașul a intrat pe ascuns în chilia lui în chipul unui tânăr și s-a apropiat de el ca să-i răstoarne strachina; el a observat și și-a ținut bine strachina, continuând să mănânce, fără să-și întoarcă vreun pic privirea spre acela. A sărit Diavolul și s-a așezat în fața lui și a aprins lampa și a început să psalmodieze cu voce tare: „Fericii cei ce nu greșesc pe drumul vieții lor, cei ce umblă întru legea Domnului“. După ce l-a lăsat să spună mai multe fraze din psalmi, nu i-a răspuns până ce a terminat cina. Dar după cină, și-a făcut cruce și i-a zis: „Câine mizerabil și nenorocit, nesimțitor și nemernic, dacă știi că sunt fericiți, atunci de ce îi ispitești? Căci cu adevărat sunt fericiți cei ce iubesc pe Dumnezeu din toată inima lor“. Și Diavolul a zis: „Ca să-i înving, îi împiedic de la orice faptă bună“. I-a răspuns deci fericitul: „Nu ai tu, blestematele, puterea să împiedici pe cei cu frică de Dumnezeu, ci învingi pe cei

asemenea ție, pe cei care cu voia lor s-au îndepărtat de Dumnezeu. Pe ei îi învingi și îi rătăcești, deoarece Dumnezeu nu este cu ei. Dar în fața celor ce-L iubesc pe Dumnezeu dispari precum dispare fumul în fața vântului; întrucât o rugăciune de-a lor însoțită de lacrimi te izgonește precum e izgonit praful de vijelie. Însă, trăiește Dumnezeul meu, Care este binecuvântat în veci, mândria mea. Nu mi-e teamă de tine, chiar dacă ai stăruii tot timpul, nici nu mă prefac în fața ta, câine mizerabil! Te disprețuiesc pe față, precum disprețuiește cineva un câine schilod“. Îndată ce fericitul a spus aceste cuvinte, Diavolul a dispărut.

Și iarăși, după câteva zile, în timp ce Avraam săvârșea slujba, a venit vrăjmașul însoțit de o mulțime închipuită și aruncau sfori în chilia lui și se certau între ei zicând: „Aruncați-l în groapă“.

După ce fericitul s-a uitat la ei, a zis: „M-au încercuit precum albinele pe făgure, precum se urcă focul pe spini, eu însă i-am alungat cu numele Domnului“. Și Diavolul a spus țipând: „Vai de mine, vai și amar, nu știu ce să mă mai fac cu tine. Pentru că, iată, în toate m-ai învins și mi-ai disprețuit toată puterea, m-ai zdrobit. Dar și așa n-o să mă îndepărtez de tine, până nu te voi înfrânge și înjosi“. Fericitul însă i-a zis: „Blestemat să fii tu și toată puterea ta, Împielitătule! Slavă și închinăciune Dumnezeului nostru, doar Dumnezeului Celui sfânt, Care a făcut să fii zdrobit de către noi, cei care Îl iubim. Află deci, chinuitorule și nesimțitorule, că nouă nu ne e frică de tine, nici de aparițiile tale nălucite“.

După ce, așadar, l-a războit timp îndelungat prin diferite ispite și apariții nălucite, nu a putut să-i înșele mintea, ba, din contră, l-a făcut să se înarmeze cu bunăvoință și să înainteze în iubire de Dumnezeu. Și,

desigur, iubindu-L din tot sufletul său, s-a luptat să trăiască după voia Lui și s-a învrednicit să primească harul Său. De aceea, Diavolul nu a reușit să-l vătămeze.

(Sfântul Efreem Sirul,
Opere. Despre viața Fericitului Avraam, vol. 7)

SFÂNTUL VASILE CEL MARE⁴²

Sfântul Vasile cel Mare ne învață și ne povățuiește aici despre visuri și vedenii. Ne învață că visurile sunt de cele mai multe ori ecoul grijilor zilei. Menționează că Evanghelia este valabilă singură și nu e nevoie de visuri, pentru ca ea să capete putere.

Chiar și somnul tău să fie spre cercetarea evlaviei. Pentru că, firește, visurile din somn sunt de cele mai multe ori ecourile grijilor zilei. Căci în ce fel sunt lucrările vieții noastre, obligatoriu astfel sunt și visurile noastre“.

(Cuvânt despre mucenicul Iulian, P.G.B., vol. 7, p. 213)

„De unde provin nălucirile necuviincioase din timpul nopții?

Răspuns: Provin din învăluirile ciudate ale sufletului din timpul zilei. Însă, dacă sufletul nostru rămâne curat, ocupat cu lucrurile lui Dumnezeu și cercetează încontinuu

⁴² Sfântul Vasile cel Mare (330 – 379), prăznuit la 1 ianuarie (și la 30 ianuarie împreună cu Sfinții Ioan Gură de Aur și Grigorie Teologul), este unul din cei mai mari părinți teologi ai veacului al IV-lea. A fost arhiepiscop al Cezareii Capadociei (370 – 379), a alcătuit nenumărate scrieri, a organizat monahismul și a înființat așezăminte sociale puse sub îndrumarea Bisericii.

cele bune și plăcute lui Dumnezeu, o să vadă visuri pe măsură“.

(*Întrebări și răspunsuri*, 22, P.G.B., vol. 9, p. 41)⁴³

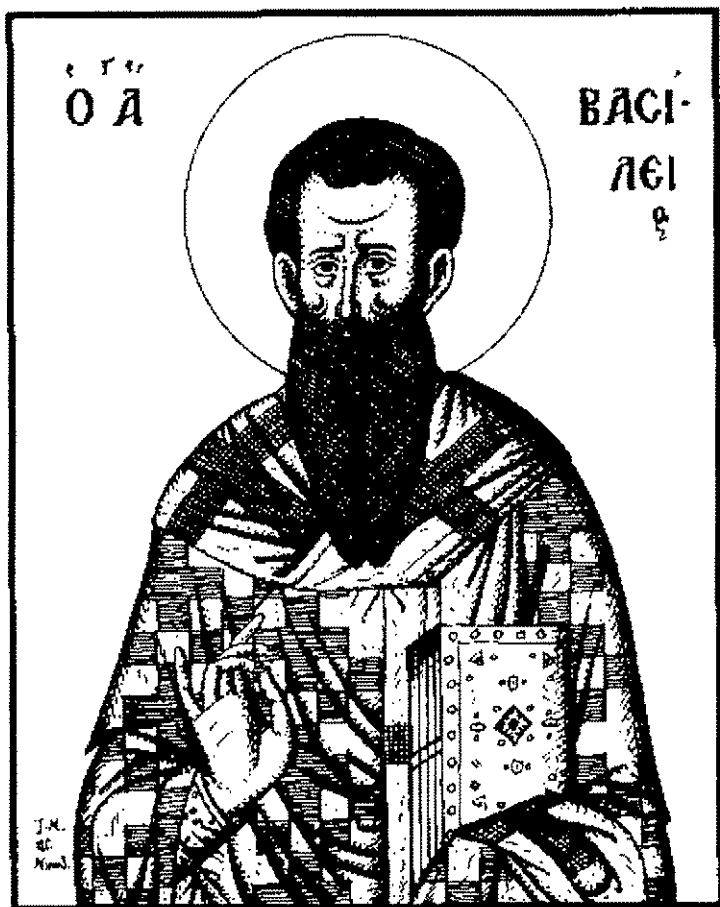
„Acești oameni care, după cum spune Isaia, visează și le place să doarmă în patul lor nesocotesc faptul că multora dintre fiii neascultători le e trimisă lucrarea amăgirii. Există, de asemenea, duhul minciunii care venind prin profeții mincinoși, l-a înșelat pe Ahaav. Cunoscând acestea, nu ar fi trebuit să se mândrească atât de mult, încât să-și atribuie lor înșiși harul profeției, ei, care sunt mai lipsiți de cuviință chiar și decât vrăjitorul Valaam. Acesta, îndemnat de împăratul moabiților cu promisiunea multor domni, nu a primit să ridice glasul împotriva vocii lui Dumnezeu, nici să-l blesteme pe Israel, pe care Dumnezeu nu l-a blestemat.

Așadar, dacă nălucirile din somn sunt de acord cu poruncile Domnului, să ne fie de ajuns Evanghelia, căci nu avem nevoie de ajutorul visurilor pentru ca ea să fie crezută. Căci dacă Domnul ne-a lăsat nouă pacea și ne-a dat poruncă nouă să ne iubim unii pe alții, visurile de orice fel duc la luptă și la îndepărtarea iubirii. Să nu dăm vreme Diavolului să ne pătrundă în suflete prin somn și să nu punem nălucirile provenite de la el mai presus decât învățăturile mântuitoare“.

(*Epistola 210 către învățații din Neocezareea*, P.G.B., vol. 3, p. 189 - 191)⁴⁴

⁴³ Sf. Vasile cel Mare, *Asceticele*, colecția P.S.B., vol. 18, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1989, p. 326.

⁴⁴ *Idem*, p. 158.

„Căci nu trebuie (creștinul) să se amăgească prin îmbuibarea stomacului, din pricina căreia vin nălucirile din timpul nopții“.

(*Epistola 22, despre desăvârșirea vieții monahale*,
P.G.B., vol. 3, p. 471)⁴⁵

⁴⁵ Sf. Vasile cel Mare, *Correspondență*, colecția P.S.B., vol. 12, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 435.

„Unii care au pasiune pentru cai, chiar și în vis se ceartă pentru cai, schimbă caii la trăsurile, angajează vizitii și, în general, nu părăsesc prostiile zilei nici în somn și nici în visuri“.

(*Cuvântarea a IV-a din săptămână*, vol. 4, p. 145)

„Pentru că cei ce sunt atașați idolilor fiind atenți la visuri, la jocuri de prezicere a viitorului și la magiile demonilor, aceia născocesc adevărul (Evangheliei) și ne sfătuiesc să căutăm în acest fel adevărul (prin magie). Deoarece Diavolul făurește lucrări amăgitoare ca să-i distrugă pe cei ce se ocupă cu acestea, uneori înconjurându-i cu năluciri în somn, care conțin sfaturi despre vindecarea vreunei boli trupești sau care prevestesc viitorul. Diavolul, desigur, poate să cunoască pe cele de mai sus, întrucât este mai pătrunzător decât noi în domeniul însușirilor materialelor și a examinat caracteristicile pe care le au plantele și calitățile lor în vindecarea bolilor. Cât despre viitor, de multe ori prevestesc câte s-au întâmplat deja, dar care nu sunt cunoscute încă de noi și ne înștiințează că se vor întâmpla în curând. Precum atunci când cineva dintre noi auzind despre venirea unui om vestește aceasta celui care îl așteaptă ca și când ar prevesti, având scopul viclean de a părea profet. Așa și Diavolul, pe cele care au fost scrise, pe cele ce cu hotărârea lui Dumnezeu au fost arătate, le face cunoscute celor ușor de păcălit. La fel cum mediumul dintre demoni l-a înștiințat pe Saul despre înfrângerea pe care o va suferi. Pentru că Diavolul a fost cel care a luat chipul lui Samuel schimbându-și chipul lui; care, auzind

condamnarea lui Saul, a vestit această hotărâre
neschimbată a lui Dumnezeu ca și când ar fi fost a lui.

(*Tâlcuire din Isaia*, cap. 8, în B.G.P.S.B.,
vol. 56, p. 217)

SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA⁴⁶

Sfântul Grigorie, Episcopul Nyssei, a fost fratele lui Vasile cel Mare și a trăit în sec. al IV-lea. Din minunata lucrare a lui „Despre alcătuirea omului”, redăm mai jos câteva fragmente referitoare mai ales la proveniența naturală a visurilor.

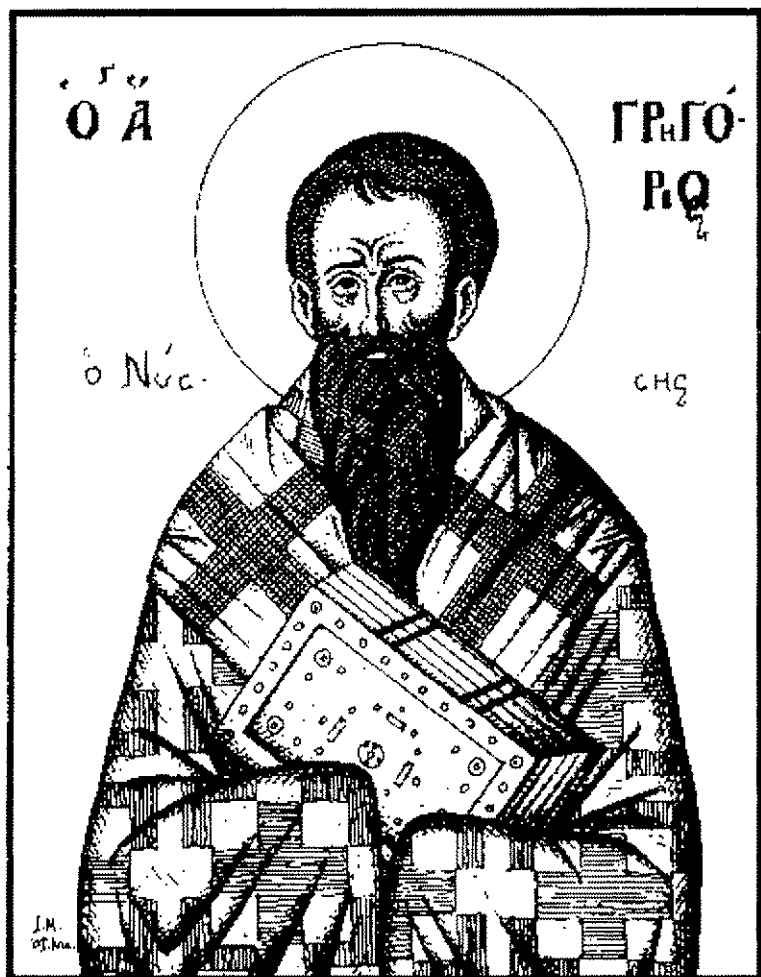
Cred că atunci când sufletul își liniștește puterile cele mai importante, adică lucrările din jurul minții și al simțurilor, numai însușirea nutritivă se găsește în funcțiune pe durata somnului. În vremea somnului, câteva imagini care s-au alcătuit pe parcursul zilei din rezonanțele simțurilor și ale funcțiilor gândirii și care s-au imprimat în minte cu ajutorul părții memorative a sufletului se desfășoară din nou, la întâmplare, deoarece în partea aceasta a sufletului a rămas o urmă de amintire.

Prin intermediul acestor amintiri, omul este transportat în lumi imaginare, este condus în desfășurarea celor ce i se arată, fără nici o ordine, este târât prin amăgiri incoerente și confuze.

(Despre alcătuirea omului, traducerea arhimandritului Pangratie Mirusali, p. 119 și, de asemenea, P.G.B., vol. 5, p. 95)⁴⁷

⁴⁶ Sfântul Grigorie de Nyssa (335 – 394), prăznuit la 10 ianuarie, a fost unul din cei mai mari oratori ai Bisericii și exponentul cel mai autorizat al apărării Ortodoxiei în Asia Mică. Lucrarea din care se citează în această carte a fost scrisă în anul 379.

⁴⁷ Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri exegetice*, colecția P.S.B., vol. 30, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 41

De asta și memoria este tulbure și prevestirea depinde de câteva văluri neclare ce ne acoperă vederea, deoarece se mișcă în spații imaginare, între înfățișările întâmplărilor care s-au petrecut pe durata zilei. Câteodată însă vestește și unele lucruri care de multe ori se adevăresc. Pentru că sensibilitatea cugetului are ceva mai

mult decât greutatea trupului, încât să poată să observe o parte a celor ce există. Dar arătarea viitorului se face în mod lăaturalnic.

(În aceeași lucrare, p. 123 și, de asemenea, P.G.B.,
vol. 5, p. 99)⁴⁸

Această imagine obișnuită a visurilor este comună pentru că se făurește în închipuire, în multe feluri și cu multe forme. Adică sau rămân în memoria sufletului, precum am spus, urmele lucrărilor pe care le înfăptuim în timpul zilei, sau, de multe ori, unele visuri aduc la suprafață diferitele dorințe ale trupului. Astfel, de exemplu, însetatul visează că este aproape de izvoare, cel căruia îi este foame visează mese bogate, iar tânărul, a cărui vârstă este plină de instincte și voieșie, visează pasiuni asemănătoare.

(În aceeași lucrare, p. 125 - 127 și, de asemenea,
P.G.B.,
vol. 5, p. 101 - 103)⁴⁹

Asta susțin și mulți oameni de știință din domeniul medicinei, că visurile apar în funcție de diferențele pe care le au bolnavii în bolile lor. Unele sunt visurile celor care suferă de stomac, altele ale celor bolnavi de demență și altele ale celor ce sunt într-o criză de febră. Și cei care suferă de fiere sau de flegmon au alte visuri față de cei

⁴⁸ *Idem*, p. 42.

⁴⁹ *Idem*, p. 43.

bolnavi de contuzii sau de cei anemici. De aici se poate constata că puterea nutritivă și de dezvoltare a sufletului se găsește parțial și în minte, care a crescut împreună cu aceasta, printr-o alipire înăscută, care se asimilează într-un fel cu orice stare trupească, din moment ce se adaptează cu închipuirea la boala care se menține.

La mulți oameni, visurile sunt alcătuite și în funcție de starea lor morală. Într-un fel sunt visurile celui curajos și în alt fel, cele ale fricosului. Unele sunt visurile desfrânatului și altele, visurile celui cumpătat. În alte lumi imagineare trăiește cel milostiv și în altele, cel nemilos. Căci nu rațiunea, ci o stare sufletească foarte ilogică imprimă în suflet aceste imagini, cu care s-a obișnuit dinainte prin cercetarea vieții zilnice. Imaginile tuturor acestor trăiri zilnice le reproduce mintea în visuri.

(În aceeași lucrare, p. 127 - 129 și, de asemenea, P.G.B., vol. 5, p. 103.- 105)⁵⁰

⁵⁰ *Idem.* P. 43 - 44.

TREI ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Urmează trei întâmplări despre amăgire care argumentează practic vorbele povăţuitoare ale acestei cărţi.

1. Valent

Exista cândva un om cu numele Valent, palestinian de origine, corintean în gândire şi cu exagerată încredere în sine. Căci Fericitul Apostol Pavel scriind către Corinteni i-a învinuit de patima mândriei, zicând: „*Şi voi sunteţi plini de mândrie*“ (I Corinteni 4, 14). Aşadar acest Valent, venind în pustie, a rămas împreună cu noi mai mulţi ani. Întrucât a trăit călindu-se la toate condiţiile şi a reuşit să ducă la extremă felul ascetic de viaţă, stăpânit de demonul mândriei şi al trufiei, a ajuns la un asemenea grad de înfumurare încât a fost înşelat de către diavol. Căci fiind stăpânit de patima mândriei, încet-încet, păcălindu-se pe sine, şi-a pregătit cugetul să ajungă la aşa de mare aroganţă, încât să spună că îngerii îl vizitează frecvent şi că au grijă să-i aducă tot ce îi este necesar în diaconia lui.

Într-o zi, după cum povestesc cei care-l vizitau, pe când lucra la cusutul sacilor, la oră târzie în noapte, a pierdut acul care a căzut acolo unde cosea. Pentru că nu îl găsea, diavolul l-a făcut să aprindă lumânarea cea mare de Paşti şi aşa a găsit acul pe care îl pierduse. Şi iarăşi, după ce s-a umplut de mândrie, umflându-se de o părere de sine

și mai mare, a ajuns la înălțarea cugetului. Atât de mult s-a umflat nerodul de mândrie încât a nesocotit însăși Tainele lui Hristos. S-a întâmplat atunci să vină câțiva străini care au oferit poame în biserică pentru monahi. Le-a luat deci preotul nostru⁵¹ și a trimis fiecăruia dintre noi, în chilie, câte o cutie, între care i-a trimis și lui Valent. Luând Valent poamele, a înjurat și l-a lovit pe cel care i le-a adus și i-a zis:

– Du-te și spune-i preotului: Nu sunt mai prejos decât tine, ca să-mi trimiți milă.

Preotul a înțeles că Valent a fost amăgit și după o zi s-a dus să-l povățuiască și i-a spus:

– Frate Valent, ai fost înșelat. Încetează cu aceste gânduri și roagă-te la Dumnezeu.

Valent nu a primit sfaturile preotului. Acesta a plecat foarte trist pentru înfrângerea lui Valent, văzând că nu i-a ascultat rugămintea. Diavolul, având convingerea că amăgirea lui e sigură, după ce s-a preschimbat și a luat chipul Mântuitorului, s-a dus noaptea lângă Valent împreună cu demoni care apăreau ca mii de îngeri purtători de lumânări și i-a arătat o roată de foc în mijlocul căreia părea că stă Mântuitorul și un demon cu înfățișare de înger i-a zis:

– Lui Dumnezeu i-au plăcut felul tău de viață și curajul tău și a venit să te vadă. Ieși, așadar, din chilia ta și nu face altceva decât să stai departe și când Îl vezi pe Acesta că stă în mijloc, apleacă-te și I te închină, apoi întoarce-te în chilia ta.

Ieșind deci Valent și văzând de departe alinierea îngerilor, a căzut și s-a închinat la Anticrist. În așa de mare

⁵¹ În versiunea românească apare și numele preotului – Sf. Macarie.

nebunie a căzut înșelatul, încât a doua zi s-a dus la întrunire, și pe când era adunată acolo toată obștea, a zis:

– Nu am nevoie să vorbesc cu voi. Astăzi L-am văzut pe Hristos.

După ce l-au legat Sfinții Părinți un an de zile în lanțuri, l-au vindecat; și cu rugăciunile, cu nebăgarea în seamă și cu alte comportamente ale lor față de el au reușit să-l tămăduiască de egoism, așa cum se spune: „Cele potrivnice vor fi vindecate de cele potrivnice“.

(*Istoria lausiacă*, P.G.B, seria Filocalie, vol. 6, p. 193 - 197)⁵²

*Înceind capitolul despre Valent, scriitorul Istoriei lausiace, Paladie, episcop al Elenopoleosului*⁵³, notează următoarele:

„Este necesar pentru păzirea cititorilor să cuprindem în cartea aceasta și viețile celor înșelați, precum între arborii din paradis este sădit și pomul cunoașterii binelui și răului, încât, dacă cineva reușește un succes, să nu se mândrească pentru virtutea lui. Căci de multe ori chiar și virtuțile devin pricini de cădere când sunt izbândite de către cel ce nu are înțelepciune duhovnicească și nu are ca scop evlavia, după cum se scrie: «Am cunoscut om drept care a pierit din pricina virtuții sale; și aceasta este deșertăciune»“.

(În aceeași lucrare)⁵⁴

⁵² Paladie, *Istoria lausiacă*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993, p. 62 – 63. Între textul respectiv și cel din ediția românească sunt diferențe sensibile.

⁵³ Autorul lucrării *Istoria lausiacă* sau *Lavsaiiconul*, Paladie (363 – după 420), a fost episcop de Elenopole (în Bitinia) și Aspura.

⁵⁴ *Istoria lausiacă*, ed. cit., p. 63.

2. Malpa

Următoarele două întâmplări despre amăgire (despre Malpa și Asina) le redă Sfântul Isaac Sirul. Despre Malpa notează că ajunsese conducătorul ereziei evhitenilor. E vorba de erezia mesalienilor sau evhitenilor care s-a dezvoltat în perioada secolului al IV-lea și a continuat să existe încă multe secole după aceea. Câteva dintre ideile lor vor reapărea mult mai târziu, la bogomilii din Bulgaria. Mesalienii propovăduiau un materialism mistic. Credeau că ființa lui Dumnezeu poate fi percepută prin simțurile trupești, că Dumnezeu, pentru a se descoperi simțurilor noastre ia diferite forme și alcătuirii și că doar descoperirile senzoriale ale lui Dumnezeu îl aduc pe creștin la desăvârșire. Cei ce s-au eliberat, cum spuneau ei, de Diavol, datorită unei descoperiri, aveau dreptul să nu țină morala Evangheliei și nici să se supună canoanelor bisericesti (postul etc.). Este evident că erezia aceasta supraviețuiește până în zilele noastre, dacă ținem cont de contopirea aproape a învățăturii și vieții mesalienilor cu vizionarele și vizionarii mincinoși contemporani, care în mai toate cazurile duc o viață imorală și destrăbălată. Să urmărim însă întâmplarea cu Malpa și în continuare cea cu Asina, așa cum le redă Sfântul Isaac Sirul.

E adevărat că un oarecare Malpa, provenind din Edessa, a fost pe vremuri mândria ereziei evhitenilor, trăind în mare asceză și supunându-se la grele lucrări și chinuri. Se pare că fusese ucenicul Fericitului Iulian, numit Sava, cu care a stat odată în Muntele Sinai și în Egipt și i-a văzut pe marii Părinți care se învredniceau în acele timpuri; l-a văzut, de asemenea, pe Antonie cel Mare și a auzit de la el cuvinte tainice pe care le spunea despre curăția și mântuirea sufletelor și a auzit descrieri subtile despre patimi, cum că mintea după curățire se bucură de contemplațiile duhului și că sufletul poate prin harisme să pretindă eliberarea de patimi, când prin

împlinirea poruncilor șterge patimile vechi și revine la starea de început, sănătoasă, a naturii sale.

Când a auzit, așadar, Malpa aceste cuvinte, pe când era în plină tinerețe, s-a aprins ca focul și când patima ambiției a început să ardă în el, a venit în orașul lui; a ales așezământ pustnicesc și s-a dedicat la lucrări, suferințe grele și rugăciuni neîncetate. Când s-a aprins în el patima setei de slavă, care consta în dorința și nădejdea lui de a ajunge la înălțimile despre care a auzit, dar necunoscând meșteșugul împotrivorilor către vrăjmașii adevărului și nepricepând capcanele, slujbașii și mecanismele cu care Potrivnicul îi târăște pe cei puternici și tari la pieire, și-a pus toată speranța lui în lucrări, suferințe, părăsirea bunurilor pământești, asceză și înfrânare, fără să dobândească autocumpătarea, smerenia și zdrobirea inimii (care sunt arme de neînvingătoare la atacurile vicleanului), fără să-și aducă aminte de Scriptură care spune, când îndepliniți lucrări și păziți poruncile și vă supuneți la suferințe, să vă considerați pe voi „robi ticăloși“. Ci cu exagerata lui îngâmfare care provenea din greutatea lucrărilor sale, se găsea în înflăcărare și încingere din pricina darurilor înalte despre care auzise.

Și după mult timp, când Diavolul l-a văzut lipsit de smerenie și dorind doar să simtă contemplarea misterelor pe care le-a auzit, a apărut în fața lui în lumină puternică și i-a zis: „Eu sunt Mijlocitorul și am fost trimis de către Tatăl la tine ca să te învrednicești să vezi contemplarea pe care o dorești, după lucrările tale să-ți dau eliberarea de patimi și să-ți ofer liniște de acum înainte. În loc de acestea, Răufăcătorul a cerut de la Malpa să i se închine. Și el, lipsit de minte, pentru că nu a priceput intenția vicleanului, a primit cu bucurie să i se închine și imediat i s-a supus lui. Atunci, în loc să-i arate contemplările sfinte, l-a umplut de năluciri demonice și l-a făcut să-și înceteze faptele cele bune, l-a ridicat pe culmi și l-a batjocorit cu

nădejdea zadarnică în eliberarea de patimi, spunându-i: „Acum nu-ți mai trebuie asceza, suferințele și războirea cu patimile și dorințele“, și l-a numit conducător al evhitenilor. Când toate acestea s-au împlinit și când învățătura lui profanatoare și falsă a apărut pe față, episcopul acelei regiuni l-a alungat.

(Isaac Sirul, *Epistola a IV-a*, seria Filocalie, vol. 8, p. 411 - 415)⁵⁵

3. Asina

Un altul care se numea Asina, după ce a compus multe tropare cântate până astăzi, s-a așezat în același ținut, Edessa, a primit educație strălucită și s-a dedicat la lucrări foarte grele, fără discernământ, până la preamărire. Pe acesta l-a amăgit Diavolul, l-a scos din chilia lui, l-a urcat pe Muntele Stomio, a alcătuit și i-a arătat mulțime de care și cai și i-a spus: „Dumnezeu m-a trimis să te iau în rai, așa cum a fost luat Ilie“. Și deoarece cu mintea lui necoaptă a fost înșelat, s-a urcat să se așeze în trăsură, dar atunci toată închipuirea aceea s-a evaporat, iar el s-a prăbușit de la mare înălțime și a căzut la pământ, unde a murit de o moarte vrednică de răs.

(În aceeași lucrare, p. 415 - 417)⁵⁶

⁵⁵ *Filocalia*, vol. X, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993, p. 511 – 512.

⁵⁶ *Idem*, p. 512.

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR⁵⁷

Sfântul cu cele mai multe scrisori din Biserică (354 - 407), care s-a ocupat cu toate problemele vieții creștine, nu ar fi putut să lipsească din această carte patristică despre visuri. Își exprimă ideile sale despre visuri, pe care le situează ca având mai mult cauze naturale. Ne sfătuiește însă și despre modul în care cineva se poate feri de vicleniile Satanei din timpul somnului. Demnă de luat în seamă este și menționarea pe care o face despre primejdiile pe care le conțin visurile despre cei morți, amăgire pe care o întâlnim și în timpurile noastre.

Cu ce nădejde vei ajunge în noapte? Ce visuri aștepți să vezi, dacă nu ți-ai întărit sufletul cu rugăciuni și mergi la somn nepăzit? Vei fi mic și slab în fața diavolilor vicleni, care se învârt fără încetare în jurul nostru căutând pe cine să găsească lipsit de rugăciune, ca să-l smulgă cu forța. Iar dacă văd că suntem protejați cu rugăciuni, abandonează imediat, precum hoții și jefuitorii atunci când zăresc soldatul înarmat cu sabie. Așadar, dacă se întâmplă ca cineva să fie lipsit de rugăciune, acesta va fi smuls de către diavoli și îndemnat la păcate, nenorociri și fapte rele.

*(Cuvânt despre rugăciune I, Textul în P.G.B.,
vol. 31, p. 196)*

⁵⁷ Cel mai reprezentativ teolog al teologului al IV-lea, Sfântul Ioan, supranumit Gură de Aur, a fost patriarhul Constantinopolului între 398 - 404. A scris o impresionantă operă teologică, att prin volumul ei, cât și prin conținut. Este prăznuit la 13 noiembrie și 30 ianuarie.

Unii oameni neîntregi la trup, care sunt lipsiți chiar și de hrana necesară, după ce au adormit, s-au văzut întregi și frumoși și stând la mese împărătești. Dar cele ce au văzut au fost imaginare și înșelătoare, ca toate visurile. Pentru că aceasta este natura visurilor. Visul ne păcălește ușor, ne satisface curiozitatea și dorințele și cel ce visează găsește mulțumire în ciudăteniile lui.

(Despre slujirea preotului, P.G.B., vol. 28, p. 11)

De aceea, când ne ia somnul, abia atunci se îndepărtează arătările păcătoase; poate chiar nici atunci; căci visurile și arătările înfățișează sufletului nostru aceleași imagini. Pentru asta, de cum apar zorile, sufletul care este stăpânit de aceste arătări, de multe ori, înaintează spre înfăptuirea lor.

(Despre predica după Matei, P.G.B., vol. 10, p. 719)

Conștiința...și în visuri ne arată de multe ori imaginile și reprezentările păcatelor noastre.

*(Despre sărmanul Lazăr, predica 4, P.G.B.,
vol. 25, p. 537)*

Pentru că natura sufletului este astfel, încât să vadă noaptea în vis ceea ce gândește ziua, lucru care mi s-a întâmplat atunci și mie.

(Despre metanie, predica 1, P.G.B., vol. 30, p. 89)

Din aceste povestiri (folositoare sufletului) se vor făuri apoi visuri plăcute, lipsite de orice nălucire diavolească; căci ceea ce sufletul cercetează de obicei în timpul zilei, aceea visează și în somn.

(Cuvântare despre Geneză, 19, P.G.B., vol. 8, p. 109)

Să nu cerem, aşadar, să auzim de la cei morţi ceea ce cu mult mai multă limpezime ne învaţă în fiecare zi Scripturile. Pentru că dacă Dumnezeu Cel Atotştiutor ar fi cunoscut aceasta, că morţii cei treziţi vor fi de folos celor vii, nu ar fi nesocotit, nici nu ne-ar fi lipsit de atâta câştig Cel ce pe toate le face spre folosul nostru. Şi în afară de asta, dacă ar fi ca morţii să se trezească încontinuu şi să ne vestească toate câte se întâmplă acolo, şi în acest lucru va fi desconsiderat o dată cu trecerea timpului; mai mult, Diavolul ar fi introdus cu multă uşurinţă dogme viclene. Întrucât de multe ori ar fi putut să arate imagini şi chiar ar fi pus pe unii să se prefacă morţi şi să fie îngropaţi şi apoi ar fi arătat că s-au trezit şi prin intermediul acelora ar fi făcut să fie crezute orice voia de către sufletele acelora pe care-i înşela. Căci dacă acum, când există aşa ceva, de multe ori visuri care înfăţişează oameni care au plecat „dincolo“ au înşelat şi au distrus pe mulţi, cu atât mai mult atunci când cei ce au murit s-ar întoarce din nou, cu câtă viclenie ar pătrunde diavolul acela ticălos şi câtă înşelăciune ar sădi în sufletele noastre!

De aceea, Dumnezeu a închis bine porţile şi nu lasă pe vreunul dintre cei care au „plecat“ să se întoarcă şi să spună ce se întâmplă acolo, ca să nu tragă Diavolul foloase din aceasta şi să ne umple cu toate ale lui.

Într-adevăr, când existau proorocii, Diavolul a venit cu prooroci mincinoşi; şi când erau apostolii, el a găsit apostoli neadevăraţi; şi când a apărut Hristos, s-a înfăţişat cu Hristoşi falşi; şi când ni s-au predat învăţături drepte, el a introdus altele, imorale, împrăştiind pretutindeni zăbania. Încât dacă se întâmpla şi aceasta, nu ar fi ezitat să o facă într-un mod ipocrit prin uneltirile lui şi nu ar fi trezit morţi adevăraţi, ci folosindu-se de magii şi de şiretlicuri, ar fi înşelat ochii oamenilor sau ar fi pregătit pe vreunii, precum am mai spus, să se prefacă morţi şi ar fi făcut totul

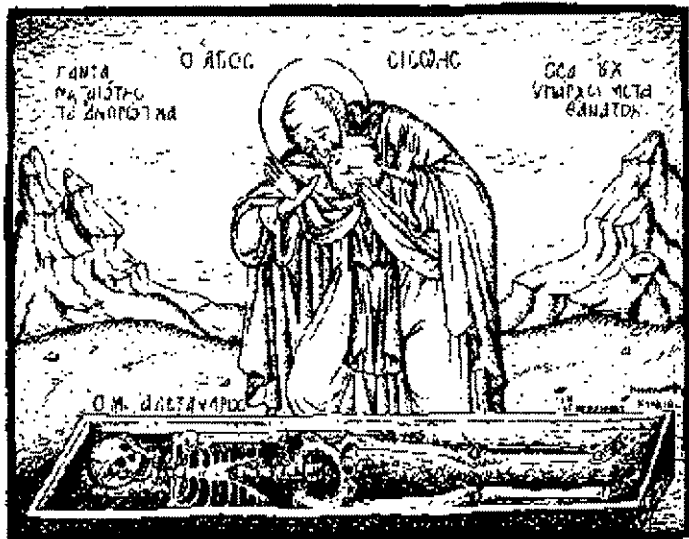
talmeș-balmeș, producând tulburare. Dar Dumnezeu, deoarece a cunoscut dinainte toate acestea, i-a interzis această uneltire și îngrijorându-Se de noi, nu a dat voie nimănui niciodată să se întoarcă de acolo și să vorbească cu oamenii vii, ca să ne învețe să considerăm Sfânta Scriptură mai vrednică de crezut decât toate.

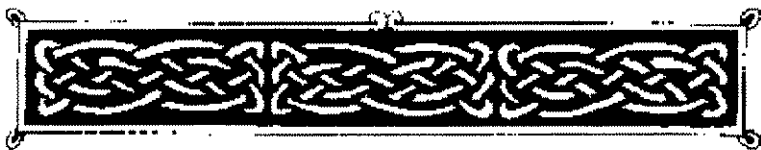
(Despre sârmanul Lazăr, cuvântul 4, P.G.B.,
vol. 25, p. 529 - 531)

Pentru că există și îngerii întunericului, îngerii Diavolului, care sunt întunecați și sălbatici. Și pe mulți i-a înșelat Diavolul în felul acesta, deghizat, fără însă să devină înger de lumină [în realitate].

(Despre Epistola către corinteni II, P.G.B.,
vol. 19, p. 617)

SFÂNTUL NIL ASCETUL⁵⁸

Sfântul Nil Ascetul (sec. al V-lea), unul dintre cei mai cunoscuți scriitori asceți, a fost ucenic al Sfântului Ioan Gură de Aur când acesta era pe tronul bisericesc din Constantinopol. Să luăm aminte la povețele lui patristice despre vedenii.

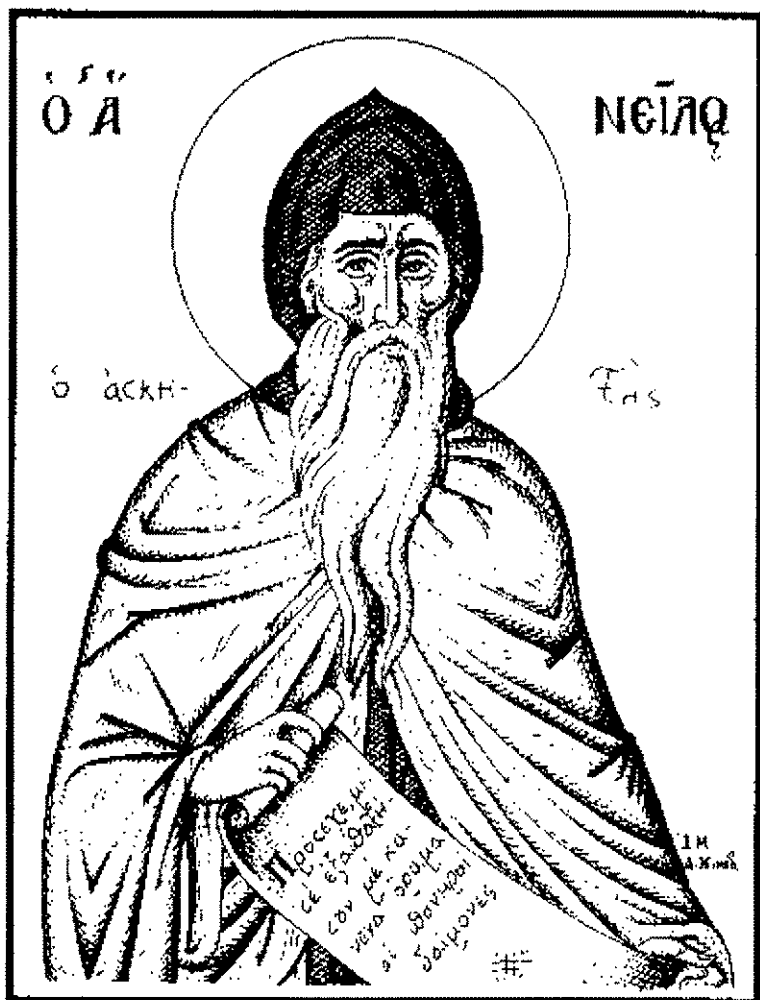
Să nu-ți închipui vreo formă de-a lui Dumnezeu când te rogi, nici să nu permiți minții tale să se modeleze în vreun chip, ci apropie-te nematerial de Cel Nematerial și înțelege.

Să te păzești de capcanele diavolilor. Căci se întâmplă, atunci când te rogi limpede și netulburat, să-ți înfățișeze vreun chip ciudat și necunoscut ca să te conducă la mândrie, făcându-te să-ți închipui că acolo este ceva dumnezeiesc. Vor să te convingă că chipul material care ți-a apărut deodată este dumnezeiesc, în vreme ce cele dumnezeiești sunt nemateriale și fără formă.

Când Diavolul cel invidios nu poate să tulbure cugetul în timpul rugăciunii, atunci obligă trupul să provoace în minte vreo nălucire ciudată, ca prin ea să zămislească vreun chip în minte. Și cel care obișnuiește să trăiască încrezându-se în gândurile lui este lesne amăgit.

⁵⁸ Sfântul Nil Ascetul a viețuit, foarte probabil, într-o mănăstire din Ancyra (Galatia) în secolele IV – V. A lăsat mai multe lucrări ascetice și scrisori. Ese prăznuit la 12 noiembrie.

În Filocalia românească, textele citate în continuare fac parte din *Cuvânt despre rugăciune, împărțit în 153 de capete*, pus însă în seama lui Evagrie Ponticul. Vezi explicațiile în *Filocalia*, vol. I, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 87, nota 1 și 164, nota 16.

Și pe când se căznește să primească cunoștință nematerială și fără formă, este înșelat și este cuprins de fum, în loc de lumină.

Stai bine în privegherea ta și păzește-ți mintea de înțeleșuri în timpul rugăciunii, ca să termini cererea ta și să ai parte de liniște. Așa va coborî către tine cel ce îi

mângâie pe cei neștiutori. Și atunci vei primi darul cel plin de slavă al rugăciunii.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 226)⁵⁹

Așadar, când mintea se roagă cu curăție și fără patimă, atunci diavolii nu mai năvălesc asupra ei din stânga, ci vin din dreapta. Îi arată lui Dumnezeu și vreo icoană iubită de el în închipuire, ca să creadă că a izbândit pe deplin scopul rugăciunii. Asta, a zis cineva cu cunoaștere duhovnicească, se întâmplă din pricina patimii slavei deșarte și a demonului care atinge zona creierului.

Cred că acest demon care atinge zona creierului preschimbă lumina minții după cum vrea. Și astfel patima slavei deșarte se naște în cugetul care face mintea să creadă fără șovăire că a dobândit cunoaștere dumnezeiască și adevărată. Și întrucât un astfel de om nu este ispitit de patimi trupești și necurate, ci se înfățișează curat, zice-se, la rugăciune, crede că înlăuntrul său nu mai lucrează nici o putere potrivnică. De aceea gândește că e vreo arătare dumnezeiască aceea care vine la el de la Diavol, care folosește multă dibăcie și prin intermediul creierului, preschimbă lumina care se unea cu mintea și o înșală pe aceasta, cum am spus mai sus.

Când va veni Îngerul lui Dumnezeu, doar cu cuvântul său încetează această lucrare diavolească și se mișcă lumina minții încât să lucreze fără amăgire.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 226 - 227)⁶⁰

⁵⁹ *Filocalia*, vol. 1, Humanitas, București, 1999, p. 94 - 95 (cap. 66 - 69).

⁶⁰ *Idem*, p. 95 (cap. 73, 74).

Să fii mereu pregătit ca un nevoitor cu experiență. Și dacă pe neașteptate vei vedea vreo nălucire, să nu te temi; dacă vezi vreun cuțit deasupra ta ori vreo lumânare aprinsă ce se mișcă spre fața ta, să nu te tulburi. Și chiar dacă ai vedea vreun chip îngrozitor și scaldat în sânge, sufletul tău să nu se îmbolnăvească și să nu-și piardă puterea. Ci să stai mărturisind mărturia cea bună și în felul acesta îi vei înfrunța lesne pe vrăjmașii tăi.

(*Filocalia*, vol. I, p. 228 - 229)⁶¹

Fii cu luare-aminte, să nu te înșele diavoliile cei vicleni cu vreo vedenie, ci să te închizi în rugăciune și să-l rogi pe Dumnezeu să te lumineze, dacă cugetarea aceea provine de la El; iar dacă nu provine de la El, să-l alungi grabnic de la tine pe diavolul amăgitor. Să ai curaj, căci câinii de diavoli nu vor suporta dacă tu vei întreține ca pe un foc convorbirea cu Dumnezeu, ci îndată, loviți pe nevăzute cu nuiava de Dumnezeu, vor fi alungați departe.

(*Filocalia*, vol. I, p. 229)⁶²

Înțelept este să nu nesocotești nici această înșelăciune: că, uneori, diavoliile se împart și dacă vrei să ceri ajutor, vin unii cu chip de îngeri și-i izgonesc pe ceilalți, ca să-ți înșele părerea și să crezi că sunt îngeri.

⁶¹ *Idem*, p. 97 – 98 (cap. 92).

⁶² *Idem*, p. 98 (cap. 94).

Îngrijește-te să ai multă smerită cugetare și vitejie și uneltirea Diavolului nu-ți va atinge sufletul și nuiaua nu se va apropia de așezământul tău, căci Dumnezeu va da poruncă îngerilor Săi să te păzească. Și aceștia pe nevăzute vor izgoni departe de tine toată lucrarea diavolilor.

Cel ce se îngrijește să aibă rugăciune curată va auzi trăsnete, bubuieli și fărâdelegi de la diavoli. Dar nu va cădea, nici nu-și va trăda cugetul, zicând către Domnul: „Nu-mi va fi teamă de catastrofe, căci Tu ești cu mine“.

În vremea acestor ispite, fă rugăciune scurtă, intensă și stăruitoare.

Dacă diavolii te vor amenința dintr-o dată și vor apărea în aer ca să te surprindă și să-ți stăpânească mintea, nu-ți fie frică de ei, nici nu cugeta deloc la amenințarea lor. Întrucât te înspăimântă, ca să vadă dacă îi bagi în seamă sau îi nesocotești definitiv.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 229)⁶³

Când în final inima aude încontinuu acestea de la cugetările slavei și nu reacționează, nu va rămâne neatinsă de nebunia ascunsă din care conducătorul minților nebune e în primejdie de a fi aruncat afară, pentru că aceste cugetări sau sunt adevărate prin intermediul visurilor, sau se preschimbă în priveghi, sau se transformă în apariții luminoase. Deoarece chiar Satana se preschimbă în înger de lumină ca să ne înșele, fie arătându-ne că vrea să ne dăruiască harisme, ca să cazi în fața lui și să i te închini, fie aducându-ne vestea cea bună că vom fi răpiți la ceruri ca Ilie, fie promițându-ne că ne sfințește. Câțiva au crezut

⁶³ *Idem*, p. 98 (cap. 95 – 99).

în acești îngeri ai Satanei, s-au îndepărtat de adevăr și au înnebunit.

Așadar, tu, iubitorule al Sfintei Treimi, cunoscând acestea prin ostenele la care ești supus, protejează-ți inima cu toate mijloacele, ca nu cumva, fiind atent doar la ostenele exterioare, să cazi victimă înșelăciunii venite pe căi interioare. Aceste cuvinte ale mele ți-au fost spuse ție, fiul meu, pentru ca inima mea să le împlinească. Să-L ai în minte pe Hristos Care te păzește și să nu uiți să te închini la Treimea cea de o ființă, Căreia I se cuvine slava în veci. Amin.

(P.G.B., seria Filocalie, vol. 11B,
Cuvânt către monahul Evloghie, cap. 34, p. 253 - 255)

SFÂNTUL DIADOH AL FOTICEII⁶⁴

Sfântul Diadoh (sec. al V-lea), episcop al Foticeii, este foarte revelator pe tema visurilor și vedeniilor. Părerea lui despre visuri este semnificativă considerând că sunt chipuri ale gândurilor necontrolate sau înșelăciuni ale diavolilor, de aceea nu trebuie să dăm absolut nici o importanță acestora. Despre vedenii menționează că, chiar dacă ne este trimisă vreo arătare de la Dumnezeu și nu o primim, Acesta nu Se va mânia pe noi, deoarece cunoaște că o facem de teama amăgirii.

Când mintea noastră începe să simtă harul Prea Sfântului Duh, Satana vine și el în liniștea nopții, în timp ce ne aflăm în somn ușor și ne mângâie și el sufletul cu o simțire care aparent este dulce. Dacă mintea va fi găsită ținând în pomenire fierbinte numele sfânt al Domnului Iisus și va folosi prea sfântul și slăvitul nume al Lui ca pe o armă împotriva înșelăciunii, Amăgitorul viclean se va îndepărta. Însă, de aici înainte se va aprinde statornic împotriva sufletului. Din aceasta însă, mintea, cunoscând cu de-amănuntul înșelăciunea celui viclean, va câștiga și mai multă experiență în a deosebi aceste două lucrări.

⁶⁴ Sfântul Diadoh (secoul al V-lea) a fost episcop de Foticeea (în Epirul vechi). Cea mai importantă lucrare a sa este *Cuvânt ascetic, în 100 de capete*. Este prăznuit de Biserică la 29 martie.

Mângâierea cea de la Duhul Sfânt vine în vreme de veghe a trupului sau când este aproape să cadă în somn ușor, însă numai când cineva stăruind în pomenirea fierbinte a lui Dumnezeu s-a lipit de dragostea Lui. Iar mângâierea cea de la Satana vine, cum am spus, când cel ce se nevoiește este luat de o toropeală ușoară, având doar

pe jumătate pomenirea lui Dumnezeu. Cea dintâi, pentru că provine de la Dumnezeu, îndeamnă în chip vădit sufletele nevoitorilor spre dragoste, umplându-le de bucurie. Cea de a doua, obișnuind să învăluie sufletul într-o adiere amăgitoare, încearcă să fure prin somnul trupului simțirea minții sănătoase, care păstrează pomenirea lui Dumnezeu. Deci, dacă mintea se va afla, cum am spus, stăruind cu luare-aminte în pomenirea Domnului Iisus, va risipi adierea dulce în aparență a vrăjmașului și va porni cu bucurie la războiul împotriva lui, având la îndemână ca armă, pe lângă har, experiența dobândită.

(*Filocalia*, vol. I, p. 293 - 294)⁶⁵

Se întâmplă uneori că sufletul se aprinde spre dragostea lui Dumnezeu, fiind luat de o mișcare neșovăielnică și lipsită de năluciri; el atrage atunci oarecum și trupul în adâncul dragostei aceleia negrăite, fie că aceasta se întâmplă în vreme de veghe, fie, cum am zis, când cel care e stăpânit de lucrarea sfântului har ajunge în stare de somn. Atunci el nu mai cugetă la nimic, decât la obiectul dragostei, adică la Dumnezeu.

Când i se întâmplă așa ceva, trebuie să știe că aceasta este lucrarea Sfântului Duh. Căci, îndulcindu-se atunci în întregime de acea dulceață negrăită, nu mai poate cugeta la nimic altceva, fiind copleșit de o dulceață adâncă. Dar dacă mintea, aflându-se sub o astfel de

⁶⁵ *Filocalia*, vol. I, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 349 (cap. 31, 32).

lucrare, zămislește vreo îndoială sau înțeles întinat și se folosește de sfântul nume spre a se apăra de cel rău și nu numai pentru a primi dragostea lui Dumnezeu, trebuie să înțeleagă că acea mângâiere de bucurie este de la Înselătorul. Bucuria aceasta este lipsită de calitate și intimitate, fiind produsă de vrăjmașul care vrea ca sufletul să preacurvească. Căci atunci când vede mintea laudându-se cu experiența simțirii sale, el îmbie sufletul cu anumite mângâieri bune în aparență, pentru ca acesta, distrat de dulceața aceea moale și umedă, să nu poată cunoaște amestecul celui viclean. Din aceasta să deosebim, prin urmare, duhul adevărului de duhul înșelăciunii. Căci este cu neputință să guste cineva cu simțirea din dulceața dumnezeiască sau să experimenteze prin simțire amărăciunea diavolilor, dacă nu s-a umplut de încredințarea că harul s-a sălășluit în adâncul minții, iar duhurile rele petrec împrejurul mădularelor inimii, lucru pe care diavolii nu-l vor niciodată să fie crezut de oameni, ca nu cumva știind aceasta sigur, să se înarmeze împotriva lor cu pomenirea lui Dumnezeu.

Alta este dragostea naturală a sufletului și alta cea care vine la el de la Duhul Sfânt. Cea dintâi se mișcă după cum hotărâm noi, de aceea e și răpită cu ușurință de duhurile rele când nu ținem cu tărie la hotărârea noastră. Cealaltă așa de mult aprinde sufletul de dragostea către Dumnezeu, încât toate părțile lui se lipsesc de dulceața negrăită a acestei iubiri, printr-o afecțiune de o simplitate infinită. Căci mintea, umplându-se atunci de lucrarea duhovnicească, se face ca un izvor din care țâșnesc dragostea și bucuria.

(*Filocalia*, vol. I, p. 294 - 295)⁶⁶

⁶⁶ *Idem*, p. 349 – 350 (cap. 33, 34).

Auzind despre simțirea minții, nimenea să nu creadă că i se va arăta slava lui Dumnezeu în chip văzut. Căci auzim că sufletul simte, când e curat, printr-o anumită gustare negrăită, mângâierea dumnezeiască, dar nu că i se arată ceva din cele nevăzute. „*Fiindcă acum umblăm prin credință, și nu prin vedere*” (II Corinteni 5, 7), cum zice fericitul Pavel. Deci, dacă i se va arăta vreunuia dintre cei ce se nevoiesc fie vreo lumină, fie vreo figură în chip de foc, fie vreun glas, nicidecum să nu primească o astfel de arătare. Căci este o înșelătorie vădită a vrăjmașului, care a amăgit pe mulți prin neștiință, făcându-i să se abată de la calea adevărului. Noi însă știm că până ce petrecem în trupul acesta stricăcios, suntem departe de Dumnezeu, adică nu putem să-L vedem în chip văzut nici pe El, nici altceva din minunile cerești.

(*Filocalia*, vol. I, p. 295)⁶⁷

Visurile care sunt trimise sufletului de iubirea lui Dumnezeu sunt mărturii neînșelătoare ale unui suflet sănătos. De aceea nu trec de la o înfățișare la alta, nici nu îngrozesc simțirea, nici nu aduc răsul sau plânsul așa, decodată. Ci se apropie de suflet cu toată blândețea, umplându-l de bucurie duhovnicească. De aceea și după ce s-a trezit trupul din somn, sufletul caută cu mult dor să prelungească bucuria visului. Dar în nălucirile aduse de diavoli, totul se întâmplă dimpotrivă. Ele nici nu rămân la aceeași înfățișare, nici nu arată multă vreme o formă netulburată. Căci liniștea pe care diavolii nu o au din voie liberă, ci o împrumută numai din dorința de a amăgi, nu

⁶⁷ *Idem*, p. 351 (cap. 36).

poate să-i îndestuleze pentru multă vreme; de aceea spun lucruri mari și amenință complet, luându-și adeseori chip de ostași; iar uneori și cântă în suflet cu strigăt. Dar mintea necunoscându-i din aceste semne, când e curată, trezește trupul, iar uneori se și bucură fiindcă a putut cunoaște viclenia lor. De aceea, dându-i de gol adeseori chiar în vis, îi înfurie grozav. Dar se întâmplă uneori că nici visurile bune nu aduc bucurie sufletului, ci așază în el o întristare dulce și lacrimi fără durere. Aceasta se întâmplă celor ce au înaintat mult în smerenia cugetării.

(*Filocalia*, vol. I, p. 295 - 296)⁶⁸

Am arătat, precum am auzit de la cei care au experiență, deosebirea dintre visurile bune și cele rele. Ne va ajunge însă pentru sporirea virtuții noastre să nu ne încredem nicidecum în nici o nălucire. Căci visurile, de cele mai multe ori, nu sunt decât chipuri ale gândurilor sau, precum am zis, batjocuri ale diavolilor. Chiar dacă ni s-ar trimite vreodată de către bunătatea lui Dumnezeu vreo vedere și n-am primi-o, nu s-ar supăra pe noi pentru aceasta preadoritul Domn Iisus; căci știe că facem aceasta pentru vicleșugurile diavolilor. Desigur, deosebirea arătată mai sus este precisă. Dar se întâmplă că sufletul, întinându-se pe nesimțite din pricină că e furat de vreun gând (lucru de care cred că nimenea nu e cruțat), nu mai poate distinge precis și crede celor care nu sunt bune, ca și cum ar fi bune.

⁶⁸ *Idem*, p. 351 – 352 (cap. 37).

Să luăm următoarea pildă pentru înțelegerea lucrului: o slugă e chemată de stăpân, noaptea, la poarta curții, după o lipsă îndelungată; dar ea, necunoscându-l precis, nu-i deschide ușa, căci se teme ca nu cumva înșelând-o asemănarea glasului, să se facă pierzătoare a lucrurilor ce i-au fost încredințate de stăpân. Domnul acesteia, nu numai că nu se va mânia pe ea când se va face ziuă, ci o va învrednici de multe laude, fiindcă a socotit că și vocea stăpânului este înșelăciune și n-a voit să piardă lucrurile lui.

(*Filocalia*, vol. I, p. 296)⁶⁹

Nu trebuie să ne îndoim că atunci când mintea începe să se afle sub lucrarea puternică a luminii dumnezeiești, devine pe de-a-ntregul transparentă, încât își vede cu îmbelșugare propria ei lumină. Aceasta se întâmplă când puterea sufletului pune stăpânire asupra patimilor. Dar tot ce i se arată într-o anumită formă fie ca lumină, fie ca foc, se întâmplă din uneltirea vrăjmașului, după cum ne învață limpede dumnezeiescul Pavel, zicând că Diavolul se prefăce în chipul îngerului luminii (II Corinteni 11, 14). Așadar, nu trebuie să se apuce cineva de viața ascetică cu nădejdea aceasta, ca nu cumva Satana să afle prin aceasta sufletul gata pentru răpire. Ci cu nădejdea ca să ajungă numai să iubească pe Dumnezeu cu toată simțirea și convingerea inimii, ceea ce înseamnă: din tot sufletul, din toată inima și din tot cugetul (Luca 10, 27). Căci cel ce e adus de lucrarea harului lui Dumnezeu la această stare a ieșit din lume, chiar dacă este în lume.

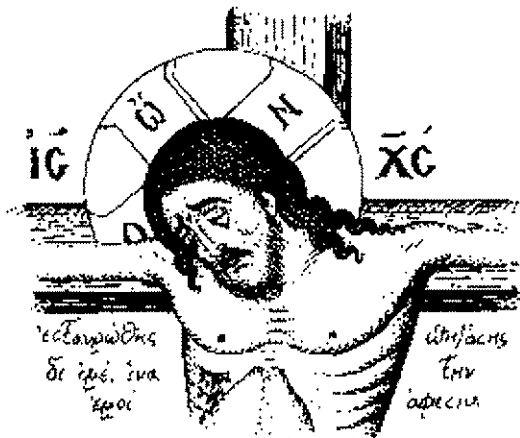
(*Filocalia*, vol. I, p. 296 - 297)⁷⁰

⁶⁹ *Idem*, p. 352 (cap. 38, 39).

⁷⁰ *Idem*, p. 352 - 353 (cap. 40).

Se știe că ascultarea este bunul cel dintâi în toate virtuțile începătoare, fiindcă nimicește părerea de sine și naște în noi smerita cugetare. De aceea, celor ce stăruiesc în ea cu bucurie li se asigură intrare și ușă spre dragostea lui Dumnezeu. Pe aceasta nesocotind-o Adam, s-a rostogolit în adâncul iadului.

Și pe aceasta iubind-o Mântuitorul, în scopul mântuirii, a ascultat până la cruce și moarte pe Părintele Său. Căci stingând vina neascultării omenești prin ascultarea Sa, a adus iarăși la viață fericită și veșnică pe cei ce viețuiesc în ascultare. Prin urmare, aceasta trebuie să se îngrijească să o aibă în primul rând cei ce pornesc lupta cu părerea de sine adusă de Diavol. Căci mergând aceasta înainte, ne va arăta fără rătăcire toate cărările virtuților.

(*Filocalia*, vol. I, p. 297)⁷¹

⁷¹ *Idem*, p. 353 (cap. 41).

ȘAPTE ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Cele șapte întâmplări despre amăgire de mai jos se găsesc foarte aproape de timpurile noastre.

S-au petrecut aproximativ în urmă cu un secol. Protagonist în prima întâmplare este un diacon aghiorit, iar salvatorul său din amăgire este vestitul duhovnic, părintele Sava. A doua și a treia întâmplare se referă, de asemenea, la părinți din Athos (Haralambie și Spiridon), care au fost amăgiți un moment, fiind la un pas de a fi distruși: întâmplările sunt de învățătură și puțin a lipsit ca ele să devină tragice. A doua întâmplare o notează veșnic pomenitul stareț al Mănăstirii Dionisie, arhimandritul Gabriel. A patra întâmplare se referă, de asemenea, la un stareț aghiorit, pe când a cincea povestește cazul unui laic din Halchidichi, care prin amăgire a ajuns la spiritism. Ajutorul și salvatorul lui a fost luminătorul bătrân aghiorit Daniel Catunachiotis. A șasea întâmplare se referă, de asemenea, la părinți din Muntele Athos.

1. Diaconul român

Printre atâția câți spovedea părintele Sava duhovnicul, se afla și un diacon român. A venit în Athos încă de tânăr și s-a așezat într-un loc pustiu, nu departe de Schitul „Sfânta Ana“.

– Părinte duhovnic, îi zice într-o zi diaconul plin de tristețe, nu uita să pomenești mâine la Sfânta Liturghie pe mama mea, de la a cărei moarte se vor împlini trei zile.

Cuvintele acestea i-au lovit auzul părintelui Sava, care le-a văzut ca pe un triumf al Diavolului. Părintele,

plin de discernământ, s-a cutremurat. „Aici, s-a gândit, vrăjmașul pregătește ceva urât. Blestematul! Cu cât meșteșug amăgește și întunecă pe creaturile lui Dumnezeu!”

Fără să-și arate pe față mirarea, s-a hotărât să cerceteze rădăcina răului.

– Ia spune-mi mai limpede, fiule! Mama ta are mâine trei zile de când a murit. Adică a murit alaltăieri. A murit în România. Cum ai aflat tu în două zile de moartea ei?

S-a lăsat o tăcere scurtă.

– Cum? Cum am aflat? a început să spună bâlbâit diaconul. Iată, mi-a spus...

– Cine ți-a spus?

– Mi-a spus îngerul meu păzitor.

– Îngerul tău păzitor? L-ai văzut pe îngerul tău?

– M-am învrednicit să-l văd! Nu o dată sau de două ori. Sunt doi ani de când îl văd. Mi se arată și mă însoțește în rugăciune. Spunem împreună acatistul, facem metanii, purtăm discuții duhovnicești...

Acel „doi ani“ l-a amărât rău pe părintele Sava. Doi ani de amăgire nu e ceva neînsemnat. Să-l lași pe vrăjmaș să construiască înlăuntrul tău, neîmpiedicat, timp de doi ani, cetatea pierzaniei tale este foarte întristător.

– Și de ce, fiul meu, nu mi-ai spus nimic atâta vreme?

– Mi-a spus îngerul că nu e necesar.

Părintele Sava a înțeles că va avea mare luptă de dat. În primul rând, să-l convingi pe nefericitul diacon că nu e vorba de nici un înger. Apoi să se pregătească să înfrunte furia Diavolului. „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi“, se ruga fierbinte în taină.

– Fiul meu, ești sigur că cel care ți se arată este îngerul lui Dumnezeu?

– Sigur? Foarte sigur, părinte! Căci ne rugăm împreună, facem în fiecare zi mii de metanii. Discutăm despre viața viitoare, despre noi. Este îngerul meu păzitor.

Diaconul părea nezdruncinat în convingerea sa. Ceea ce l-a făcut acum puțin îndoielnic era încrederea pe care o avea în duhovnicul său luminat de Dumnezeu. Dar și așa, zicea, cum poate Diavolul să mă îndemne la rugăciuni? Acesta îi războiește pe cei ce se roagă.

După mult timp, au căzut de acord să facă câteva încercări. Să-l încerce pe „îngerul păzitor“.

– Cere-i, i-a zis părintele Sava, imediat ce se întoarce, să spună „Născătoare de Dumnezeu“. Cere-i să-și facă semnul Crucii.

Lucrurile însă nu erau atât de simple. Când de doi ani întregi vicleanul te-a înfășurat în amăgire, atunci și ochii și urechile tale sunt amăgite și ți se pare că auzi „Născătoare de Dumnezeu“ și că îl vezi făcându-și semnul crucii.

În următoarea vizită, diaconul, cu o oarecare satisfacție interioară ascunsă, i-a povestit duhovnicului:

– Părinte, lucrurile sunt așa cum îți spuneam. Este îngerul lui Dumnezeu! Este îngerul meu păzitor! A spus și „Născătoare de Dumnezeu“ și și-a făcut și cruce.

Părintele Sava își dăduse seama. Doi ani de muncă depusă de neastâmpăratul vrăjmaș nu puteau să fie distruși așa de ușor. Dar dacă Diavolul știe multe metode de amăgire, în cei purtători de Dumnezeu strălucește lumina înțelepciunii lui Dumnezeu, care zădărnicește uneltirile Întunecatului.

O idee luminoasă a strălucit în mintea înțeleaptă a duhovnicului. Și s-a întors imediat către diacon:

– Ascultă la mine, fiule. Fii atent la o ultimă încercare. Cu aceasta, lucrurile se vor limpezi. Îngerii lui Dumnezeu au însușirea de a le ști pe toate, pentru că Dumnezeu le descoperă lor toate. Diavolii, din contră, nu au această putință și multe lucruri ale lor sunt întunecoase. Ești de acord?

– Așa este.

– Dacă ești de acord, fii atent ce vom face. Eu în clipa asta, exact în clipa asta, voi gândi ceva și s-a gândit la ceva împotriva Diavolului - și voi lăsa acest gând ascuns și de nepătruns în mine. Tu, diseară, să ceri de la „înger“ să-ți spună gândul meu. Dacă îl va găsi, atunci, fără îndoială, este venit de la Dumnezeu. Și să vii să mă înștiințezi.

Întorcându-se diaconul în chilia lui, zăcea în el un fel de neliniște, ca o presimțire neplăcută. Pe de altă parte, se minuna de ideea luminoasă a duhovnicului. Întâmplarea trecea acum prin faza critică.

Îndată ce a cerut seara de la înger rezolvarea problemei, o tulburare abia observată s-a întipărit pe fața strălucitoare a acestuia din urmă. Părea că se zăpăcise.

– Dar, părinte drag, de ce să te intereseze pe tine, om superior, gândurile unui muritor? Asta nu e bine. Dorințe deșarte. Nu preferi să mergem să-ți arăt în seara asta iadul, raiul și slava Fecioarei Născătoare de Dumnezeu?

Diaconul, care începuse să bănuiască ceva, a stăruit.

– Fac ascultare la duhovnic. Spune-mi ce a gândit.

„Îngerul“, prin câteva manevre îndemânaticе, s-a străduit să îndrepte discuția pe alte făgașe. Diaconul însă, cu răbdare, l-a readus la tema începută. De altfel, aceste metode de scăpare nu i-au produs o impresie bună.

– Să-mi spui ce a gândit duhovnicul! Problema e simplă. De ce o eviți? Nu cumva nu știi?

– Ia seama, diaconule! În felul nedemn în care te porți cu mine, ești în pericol să pierzi bunăvoința mea.

– Nu știu. Îți cer ceva ușor. Știi sau nu ceea ce a gândit duhovnicul?

În momentul acela, fața luminoasă a dispărut, un chip înfricoșător i-a luat locul, câțiva dinți sălbatici au început să tremure și ca din gura unei fiare turbate, s-au auzit aceste vorbe:

– Să piei, ticălosule! Mâine, pe vremea asta, vei fi în iad, în foc! O să te ardem!

Și diaconul a rămas singur, ruinat. Toată dulceața arătărilor, doi ani întregi, nu putea compensa amărăciunea lui de acum. Dacă nu l-ar fi sprijinit de departe rugăciunile duhovnicului, care priveghea și se ruga pentru el, și-ar fi dat duhul.

Au trecut destule ore până ce să-și revină și să se poată țină pe picioare. Chilia lui nu-l mai încăpea. Nicăieri nu-și găsea liniște, decât lângă duhovnic. Pe tot parcursul drumului îi vuia la urechi amenințarea: „Mâine, pe vremea asta, vei fi în iad!”. Frica îi trecea prin tot corpul.

A ajuns cum-necum până la chilia Învierii, unde se ostenea părintele Sava. S-a prins de rasa duhovnicului și nu o mai lăsa nici o clipă. Chiar și în ora când acela trebuia să doarmă puțin, diaconul înfricoșat stătea lângă el.

– Nu-ți fie teamă, fiule! Liniștește-te!

– Cum să nu-mi fie teamă, părinte, când se apropie ceasul. Vai! Se apropie ora când mă va lua. Hristoase Dumnezeule, salvează-mă!

Și, într-adevăr, la ora stabilită duhurile viclene l-au asaltat. Ce strigăte de durere și disperare erau acelea!

– Salvează-mă, părinte! Mă pierd! Mă iau! Salvează-mă!

A îngenuncheat părintele Sava și plin de durere și lacrimi s-a rugat la Domnul să-i fie milă de robul Lui și să-i alunge pe demonii vicleni.

Rugăciunea lui a fost ascultată și diaconul cel chinuit a fost salvat „din gura leilor“.

Așa a luat sfârșit tragedia.

(*Haruri și purtători de har*, vol. I, p. 40 - 45,
și, de asemenea, *Chipuri aghioritice contemporane*,
Părintele Sava duhovnicul, p. 87 - 92)

2. Amăgirea celui care era să ajungă patriarh

Sfințitul Hristodulos din Catunachia⁷² ne-a povestit că într-o chilie din Schitul „Sfânta Ana“, foarte apropiată de mare, exista un monah cu numele Haralambie, care se nevoia acolo de unul singur. Era frumos la înfățișare, înalt și cu o barbă care-i ajungea până la brâu.

Diavolul cel viclean și născocitor al răului a băgat încet-încet în mintea acestui monah ideea că este cel mai potrivit pentru treapta de patriarh, datorită calităților lui duhovnicești și înfățișării trupești; și când a văzut Diavolul că în fiecare zi se împodobește, se uită în oglindă și își îngrijește barba, a înțeles că l-a făcut prizonier al acestei idei trufașe.

⁷² Așezare de colibe pustnicești în Sfântul Munte Athos, situată mai jos de Schitul Sf. Vasile.

În continuare, i se înfățișează în somn în chip de cleric spunându-i că în aceste zile va veni o delegație de arhieriei de la Constantinopol, ca să îl ia și să îl instaleze pe tronul ecumenic. A crezut sârmanul și din pricina trufiei sau poate și de frică să nu intervină vreo piedică în planurile lui mărețe, a început îndată să se pregătească și să aștepte sosirea delegației și plecarea lui (la Constantinopol), fără să spună nimănui nimic.

Și într-o noapte a sosit lângă coliba lui, pe țarm, un vapor plin de lumini, cu multă suită și multă slavă, cu nenumărate lumânări și cu clerici neadevărați, pe care nefericitul imediat ce i-a văzut s-a și grăbit să meargă la ei cu puținele bagaje pe care le avea, pentru a se îmbarca pe vapor. Dar cât de nemăsurată este iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cât de neînvinsă este puterea Sfintei Cruci!

Pe când se pregătea sârmanul să pună piciorul pe vaporul imaginar, și-a făcut din obișnuință semnul Sfintei Cruci și în clipa aceea a dispărut închipuirea diavolească și el a rămas pe marginea aceluia abis de mare, care se deschidea abrupt, adânc și era plin de rechini.

Atunci, în sfârșit, și-a dat seama de înșelăciunea diavolească și întorcându-se în chilia lui de asceză, a slăvit cu recunoștință pe Preamilostivul Dumnezeu pentru mântuirea lui neașteptată. Și alergând la părinții duhovnicești, a mărturisit toate cele legate de această întâmplare și de această sigură prăbușire sufletească și trupească, dacă nu ar fi intervenit, în ultimul moment, harul lui Dumnezeu.

(Vezi textul arhimandritului Gavriil Dionisiatu,
Lavsăiconul Sfântului Munte, p. 31 - 32
și *Din grădina preotului*, p. 60- 61)

3. Amăgirea înfricoșătoare a voinței ascunse

În chiliile din Catunachia, spre mare, se nevoia un părinte virtuos ce avea un ucenic evlavios, care făcea ascultare, însă deținea o măsură de ipocrizie. Ipocrizia i-a adus smerenie mincinoasă și pe când la început, cum am spus, se supunea cu adevărat voinței părintelui său și a duhovnicului și era blând și liniștit, cu timpul însă, deoarece era lipsit de sinceritate, a început să facă pe ascuns voia sa.

După cum mi-au povestit părinții acestor locuri, numele acestui părinte nu îl rețineau, dar țineau minte foarte bine că monahul acesta avea ca duhovnic pe vestitul și virtuosul papă Grigorie, care se nevoia în Schitul „Sfânta Ana“, în chilia „Adormirea Maicii Domnului“ care se află în ținutul cel mai înalt.

Ucenicilor și monahilor începători li se dă de către duhovnicul la care se mărturisesc, după puterile fiecăruia, un canon de rugăciune și post. De obicei, la început li se dau 50 de metanii și șase șiraguri de metanii. Luni, miercuri și vineri să mănânce o dată pe zi, fără ulei sau grăsime. Dacă organismul rezistă, cu trecerea timpului, canonul rugăciunii și postului se mărește. Metaniile devin 100 și zece șiraguri de metanii pe zi; de două ori pe săptămână mâncare complet uscată sau post total.

Când cineva e monah de mai mult timp, metaniile devin 300 și șiragurile de metanii 15 pe zi și într-un fel asemănător crește și postul. Această rugăciune pe care o face fiecare frate de unul singur este canonul stabilit, care trebuie să se îndeplinească în afară de rugăciunile comune făcute împreună de toți frații, adică rugăciunea Vecerniei, Miezonopticii, Utreniei, Ceasurilor, Sfintei Liturghii,

Tipicei⁷³ și Cinei⁷⁴, care sunt comune pentru toți frații și obligatorii, cu excepția celor bolnavi sau cărora li s-a încredințat o slujire (diaconie) pe care o vor stabili părintele sau starețul și duhovnicul.

Așadar, orice înfăptuiește monahul în afară de cele orânduite și provenite din Sfânta Tradiție, fără permisiunea și binecuvântarea părintelui sau a duhovnicului său, se socotește voință proprie și când aceasta se face pe ascuns, este păcat mare.

Ucenicul acesta, al cărui nume mi-au spus că e Spiridon, avea mulți ani de călugărie și ascultare, dar încet-încet, Diavolul l-a amăgit și a început să facă pe ascuns post și rugăciuni mai multe decât i se orânduieră.

Din voia aceasta proprie, simțea în interiorul său mulțumire și a început să creadă că el deține o orânduire mai bună decât cea a altor părinți. Postea mai mult și astfel încet-încet, fără să-și dea seama, a căzut în mândrie, se supraaprecia, iar pe ceilalți îi considera mai prejos decât el în virtute și toate celelalte și credea că nu-l egala în virtute nici măcar părintele său. Chiar și pe duhovnicul său îl considera îngust la minte, precum le povestea părinților mai târziu, după patima lui.

Duhovnicul lui era papa Grigorie care, împreună cu monahii Cosma și Damian, se nevoia în chilia „Adormirea Maicii Domnului“, după cum am spus, în Schitul „Sfântul Ana“.

⁷³ Tipica, numită și Obednița sau Prânzânda, este o slujbă care se adaugă, de obicei, Ceasului al șaselea.

⁷⁴ Pavcernița sau Dupăcinarea.

Într-o noapte de ianuarie, la miezul nopții, au bătut la ușa camerei lui, după ce au zis doar două cuvinte din „Cu binecuvântarea...”.

Monahul Spiridon a deschis ușa și a văzut în fața sa un înger. Când l-a văzut, s-a tulburat atât de mult, încât nu știa ce să spună, se freca doar la ochi și îngerul i s-a părut foarte roșu.

Îngerul cel închipuit nu i-a lăsat timp să se gândească, ci a început să-i spună laude și cuvinte frumoase: „Frate, Dumnezeu a primit rugăciunile și postul tău, ca pe o mireasmă de tămâie și deoarece a fost foarte mulțumit de cele ce înfăptuiești prin propria ta voie și inițiativă, m-a trimis să te iau ca să urcăm în vârful Athonului, iar El va coborî cu toți îngerii pentru a I te închina, ca să iei curaj și putere, pentru a înfăptui virtuți mai mari și mai multe. Hai să mergem, am poruncă să te iau imediat, întrucât nu avem mult timp la dispoziție. Stăpânul Hristos va fi pe tron ca să I te închini și îți va da multe daruri”.

Monahul Spiridon, întunecat de nălucire și mândrie, nu s-a gândit deloc să spună rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine” sau măcar să-și facă o dată semnul Sfintei Cruci; fără să se gândească la vreo viclenie, l-a urmat pe îngerul închipuit și au început să urce spre vârful Athonului, prin Catunachia, în toiul iernii.

Drumul era acoperit cu zăpadă groasă, de multe ori monahul se îngropa până la brâu în ea, se văita că a obosit și zicea să se odihnească puțin, dar îngerul închipuit îi răspundea:

– Fii curajos, frate! Nu ai văzut că lucrările bune cer trudă și osteneală? Încă puțin și ajungem.

Monahul când cădea, când se ridica; cu mult chin și efort, în trei ore au ajuns, în sfârșit, în vârf.

Îngerul închipuit, plin de bucurie, îi spune monahului Spiridon:

– Privește într-acolo, avva!

Monahul, buimăcit de oboseală, s-a întors către apus și a văzut un disc imens plin de lumină roșie ca focul, în mijlocul căruia i se părea că se află Stăpânul Hristos purtând odăjdii arhieresti și stând pe un tron, înconjurat de îngeri. După aceea vedea cum vin în valuri îngerii, împărțiți în legiuni. Atunci a început să observe că erau acolo legiuni de îngeri, apostoli, sfinți, ierarhi și oameni drepiți, exact cum erau înfățișați în icoana tuturor sfinților.

Descoperirea amăgirii Satanei

Dintre ierarhi, în frunte părea că vine Sfântul Spiridon; atunci, îngerul închipuit i-a spus monahului Spiridon:

– Ce stai ca prostul și te uiți așa curios? Nu-L vezi pe Stăpânul Hristos care te așteaptă? Du-te repede să I te închini!

Monahul Spiridon, ispitit de capriciul mândriei, s-a umflat ca un păun și a înaintat puțin, dar încet - încet a început să șovăie, ca și când ceva din interiorul lui i-ar fi spus: „Nu te duce mai departe!“ Ce să fi fost oare? Să fi fost glasul conștiinței sau îngerul său păzitor?

La un moment-dat, părintele Spiridon s-a uitat cu atenție la Sfântul Spiridon care venea în frunte și a observat că pe cap purta un fes mare, a cărui lungime atingea un metru. Pentru Sfântul Spiridon, protectorul lui fiindcă îi purta numele, avea multă evlavie și respect și

deoarece pictorii îl înfățișau în icoane cu fes foarte mic, altfel decât îl vedea el acum, părintele Spiridon a rămas surprins și făcându-și semnul Crucii a zis cu glas tare: „Doamne miluiește, Sfântul Spiridon să aibă fes așa de mare, foarte ciudat lucru“!

Îndată ce și-a făcut semnul Crucii, toate nălucirile au pierit și înșelătoriile Satanei s-au făcut nevăzute, însă monahul a văzut că se afla pe marginea prăpastiei. Din fericire, un picior îi era afundat în zăpadă și celălalt, care era ridicat pentru a înainta, se găsea în gol, adică nu avea unde să și-l pună, întrucât dacă ar fi făcut încă o jumătate de pas, ar fi căzut în prăpastia adâncă de mai bine de o mie de meri. Lui Dumnezeu însă i-a fost milă de el, căci în loc să cadă în față, a căzut pe spate și de frica și groaza prin care a trecut a stat leșinat mai mult de trei ore, după care și-a revenit, pentru că ziua era frumoasă și soarele l-a încălzit.

Dumnezeu Își iubește creația și dăruiește pocăință

A luat drumul de întoarcere, dar picioarele și întregul corp îl dureau îngrozitor și tremura de frică și din cauza postului exagerat. Îndurerat cum era, a făcut 12 ore până ce a coborât din Athon și cu efort mare a mers la schit, a bătut în ușa părintelui său, a deschis-o și l-a găsit rugându-se cu lacrimi în ochi și implorându-L pe Dumnezeu.

Când l-a întrebat ce i s-a întâmplat, părintele Spiridon, în loc de răspuns, a căzut la picioarele părintelui său și i-a povestit cu de-amănuntul despre patima lui și despre înșelăciunea pe care i-au făcut-o diavolii.

Părintele său, om simplu și virtuos, a cerut să afle cauza și când a aflat de voia proprie ascunsă, de rugăciunile, posturile și închinăciunile în plus, l-a muștrat

și i-a dat canon aspru și după aceea l-a trimis la duhovnicul său, papa Grigorie. Acesta, la rândul lui, întrucât părintele Spiridon a crezut în închipuirile Satanei și l-a urmat într-un loc necunoscut, fără să-l întrebe pe părintele său și fără să-și facă semnul Crucii, l-a muștrat și l-a pedepsit să nu se împărtășească timp de trei ani cu Sfintele Daruri, Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Nu i-a mai permis să participe la rugăciunea comună și obligatoriu, pentru postul ascuns pe care l-a ținut din propria voie, se va hrăni în fiecare zi cu mâncare de dulce și pentru a-i zdrobi încrederea de sine, l-a trimis la Mănăstirea Sfântul Dionisie, care era una din cele mai dure mănăstiri, ca să spele obligatoriu farfuriile în bucătărie și să spună încontinuu: „Miluiește-mă, Dumnezeule, pe mine, cel scârbos“.

Trei ani a stat la Mănăstirea Dionisiu pentru a-și împlini canonul și după aceea s-a întors din nou la părintele lui, care l-a primit cu bucurie, pocăit și îndreptat.

Fratele Spiridon spunea această pățanie a lui tuturor părinților și îi ruga să se roage și pentru el. În tot restul vieții lui nu i-au lipsit niciodată lacrimile din ochi. Pentru această ascultare a sa, care a urmat întru totul canonul părintelui și al duhovnicului, Dumnezeu l-a învrednicit să dobândească smerenie adevărată, iar nu mincinoasă și să fie înzestrat cu pocăință și spovedanie curată, devenind exemplul de ucenic bun și monah desăvârșit.

(Monahul Andrei Aghioritul, *Patericul Muntelui Athos*,
vol. I, p. 125 - 130)⁷⁵

⁷⁵ Arhimandritul Ioannikios, *Patericul atonit*, Editura Bunavestire, Bacău, 2000, p. 303 – 304.

4. Visul proegumenului Neofit

Unui proegumen⁷⁶ pe nume Neofit, care se nevoia în anul 1880 în sihăstria Arhanghelii din Schitul Sfânta Ana, i s-a părut că vede în vis pe Sfântul Vasile cel Mare. L-a îndemnat să se închine la degetul piciorului său.

Visul acesta a făurit în sufletul prostarețului un val de trufie și egoism, fiind convins că vede sfinți și se închină lor. Minteaa lui se preocupa întruna, fără întrerupere, cu acest vis, în defavoarea rugăciunii și a „canonului“ său.

După un timp, l-a luminat Prea Bunul Dumnezeu să-l viziteze pe duhovnicul Grigorie, care se nevoia în lipsuri și sărăcie un pic mai sus, în același schit.

– Frate, te-ai închinat unui mare diavol, iar nu Sfântului Vasile, i-a spus acesta fără ocolișuri. De acum înainte, te rog să nu mai dai importanță visurilor prin care și cu care Diavolul cel viclean îi înșală pe oameni.

(Arhim. Ioanichie, *Patericul atonit*, p. 303)⁷⁷

⁷⁶ Fost stareț (egumen) care ulterior a demisionat.

⁷⁷ Arhimandritul Ioannikios, *op. cit.*, p. 304 – 305.

5. O convertire grea

În ultimii ani de viață ai părintelui Daniil Catunachiotul, a avut loc convertirea lui Costas Marmara, întâmplare care l-a obosit îndeajuns pe monahul catunachiot.

Costas, care se trăgea din Edinio- Asia Mică și trăia în Arnea - Halchidichi, era spirit neliniștit și-i plăcea să se ocupe cu multe lucruri. Era farmacist și medic practicant. Era fotograf și deținea laboratorul lui. Avea înclinație spre religie și stăpânea muzica bizantină.

S-a întâmplat să cunoască pe câțiva spiritiști [care se ocupau cu chemarea spiritelor diavolești] și a arătat interes pentru meșteșugul lor. Încet - încet, interesul i-a crescut până ce s-a dedicat pe de-a-ntregul spiritismului. A fost prins în așa măsură în plasa acestei arte diavolești, încât era cu neputință să scape. Nu cinci, nu zece, ci treizeci de ani încheiați s-a ocupat cu spiritismul, fără să bănuiască în vreun fel că în spatele acestui fenomen se ascund diavoliile cei vicleni.

Începutul a fost o simplă curiozitate. A auzit despre mesele care se mișcau singure în timpul ședințelor spiritiste. A vrut să cerceteze acest caz și să vadă dacă e vorba de electricitate sau de intervenția duhurilor. A constatat că electricitatea nu putea să explice mișcările meselor. Cauza erau duhurile. Dar ce fel de duhuri erau? Bune sau viclene? Și-a format ideea că erau duhuri sfinte și astfel s-a aruncat neprotejat în brațele spiritismului.

Rezultatele sale aveau succes. A înaintat la scrierea automată și apoi la ghicirea gândurilor. Putea chiar să comunice cu duhurile celor morți. Îi plăcea în special să discute cu medici apăruți din trecut și, desigur, cu

Hipocrate, care îi dădea diferite rețete medicale și spunea dinainte despre soarta anumitor bolnavi. Comunica chiar și cu diferiți sfinți, precum și cu îngerii. Punea întrebări, primea răspunsuri, descoperiri, mesaje cerești.

Un prim impuls pentru a-și reveni din amăgire i l-a dat o carte mică. Era o lucrare a părintelui Daniil, „Împotriva spiritiștilor“. S-a tulburat când a citit-o. Scriitorul aghiorit susținea cu argumente puternice că fenomenele spiritiste sunt lucrări ale demonilor. Au început neliniștile și întrebările. Acum avea nevoie de un ajutor. Și l-a găsit, începând corespondența cu monahul din Catunachia.

Scrisorile părintelui îl ajutau să părăsească încet-încet domeniul otrăvit al diavolilor. Acest lucru însă nu era deloc ușor, deoarece timpul îndelungat în care a colaborat cu ei le-a dat drepturi asupra lui. Primea chiar și bătaie de la ei.

„Am întâlnit - se referă Costas în una din scrisori - un preot virtuos și i-am cerut un mijloc prin care să mă războiesc cu Satana. Acela mi-a arătat a doua rugăciune exorcistă a lui Vasile cel Mare. Îndată ce am citit-o, am strigat: Am găsit diamantul. Am găsit arma cu care să mă lupt cu Satana. Dar noaptea, după ce am stins lampa și m-am așezat să dorm, au venit demonii și m-au bătut cu lovituri de pumni. Așa s-a întâmplat în trei seri. Altă dată, am chemat un preot să-mi citească acatistul și a doua rugăciune a lui Vasile cel Mare. Diavolul l-a atacat pe nevăzute și îl trăgea cu putere de partea din spate a rasei, iar altă dată, pe când preotul citea exorcismele, Diavolul lătra ca un câine!“.

Costas a reușit să scape de îmboldirile satanice. Vrajmașul însă nu avea de gând să-l lase în pace de tot. Îl deranja într-un mod mai discret.

De multe ori îi apărea în minte chipul viu al Apostolului Pavel. I se înfățișa înalt, îmbrăcat în straiile lui obișnuite, cu mâinile sprijinite de un toiag mare, iar expresia feței i se schimba de la un moment la altul. De asemenea, vedea uneori în minte Evanghelia. Deseori auzea în minte anumite fraze pe care le folosea când discuta cu alții. Considera aceste fenomene produse ale harului. Și părintelui Daniil i-a fost tare greu să îl convingă că acestea aparțin amăgirii și că nu trebuie să le primească.

Odată, pe la ora 12⁰⁰ după-amiază, Costas trecea pe lângă biserica Sfinților Doctori fără de arginți din Arnea, voind să meargă la un bolnav care suferea de pneumonie. În proscomidiarul bisericii, în sfântul altar, unde ardea o candelă în fața icoanei Sfinților Doctori fără de arginți (icoana fusese așezată momentan acolo, întrucât în cealaltă parte a bisericii lucrau meșterii), a observat o lumină puternică.

Apropiindu-se de fereastră, a zărit un om care se uita la candela îngerilor. În clipa aceea a ieșit către cealaltă parte a bisericii. Pașii i se auzeau clar.

– Cine este? Cine este? a început Costas să strige.

A lăsat impresia că e vorba de un jaf. Împreună cu alți patru trecători au intrat în biserică, căutându-l pe tâlharul bănuit, dar nu au găsit absolut nimic.

Acest fel de întâmplări impresionante i le scria părintelui Daniil și îi cerea părerea. Și înțeleptul părinte îi deslușea că acestea sunt rămășițe ale vechii lui colaborări cu duhurile viclene și de aceea să le respingă.

E de mirare cum, cu toate că a părăsit spiritismul trăind o intensă viață creștină, vrăjmașul îl ispitea încă pe Costas, cu descoperiri și vedenii mincinoase.

Am spus că trăia o viață creștină intensă. Să vedem numai nevoințele lui din domeniul rugăciunii: se ducea în fiecare seară la biserica Sfinților Doctori fără de arginți și

citea rugăciunea de seară și acatistul sfinților. Întorcându-se acasă, se închidea într-o cameră și citea cu glas înalt canonul Sfântului Ioan Damaschin către Născătoarea de Dumnezeu, imnurile, canonul tuturor sfinților și canonul „către Preadulcele Iisus“. De asemenea, când mergea călare pe catâr, făcând câte o vizită medicală în vreun sat vecin, citea multe canoane către diferiți sfinți, vecernia sau rugăciunile de seară, dacă era târziu, spunea pe dinafară „Ceea ce ești mai cinstită“ etc. Și cu toate acestea, dacă nu l-ar fi ajutat înțelepciunea și puterea de deosebire a părintelui Daniil, ar fi fost în pericol de a deveni victimă a amăgirii.

Între cele rămase de la părintele Daniil, se păstrează o epistolă a lui Costas, în care există diferite întrebări în legătură cu însușirile duhurilor viclene. Îi cere părintelui să-l lămurească dacă Diavolul poate să spună „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi“, „Am văzut lumina cea adevărată..., nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne“ și „Fie numele Domnului binecuvântat...“.

E greu de mărturisit cazul lui Costas. Dar cu răbdarea, cu rugăciunea și cu multele sale epistole, părintele Daniil a reușit să-l scape din lanțurile vrăjmașului înșelător. În legătură cu aceasta, fratele întru Hristos notează: „*Cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul de moarte și va acoperi mulțime de păcate*“ (Iacov 5, 20).

(*Chipuri aghioritice contemporane,*
Daniil Catunachiotul, p. 99 - 102)

6. Candela Maicii Domnului

Părintele Ignatie Duhovnicul (1827 - 1927) este unul din chipurile cele mai luminoase și respectate ale Muntelui Athos. Timp de 80 de ani a trăit cea mai austeră viață ascetică din Catunachia și s-a făcut vas al harismelor Sfântului Duh.

Părintele Ignatie a dobândit un ucenic înzestrat, pe părintele Neofit, un tânăr cu râvnă ascetică peste măsură de mare.

Într-o noapte, părintele Neofit a auzit o lovitură ușoară în ușa chiliei sale, precum și o voce blândă de femeie:

– Ridică-te, fiule! Mergi în biserică, deoarece candela mea s-a stins.

Se ridică repede din pat, merge neliniștit în biserica chiliei lui de pustie și găsește candela Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu stinsă. A aprins-o plin de emoție, a făcut o rugăciune fierbinte și s-a întors în chilia lui.

Această întâmplare s-a petrecut și în următoarele nopți.

– Am înaintat, a început să se gândească atunci ucenicul începător. Se pare că am urcat mult. Stăpâna cerului și a pământului mă vizitează. Îi aud vocea îngerească. Îi aprind candela stinsă. Cât de fericit mă simt!

Astfel cugeta pe când diavolul mândriei nu înceta să-l țintuiască prin săgeata sa de foc împingându-l la catastrofă.

De câteva ori, părintele Neofit a simțit cum conștiința i se împotrivește, a auzit, de asemenea, și un gând slab care îl sfătuia să îl înștiințeze, precum avea datoria, pe părintele său despre această întâmplare. Dar a respins acest gând mântuitor.

– De ce să-i spun părintelui? E acesta un păcat, ca să-l mărturisesc? E o întâmplare sfântă și cu cât o trăiesc mai tainic și mai tăcut, cu atât i se păstrează sfințenia.

Părintele Ignatie a observat câteva trăsături ascunse în comportamentul ucenicului său și nu a rămas indiferent. Din când în când îi amintea:

– Neofite, fiule, să fii cu luare-aminte! Să mă înștiințezi de orice ți se întâmplă în viața ta duhovnicească!

Într-o zi l-a obligat să-i povestească la spovedanie întreaga întâmplare. Cu puterea de deosebire adâncă și experiența nemaipomenită de care dispunea, a cercetat întâmplarea și i-a dovedit că a căzut în cursa Diavolului. L-a întrebat:

– Ce simțăminte stăpâneau în tine când ai aprins candela stinsă?

– Bucurie și mulțumire că am fost învrednicit unei asemenea binecuvântări!

– Și ce altceva ai mai simțit?

– Da, a fost și altceva. O tulburare tainică și o neliniște, nu cumva să afle ceva părintele.

– Aceasta dovedește clar prezența Diavolului.

L-a spus multe lucruri despre uneltirile vrăjmașului și la urmă i-a strigat:

– Nu vezi, amăgiture? Te-a înșelat Diavolul. Are Maica Domnului nevoie de mine și de tine? Are nevoie de ajutorul tău? Fii atent! Dacă va bate din nou la ușa chiliei tale, să nu te ridici să aprinzi candela și voi răspunde eu pentru asta.

Aripile tânărului monah s-au frânt. Niciodată nu s-a așteptat la un sfârșit așa de descurajator la întâmplarea aceea „înaltă“. Desigur, mai târziu i-a fost recunoscător părintelui său, care l-a scăpat din cursa vrăjmașului. Acum însă era foarte întristat. Avea și o nelămurire: Va mai bate oare la ușa lui? Da' de unde? Îndată ce planurile

întunecate ale Diavolului au ieșit la lumina discernământului părintelui Ignatie, s-au împrăștiat ca fumul.

(*Haruri și purtători de har*, vol. I, p. 45 - 47
și, de asemenea, *Chipuri aghiorite contemporane*,
Ignatie duhovnicul, p. 73 - 75)

7. Spovedania nesinceră

Un frate din Schitul Prodromul, care trăia în chilia Sfântului Ioasaf, în vreme ce se împărțăsea des, vedea arătări diavolești. De la fereastra chiliei sale vedea o pisică sălbatică pregătită să-l atace. A înțeles că e vorba de un diavol. L-au întrebat părinții dacă spovedania lui este sinceră. Și, într-adevăr, ascundea, fără să spună, o crimă pe care o săvârșise din neatenție în satul lui. I-a fost frică să o mărturisească, nu cumva să fie închis pentru asta. Imediat ce a mărturisit-o, arătările diavolești au încetat.

(*Patericul atonit*, p. 165)⁷⁸

⁷⁸ *Idem*, p. 168.

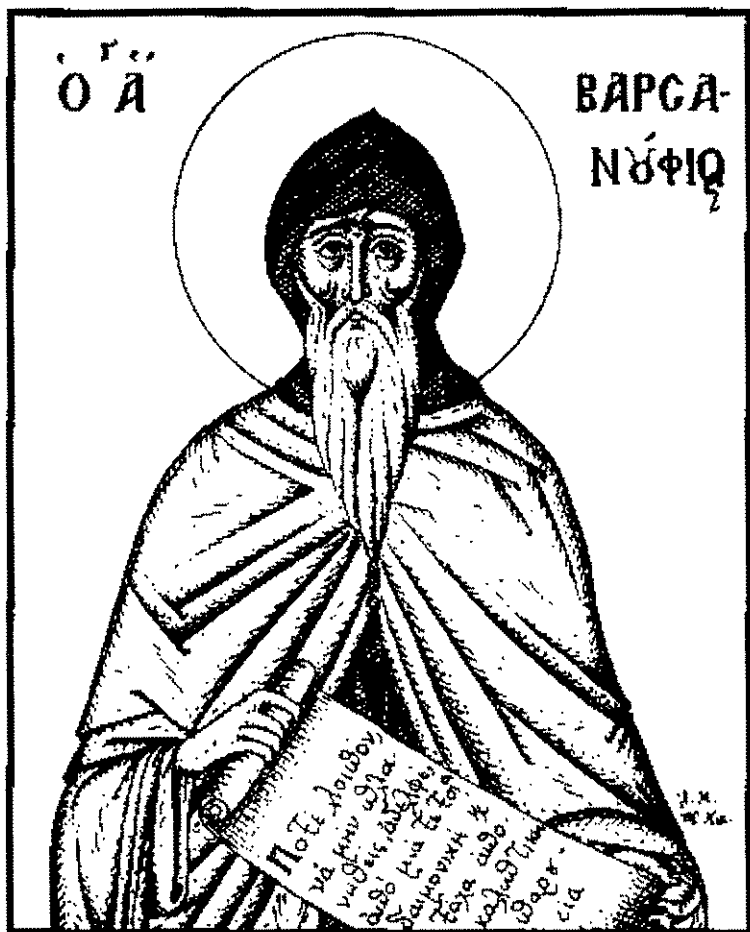

SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN⁷⁹

Sfântul Nicodim Aghioritul⁸⁰, primul care a dat spre tipărire Întrebările și răspunsurile Sfinților Părinți Varsanufie și Ioan (sec. al VI-lea), îi caracteriza pe acești sfinți ca „cercetători ai isihiei”, „canoanele ascezei”, „făcliile discernământului”, „ochi neadormiți ai proorociei”, „cuceritorii virtuților”, „vase ale Duhului Sfânt”, fără să exagereze în vreun fel; și aceasta reiese din cuprinsul cărții „Biblia lui Varsanufie și Ioan”. Sfântul Varsanufie răspunde la întrebări și nedumeriri în legătură cu visurile și vedeniile, pe care i le formulează un „laic iubitor de Hristos”. Astfel, răspunde la nelămurirea chiar și a multor creștini contemporani - dacă nu cumva Dumnezeu Se va mânia în caz că, din smerenie, spunem că ceva care provine de la Acesta este de la Diavol. De asemenea, respinge părerea (superstiția) care spune că dacă un vis se repetă (de trei ori) este de la Dumnezeu. În felul acesta, Sfântul Varsanufie îi explică avvei Ioan din Mirosoava (Berșeba) cum a căzut în cursa diavolească prin visuri care s-au adeverit și prin vedenii diavolești (foarte evlavioase). Răspunsul 417 despre apariția Crucii e valabil, după părerea noastră, doar cu unele condiții, adică doar pentru cineva care nu a căzut în amăgire. Să le vedem însă de aproape.

⁷⁹ Sfinții Varsanufie († cca. 540) și Ioan († cca. 535) s-au nevoit ca monahi în Mănăstirea numită a lui Serid, la sud de Gaza (Palestina). Ambii sunt prăznuiți la 6 februarie.

⁸⁰ Cuviosul Nicodim Aghioritul (1748 – 1809) este unul dintre cei mai fecunzi scriitori bisericești din secolul al XVIII-lea. Principalele sale lucrări, traduse în toate țările ortodoxe, sunt: *Filocalia* (2 volume), *Pidalionul*, *Carte foarte folositoare de suflet*, *Hristoitia*, *Sinaxarul*, ș. a. Este prăznuit la 14 iulie.

Când s-a înzdrăvenit din boală și a ieșit din ispită avva Ioan din Miroșava (Berșeba), Diavolul i-a arătat visuri viclene pentru a-l tulbura din nou. Dar întrucât nici aceasta nu a avut efect, i-a arătat în continuare un loc ce semăna cu o mănăstire, cu biserici și oameni mulți care se refugiau acolo ca să găsească ajutor. Iar părintele, ca să-l liniștească, i-a scris următoarele:

„Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu“ (Luca 2, 14), frate! Vrăjmașul nostru, Diavolul, s-a aruncat ca un leu întărâtat ca să te înghită, dar mâna lui Dumnezeu, care ne acoperă întotdeauna, nu l-a lăsat. Așadar, când a văzut că nu-i este permis să înfăptuiască ce vrea, și-a făcut plan să-ți întunece mintea și ți-a arătat dinainte câteva lucruri prin visurile lui vicioase. Și deoarece, viclean cum este, în șiretenia lui, și-a dat seama că Dumnezeu n-o să te lase să fii încercat până la pierzanie, adică nu mai mult decât poți îndura, te-a făcut să vezi biserica și mănăstirea, care ar fi putut aduce ajutor oamenilor. Dar tu să-ți păzești inima făcând semnul Crucii, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și cred că în felul acesta ne va ajuta să zdrobim capul vrăjmașului.

Străduiește-te deci să dobândești inimă smerită și dă slavă Aceluia Care te-a salvat din cursa ucigașă a Diavolului. Și să știi că toate acestea ți s-au întâmplat din neglijență, pentru că nu ai trezvie.

(Varsanufie și Ioan, *Întrebări și răspunsuri. Răspunsul* 46, vol. I, p. 129 - 131. De asemenea, vezi *Biblia lui Varsanufie și Ioan*, 46, p. 52 - 53 și P.G.B., seria Filocalie, vol. 10A, p. 101 - 103)⁸¹

• *Întrebarea 413:*

Dacă spun minții mele, vrând să o smeresc, că îndelungă-răbdarea nu provine de la Dumnezeu, ci de la cel viclean, ca să mă împingă în păcatul slavei deșarte, nu cumva prin această atitudine Îl mâni pe Dumnezeu, întrucât toate cele bune provin de la El?

⁸¹ *Filocalia*, vol. XI, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, p. 66

Răspunsul lui Varsanufie:

Nu e grav să spui că „acest bun nu provine de la Dumnezeu“. Nu Se mânie pentru aceasta Dumnezeu, întrucât tu o spui pentru a face să dispară gândul viclean. Căci și unul dintre sfinți le-a descoperit celor care îl vizitau despre măgarul care le murise pe drum. Atunci, aceia s-au mirat și l-au întrebat „cum de știa ceea ce li s-a întâmplat?“ și el le-a răspuns: „Mi-au spus-o diavoli“. Chiar dacă această întâmplare i-a făcut-o cunoscută Dumnezeu. Însă, pentru a le fi de folos, le-a dat acel răspuns și Dumnezeu nu S-a mâniat.

• *Întrebarea 414:*

Prin urmare, dacă un păcătos are o vedenie, nu trebuie să fie sigur că provine de la Dumnezeu?

Răspunsul lui Varsanufie:

Când i se întâmplă așa ceva unui păcătos, este evident că provine de la diavoli care vor să-i înșele sufletul său ticălos și să-l ducă la pierzanie. Prin urmare, niciodată nu trebuie să se încreadă în asemenea vedenii, ci să-și recunoască păcatele și slăbirea lui duhovnicească și să-și petreacă viața cu frică și cutremur.

• *Întrebarea 415:*

Oare chiar și atunci când apar în chipul Mântuitorului Hristos, chiar și atunci trebuie să-i privim cu repulsie?

Răspunsul lui Varsanufie:

Atunci cu atât mai mult trebuie să îi respingem și să anatemizăm viclenia și amăgirea lor. Așadar, frate, niciodată să nu te amăgești din pricina unei asemenea apariții diavolești și așa-zis descoperitoare. Căci arătările

dumnezeiești li se întâmplă doar sfinților, dar totdeauna înainte de a se petrece aceste arătări, inimile sfinților se umplu de liniște, pace și bucurie. Dar cu toate acestea, deși cunosc de unde provine arătarea, se consideră pe ei nevrednici. Cu mult mai mult deci păcătoșii nu trebuie niciodată să se încreadă în asemenea arătări, cunoscând bine nevrednicia lor.

• *Întrebarea 416:*

Spune-mi, părinte, cum îndrăznește Diavolul, fie prin vedenii, fie prin visuri, să arate chipul Mântuitorului Hristos sau Sfânta Împărtășanie?

Răspunsul lui Varsanufie:

Nu are Diavolul putere să arate nici pe Mântuitorul Hristos, nici Sfânta Împărtășanie. Ci ne amăgește luând chipul unui anumit om sau forma pâinii obișnuite. Ia aminte însă că nu poate lua forma Sfintei Cruci, întrucât nu poate înfățișa Crucea într-o formă diferită. Știe că noi cunoaștem semnul adevărat și tipul Crucii și nu îndrăznește să-l folosească deoarece prin aceasta și-a pierdut puterea și a fost rănit de moarte. Pe Mântuitorul Hristos însă nu L-am văzut și nu L-am cunoscut întrupat și Diavolul se străduiește să ne înșele și să ne convingă că este cel arătat de el, ca să credem adevărată această amăgire și să pierim. Când vezi în visul tău forma Crucii, să știi că visul este adevărat și vine de la Dumnezeu. Ai grijă însă ca visul să-ți fie tâlcuit de Sfinții Părinți și să nu crezi în ce spune cugetul tău.

Fie ca Dumnezeu să-ți lumineze mintea și gândurile, frate, încât să te ferești de orice cursă a vrăjmașului.

• *Întrebarea 417:*

Cugetul îmi spune că dacă ți se arată Sfânta Cruce, te poate găsi în stare de nevrednicie și, prin urmare, va fi ușor să cazi în păcatul mândriei. Aceasta îmi provoacă descurajare și teamă.

Răspunsul lui Varsanufie:

Nu te preocupa de aceasta. Pentru că dacă ți se arată Sfânta Cruce, ea va distruge și patima mândriei. Căci unde este Dumnezeu, acolo nu există nimic rău.

• *Întrebarea 418:*

Am auzit că, dacă cineva are de trei ori același vis, înseamnă că visul este adevărat. Acest lucru este adevărat, părinte?

Răspunsul lui Varsanufie:

Nu este adevărat, nici corect și nici nu trebuie să crezi în acest vis. Pentru că cel care apare o dată, ca să înșele, poate face asta și de trei și chiar de mai multe ori. Așadar, nu-l lăsa pe Satana să te batjocorească, ci ai grijă de tine, frate!

• *Întrebarea 419:*

Sunt momente în care disting foarte limpede și foarte adânc în interiorul meu cum cugetările viclene mi-au înconjurat mintea ca fiarele sălbatice, dar nu mă vătămează în nici un fel. Ce este aceasta?

Răspunsul lui Varsanufie:

Este înșelăciunea vrăjmașului și ascunde în ea păcatul mândriei, ca să te convingă că cugetările viclene nu-ți pot face nici un rău; și astfel să ți se înfumureze inima. Tu însă să nu te amăgești, ci să ții minte cât de bolnav ești, să ții minte, de asemenea, și păcatele tale. Și

să chemi numele sfânt al lui Dumnezeu, care te va ajuta împotriva vrăjmașului.

• *Întrebarea 420:*

Poate susține cineva că în omul păcătos locuiește Duhul Sfânt? Iar dacă zice că în acesta nu poate sta Duhul Sfânt, în ce fel sunt păziți și ocrotiți păcătoșii?

Răspunsul lui Varsanufie:

Sfinții se învrednicesc să primească Duhul Sfânt și devin templul Lui. Pentru că zice: „*Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor*“ (II Corinteni 6, 16). Pe când păcătoșii sunt străini de o situație ca aceasta, după cum s-a spus: „*Înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean*“ (Înțelepciunea lui Solomon 1, 4), așadar, sunt păziți și ocrotiți numai cu voia bunătății dumnezeiești.

Să aducem mulțumire pentru toate bunătățile Lui nespuse și pentru iubirea Sa de oameni. Căci Lui I se cuvine slava în veci. Amin.

• *Întrebarea 421:*

Când mă supăr și mă întristez de ceva, mă rog și Dumnezeu mă ajută cu nespusa Lui bunătate. Atunci, mintea mea se umple de mândrie și trufie la gândul că mi s-a ascultat rugăciunea. Cum să procedez în această situație?

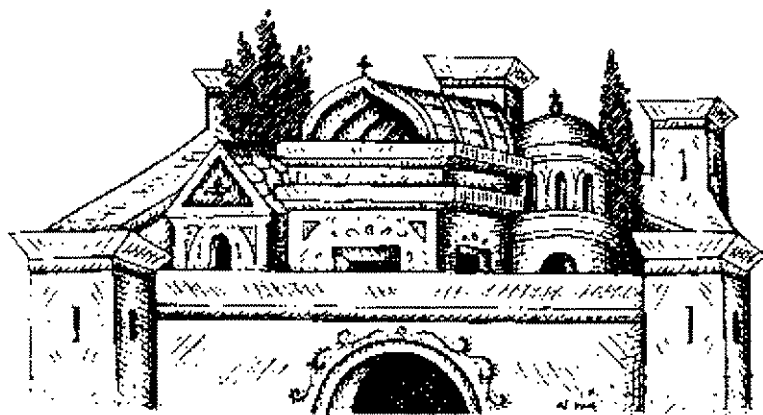
Răspunsul lui Varsanufie:

Când te rogi și simți că rugăciunea ți-a fost ascultată, dar în același timp te mândrești pentru aceasta, este limpede că nici rugăciunea ta nu a fost la Dumnezeu și nici de la Dumnezeu n-a fost ajutorul, ci puterea rugăciunii a fost de la diavoli pentru ca inima ta să se mândrească. Căci atunci când puterea rugăciunii izvorăște

din harul lui Dumnezeu, sufletul nu-ți cade în trufie, ci se smerește. Și se minunează de marea milă a lui Dumnezeu Care e atât de îngăduitor și milos cu păcătoșii nevrednici care Îl mânia mereu. Și aduce mulțumire nespusei și slăvitei bunătăți a Lui, pentru că nu ne lasă să pierim în păcatele noastre, ci în marea Lui îngăduință rabdă și miluiește. Și astfel, păcătosul nu numai că nu se laudă, ci tremură și-L slăvește.

(În aceeași lucrare, *Întrebări și răspunsuri*, 413 - 421,
vol. II, p. 331 - 339.

De asemenea, vezi *Biblia lui Varsanufie...*,
întreb. 413 - 421, p. 213 - 216 și P.G.B.,
vol. 10 B, p. 327 - 337)⁸²

⁸² *Idem*, p. 415 - 420.

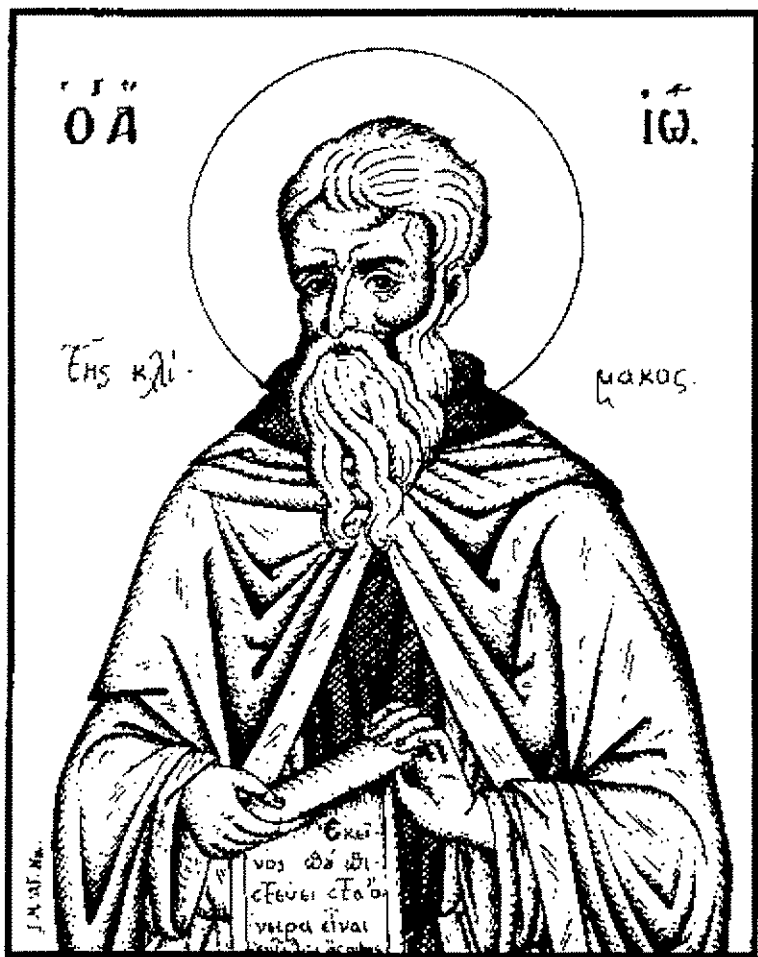
SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL⁸³

Continuăm cu înțeleptul și Sfântul Ioan Sinaitul (sec. al VI-lea), care a fost numit „Ioan Scărarul” de la cartea „Scara raiului”, pe care a scris-o, unde printr-o scriere adâncă, amănunțită și plină de discernământ explică șiretlicurile pe care le folosesc diavolii împotriva străduinței ascetice a monahului de a urca pe scara virtuților. „Scara” Sfântului Ioan, care a fost caracterizată ca o capodoperă urcătoare la cer a literaturii ascetice și scriere sfântă a Muntelui Sinai, a hrănit duhovnicește și a îndrumat timp de patrusprezece secole generații și generații de monahi și laici care au căutat un conducător autentic și neclintit pe drumul de înălțare la împărăția lui Dumnezeu. În aceste texte care sunt cuprinse în „Scara raiului”, Sfântul Ioan dă definiția visului și consideră că acela care nu crede nimic din visuri este înțelept și cuminte pe când cel ce crede în ele este neînțelept și nepriceput. Descrie modul în care Diavolul îl amăgește pe om înfățișându-se sub chipul Sfinților Mucenici și cum apare în visuri ca profet.

Visul este o mișcare a minții, în vreme ce trupul se află nemișcat.

Nălucirea este o clintire a minții, în timp ce trupul este treaz. Nălucirea este o reprezentare a ceea ce nu există în realitate.

⁸³ Monah cu aleasă nevoiță în Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai, Sfântul Ioan (cca. 525 – 600), supranumit și Scărarul, este prăznuit de Biserică la 30 martie și în duminica a IV-a din Postul Mare. Lucrarea sa „Scara”, alcătuită la solicitarea egumenului Ioan de la Mănăstirea Raith (lângă Marea Roșie, la 60 de mile de Mănăstirea Sinai), a înrăurit viața și literatura monahală.

Cauza pentru care am vrut să vorbim despre visuri este evidentă, după cele ce am spus mai înainte. După ce am părăsit pentru Domnul casele și rudele noastre și pribegind pentru iubirea lui Hristos ne-am lepădat de toate, atunci, diavolii s-au apucat să ne tulbure prin visuri. Ne arată în visuri cum rudele noastre plâng, mor, se necăjesc și se chinuie din pricina noastră. Cel care crede în

visuri seamănă cu cineva care aleargă după umbra sa și se străduiește să o prindă.

Diavolii slavei deșarte apar în somnul nostru în chip de profeți. Șireți cum sunt, își dau seama că unele lucruri se vor întâmpla în viitor și ni le prevestesc. Iar când acestea se realizează, noi rămânem uimiți și cugetul ni se mândrește la ideea că ne-am apropiat de harul proorociei.

Celor ce cred în el, acest diavol le pare profet adevărat. Însă, celor care nu-l bagă în seamă li s-a dovedit că e mincinos. Deoarece, ca existență spirituală ce este, vede ce se întâmplă în atmosferă; și când observă că cineva moare, aleargă îndată la cei ce au mintea slabă și le prevestește aceasta în vis.

Diavolii nu cunosc nimic din viitor prin putere de precunoaștere. Pentru că atunci și magii ar fi putut să ne spună dinainte ziua morții noastre.

În somnul nostru, de multe ori, diavolii se „*prefac în îngeri de lumină*” (II Corinteni 11, 14) și iau chipul Sfinților Mucenici, pe care îi arată că vin către noi. Astfel, după ce ne trezim ne scufundăm în mândrie și bucurie.

Semnul prin care vei deosebi amăgirea este acesta: îngerii ne arată iadul, judecata și pierzania și astfel ne fac să ne trezim, rușinați și plini de întristare.

Dacă începem să credem în visurile diavolilor, mai târziu vom fi batjocoriți de aceștia și când vom fi treji. Cel care crede în visuri este complet neînțelept și nepriceput, iar cel care nu crede în ele este cu adevărat cuminte și înțelept.

Crede numai în cele ce-ți vestesc iadul și judecata. Însă, dacă îți aduc în inimă deznădejdea, atunci și aceste visuri tot de la diavoli provin.

(*Scara raiului, Cuvântul 3, p. 63 - 64*)⁸⁴

⁸⁴ *Filocalia*, vol. IX, Ed. IBMBOR, București, 1980, p. 75 - 77.

Când Diavolul câștigă teren în sufletul adepților săi, atunci le apare, când dorm sau sunt treji, în chip de înger, de sfânt sau de mucenic și le împărtășește harisme spirituale sau vreo descoperire de taină, cu scopul de a-i înșela pe acești nenorociți și de a-i face să-și piardă definitiv mințile.

(*Scara raiului, Cuvântul 22, p. 249*)⁸⁵

Să nu primești în rugăciunea ta nici o imagine sau nălucire, ca să nu cazi în amăgire și nebunie.

(*Scara raiului, Cuvântul 28, p. 363*)⁸⁶

Amintirea morții să adoarmă și să se trezească împreună cu tine, precum și rugăciunea lui Iisus. Nici un ajutor mai mare decât acestea nu vei găsi în somnul tău.

(*Scara raiului, Cuvântul 15, p. 204*)⁸⁷

Nimeni să nu se învoiască să cugete ziua la visurile urâte pe care le-a avut în timpul nopții. Căci și aceasta este o încercare a diavolilor de a ne molipsi cu visurile în stare de veghe.

(*Scara raiului, Cuvântul 15, p. 205*)⁸⁸

⁸⁵ *Idem*, p. 282.

⁸⁶ *Idem*, p. 413.

⁸⁷ *Idem*, p. 235.

⁸⁸ *Ibidem*.

Când ne trezim din somn liniștiți și cu bună dispoziție, înseamnă că fără să ne dăm seama am fost ocrotiți de Sfinții Îngeri, îndeosebi când am adormit în multă rugăciune și cumpătare. Dar uneori se întâmplă să ne aflăm într-o stare de mulțumire când ne trezim și aceasta să o pățim din cauza visurilor și imaginațiilor ce provin de la diavoli.

(*Scara raiului, Cuvântul 15, p. 209*)⁸⁹

Fii cu luare-aminte la dulceața ce vine (în sufletul tău), nu cumva să fi fost pregătită de doctori amarnici sau perfizi (adică diavolii).

(*Scara raiului, Cuvântul 27, p. 352*)⁹⁰

Se întâmplă uneori ca, în timp ce dormim, să cercetăm versurile Psalmilor. Aceasta se întâmplă pentru că această cercetare a avut loc cu puțin înainte. Câteodată însă, aceasta ne e provocată de diavoli ca să ne făurească mândrie în inimi. Există și un al treilea caz, la care nu voiam să mă refer, dar cineva m-a obligat: sufletul care studiază neîncetat în fiecare zi cuvântul Domnului obișnuiește să se ocupe și în somnul său de aceste înțeleșuri. Astfel, ceea ce vede în visuri este ca o

⁸⁹ *Idem*, p. 240.

⁹⁰ *Idem*, p. 400.

recompensă pentru ceea ce face în timpul zilei, pentru a i se îndepărta din suflet păcatele și nălucirile nocturne.

(*Scara raiului, Cuvântul 19, p. 233*)⁹¹

Visuri despre alimente și mâncăruri se găsesc în inimile celor lacomi, iar visuri despre iad și Judecată se găsesc în inima celor pocăiți.

(*Scara raiului, Cuvântul 14, p. 188*)⁹²

⁹¹ *Idem*, p. 263/264.

⁹² *Idem*, p. 216.

SFÂNTUL GRIGORIE DIALOGUL⁹³

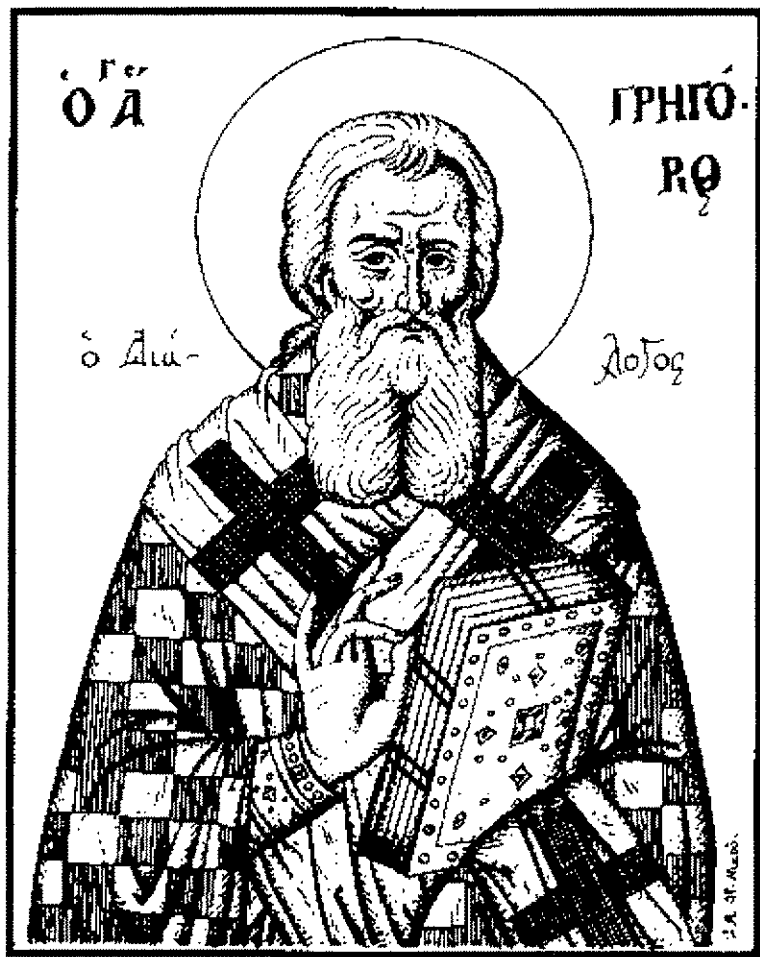
Sfântul Grigorie Dialogul (540 - 604), precum a fost numit după lucrarea lui cu același titlu, a stat pe tronul de papă al Romei timp de aproape 15 ani și era înzestrat cu înaintevvedere, smerenie și vitejie, credință dreaptă și fapte bune. Despre visuri, solidar cu ceilalți părinți, menționează complexitatea și primejdiile pe care acestea le conțin.

Dacă trebuie să dăm importanță visurilor
și câte feluri de visuri există

Petru: Aș vrea să mă înveți dacă trebuie să ținem seama de cele ce ni se arată în vedeniile nocturne.

Grigorie: Trebuie să știm, Petre, că imaginile visurilor se făuresc și pot să atingă sufletele noastre în șase feluri: uneori, visurile se nasc din stomacul plin sau gol, alteori din înșelăciune, alteori din revelație și alteori din gânduri împreună cu revelație. Primele două feluri la care ne-am referit le cunoaștem toți din experiență. Pe următoarele patru le găsim în paginile Sfintelor Scripturi.

⁹³ Sfântul Grigorie cel Mare este una din cele mai reprezentative personalități ale Creștinismului apusean, la răscrucea dintre Antichitate și Evul Mediu. A păstorit pe scaunul Romei între 590 – 604 și a alcătuit importante scrieri. Între acestea, *Dialoguri despre viața și minunile părinților italieni* (de unde i-a venit și numele de „Dialogul“).

Așadar, dacă visurile nu s-ar fi făurit cu înșelăciune de către vrăjmașul ascuns, atunci nu ar fi spus acestea bărbatul înțelept: „Pe mulți i-au amăgit visurile și au pierit cei ce au nădărdit în ele” și nici „Nu vă trușiți, nici în visuri nu căutați”. Prin cuvinte ni se arată cât de mult trebuie să le respingem, din moment ce le pune în aceeași categorie cu oracolele.

Și dacă uneori nu ar proveni din gânduri împreună cu înșelăciune, atunci nu ar fi spus înțeleptul: „*Se zămislesc visuri din mulțimea grijilor*“. Și dacă uneori, visurile nu ar apărea dintr-o revelație misterioasă, atunci Iosif nu ar fi văzut în vis cum devine superior fraților săi și nici îngerul nu l-ar fi chemat în vis pe logodnicul Mariei, ca să ia copilul și să fugă în Egipt.

Și dacă uneori, visurile nu ar proveni din gânduri împreună cu revelație, atunci profetul Daniil, explicându-i vedenia lui Nabucodonosor, nu ar fi început de la rădăcini, care sunt gândurile, spunând: „*Ție, rege, îți treceau gânduri prin minte, când erai în patul tău, pentru ceea ce se va întâmpla mai pe urmă*“ (Daniel 2, 29). Și puțin mai târziu: „*Tu priveai și, iată, un chip - acest chip era peste măsură de mare și strălucirea lui neobișnuită - stătea înaintea ta și înfățișarea lui era grozavă*“ (Daniel 2, 31).

Prin urmare, Daniil spune cu toată evlavie că visul se va împlini și declară că începutul zămislirii sale a fost în gândire. Astfel se arată foarte clar că, de multe ori, visul se naște din gândire împreună cu revelație.

Dar fără îndoială, deoarece visurile își schimbă felul în care ni se arată, cu atât mai puțin trebuie să credem în ele, cu cât mai neclar deosebim din ce direcție vin. Sfinții pot să deosebească între înșelătorii și revelații din vocile și imaginile vedeniilor, datorită unei percepții interioare, încât știu ce le este dăruit de la Duhul Bunătății și ce provine de la duhul înșelăciunii. Pentru că dacă mintea nu este prudentă față de acestea, va fi scufundată de duhul înșelător în mulțime de deșertăciuni, întrucât acesta de multe ori obișnuiește să prezică multe întâmplări care se adevăresc pentru a putea la urmă, printr-o minciună, să prindă sufletul în cursă.

Cel care a primit în vis promisiunea că va avea o viață lungă, în vreme ce urma să moară curând

Ceva care i s-a întâmplat cu adevărat unuia dintre ai noștri: cum acesta dădea mare importanță visurilor, i s-a dat în vis promisiunea că va trăi timp îndelungat în această viață. Și când a adunat mulți bani, ca să aibă rezervă pentru viața lungă, atunci a murit pe neașteptate, încât și-a lăsat toate lucrurile în dezordine și el nu a avut nici o lucrare bună ca să o poarte în cealaltă viață.

*(Viața asceților necunoscuți, Dialoguri 4,
50 - 51, p. 380 - 383)*

ALTE TREI ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Cele trei întâmplări cutremurătoare care urmează au în comun faptul că victimele lor sunt toți trei sfinți ai Bisericii. Prima descrie amăgirea în care a căzut către sfârșitul vieții sale Sfântul Chiril Fileotul⁹⁴ (1015 - 1111), chip deosebit al monahismului ortodox, cu o bogată participare duhovnicească și socială în timpul anilor bizantini. Celelalte două, ce sunt, de asemenea, de foarte mare învățătură, se referă la amăgirea în care au căzut doi sfinți ruși, stareți ai Peșterilor din Kiev, Sfântul Isaac și Sfântul Nichita.

1. Diavolul întinde cursă Sfântului Chiril

Ioan cel Înalt, nepotul împăratului și ginere al generalului de armată, obișnuia să meargă să-și arate respectul către sfântul părinte și să se bucure de sfaturile și binecuvântarea lui. Diavolul, desigur, cunoștea aceasta. Când a observat, așadar, că părintele a paralizat de bătrânețe și boală, că și-a isprăvit viața sa ascetică, că s-a luminat de nepătimire și că s-a familiarizat cu Dumnezeu, încât cursele lui diavolești nu mai aveau absolut nici un efect, i-a întins următoarea capcană: i-a arătat aieva un cort pus în interiorul mănăstirii, aproape de chilia lui. În cort se afla un pat așternut care era acoperit cu catapetesme roșii și pe pat stătea Ioan cel Înalt înconjurat de mulțime.

⁹⁴ Prăznuit de Biserica Ortodoxă la 2 decembrie.

Cursa pe care Diavolul i-a întins-o sfântului

În timp ce sfântul vedea în fața lui pe prințul Ioan, era nedumerit; pe de o parte, îl dezaproba pe prinț pentru această faptă neobișnuită a lui, de cealaltă parte, pe călugări pentru că nu-l împiedicau. Apoi îl vede pe așa-zisul prinț că vine lângă el și îl salută. Părintele i-a răspuns, l-a salutat și l-a invitat să se așeze. Însă, când au început să discute, gândurile părintelui se tulburau încet-încet. Și cu cât așa - zisul prinț vorbea mai mult, cu atât judecata părintelui se tulbura, până ce a ajuns să se piardă definitiv. Pentru că otrava cuvintelor Diavolului, nu numai aceasta, ci rău și mai mare poate provoca, prin îngăduința lui Dumnezeu. Peste puțin timp, așa-zisul prinț îi zice: „Știi cât de mare respect am pentru tine“. „Da, răspunde sfântul. Din cauza aceasta doresc foarte mult ca Sfânta Liturghie să se săvârșească în chilia ta și în timpul ei să mă împărtășesc“. Și sfântul, fără să știe ce spune, îi răspunde: „Da, iată chilia, fă precum poruncești“.

Vede în închipuire
cum toate sunt pregătite și se face Liturghia

Îndată deci, blestematul de prinț îi arată, în nălucire, în chilia lui, Sfânta Masă, proscomidiarul, discuri, potire și acoperăminte de potir.

Vin preoții mincinoși ai acestuia, cu diaconii, fac Proscomidia și încep Liturghia lor murdară. Sfântul a văzut aieva cum într-o clipă acoperișul chiliei a dispărut și s-a creat un spațiu așa de mare, încât să încapă înăuntru blestematul de prinț și cei ce-l însoțeau. Sfântul stătea într-un colț al chiliei și fiind atent la preoții smintiți, cu toate că auzea cele spuse de ei, nu putea să le înțeleagă. Între timp, spuseseră Apostolul și Evanghelia lor. Sfântul nu înțelegea nimic decât amin, amin.

Sfântul nu s-a apropiat să se împărtășească

Când preotul mincinos a zis „apropiați-vă“, prințul blestemat s-a dus și s-a împărtășit în felul acesta rușinos. Și în continuare, cei ce-l însoțeau. Părintele era îndemnat de gânduri să meargă să se împărtășească împreună cu ei, însă până la urmă nu s-a hotărât. „Dacă e voia lui Dumnezeu, zicea, o să-mi spună prințul“. Altfel, cine sunt eu, nevrednicul?“. Însă, Dumnezeu Cel milostiv și iubitor de oameni nu a neglijat smerenia părintelui, ci datorită smereniei sale și-a adus aminte de el și l-a scăpat de vrăjmași. Nu a îngăduit să se împărtășească. Dacă se întâmpla aceasta, ar fi înnebunit imediat. Când au terminat această faptă rea și murdară, așa-zisul prinț împreună cu diavoliul lui au ieșit din chilie și au intrat în cortul imaginat.

Sfântul povestește ca adevărată cursa Diavolului

Sfântul, fiind obosit pentru că stătuse în picioare timp îndelungat, s-a așezat îndeajuns de tulburat și cu cugetul întunecat. L-a strigat pe ucenicul său și când acesta a venit, i-a spus: „Nu sunteți creștini? Nu vă gândiți că veți muri? Nu vă e milă de bătrânețile mele? Nu vedeți suferința mea? Pot eu să mai îndur atâta oboseală de la lumea de afară, care vine și face Liturghie în chilia mea?“ Ucenicul înfricoșat îl întreabă atunci: „Iartă-mă, avva, dar nu înțeleg despre ce vorbești?“. „Dacă nu ai încredere în cuvintele mele, încredințează-te cel puțin din lucrurile pe care le vezi“, a răspuns sfântul. Și din nou, ucenicul întreabă nedumerit: „Despre ce vorbești, avva?“. Și sfântul: „Nu-l vezi pe prințul care stă în cort cu anturajul său?“. Și i-a povestit ce i s-a întâmplat. „Eu nu văd nimic din cele ce spui“, i-a răspuns ucenicul.

Ucenicul și-a dat seama că părintele căzuse în amăgire

Și sfântul zice din nou: „Nu vezi nici măcar chilia mea care nu mai are acoperiș? Nu vezi discul, potirul și acoperământul care se află încă înăuntru?“. Ucenicul, mirat, a bătut în tavanul chiliei și a spus: „Nu vezi acoperișul?“. „Ba da“, răspunde sfântul, „dar mai înainte nu era“. Și ucenicul: „Acoperișul a fost și este la locul lui“. „Despre disc și potir ce ai să-mi spui?“ a insistat sfântul și i le-a arătat cu mâna. Atunci, ucenicul a ridicat în mâini cănița și a zis: „Nu e cana din care bei apă?“. „Ba da“, a răspuns sfântul, „însă, până acum, chilia mea era fără acoperiș“. Atunci, ucenicul a început să-și dea palme și să spună: „Vai de mine, ți-ai pierdut mințile!“ „Tu ai înnebunit“, a răspuns sfântul, „eu am judecata întregă“. „Rea judecată“, a răspuns ucenicul.

Un cuvios părinte a fost chemat să-l ajute pe sfânt

Discuția aceasta a ținut toată ziua: în perioada aceasta, sfântul când își revenea, când aiurea din nou. Frații de la mănăstire aveau mare încredere într-un anume monah; i-au spus, așadar, sfântului: „Vrei să-l chemăm pe monahul acesta?“. „Da“, răspunse sfântul. Într-adevăr, peste puțin timp a sosit monahul și după ce a făcut plecăciune, a zis către sfânt: „Cum este sfinția voastră?“. „După cum îmi spun frații de aici, nu foarte bine“, a răspuns sfântul. Și îndată i-a povestit tot ce i s-a întâmplat. Monahul, după ce a ascultat cu atenție, a întrebat: „Așadar, nu te-ai împărtășit din potirul lor? Slavă Domnului“. Sfântul a răspuns: „Doream să mă împărtășesc, deoarece nu o mai făcusem de multe zile. Am așteptat însă și am zis în mine: Dacă e voia Domnului, o să-mi spună prințul; altfel, nu mă voi apropia. Și întrucât nu mi-a spus, nu m-am împărtășit“.

Părintele a vorbit cu sfântul și i-a dovedit că a fost amăgit de Diavol. Și monahul i-a răspuns: „Cu adevărat, avva, îți spun că dacă te-ai fi împărtășit, ți-ai fi pierdut definitiv mințile“. Atunci, sfântul l-a întrebat: „Așadar, e lucru sigur că tot ce am văzut a fost o înșelătorie a Diavolului? Asta nu pot s-o cred“. Și monahul i-a spus: „Nu te împotrivi, căci cu ajutorul lui Dumnezeu vei putea crede. Altfel, voi aduce în fața ta pe însuși prințul Ioan cel adevărat și acesta o să te asigure despre prințul mincinos blestemat de Dumnezeu, adică Diavolul. Nu cumva nu-ți mai amintești despre câți scrie în Sfânta Scriptură că au fost amăgiți de viclenia Diavolului, unul într-un fel, altul în alt fel?“. Și sfântul întristat: „Da, și acum ce trebuie să fac?“. Monahul a răspuns: „Nu poți să te convingi altfel, decât cu ajutorul lui Dumnezeu, din mărturia noastră. Pentru că suntem mulți și știm cu siguranță că nici prințul nu a fost aici și nici nimic din câte îți închipui nu s-a întâmplat.

Diavolul a amăgit cu nălucirea lui ochii trupești ai sfântului

„Deoarece vrăjmașul, după părerea mea, nu a putut să-ți înșele ochii sufletului, ți-a amăgit prin nălucire ochii trupești, fapt care arată neputința lui. Ți s-a întâmplat și ție ceea ce li se întâmplă celor care visează sau se îmbată cu vin sau chiar celor cuprinși de febră. Aceștia, cu conlucrarea diavolilor, își închipuie diferite imagini. Așa și tu, cu puterea ispitei și din cauza bătrâneților și a suferinței trupești, ți-ai închipuit toate acestea. Pentru că tu, cu harul Domnului, nu ai fost amețit de febră, alcool sau somn, ca să vezi aceste lucruri. Așadar, întrucât tu nu știi ce s-a întâmplat, crede-ne pe noi. Pentru că zice Hristos: „*Cine vă primește pe voi pe Mine mă primește*“ (Matei 10, 40) și „*Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine mă ascultă*“ (Luca 10, 16).

Și omul vrednic eșuează din când în când

De aceea, te rog mult, avva, primește-ne și ascultă-ne, căci te sfătuim, cu ajutorul lui Dumnezeu, întru adevăr. Astfel vei rămâne iubitor de Dumnezeu și supus al lui Hristos, precum ești în realitate. „Căci și căpitanul bun naufragiază uneori și omul vrednic eșuează din când în când“. E greu să nu se împiedice cel ce călătorește pe jos și să nu greșească cel care face ceva fără violenție. Știi foarte bine că „puterea celor care vor să dobândească virtutea constă în asta: de vor cădea, să nu se înfricoșeze, ci să se străduiască să se ridice din nou“.

A povățui un părinte este același lucru cu a vindeca un mort

Acestea și mai mult decât acestea a ascultat toată ziua. A început deci să-și revină și să se jeluiască pentru patima lui spunând: „Să vindeci un mort și să povățuiești un părinte e același lucru“. Pentru că părintele neghiob e ca o rasă veche care nu mai folosește la nimic. Vai de mine! Vai și amar de mine! Căci, dacă nu mă ajuta Dumnezeu, sufletul meu ar fi ajuns în iad. Vai de mine! Vai și amar! Cât de aproape am fost, întunecat ce sunt, să mă despart de Hristosul meu! Vai de mine! Cât de repede era să pierd tot ce am câștigat în această viață și cât de mult era să păgubesc!

Sfântul s-a convins de șiretenia Satanei și s-a rugat fierbinte la Dumnezeu

Hristoase al meu, Hristoase al meu, nu mă părăsi!
Tu știi că nu vreau să ajung în iad și că nu vreau să mă despart de Tine, dulcele meu Hristos, și că vreau în această

viață să mă închin la Sfântă Crucea Ta și la icoana Ta sfântă. Iar, să nu mă împărtășesc cu Sfântul Trup și Sânge al Tău este pentru mine mai rău decât orice moarte și mai rău decât iadul cel veșnic. Și să nu pot rosti cu buze curate preasfânt numele Tău, asta e pentru mine mai amar decât orice otravă. Și iată, chiar asta aș fi pățit, întunecatul de mine, precum aș fi meritat, dacă Tu m-ai fi părăsit și m-aș fi împărtășit din împărtășania scârboasă a diavolilor.

*(Viața și învățăturile Sfântului Chiril Fileotul,
p.308-313)*

2. Diavolul îl batjocorește pe Isaachie⁹⁵ cel închis în peșteră

Ecu neputință ca omul să nu aibă ispite. Dacă vicleanul a îndrăznit să-l ispitească în deșert pe Însuși Domnul Hristos, cu atât mai mult o va face cu robii Săi. Aceasta însă se face cu îngăduința lui Dumnezeu. Căci precum este încercat în foc aurul și se curăță și strălucește, așa și omul credincios, care este încercat în focul ispitelor, va străluci la sfârșit ca și soarele, aducând în fața lui Dumnezeu lucrările sale bune, pe când vrăjmașul care împrăștie ispite va fi aruncat în focul veșnic.

O mare încercare de ispită i s-a întâmplat și sfântului nostru părinte Isaachie.

Sfântul Isaachie, al cărui prenume lumesc era Toroptanin, se ocupa cu comerțul și dobândise multe bogății. Odată însă, cu cugetul lui cel bun, s-a gândit că

⁹⁵ Cuviosul Isaachie Zăvorâtul († 1090) este pomenit de Biserică la 14 februarie.

„deșertăciuni sunt toate cele omenești. Câte nu rămân după moarte; nu merge cu noi bogăția, nu ne însoțește mărirea“. Atunci și-a împărțit toată averea săracilor și a venit în peștera Sfântului Antonie, arzând de dorința de a-și dedica viața lui Hristos.

Sfântul Antonie, după ce i-a încercat iubirea către Dumnezeu și râvna pentru viața monahală, l-a tuns monah. De atunci, Sfântul Isaachie, arzând de iubire dumnezeiască, a început o viață ascetică dură. Cu binecuvântarea Sfântului Antonie, s-a închis în fundul peșterii, în chilia cea mai întunecată și înghesuită. Era umedă, sufocantă și atât de strâmtă, încât semăna mai repede cu un cavou îngrozitor decât cu o chilie monahală.

Vrând, de asemenea, să-și umilească și să-și nevoiască trupul, și-a lepădat cămașa de lână pe care o purtau toți frații. A cerut să i se cumpere o capră. Când i-au adus-o, a jupuit-o și s-a îmbrăcat cu blana ei așa cum era, proaspătă și necurățită, și a lăsat-o să se usuce pe el!

Îmbrăcat în acest „veșmânt“, s-a închis în gaura lui adâncă și întunecată, și-a zidit intrarea și s-a predat în mâinile lui Dumnezeu. Se ruga fără încetare la Domnul, cu lacrimi, fără să știe când era noapte și când era zi. Saltea nu avea și niciodată nu se întinsese să doarmă. Dormea foarte puțin, așezat pe un butuc. Mânca doar puțină prescură pe zi și bea un pic de apă pe care i-o aducea chiar Sfântul Antonie, singurul care vorbea câteva cuvinte cu el. Hrana i-o dădea printr-o gaură mică, prin care abia încăpea o mână.

Sfântul Isaachie a petrecut șapte ani în această asceză grea. Însă, vai, inima lui nu s-a curățit pe deplin de slava deșartă. Câteva urme ale acestei patimi diavolești îi murdăreau conștiința. Și astfel a dat mare nenorocire peste el.

Într-o noapte, când sfântul își făcea metaniile obișnuite și rostea psalmii Miezonopticii, a simțit oboseală mare și a văzut cum puterile îl părăsesc. A stins lumânarea și s-a așezat.

Și iată! Dintr-o dată, întunericul chiliei s-a risipit. S-a aprins „lumină mare“! Ce lumină era aceea? Puternică și orbitoare ca lumina soarelui! Sfântul a fost nevoit să-și închidă ochii, nefiind în stare să privească liber.

În același moment au apărut doi tineri frumoși cu fețe luminoase.

– Isaachie, au zis sfântului, suntem îngeri și am venit să te anunțăm că, iată, vine la tine Hristos împreună cu îngerii din ceruri.

Sărmane omule al lui Dumnezeu! De unde să știi că în fața ta stau diavoli care au venit să te amăgească! Ai uitat că Satana se poate „*preschimba în înger de lumină*“ și „*slujbașii lui în slujbași ai dreptății!*“ (II Corinteni 11, 14, 15)?

Sfântul și-a ridicat cu greu ochii și ce să vadă! Mulțime de diavoli pe care el i-a luat drept îngeri, cu fețe luminoase și între ei, cineva care strălucea mai mult decât ceilalți, răspândind raze de lumină.

– Isaachie! i-au poruncit diavolii. Iată-L pe Hristos! Cazi la pământ și închină-I-te!

Neputând să observe viclesugul diavolesc, sfântul a uitat să cheme ajutorul Domnului sau să-și facă semnul Crucii, care-i împrăstie pe diavoli. A căzut deci la pământ nefericitul și i s-a închinat Diavolului ca lui Hristos!

În același moment, diavolii au izbucnit în strigăte înfricoșătoare de izbândă, țipând triumfători:

– Ești al nostru, Isaachie! Al nostru!

Apoi l-au smuls pe sfânt, l-au pus să stea la pământ și s-au adunat în jurul lui. Chilia s-a umplut dintr-o dată de diavoli.

Atunci, Hristosul mincinos a poruncit:

– Luați instrumentele! Aduceți tobele! Cântați de petrecere! Și Isaachie o să ne joace!

Îndată au apărut nenumărați diavoli cu instrumente muzicale și au început să cânte o muzică asurzitoare și înfricoșătoare, cu adevărat diavolească. În același timp, diavolii l-au ridicat pe sfânt și l-au obligat să danseze în ritmul nebun al muzicii.

Dansul acela a ținut multe ore. Tot atâtea ore a ținut și batjocorirea sfântului de către diavoli. După ce l-au chinuit așa de rău, l-au lăsat pe jumătate mort și au dispărut.

Se făcuse deja dimineață. Sfântul Antonie a venit la ferestruica micii chilii, aducând ca întotdeauna puțină prescură și apă.

– Binecuvântează, părinte Isaachie, a zis cu voce înceată.

Nu a primit răspuns.

– Părinte Isaachie, binecuvântează! a spus iar, dar de data asta mai tare.

Tăcere.

Sfântul Antonie a mai repetat de două-trei ori aceleași vorbe. Din chilie însă nu se auzea nici cel mai mic zgomot. Atunci s-a gândit că Isaachie și-a dat sufletul în mâinile Domnului. A anunțat să vină Sfântul Teodosie și frații de la mănăstire.

Într-adevăr, peste puțin timp au venit părinții, au deschis intrarea peșterii și l-au tras afară pe sfânt, crezând că e mort. Însă, când l-au scos de tot afară, au constatat că mai trăia încă. De-abia mai respira. Trupul lui era înțepenit, neputând să facă nici cea mai mică mișcare. Gura îi era întredeschisă. Avea ochii holbați și privirea rătăcită. Au înțeles îndată că nu putea comunica cu oamenii, că nu putea vorbi și pricepe nimic.

Sfântul Antonie și-a dat repede seama că monahul cel închis în peșteră a fost atacat de diavoli . Din clipa aceea l-a luat în chilia lui și l-a îngrijit cu mult efort. Și când a fost nevoit să plece din Kiev, prigonit de conducătorul Iziaslav, îngrijirea celui înșelat de diavoli a fost preluată de Sfântul Teodosie și de ceilalți părinți. L-au luat la mănăstirea peșterii și zi și noapte se chinuiau să-l aline și să-l facă să-și revină.

Nefericitul Isaachie era, într-adevăr, într-o stare gravă. Distrus psihic și trupește, surd și mut, nu numai că nu se putea ridica, dar nu se putea nici întoarce. A stat încontinuu întins și nemișcat, până ce a făcut răni și s-a umplut de viermi, cu toate că Sfântul Teodosie îl curăța în fiecare zi, neobosit și cu iubire, cu toate că frații îl spălau mereu. Nici să mănânce nu putea. Cu mare greutate reușeau să-i împingă pe gât puțină hrană lichidă, pe care o înghițea cu mult efort.

Situația asta s-a menținut doi ani. Sfântul Teodosie se ruga în fiecare zi deasupra lui și Îl implora cu lacrimi pe Preamilostivul Dumnezeu să-I fie milă de robul Său și să-l scape de posedarea demonilor. Până când într-o zi, intrând în al treilea an al suferinței lui, Isaachie a vorbit! A cerut în șoaptă să îl ridice în picioare.

L-au ridicat. Însă, nu putea să stea în picioare. A căzut și mergea de-a bușilea, ca un copil mic.

Încet-încet a arătat semne de ameliorare. Dar la biserică nu mergea. L-au dus cu forța de câteva ori. Și cu timpul, a început să meargă singur. La fel și la masă. Stătea separat de frați și nu comunica cu nimeni. Îi puneau pâine înainte, dar nu o atingea. I-o puneau în mâini și îl obligau să o mănânce ba rugându-se de el, ba muștrându-l. Odată însă, Sfântul Teodosie, vrând să-l scape de influența diavolească, a zis răstit:

– Lăsați-i pâinea în față, nu în mâini. Să mănânce singur!

O săptămână întreagă, Sfântul Isaachie nu a mâncat nimic. După aceea însă, văzându-i pe ceilalți că mănâncă, a luat și el pâine și a mâncat. Acesta a fost începutul evadării lui din legăturile diavolești.

După adormirea Sfântului Teodosie, la începutul stăreției Sfântului Ștefan, fericitul Isaachie și-a revenit pe deplin, eliberat de lanțurile vicleanului.

Atunci, cu acordul stareșului Ștefan, sfântul s-a dat din nou ascezei dure, însă acum nu în chilia întunecată, însingurat și neapărat, ci în mănăstire, străjuit de prezența stareșului și a fraților.

Trăgând învățătură din pățania lui, i s-a adresat celui viclean spunându-i:

– Of, Diavole, tu care m-ai amăgit când eram singur în peșteră! De aici încolo nu mă voi mai nevoi singur și închis. Mă voi lupta cu tine aici în mănăstirea mea și te voi învinge cu harul Domnului și rugăciunile fraților!

(Patericul Peșterilor din Kiev, p. 131 - 136)⁹⁶

3. Amăgirea diavolească a lui Nichita cel închis

Dintre toți viețuitorii pentru Hristos, mai mare cinste se cuvine acelor viteji care se rup din rândul altor războinici, se aruncă înainte fără teamă și se luptă singuri cu vrăjmașul.

Acestor soldați, Domnul le îngăduie să li se întâmple câteodată cădere mare, prin ridicarea harului Său, „*pentru ca ei să nu se trufească*” (II Corinteni 12, 7).

⁹⁶ *Patericul Lavrei Peșterilor de la Kiev*, Ed. Bunavestire, Bacău, 2000, p. 157 – 164.

Văzând totuși râvna și vitejia lor, nu îi părăsește de tot, ci după ce îi instruiește pentru un timp, îi restabilește din nou acolo unde au fost și îi proclamă neînvinși de către Diavol.

Între acești războinici viteji ai lui Hristos, unul dintre primele locuri l-a ocupat fericitul Nichita cel închis, monah în Mănăstirea Peșterilor.

Sfântul Nichita era frate trupesc al lui Nicon cel Mare. Când acesta a devenit stareț în Pecerskaia, Nichita a început să-l roage stăruitor:

– Dă-mi, părinte, binecuvântarea să fac asceză închis în chilie!

– Fiul meu, i-a răspuns Sfântul Nicon, asta n-o să-ți fie de folos. Nu poți încă, tânăr monah precum ești, să te închizi într-o chilie mică și să te dedai rugăciunii. Această lucrare nu e pe măsura ta. E mai cuminte să rămâi împreună cu toți frații, să faci ascultare, să lucrezi cu grijă la slujirea ta, să înfăptuiești toate cele bune și să fii sigur că n-o să rămâni nerăsplătit. Nu ai văzut ce a pățit fratele nostru Isaachie? A vrut să trăiască închis, a fost greu înșelat de către diavoli și doar harul lui Dumnezeu și rugăciunile cuviosilor noștri părinți l-au salvat!

Însă, cu toate străduințele cuviosului Nicon pentru a-l face să renunțe, Nichita a insistat:

– Nnicând nu voi fi înșelat, părinte! Voi lupta puternic împotriva uneltirilor diavolilor și-L voi ruga pe Dumnezeu Cel iubitor de oameni să-mi dăruiască harul facerii de minuni, precum lui Isaachie, care până acum a făcut multe minuni.

Starețul i-a spus din nou:

– Fiule, dorința ta îți depășește puterile și ascunde slavă deșartă. Fii cu luare-aminte, nu cumva să cazi înainte de a urca la înălțimile pe care le voiești. „*Cel căruia i se pare că stă neclintit, să ia aminte să nu cadă*“ (I Corinteni 10, 12), ne previne Sfântul Apostol Pavel. Eu îți recomand pentru ultima oară să rămâi să te nevoiești împreună cu

ceilați frați, cu umilință și ascultare, ca să primești de la Domnul coroana cea neofilită. Orice altceva faci va fi rodul voii tale și de aceea va fi primejdios pentru sufletul tău. Dumnezeu să te lumineze spre cele bune!

Nichita însă nu a vrut să asculte de sfaturile starețului, pentru că nu putea să-și învingă dorința puternică de viață ascetică închisă, care-i ardea sufletul. A dat astfel nefericitul ascultare propriei sale voințe!

S-a închis în chilia lui, a încuiat ușa și a rămas singur, rugându-se neîncetat. A cerut să i se aducă doar puțină mâncare în fiecare zi.

Sfântul Nikon a văzut cu întristare și neliniște fapta fratelui său. Aștepta cu frică pedeapsa neascultării lui care, din nefericire, nu a întârziat deloc.

Doar la câteva zile după ce s-a închis, cuviosul Nichita a auzit o voce lângă el. Ca și când ar fi fost cineva care se ruga împreună cu el. În același timp a simțit cum chilia se umple de o mireasmă dulce. Diavolul își întinsese deja cursa. Și Nichita, neavând experiență, a căzut îndată în ea!

„Înger trebuie să fie!“ s-a gândit și a simțit pielea cum i se furnică. „Dacă nu ar fi fost înger, nu s-ar fi rugat împreună cu mine. Nu ar fi răspândit mireasmă, căci diavolii sunt urât mirositori. E clar că chilia mea s-a umplut de mireasma Sfântului Duh!“.

Așa se gândea sărmanul și a început din nou să se roage cu ardoare și lacrimi în ochi zicând:

– Doamne, arată-Te, Te rog, ca să Te văd cu ochii mei!

A auzit o voce care-i spune:

– Nu trebuie să Mă arăt ție, pentru că ești încă tânăr. Te vei mândri și vei cădea în amăgire!

– Nu, Doamne, a răspuns plângând Nichita. Niciodată nu mă voi amăgi, căci starețul meu m-a sfătuit

cum să mă feresc de cursele Diavolului. Voi face orice vei cere de la mine, Doamne!

Atunci, Diavolul cel viclean i-a zis:

– Nichita, „*nu vei putea vedea fața Mea; căci nu poate vedea omul fața Mea și să trăiască!*“. Dar, iată! Îți trimit un înger al Meu. Va sta împreună cu tine. Să faci orice-ți va spune el!

În aceeași clipă a apărut în fața lui un diavol cu chip de înger. Nichita, amăgit acum de-a binelea, a căzut la pământ și i s-a închinat ca unui trimis al lui Dumnezeu! Și acela i-a zis:

– Nichita, de acum înainte nu mai e nevoie ca tu să te rogi! Mă voi ruga eu în locul tău. Tu să studiezi doar în cărți și să le spui cuvinte de folos acelor pe care o să ți-i trimită Dumnezeu. Vei deveni mare îndrumător de suflete și mântuitor al oamenilor!

Normal că Nichita s-a supus orbește poruncilor „îngerului“. Îmrobitor de-acum de stăpânul întunericului, a încetat să se mai roage și s-a apucat cu mare râvnă să studieze. Îl vedea pe diavol cum stă încontinuu în poziție de rugăciune și se bucura, crezând că-L imploră pe Dumnezeu pentru mântuirea lui. După o vreme, el a ieșit din chilie și a început să discute neîncetat cu oamenii pe care îi întâlnea despre Scriptură, despre credință, despre folosul sufletului și multe și multe alte teme. Nu a întârziat să dobândească faimă de monah înainte-văzător și harismatic. Faima lui s-a răspândit până departe și toți îl admirau pentru împlinirea cuvintelor sale profetice.

Slava lui ajunsese la apogeu, când într-o zi i-a trimis prințului Iziaslav următorul mesaj: „Astăzi a fost ucis la Zabolț prințul regiunii Novgorod, Gleb Sviatoslavici. Trimite repede pe fiul tău Sviatopolk să se urce pe tronul din Novgorod“.

După câteva zile a sosit, într-adevăr, vestea uciderii prințului Gleb. Sviatopolk, de asemenea, a apucat să se

urce pe tronul său. De atunci, Nichita a devenit nemaipomenit și respectat de către conducători, boieri și toată lumea pentru puterea lui „profetică“.

Starețul Nikon însă era neîncredător și aștepta ceva... A constatat îndată că pe când Nichita cunoștea pe deasupra aproape tot Vechiul Testament și îl folosea cu îndemânare surprinzătoare în discuțiile lui, nu cunoștea, în schimb, deloc Noul Testament. Nu îl studiasse deloc și nu dorea nici să intre în vorbă despre el. Din comportamentul lui, părinții nu au întârziat să fie încredințați că a fost amăgit de Diavol. Și nu au vrut să îngăduie batjocorirea diavolească a fratelui lor.

Starețul Nikon a luat cu el câțiva frați - pe viitorul stareț Ioan, pe Pimen postitorul, pe Isaia, pe viitorul episcop de Rostov, pe Isaachie cel închis în peșteră, pe Agapie tămăduitorul, pe Grigorie făcătorul de minuni și alții - și au mers la chilia lui Nichita. Au deschis cu forța ușa încuiată. Atunci, Nichita, sub influența vicleanului care stăpânea peste el, a devenit foarte furios, fiară sălbatică și neîmblânzită. A început să răcnească, să lovească, să amenințe, să urle ca o fiară rănită, în timp ce câțiva frați îl țineau, iar starețul îi citea exorcisme ca să scape de demonizare.

Iubirea de oameni a lui Dumnezeu l-a izgonit în cele din urmă pe vrăjmaș. Sărmanul frate și-a revenit și s-a liniștit.

După acestea, frații l-au întrebat câteva lucruri din Vechiul Testament. El însă nu-și amintea nimic. Și când i-au spus că doar cu puțin înainte cunoștea pe dinafară Vechiul Testament, mirat, se jura că nu l-a citit niciodată. După cum a constatat peste puțin timp, uitase de tot nu numai ce învățase în vreme ce îl stăpânea Demonul, ci chiar uitase să scrie și să citească. Astfel, părinții au fost nevoiți să-l învețe de la început cititul și scrisul, ca și când ar fi fost copil mic!

Când Nichita a înțeles ce i s-a întâmplat exact, a căzut cu pocăință la picioarele cuviosului Nikon, rugându-l și pe acesta, și pe Dumnezeu să-l ierte pentru neascultarea și mândria lui, care l-au aruncat în mâinile Satanei. De atunci, fericitul s-a predat cu zdrobire de inimă vieții obștești, ascultării și tăierii vocii proprii, plângând zi și noapte pentru căderea lui. Și a arătat atâta râvnă, încât i-a întrecut în virtute pe toți frații.

Domnul Cel iubitor de oameni, văzând pocăința adâncă și umilința robului Său, a primit lacrimile sale ca pe sângele martiric și l-a iertat pentru căderea lui, precum l-a iertat pe Apostolul Petru care s-a lepădat de El de trei ori, dar după aceea a plâns amarnic. Și precum Domnul l-a învrednicit pe Petru, cu toate că s-a lepădat de El, să devină apostol și păstor al oilor Sale, astfel Și-a arătat mila Lui și pocăitului cuvios Nichita și l-a făcut păstor și episcop al Novgorodului, în anul 1096. În plus, l-a înzestrat și cu darul facerii de minuni cu care a ajutat și a miluit turma sa. Multe minuni a făcut ca episcop cuviosul Nichita, cu care a slăvit numele lui Dumnezeu.

(*Patericul Peșterilor din Kiev*, p. 143 - 148)⁹⁷

⁹⁷ *Idem*, p. 169 – 176.

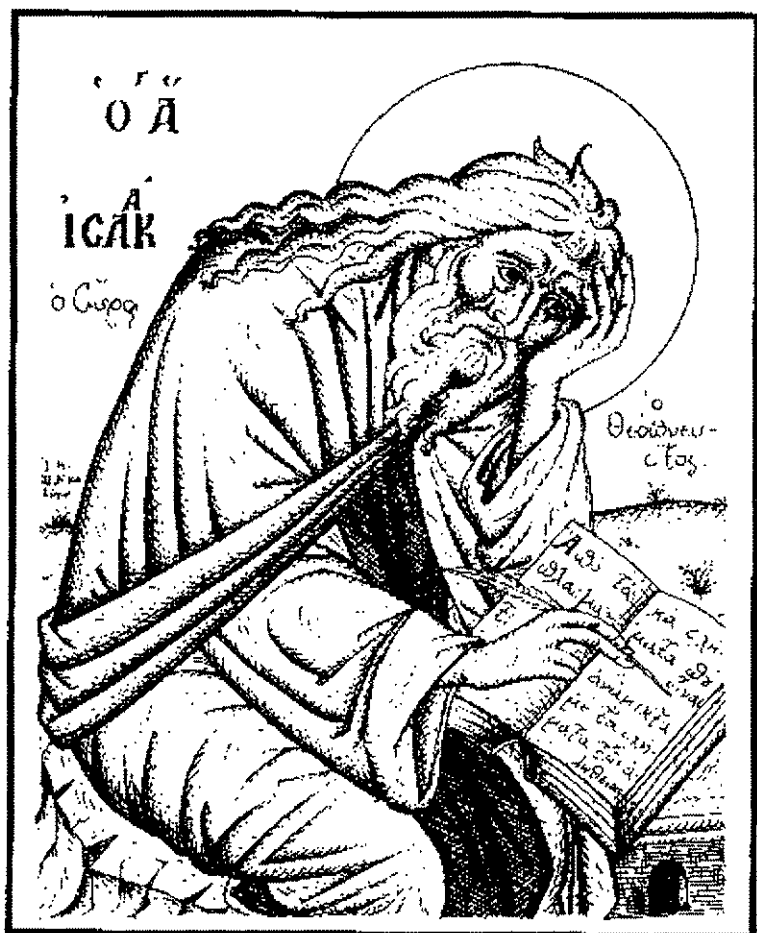

SFÂNTUL ISAAC SIRUL

Sfântul Isaac Sirul, care a trăit în sec. al VII-lea⁹⁸ și a fost pentru puțin timp episcop al Ninivei, notează aici lucruri foarte importante și adânci: stabilește condițiile în care omul primește vizita dumnezeiască și cerească și subliniază primejdia abordării celor dumnezeiești și sfinte fără curăție sau închipuirea lor sau să vorbească cineva despre acestea având cugetul murdar, ceva ce în zilele noastre nu e așa de rar. Desigur, ajunge să spună că și cei care sunt plini de lumină se găesc în primejdie. Această afirmație a Sfântului Isaac este adevărată de întâmplarea despre cursa diavolească în care a căzut Sfântul Chiril Fileotul. De asemenea, Sfântul Isaac notează amănunțit (și ne scoate din propria noastră înșelăciune) căror oameni trimite Dumnezeu îngeri adevărați și cum trebuie să cugetăm și să reacționăm când ne vizitează harul dumnezeiesc. Închidem șirul paragrafelor Sfântului Isaac cu învățătura lui foarte importantă despre natura vederii celor netrupești (îngeri, diavoli), despre cauza revelațiilor divine, despre diferite arătări și revelații etc.

Cel care, în timp ce cugetul lui este murdar de patimile necinstei, se grăbește să-și închipuie cu cugetul lui înțelesuri ale gândurilor despre lucrurile viitoare va fi înfrânat cu mustrare, deoarece nu și-a curățat mai întâi mintea cu suferințe și nu a părăsit dorințele

⁹⁸ Se pare că Sfântul Isaac Sirul a trăit către veacul al V-lea, și nu două veacuri mai târziu. Vezi abordarea acestei probleme în *Filocalia*, vol. X, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 6 – 7.

trupului, ci bazându-se pe câte a auzit și a citit în cărți, a alergat înainte, să pășească pe un drum plin de întuneric, pe când el avea ochii orbi. Chiar și cei care au vedere sănătoasă, care sunt plini de lumină și au călăuză harul divin, și aceștia sunt în primejdie zi și noapte, în timp ce ochii lor sunt plini de lacrimi și se dedică rugăciunii și plânsului toată ziua și noaptea, de frica mersului

îndelungat și a piedicilor neașteptate pe care le întâlnesc și a figurilor mincinoase care sunt amestecate cu figurile adevărului.

(P.G.B., seria Filocalie, vol. 8B, p. 49 - 51)

Cele dumnezeiești, se zice, vin singure, fără ca tu să bagi de seamă. Da, dar asta se întâmplă dacă locul este curat, și nu spurcat. Dacă însă pupila din ochiul sufletului tău nu este curată, să nu îndrăznești să privești în globul soarelui, ca să nu fii lipsit și de această lumină slabă pe care o vezi acum, care este simpla credință, umilința și spovedania, lucrările tale după puțință, dar din inimă și în continuare să fii aruncat într-unul din locurile imaginare, unde este întunericul cel de afară, dincolo de globul lui Dumnezeu, locul iadului, precum a fost aruncat acela care a cutezat cu neobrăzare să apară la nuntă cu hainele murdare.

(În aceeași lucrare, p. 51)

Prin urmare și fericitul Pavel când a primit Duhul Sfânt și s-a primenit cu Acesta, s-a învrednicit tainei revelației, a cercetat prin duhul descoperirii, s-a delectat contemplației și a auzit cuvinte negrăite, a văzut înfățișări mai presus de lucruri fizice, s-a înfruptat din vederile puterilor cerești și s-a inițiat în lucrurile duhovnicești. Și nu trebuie să credem că asta s-a întâmplat, cum susțin ereticii, urcând acolo singur, nerăpît (pentru că e cu neputință ca mintea să urce acolo), ci a fost smuls cu forța de către duhul revelației, după cum el însuși a scris în

Epistola către corinteni, unde vorbește împotriva oamenilor cu slavă deșartă, care se asemănau pe ei cu Sfinții Apostoli și predicau închipuirile cugetelor lor pe care le numeau vederi duhovnicești. Asta e valabil pentru mulți eretici, precum Origen⁹⁹, Valentin¹⁰⁰, Vardesan¹⁰¹, Marcion¹⁰², Mani¹⁰³ și alți conducători de demult ai ereziilor celor rele, care au apărut prima oară în timpurile Apostolilor și au continuat să apară din loc în loc până astăzi.

Deoarece unii oameni care au fost pătați de nălucirile diavolilor au vrut să strice învățătura Sf. Apostoli, Apostolul dumnezeiesc a fost nevoit să distrugă lăudăroșenia ereticilor, care se mândreau în umbra lucrării diavolilor ce li se arătau, povestind revelația lui cu smerenie și frică mare, ca și când i s-ar fi întâmplat altei

⁹⁹ Origen († 254) este cel mai strălucit reprezentant al Școlii Catehetice din Alexandria (Egipt) și autor al unei vaste opere teologice. Părinții de mai târziu au constatat în unele din scrierile sale anumite învățături eretice, condamnat într-un Sinod la Constantinopol, în anul 553.

¹⁰⁰ Valentin era un gnostic, atestat pe la jumătatea veacului al doilea la Roma, care propaga o doctrină mistico-speculativă proprie.

¹⁰¹ Bardesan sau Vardesan (154 – 222), de origine siriană, a trecut la creștinism, dar a fost excomunicat de Biserică datorită practicării astrologiei și înclinației sale către erezia lui Valentin.

¹⁰² Marcion, originar din Pont (la Marea Neagră), este cel mai important eretic din secolul al doilea. Doctrina sa – un amestec de gnosticism și de idei creștine –, recunoștea o singură Evanghelie (a lui Luca) și un singur Apostol – Pavel. După excomunicarea lui Marcian din Biserică (anul 144), adepții ereziei au mai dăinuit până în secolul X când s-au contopit cu alte erezii.

¹⁰³ Mani (Manes), filozof persan, care a fondat în secolul al treilea o erezie dualistă. El se considera întruparea Paracletului (a Duhului Sfânt), avea 12 apostoi) și predica o veșnică confruntare între împărățiile luminii și întunericului. Persecuțați în secolele IV – V, maniheii s-au răspândit în China și în Apusul Europei.

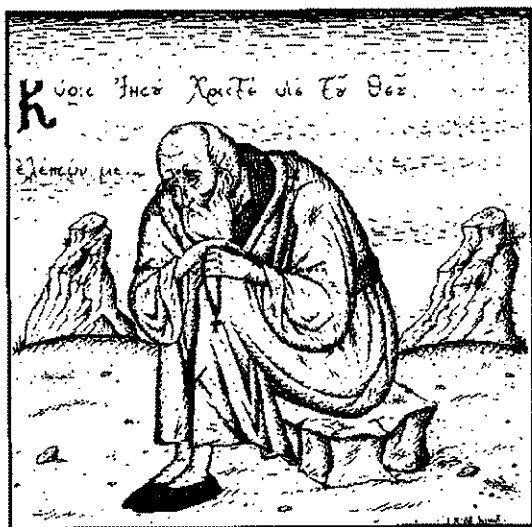
persoane. Pentru că spune: „Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani - fie în trup, nu știu, fie în afară de trup, nu știu; Dumnezeu știe - a fost răpit unul ca acesta până ca al treilea cer... în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le rostească“ (II Corinteni 12, 2, 4).

(P.G.B., seria Filocalie, vol. 8C, p. 407 - 409)

Acestea nu le-am spus în zadar, ci ca să învățăm care sunt înșelăciunile diavolilor, care însetează pentru pierzania sfinților, încât să nu dorim înainte de vreme harurile înalte ale purtării duhovnicești. Pentru că văd cum și astăzi unii mai tineri, pe când sunt plini de patimi, vorbesc întruna și dogmatizează fără frică despre tainele eliberării de patimi.

(În aceeași lucrare, p. 417)

Așadar, sfinția ta, fiind convins de acestea și de cele asemănătoare acestora, fii cu luare-aminte la orânduirea primelor și a ultimelor și nu cere revelația înainte de vremea revelației. Atâta timp cât ești închis în sfera trupului împlinește cu râvnă lucrarea pocăinței, luptă-te cu patimile și fii răbdător în îndeplinirea poruncilor; apără-te de înșelăciunea diavolilor și a celor care propovăduiesc putința de a ajunge la desăvârșire în această lume păcătoasă și nedreaptă, pe când nici chiar Sfinții Îngeri, slujitorii Tatălui și Sfântului Duh, nu sunt desăvârșiți, de vreme ce așteaptă prinenirea firii, ca să se elibereze de robia decăderii și să se bucure de libertatea pe care o vor gusta fiii slăviți ai lui Dumnezeu.

(P.G.B., vol. 8C, p. 418 - 420)

Cel care și-a simțit păcatele este superior celui care învie morți cu rugăciunea sa în mijlocul mulțimii. Cel care plânge o oră pentru sufletul său este superior celui care cu prezența sa e de folos întregii lumi.

Cel care s-a învrednicit să se vadă pe sine însuși este superior aceluia care s-a învrednicit să-i vadă pe îngeri; deoarece ultimul comunică prin ochi trupești, iar cel dintâi vede cu ochii sufletului.

(P.G.B., vol. 8B, p. 119 - 121)¹⁰⁴

¹⁰⁴ *Filocalia*, vol. X, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 194.

Sau se poate ca Înșelătorul să dorească să orbească mintea celui ajutat, ca să rămână neajutorat și să bage în el gânduri de mândrie, pentru a crede că toată această vigoare provine din propria sa putere, că a dobândit singur toată această bogăție și că prin puterea lui s-a protejat de vrăjmașul ucigaș.

Alteori îl face să creadă că l-a învins pe vrăjmaș din noroc, alteori că l-a învins din cauza neputinței acestuia, ca să nu mai amintesc de alte căi și gânduri profanatoare, care prin simpla rostire a lor înfricoșează sufletul; alteori își proiectează amăgirea în formă de revelație de la Dumnezeu, în somn îi înfățișează vederi și în stare de veghe se preschimbă în înger de lumină și face totul pentru a-l putea convinge treptat pe om să fie de acord cu nebuniile lui și să-l facă să se predea în mâinile sale.

Însă, dacă omul cuminte își ține gândurile sub control și privește către cer cu ochii inimii lui ca să nu-i vadă pe cei care îi șoptesc asemenea lucruri, atunci vrăjmașul va unelti alte forme de război.

(P.G.B., vol. 8B, p. 307)

Însă, stomacul gol face din cugetul încrederii în sine loc pustiu, care se liniștește de ispite și scapă de toate gândurile cutremurătoare. Pe când stomacul plin și sătul este sălaș al vedeniilor și cuib al închipuirilor, chiar și când ne aflăm singuri în pustie. Pentru că, precum se spune, „cel sătul dorește multe“.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 69*, P.G.B.,
seria Filocalie, vol. 8C, p. 73)¹⁰⁵

¹⁰⁵ *Idem*, p. 352.

Nu este deci numai amintirea despre cel viclean, aceea care vatămă pe cei ce se ocupă cu el, ci și înfățișarea și amintirea persoanelor care înfăptuiesc lucruri viclene. Și, de asemenea, nu este numai asceza virtuții aceea care îl ajută semnificativ pe cel ce o practică, ci și închipuirea cugetului, care se alcătuieste din aducerea-aminte a persoanelor care înfăptuiesc virtutea.

Se știe că cei mai mulți dintre cei care au ajuns pe treapta curăției se învrednicesc să vadă deseori pe unii sfinți în arătări nocturne și înfățișarea acestora întipărită în sufletele lor devine pentru ei pricină de bucurie în toată ziua aceea, prin amintirea imaginară din cugetul lor. Din cauza aceasta se implică în înfăptuirea virtuților cu râvnă și în interiorul lor se aprinde o flacără și mai mare pentru ele.

Se spune că Sfinții Îngeri iau chipul unor sfinți sau al unor oameni cinstiți și se arată sufletului în vedenii pe timpul somnului, atunci când gândurile sunt puține și îl umplu de bucurie, mulțumire și extaz; dar aceste chipuri nu încetează să existe chiar și în timpul zilei, prin înfățișarea imaginii lor și în felul acesta, lucrarea oamenilor sfinți este ușurată de bucurie.

La fel se întâmplă și pe parcursul războaielor. Cel care obișnuiește să se ocupe cu cele viclene vor fi ispitiți de diavoli cu imagini viclene: pentru că diavolii iau un anumit chip și arată prin el sufletului năluciri care îl înfricoșează, prezentându-i de obicei lucruri din amintirea zilei precedente. Uneori, prin înfățișări care îngrozesc sufletul și îl îmbolnăvesc; alteori îi înfățișează greutatea vieții isihaste și a singurătății și altele asemănătoare.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 33, P.G.B.,
seria Filocalie, vol. 9B, p. 89 - 91*)¹⁰⁶

¹⁰⁶ *Idem*, p. 181 - 182.

Așadar și noi, fraților, trebuie să fim atenți la amintiri și în raport cu acestea să evaluăm situația sufletului; să ne ocupăm acum, o dată pentru totdeauna, de străduința de a deosebi amintirile și să ne hotărâm pe care din ele le vom primi și pe care le vom izgoni, atunci când se apropie de gândirea noastră logică, după ce constatăm dacă provin din lucrările diavolilor care cuprind material pentru patimi, dorințe și furie; sau dacă provin de la Sfinții Îngeri care ne dăruiesc harul bucuriei și al cunoașterii și apropiindu-se de noi, ne trezesc amintirile cugetelor; sau dacă provin din aducerile-aminte ale experiențelor trecute, din care se mișcă în suflet cugetele și îl smulg fie într-o direcție, fie în alta. Experiența pentru aceste două situații o vom obține prin deosebiri, precum și prin imaginea, frecventarea și înfăptuirea lor și pe fiecare trebuie să le înfruntăm cu rugăciunea cuvenită.

(În aceeași lucrare, p. 91)¹⁰⁷

Cine înfăptuiește aceasta fără a fi nevoie, rugând pe Dumnezeu și dorind pentru plăcerea lui să se întâmple minuni și semne, este victima ispitelor Diavolului înșelător din mintea lui, având conștiința orgolioasă și bolnavă. Pentru că trebuie să cerem ajutorul lui Dumnezeu când suntem în suferință, dar este primejdios să Îl ispitim pe Dumnezeu. Cel ce dorește acest lucru nu este cu adevărat drept. Domnul înfăptuiește pentru toți sfinții lucruri care nu I se cer, dar cine dorește aceasta din voia lui proprie,

¹⁰⁷ *Idem*, p. 182 – 183.

fără să fie nevoie, cade de sub ocrotire și se îndepărtează de cunoașterea adevărului. Căci cel care cere ca rugăciunea să-i fie ascultată este obraznic față de Dumnezeu, iar vicleanul își găsește sălaș în el și îl conduce la nelegiuiri și mai mari. Cei cu adevărat drepti nu numai că nu-și doresc astfel de lucruri, dar atunci când li se dau, le înapoiază. Și nu le resping doar pe față, dar nici în ei, pe ascuns, nu le doresc.

Unul dintre Sfinții Părinți, datorită curăției sale, a primit de la harul divin darul de a cunoaște dinainte cine vine la el și i-a cerut lui Dumnezeu, cu rugăciunile și altor sfinți pe care i-a rugat părintele, să i se ia acest dar. Dacă unii dintre ei au primit aceste daruri, le-au primit de nevoie sau din simplitate. Pe alții, semnul dumnezeiesc nu i-a mișcat, ci l-au văzut ca pe o întâmplare.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 36, P.G.B., vol. 8B, p. 135*)¹⁰⁸

Și când ajungi în acest punct, ridică-ți privirea neîntrerupt la Dumnezeu, pentru că ocrotirea și pronia lui Dumnezeu se întind peste toți oamenii. Și nu se observă decât la aceia care și-au curățit sufletele de păcate și se preocupă neîncetat de cele dumnezeiești. Pronia lui Dumnezeu se arată acestora mai ales când intră în ispită, pentru Dumnezeu. Pentru că atunci simt pronia ca și când ar vedea-o cu ochii trupești, fiecare după măsura și pricina ispitei cu care a fost încercat. Se arată ca să-i pregătească luptători și să-i ungă pentru lupta bărbătească, precum în cazul lui Iacob, al lui Isus al lui Navi, al celor trei Tineri,

¹⁰⁸ *Idem*, p. 199.

al lui Petru și al altor sfinți cărora pronia dumnezeiască le apărea din timp în timp cu chip de om, încurajându-i și sprijinindu-i în evlavie.

Însă, dacă susții că acestea s-au dat sfinților prin iconomia lui Dumnezeu și că ei s-au învrednicit în mod special de aceste vedenii să-ți fie exemplul de bărbăție Sfinții Mucenici, care uneori mai mulți împreună, alteori unul câte unul și în locuri diferite au luptat pentru Hristos și cu puterea care li s-a dat au suportat cu bărbăție pe trupul lor de lut tăieturile fierului și pedepsele de tot felul, lucru ce era mai presus de natura lor. Acestor oameni, Sfinții Îngeri li s-au arătat pe față ca să afle fiecare că pronia divină este bogată pentru cei care suferă ispите pentru Hristos sau rabdă suferințe arătându-și curajul și rușinându-și vrăjmașii. Deoarece cu cât sfinții cu asemenea vedenii devin viteji, cu atât vrăjmașul se înfurie și este înșelat în așteptări.

Mai e nevoie să vorbim despre asceții străini din lume și despre pustnicii care au făcut din pustie oraș și locuință a îngerilor, care îi vizitau mereu datorită purtării lor vrednice și ca supuși ai unui singur Domn, au devenit cu timpul uniți între ei? Acești oameni în toate zilele vieții lor au stat în pustie și au avut ca locuință munții, peșterile și găurile pământului datorită iubirii lor de Dumnezeu. Și deoarece părăsind cele pământești, au iubit cele cerești și au devenit imitatori ai îngerilor, de aceea pe drept cuvânt nici îngerii nu și-au ascuns fața de la ei și le-au îndeplinit orice dorință.

Li se arată din când în când învățându-i cum trebuie să trăiască. Uneori îi lămuriau în teme dificile, iar alteori le răspundeau la întrebări. Uneori îi călăuzeau pe drumul pe care îl rătăciseră și alteori îi scăpau din ispitele în care căzuseră. Uneori, când se întâmpla să vină vreun rău neașteptat sau primejdie de la vreun șarpe, cădere de pe

stânci sau din vreun copac sau lovituri de piatră, îi smulgeau din locul cu pricina și alteori când vrăjmașul se lupta pe față cu sfinții, se arătau acestora vădit, le spuneau că sunt trimiși să-i ajute și le insuflau curaj, cutezanță și vitejie. Uneori săvârșeau vindecări pentru ei, iar alteori chiar îi vindecau pe sfinții care se îmbolnăveau. Uneori, prin atingerea mâinii sau prin cuvinte, dădeau puteri supranaturale trupurilor slăbite de post și le întăreau, iar alteori le aduceau alimente, pâine și câteodată linte și alte feluri de mâncare. Multora dintre ei le spuneau dinainte despre moartea lor, iar unora chiar și felul în care aveau să moară.

De ce trebuie să aducem multe exemple care înfățișează dragostea Sfinților Îngeri către noi și toată grija lor pentru cei drepți? Cu adevărat ne ocrotesc, precum frații mai mari îi ocrotesc pe cei mai mici. Cele de mai sus s-au spus ca să învețe fiecare „că Domnul este aproape de toți cei care Îl cheamă cu adevărat“ și că multă pronie arată celor care și-au predat inimile în mâinile Lui și Îl urmează din tot sufletul lor.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 5, P.G.B., vol, 8A, p. 151 - 155*)¹⁰⁹

Să te păzești de îngâmfare în timpul faptelor bune. Arată-i Domnului cu râvnă când te rogi boala și necunoașterea ta ca pe un contrabalans al îngâmfării, ca să nu ajungi la ispită prin depravare. Pentru că mândriei îi urmează preacurvia și îngâmfării îi urmează amăgirea.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 34, vol. 8B, p. 105*)¹¹⁰

¹⁰⁹ *Idem*, p. 46 – 48.

¹¹⁰ *Idem*, p. 188.

Dacă omul nu devine mai întâi vrednic de revelație, nu va putea să o cunoască. Și dacă nu ajunge la curăție, exprimarea lui nu poate fi luminată încât să înfățișeze pe cele ascunse. Și până nu se va elibera de cele văzute care apar în creatură, nu se poate elibera de gânduri și din pricina asta nu întârzie să aibă cugetări întunecate. Și unde există întuneric și cugetări complicate, acolo sunt și patimile. Dacă omul nu se eliberează de cele ce am spus și de cauzele lor, mintea lui nu va putea să înfățișeze pe cele ascunse.

(*Vorbe ascetice. Cuvântul 35, vol. 8 B, p. 127*)¹¹¹

Cuvântul care spune că „în vremea bucuriei trebuie să așteptăm suferințe“ înseamnă următoarele: când cu puterea harului pe neașteptate apar în tine cugetări mari și surprize din vederea duhovnicească ce este mai presus de fire, precum a spus Sfântul Marcu, când se apropie de noi Sfinții Îngeri și ne umplu de prezența duhovnicească, toate obstacolele se îndepărtează și se mențin o liniște și pace de negrăit în timpul în care cineva trăiește aceste experiențe. Așadar, când te acoperă bucuria și Sfinții Îngeri se apropie de tine înconjurându-te și prin apropierea ta de ei pleacă de lângă tine toți cei care te ispiteau, atunci să nu te mândrești și să nu crezi că ai ajuns pe țărnul liniștii și într-o atmosferă fără vânturi, că te-ai ridicat definitiv din sfera vânturilor potrivnice și nu mai există vrăjmaș și nici confruntare dificilă. Mulți au căzut în primejdii mari

¹¹¹ *Idem*, p. 196.

pentru că au gândit astfel, după cum spune fericitul Nil; sau să nu te socotești că ești mai mare decât cei mulți și că ți se cuvine să ai aceste experiențe duhovnicești...

(*Cuvântul* 49, vol. 8B, p. 271 - 273)¹¹²

· *Întrebare:* Câte și care sunt felurile în care firea omenească reușește să vadă natura celor netrupești?

Răspuns: În trei feluri înțeleg simțurile omenești formele naturii simple și ușoare ale corpurilor duhovnicești: sub formă groasă care este materială, sub formă subțire care este imaterială, sau în vedere adevărată care este înfățișarea lor reală. În primul caz, rolul principal e jucat de simțuri, în al doilea sufletul vede în parte, iar în al treilea caz puterea naturii cugetului este cea care vede. În unul din ele stăpânesc voința și cugetul, în altul, voința împreună cu funcțiunea sufletească, în altul, trupul cu care este întregit sufletul. Voința este prima cauză în toate și toate acestea sunt zămislite din liberă decizie chiar dacă, atunci când e nevoie, se liniștesc și voința, și libera decizie, din moment ce se ivește lucrarea și fiecare fel apare singur, fără voința și cunoștința persoanei care primește impresiile. Pentru că simțurile sunt făcute pentru a percepe și asta se întâmplă la toți oamenii fără voință.

În aceste trei feluri intră în comunicare cu noi Sfintele Puteri, pentru a ne învăța și alcătui viața.

Diavolii cei mizerabili însă pot să vină către noi numai pe două căi și asta spre pierzania noastră, nu spre folos. Pe calea a treia însă nu pot să se apropie, să ne amăgească. Căci diavolii nu au nici o putere peste noi

¹¹² *Idem*, p. 255 – 256.

încât să ne poată stârni în cuget gânduri firești. E cu neputință ca acești fii ai întunericului să se apropie de lumină. Desigur, Sfinții Îngeri dețin puterea de a stârni gânduri firești, diavolii însă, ca fii ai întunericului, sunt dătători și născocitori de înțelesuri mincinoase. Pentru că de la cei luminoși provine lumina, de la cei întunecoși întunericul.

(*Cuvântul* 84, vol. 8C, p. 215 - 217)¹¹³

Întrebare: Care este cauza vedeniilor și a revelațiilor, pentru că unii văd, pe când alții care se ostenesc mai mult decât aceștia nu primesc lucrarea vedeniilor?

Răspuns: a) Cauzele lor sunt multe. Unele din ele sunt din iconomie [= din iconomia dumnezeiască, pronie], bucurii date mulțimii de rând, iar altele sunt de întărire, pentru mângâierea bolnavilor, încurajare și învățătură.

b) La primele, toate acestea se iconomiesc pentru oameni din mila lui Dumnezeu și se distribuie la trei categorii de oameni: către cei simpli care nu fac nimănui nici un rău, către cei desăvârșiți și sfințiți și către cei care din râvnă fierbinte pentru Dumnezeu și din dezamăgire față de lume au abandonat totul, au renunțat la comunicarea cu oamenii și L-au urmat pe Dumnezeu, neașteptând vreun ajutor de la lucrurile văzute, iar acum sunt descurajați datorită singurății lor sau îi încearcă primejdia morții din pricina foametei sau a bolii sau din vreo împrejurare ori durere, încât se află la hotarele

¹¹³ *Idem*, p. 416 – 418.

deznădejdiei. Așadar, lucrările dumnezeiești care se fac către oamenii de acest fel și nu se întâmplă altora care i-au întrecut în asceză sunt rezultatul conștiinței lor.

c) A doua cauză este aceasta: când cineva primește mângâiere de la oameni sau lucruri văzute, nu i se întâmplă asemenea revelații decât din vreo iconomie în folosul obștii. Noi însă vorbim aici despre cei retrași din lume. Martis este unul din părinții care au implorat pe Dumnezeu să-i dea o astfel de vedenie, dar a auzit: „Îți ajung mângâierea și discuțiile cu oamenii“.

d) Un alt părinte din această categorie, pe când se afla în pustnicie și trăia în singurătate, în fiecare ceas se bucura de mângâierea harului vederilor, însă când s-a apropiat de lume și a cerut harul, după cum se obișnuise, nu i s-a dat. S-a rugat deci la Dumnezeu să-i arate cauza, spunând: „Nu cumva, Doamne, s-a îndepărtat de mine harul datorită primirii cârjei episcopale?“. Și i s-a spus: „Nu. Aceasta s-a întâmplat deoarece Dumnezeu îi ocrotește pe pustnici și îi învrednicește cu astfel de mângâieri“. Nu e posibil însă ca un om să aibă mângâiere lumească și în același timp să primească și pe cea duhovnicească, doar dacă e vorba de una din iconomiile de mai sus.

Întrebare: Vederea dumnezeiască este același lucru cu revelația sau diferă?

Răspuns: Diferă. Termenul „revelație“ de multe ori se folosește pentru amândouă, adică deoarece cele ascunse se arată, orice vedere se poate numi revelație, revelația însă nu se numește niciodată vedere. Revelația se referă îndeosebi la cele descoperite și de către minte gustate și înțelese, pe când vederea are loc în orice fel, ca în imagine și tipar, precum se întâmpla în vechime strămoșilor noștri fie în somn adânc, fie în timp de veghe, uneori în mod

precis și alteori în închipuire și nedeslușit. De aceea, de multe ori, nici cel căruia i se întâmpla nu știe dacă se afla în stare de veghe sau dormea. Uneori e posibil să audă vreo voce care cere ajutor, alteori să vadă vreun semn simbolic, iar alteori să vadă deslușit față către față. Atât vederea celor dumnezeiești, cât și discuția ori întrebarea sau întâlnirea sunt puteri sfinte pe care le văd cei vrednici și făuresc revelații. Acest fel de întâmplări se desfășoară în locuri pustii, care sunt departe de regiunile locuite, adică acolo unde omul are mare nevoie de ele, întrucât nu are alt ajutor sau mângâiere datorită singurătății. Însă revelațiile, pe care le percepem cu mintea, sunt primite întru curăție și aparțin doar celor desăvârșiți și cunoscători.

(*Cuvântul* 85, vol. 8C, p. 261 - 265)¹¹⁴

Ceea ce ai spus, că lucrarea poruncilor mă reține de la vederea celor dumnezeiești, arată că ai condamnat iubirea către aproapele și ai înclinat către contemplare și dorești să te bucuri de ea acolo unde nu se realizează, din moment ce noi nu putem să percepem contemplarea, o, înțeleptule, ci contemplarea ni se arată nouă în patria ei. Precum în timpul creșterii vârstei fizice, sufletul primește dezvoltarea cunoștințelor și simte lucrurile lumii antrenându-se cu ele în fiecare zi, așa și în lucrurile duhului primim contemplarea duhovnicească și simțul dumnezeiesc și ne antrenăm cu ele cu atât mai mult, cu cât mintea se dezvoltă în timpul trăirii intelectuale și zvâcnește înainte. Dacă mintea ajunge în spațiul dragostei,

¹¹⁴ *Idem*, p. 439 – 441.

vede lucrurile duhovnicești în conținutul lor, care, oricât ar lupta cineva să le coboare către el, acestea nu se vor clinti. Însă, dacă îndrăznește să și le închipuie, să le imagineze și să le înțeleagă prea devreme, vederea i se întunecă îndată și în loc de lucruri adevărate, o să vadă năluciri și lucruri simbolice.

Acum, dacă toate acestea au pătruns în mintea ta care e în stare de deosebire, să nu ceri prea devreme vederea celor sfinte. Și dacă ți se permite să le vezi acum, asta e umbra închipuirii, nu vederea celor sfinte. Căci pentru fiecare ființă imaginară există și o formă închipuită dar există, de asemenea, și o imagine adevărată. De altfel, chiar și pentru ființele complexe se făurește o închipuire, dar uneori se arată și imaginea lor adevărată. Dacă e imagine reală, lumina și conținutul ei par aproape de adevăr. Când se întâmplă însă invers, atunci ochiul vede umbră în loc de adevăr, din moment ce vede apă unde nu există apă și construcții înălțate și agățate în aer, pe când ele se află pe pământ.

Dacă cineva nu-și curăță vederea minții pentru împlinirea poruncilor și a faptelor trăirii isihaste, dacă nu dobândește lumina iubirii desăvârșite, dacă nu crește cu vârsta în viața nouă a lui Hristos și dacă nu se apropie de cerințele treptei îngerești a duhului, acela nu poate să devină adevărat văzător al imaginii dumnezeiești. Cele asemănătoare cu ființele divine, pe care mintea crede că le poate alcătui, se numesc închipuiri, nu adevăr. Și aceasta, adică să vadă mintea ceva în loc de altceva, i se întâmplă din lipsă de curăție. Pentru că natura adevărului rămâne mereu neschimbată și nu se transformă nicicând în imitații. Cauza închipuirii imaginilor este boala, și nu curăția minții.

Asta li s-a întâmplat și filozofilor necreștini pentru că au crezut că aceste imitații închipuite sunt cele duhovnicești, despre care nu au primit învățătura adevărată de la Dumnezeu. Deoarece, cu aroganța lor, au crezut că se face ceva din simpla pulsație și stârnire a rațiunii lor și din gândurile cugetelor lor. Astfel au propovăduit cu înfumurare neîngăduită și au împărțit pe Unul Dumnezeu în politeism și au vorbit și au scris după cum le-a dictat deșertăciunea cugetelor lor. Și această închipuire a cugetelor lor nebune au numit-o „teoria ființei“.

Așadar, adevărata imagine a ființelor văzute și nevăzute și a Însăși Sfintei Treimi o reușim prin revelația lui Hristos pe care a învățat-o și a arătat-o oamenilor, când a reînnoit pentru prima dată natura omenească cu ipostasul Său și ne-a deschis El Însuși drum cu poruncile Sale făcătoare de viață pentru a ne îndrepta către adevăr. Și abia atunci, natura omului este aptă să devină văzătoare a imaginii divine adevărate, nu a celei închipuite, când, în sfârșit, prin răbdarea patimilor, lucrare și suferință, se leapădă de omul vechi plin de patimi, precum se leapădă de mitră copilul abia născut. Atunci, mintea este în stare să se nască duhovnicește și să vadă în lumea duhului și să primească imaginea patriei lui.

(*Epistola a IV-a*, vol. 8 C, p. 399 - 403)¹¹⁵

Am spus mai înainte că harul revelației prin imaginea minții se dă din două motive. Uneori se dă din pricina fierbințelii credinței, pe când alteori este rezultatul

¹¹⁵ *Idem*, p. 505 – 507.

împlinirii poruncilor și curăției. În primul caz avem exemplu pe Sf. Apostoli care nu s-au învrednicit revelației dumnezeiești datorită curăției minții prin împlinirea poruncilor, ci datorită credinței fierbinți; pentru că au crezut în Hristos cu simplitate și l-au urmat cu inimă înflăcărată, fără șovăire. Și când lucrarea Lui s-a săvârșit, le-a trimis pe Duhul Mijlocitor, Care a curățit și a desăvârșit mintea lor, a omorât în ei pe omul vechi al patimilor și a dat viață în ei omului nou al duhului.

Așa a fost reînnoit în taină și fericitul Pavel, iar după aceea a primit imaginea revelației Tainelor și cu toate acestea, nu era încredințat de acestea.

(*Epistola a IV-a*, vol. 8C, p. 405)¹¹⁶

Și prin asta se controlează scrierile mincinoase, revelațiile invocate care au fost scrise de către conducătorii ereziilor mizerabile prin nălucire diavolească despre căile statornice care călăuzesc mintea pentru a afla singură de intrările cugetului în cer, despre locurile celor chemați la judecată, despre diferitele feluri de puteri cerești și despre lucrările lor. Toate acestea sunt umbra minții celui beat de mândrie și înnebunit de lucrările diavolilor. De aceea, fericitul Pavel, printr-un cuvânt, a trântit ușa în fața oricărei imagini divine și a băgat-o în tăcere unde, chiar dacă mintea ar putea să o vadă, nu ar putea să o definească. Pentru că Apostolul a spus că toate imaginile celor sfinte pe care limba le poate exprima în spațiul trupesc sunt închipuiri ale gândurilor sufletului, nu lucrări ale harului.

¹¹⁶ *Idem*, p. 507 – 508.

Sfinția ta deci, ținând cont de acestea, să fii atent la închipuirile gândurilor adânci. Războiul acesta se dă de obicei monahilor care au istețime, înclină spre slavă deșartă și doresc modernizare, ca să trăiască ușuratic.

(*Epistola a IV-a*, vol. 8C, p. 411)

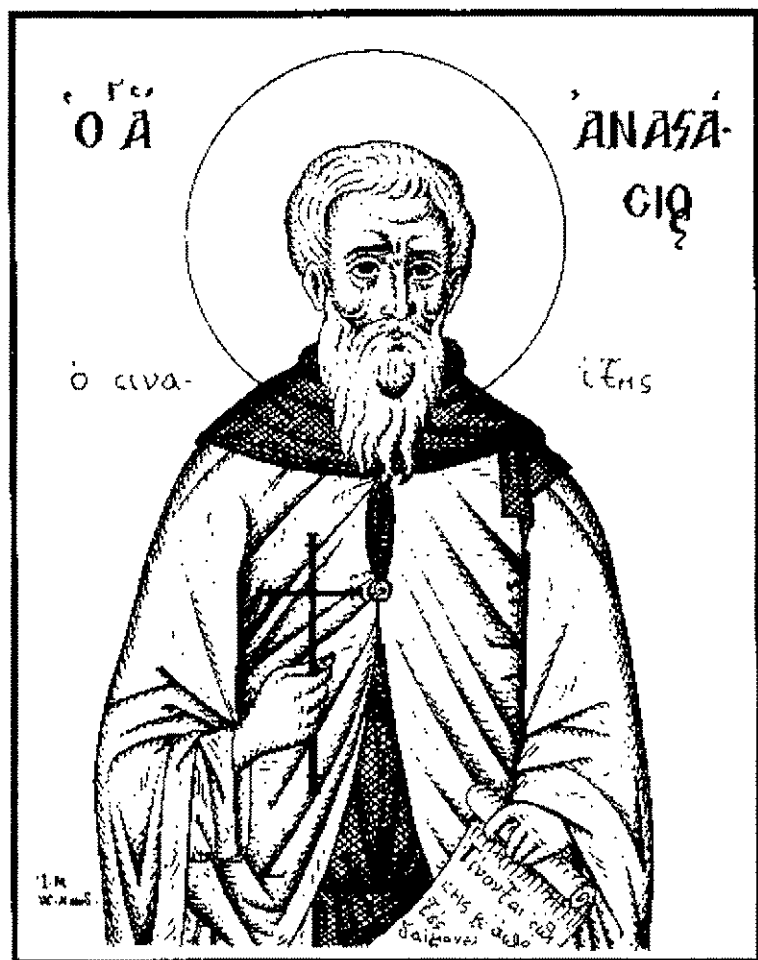
SFÂNTUL ANASTASIE SINAITUL¹¹⁷

Sfântul Anastasie Sinaitul, care a trăit în sec. al VI-lea, a fost patriarhul Antiohiei. I se atribuie scrieri importante, dintre care fac parte și „Întrebări și răspunsuri despre diferite lucruri“. Din această lucrare prezentăm fragmentul de mai jos. Aici, sfântul ne povățuiește să nu primim, nici să credem în visuri, chiar dacă e de acord că, pe lângă cauza naturală a visurilor, există și cea supranaturală (de la Dumnezeu sau de la Diavol).

De unde provin visurile și de ce de multe ori se adevăresc?

Răspuns: Solomon a spus că „visurile fac pe cei neînțelepți să-și iasă din fire“ (Înțelepciunea lui Sirah 34, 1). Și de aceea avem poruncă să nu credem, nici să le primim, ca să nu ne înșele diavolii, căci pe această cale le este permis să ne amăgească, precum s-a întâmplat unora. De asemenea, visurile se nasc de multe ori și din faptele sau gândurile pe care le avem în timpul zilei. Apar, de asemenea, și de la diavoli. Unele năluciri se zămislesc și din stomac. Și de la Dumnezeu. Deoarece, de multe ori, îngerii ne călăuzesc sau ne înfricoșează prin visuri. De asemenea, sufletul fiind netrupesc și spiritual are însușirea înainte-cunoașterii și arată câte ceva omului.

¹¹⁷ Sfântul Anastasie a fost mai întâi egumen la Mănăstirea Sf. Ecaterina din Muntele Sinai, apoi a păstorit pe scaunul patriarhal al Antiohiei, în două rânduri: 559-570 și 593 – 598. Este prăznuit de Biserica la 20 aprilie.

Desigur, aceasta se întâmplă celor ce au în ei Duhul Sfânt. Căci zice Dumnezeu că „*vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și fiicele voastre vor profeti, bătrânii voștri visuri vor visa, iar tinerii voștri vedenii vor vedea*“ (Ioil 3, 1).

Când vei vedea deci visuri care vor plăsmui în tine cucernicie, îndreptare, întoarcere și frică de Dumnezeu, doar pe acestea să le primești.

(*Anastasia Sinaitul, Întrebarea 120,*
Textul din P.G. 89, 772, B-C)

ANTIOH, MONAHUL DIN GALATIA

Antioh, care a fost monah în Lavra Sfântului Sava din Palestina, a trăit în secolul al VII-lea și este scriitor al lucrării „Pandectă a Sfintelor Scripturi de Dumnezeu insuflate“.

Lucrarea aceasta, care se adresează starețului unei mănăstiri din regiunea Ancora din Galatia, a fost republicată mai târziu în Migne, desigur, cu câteva corecturi, iar Sfântul Nectarie din Eghina a recunoscut importanța și folosul ei, caracterizând-o „rezumat al Sfintei Scripturi“ și „sistem de morală teologică“. În acest capitol, „despre visuri“, Antioh exprimă nu numai cunoștințele lui teologice și patristice pe tema aceasta, dar și experiența și percepția lui personală referitoare la monahul care a căzut în iudaism, din cauza încrederii lui în visurile îngerești - care erau însă diavolești - pe care le avea.

Despre visuri

Pentru că unii frați, prin încrederea pe care au avut-o în visuri, au ieșit de pe drumul drept, din acest motiv vă reamintim, dragilor, că nu trebuie să ne grăbim să dăm crezare visurilor întortocheate care seamănă cu stelele rătăcitoare. Căci acestea sunt doar imagini ale cugetului amăgit și năluciri și batjocuri ale diavolilor vicleni, ca să ne înșele și să alergăm după ademenirile lor; și mai apoi să-l târască pe om în plăceri, cum spune Apostolul Iuda Iacovitul. Pentru că zice: „Asemenea deci și aceștia, visând, pângăresc trupul.

leapădă stăpânirea și hulesc măririle cerești" (Iuda 1, 8). Și Ecleeziastul: „*Visurile vin din multele griji, iar glasul celui nebun din mulțimea de vorbe*" (Ecleeziastul 5, 2). Și adaugă: „*Nu îngădui gurii tale să tragă spre păcat trupul tău și înaintea trimisului lui Dumnezeu nu spune: «A fost o rătăcire!»*. Pentru ce să se mânie Dumnezeu de cuvântul tău și să nimicească lucrul mâinilor tale? Căci din mulțimea grijilor se nasc visurile și deșertăciunile din prea multe cuvinte. De aceea, teme-te de Dumnezeu!" (Ecleeziastul 5, 5 - 6).

Și Sirah spune că: „*Visurile dau speranțe mincinoase (ca aripile false) celor neînțelepți*". Și adaugă: „*Cel care dă atenție visurilor se aseamănă cu cel ce vrea să-și adune umbra și cu cel ce aleargă să prindă vântul. Căci ce adevăr iese din minciună?*". Și iarăși: „*Ghicitori și preziceri și visuri, toate acestea sunt deșertăciuni; pentru că pe mulți i-au amăgit visurile și au căzut încrezându-se în ele*" (Isus Sirah 34, 1-7).

Așadar, dacă apare cuiva care se luptă (duhovnicește) vreo lumină sau formă de foc, să nu primească deloc această vedenie pentru că e o înșelăciune clară provenită din răutatea vrăjmașului. Aceasta, desigur, ne învață cu claritate și Apostolul Pavel spunând că Diavolul se preface „în înger de lumină”...

Există, desigur, și alte visuri, precum acela de care vorbește Iov: „Vezi că Dumnezeu vorbește când într-alt fel, când într-un fel, dar omul nu ia aminte. Și anume, El vorbește în vis, în vedeniile nopții, atunci când somnul se lasă peste oameni și când ei dorm în așternutul lor" (Iov 33, 14 - 15). Însă nouă, dragilor, nu ne e de folos să primim visurile sau să credem în ele; și dacă, într-adevăr, ne-ar fi trimisă vreo vedenie din vreo revelație divină, să nu-i dăm atenție, ca să nu primim fum, în loc de lumină. În

felul acesta, nu vom mânia deloc pe Domnul, ci, desigur, ne va lăuda că păzim cu teamă comoara pe care ne-a încredințat-o (comoara credinței curățite de amăgiri).

Și am avea multe întâmplări pe care le cunosc să le punem în această carte ca cititorul să se păzească, întâmplări vechi și noi despre câți s-au amăgit din pricina visurilor și au căzut într-un mod jalnic. Dar ca să nu ne îndepărtăm de scopul pe care îl avem înaintea, mă voi opri doar la una dintre ele.

Un monah din Muntele Sinai, după ce a dovedit foarte mare cumințenie închis în chilia sa ani de zile, a devenit exemplu (de neurmat) căzând în iudaism și tăindu-se împrejur, înșelat de revelații diavolești și de visuri. După ce Diavolul i-a arătat visuri care s-au adeverit și i-a înșelat cu acestea mintea întunecoasă, i-a arătat mai târziu pe mucenici, pe apostoli și pe toți creștinii întunecați și plini de rușine. Iar pe Moise, pe profeți și pe iudeii neiuibitori de Dumnezeu i-au arătat luminați cu lumină strălucitoare și aflați într-o stare de bucurie și fericire. Văzând acestea nerodul, s-a ridicat imediat și fugind din Muntele Sinai s-a dus în Palestina și a mers în Noara și în Liviada, unde locuiesc iudeii. Și după ce le-a povestit nălucirile diavolești pe care le-a văzut, a primit tăierea-împrejur și s-a făcut iudeu, căsătorindu-se, și se arăta pe față pentru iudei și împotriva creștinilor. L-am văzut și eu și mulți dintre monahi. Și asta pentru că nu s-au împlinit trei ani de când a murit de moarte rea. A murit după ce timp de ani întregi și-a pierdut încet-încet puterile, umplându-se de viermi. Văzându-l eu împreună cu câțiva monahi evlavioși, l-am plâns mult.

Pentru că era o imagine jalnică să vezi cum acest om cu părul alb, care a îmbătrânit în asceză și nevoiță, se distra cu femeile, mânca mizerabila carne iudaică, vorbea

cu cuvinte indecente, Îl pângărea pe Hristos și înjura Sfântul Botez. Desigur, iudeii l-au numit „al doilea Avraam“.

De aceea, bine a zis Domnul: „*Privegheați deci, că nu știți în care zi vine Domnul vostru*“ (Matei 24, 42). Și adaugă: „*Aceea cunoașteți, că de-ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa*“ (Matei 24, 43). Slavă Dumnezeului nostru în vecii vecilor. Amin.

(Vezi Antioh din Galatia, monah în Lavra Sfântului Sava, *Pandectă a Sfintelor Scripturi de Dumnezeu insuflate*,
Cuvântul 84, despre visuri, p. 202 - 205)

DOUĂ ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Cele două întâmplări de mai jos, ce cuprind vedenii satanice, provin din paginile pline de folos ale Patericului, precum sunt redată în „Cartea binefacerilor“ și îmbogățesc și mai mult cunoașterea noastră despre varietatea uneltirilor Diavolului.

1. Ispită și calomnie de la diavoli

Un frate se nevoia de unul singur. Uneori veneau să îl ispitească diavoli în chip de îngeri. Îl deșteptau chiar pentru slujba de la miezul nopții și îi arătau lumini.

Acest ascet a mers în vizită la un părinte, ca să-i povestească ce i se întâmpla și să-i ceară sfatul. Îi spune:

– Avva, în chilia mea vin îngeri cu lumini și mă trezesc pentru slujbă.

Părintele i-a răspuns:

– Fii cu luare-aminte, nu-i asculta, pentru că sunt diavoli; când vor mai veni să te trezească, tu să le spui: „Eu nu vă ascult, mă voi trezi când vreau“.

Într-adevăr, fratele a ascultat cu atenție porunca părintelui și a hotărât să o îndeplinească. În noaptea următoare, după obicei, au venit iarăși diavolii și l-au trezit. Atunci, fratele, după sfatul părintelui, le-a spus:

– Nu vă ascult, mă voi trezi când vreau eu.

Diavolii i-au răspuns spunându-i:

– Te-a amăgit mincinosul acela răufăcător? Află cine este: acum câteva zile l-a vizitat un frate și i-a cerut o monedă. Și el, deși avea, l-a mințit că nu are și nu i-a dat. Din asta află că e un mincinos.

Îndată ce s-a luminat de ziuă, fratele a mers la părinte și i-a povestit ce i-au spus diavolii.

Părintele a răspuns:

– Mărturisesc că, într-adevăr, aveam o monedă; nu i-am dat-o însă fratelui care mi-a cerut-o, întrucât conștiința m-a înștiințat că e vorba de vătămare sufletească. Am hotărât deci să încalc eu o poruncă, decât să fie vătămat fratele și să le încalce pe toate zece poruncile. În orice caz, tu să nu dai atenție diavolilor care vor să te amăgească.

Atunci, fratele, întărit din cele ce a auzit de la părinte, s-a întors în chilia lui.

(*Cartea binefacerilor, întâmplarea 19,*
vol. IV, p. 343 - 344)¹¹⁸

2. Harul diavolesc al înainte-vederii

Doi frați s-au pustnicit în deșertul cel adânc. Au căzut de acord ca în șase zile din săptămână să se nevoiască în pustie, iar în ziua a șaptea să se întâlnească, să se roage împreună și să mănânce puțin, fără să schimbe vreo vorbă. Într-adevăr, așa s-a și întâmplat.

Însă, diavolii s-au gândit să distrugă această frumoasă asceză. S-au dus deci la unul din frați și l-au înșelat în multe feluri: îi preziceau vizitele fraților și chiar întâmplări petrecute în alte locuri. Ascetul, văzând și

¹¹⁸ *Pateric*, Ed. Alba-Iulia, 1990, p. 310 – 312.

auzind că acestea se adevăresc, nu a priceput cursa Diavolului, ci a crezut că cei care îi preziceau aceste lucruri sunt îngeri. După puțin timp, desigur, l-au împiedicat să meargă în ziua stabilită pentru a-l întâlni pe celălalt frate.

Odată deci, monahul batjocorit de diavoli a făcut o vizită unui frate din mănăstire. La un moment-dat întreabă pe câțiva frați dacă e posibil ca un om să cunoască ce se întâmplă în locuri îndepărtate de el. Frații însă au înțeles că e vorba de înșelăciune diavolească a cărui victimă era chiar el și i-au spus cu mustrare:

– Bagă de seamă, dacă o să continui să dai importanță acestor uneltiri satanice, să nu mai vizitezi mănăstirea.

Această amenințare frățească l-a potolit și s-a pocăit imediat, respingând toată acea amăgire primejdioasă.

Îndată ce s-a întors în locul de asceză, au venit iar diavolii, ca de obicei, să-l înșele. Atunci monahul, dezmeticit, i-a exorcizat și i-a făcut mincinoși; diavolii s-au transformat dintr-o dată în animale necuvântătoare și după ce l-au amenințat, au plecat de lângă el.

(În aceeași lucrare, p. 344)¹¹⁹

¹¹⁹ *Idem*, p. 315 – 316.

SFÂNTUL PETRU DAMASCHINUL¹²⁰

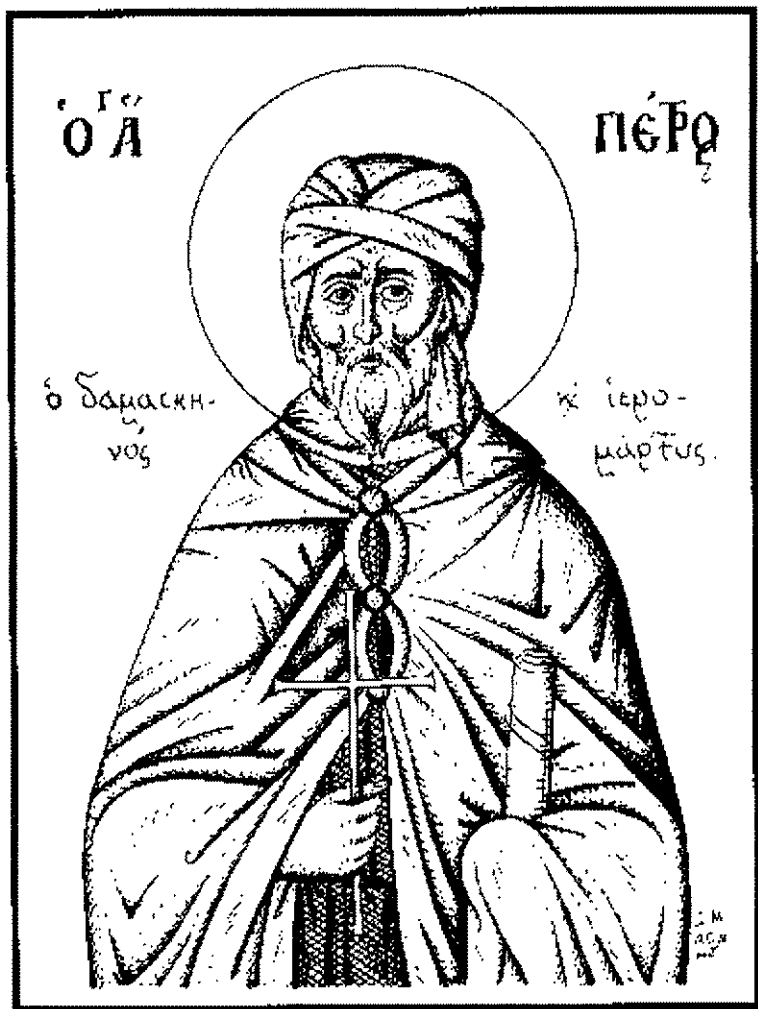
Sfântul Petru Damaschinul (sec. al VIII-lea)¹²¹, care a fost și episcop al Damascului, s-a dovedit foarte harnic și în lucrarea virtuții, și în studiul și salvarea în scrierile lui a duhului și scrisului patristic. Experiența lui duhovnicească se identifica cu experiența Sfinților Părinți, la care se referă încontinuu. Descrie, pe de o parte, cadrul virtuții și al vizitelor harului divin și pe de altă parte, cadrul și condițiile amăgirii. Ne povățuiește despre evitarea amăgirii, despre cum să-i întrebăm cu umilință pe părinții experimentați și despre cercetarea precisă a fenomenelor duhovnicești.

Diavolul, deoarece a pierdut cunoașterea lui Dumnezeu din cauza nrecunoașterii și mândriei, a rămas obligatoriu fără cunoaștere. De aceea nu cunoaște de la sine ce să facă, ci vede ceea ce face Dumnezeu pentru a ne mântui și el face viclenii și cele contrare lui Dumnezeu și neputând să se războiască cu El,

¹²⁰ Cuviosul Petru Damaschin, prăznuit de Biserică la 9 februarie, a trăit, se pare, în secolul al XI-lea. Vezi păreriile privitoare la perioada viețuirii sale, în *Filocalia*, vol. V, Ed. I.B.M.B.O.R., București, p. 14 – 16.

Sinaxarul din 9 februarie vorbește de sfârșitul mucenicesc al Cuv. Petru în vremea împăratului iconoclast Constantin Copronim (740 – 775). Cercetătorii au rezerve și în privința afirmației că sfântul ar fi fost episcop al Damascului.

¹²¹ Vezi nota 120.

se războiește cu noi, care suntem „după chipul lui Dumnezeu“, crezând că în felul ăsta va înfrânge pe Dumnezeu. Adică după ce a văzut că Dumnezeu a creat-o pe Eva spre a-I fi de folos lui Adam, Diavolul a făcut-o complicele lui în neascultare și nelegiuire. Dumnezeu a

dat poruncă lui Adam, încât prin ascultarea ei să-și aducă aminte de atâtea daruri și să-i fie recunoscător Binefăcătorului, iar Diavolul a făcut din porunca aceasta cauza neascultării și a morții. Și a ridicat împotriva proorocilor, prooroci mincinoși; împotriva apostolilor, apostoli neadevărați; împotriva legii, fărădelege; împotriva virtuții, faptele păcătoase; împotriva poruncilor, călcarea lor; împotriva dreptății, ereziile spurcate. Și văzând cum Hristos arată îngăduință din bunătate nespusă și cum Se înfățișează sfinților mucenici și cuvioșilor părinți, fie în persoană, fie prin îngeri, fie pe vreo altă cale negrăită, a început și Diavolul să arate unora amăgiri multe, ca să-i conducă la pierzanie. Și de aceea, părinții cu discernământ au scris despre acestea că nu trebuie să le primim, fie că apar prin imagini sau prin lumină sau prin foc sau prin altă amăgire. Pentru că vicleanul se silește să ne amăgească prin ele fie prin somn, fie în vreme de veghe. Iar dacă le primim, atunci fac ca mintea noastră, din mândrie sau din pură necunoaștere, să zugrăvească forme sau culori, pentru a crede că sunt arătări ale lui Dumnezeu sau ale îngerilor. De multe ori ne înfățișează chiar și diavoli în somn sau în vreme de veghe, care fug ca și când ar fi învinși; și, în general, uneltește orice ca să ne piardă când ne lăsăm convinși de el.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 74)¹²²

Se poate ca Diavolul să facă toate acestea și să nu reușească, dacă-i ascultăm pe Sfinții Părinți care spun că în timpul rugăciunii trebuie să avem mintea lipsită de

¹²² *Filocalia*, vol. V, ed. cit., p. 36 – 37.

forme, alcătuiți sau culori, să nu primească nimic, nici lumină, nici foc, nici nimic altceva, ci cu toată puterea noastră să ne adunăm cugetul la cele ce spunem.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 75)¹²³

A cincea este rugăciunea duhovnicească, care se face cu mintea, departe de orice preocupare. Atunci mintea, rămânând la cuvintele rugăciunii și căutând la Dumnezeu cu nespusă zdrobire, cere doar să se facă voia Domnului în toate lucrările și cugetările ei, fără să primească vreun gând sau figură sau culoare sau lumină sau foc sau orice altceva. Și ca una ce privește numai la Dumnezeu și vorbește doar cu El, devine fără formă, fără culoare, fără figură. Aceasta este rugăciunea curată care se cade să o aibă cel lucrător; celui contemplativ însă i se cuvin altele mai mari decât acestea.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 83)¹²⁴

Dacă cineva va înceta întru totul de a se ocupa cu cele lumești și se va îngriji numai de faptele trupești și sufletești, care sunt numite de părinți evlavie, și nu va crede în nici un vis și în nici un gând propriu care nu este mărturisit de Scripturi și dacă va evita orice discuție deșartă, ca să nu audă și să citească nimic fără rost și mai ales despre erezii, se vor înmulți în el lacrimile înțelegerii și bucuriei, încât să poată bea din mulțimea lor. Și va

¹²³ *Idem*, p. 37.

¹²⁴ *Idem*, p. 49.

ajunge în cealaltă rugăciune, cea curată, care se cuvine contemplativului.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 90)¹²⁵

Și înțelegând câte se spun în Evanghelie, începe uneori să plângă amarnic de tristețe, iar alteori se bucură duhovnicește de mulțumire; nu pentru că ar crede că are lucrări bune - căci asta e părere de sine - ci pentru că deși este foarte păcătos, a fost învrednicit să ajungă la contemplarea acestora. Și se umilește mai mult cu lucrarea și cuvântul prin cele șapte fapte trupești pe care le-am spus și prin fapta morală, adică cea sufletească și prin păzirea celor cinci simțuri și a poruncilor Domnului. Pe acestea însă nu le socotește fapte bune și vrednice de răsplată, ci mai degrabă obligație și nici nu nădăjduiește să scape vreodată de obligația aceasta a lui, datorită mărimii cunoștințelor ce i s-au dat. Și devine într-un fel prizonier al înțelesurilor cuvintelor pe care le citește sau le cântă. Din plăcerea aceasta, de multe ori, uită fără să vrea păcatele lui și începe să lăcrimeze de o dulceață ca a mierii. Și iarăși i se strânge inima de frica amăgirii, nu cumva ce i se întâmplă să nu fie mai înainte de vremea la care s-ar cuveni să petreacă. Și aducându-și aminte de viața lui dinainte, varsă iarăși lacrimi amare. Și așa înaintează între aceste două feluri de lacrimi, desigur, dacă e cu luare-aminte, dacă cere pentru toate sfatul unuia cu experiență și cade înaintea lui Dumnezeu cu rugăciunea curată, care se cuvine celui lucrător, cercetându-și mintea pentru toate câte a văzut și auzit, întru pomenirea lui

¹²⁵ *Idem*, p. 60.

Dumnezeu și dacă cere să se facă doar voia lui Dumnezeu în toate lucrările și înțelesurile lui.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 204 - 205)¹²⁶

Dacă nu face așa, va fi amăgit crezând că urmează să vadă în vedenie pe vreunul din Sfinții Îngeri sau pe Hristos, neștiind că cel ce vrea să-L vadă pe Hristos nu trebuie să Îl ceară din afară, ci dinlăuntrul lui, prin imitarea vieții Lui în lume și prin a deveni nepăcătos în trup și suflet, precum Hristos. Însă, când cineva are vreo formă, culoare ori cugetare în vremea rugăciunii, nu este bine, ci este foarte vătămător. Ce înseamnă să se găsească mintea în ținutul lui Dumnezeu ne-a explicat Sfântul Nil făcând referire la versul psalmului: „*Să fie pace în întăriturile Tale*“ (Ps. 121, 7). Pace este să nu aibă nici o cugetare, bună sau rea; căci, zice, dacă mintea simte așa ceva, nu se găsește numai la Dumnezeu, ci și înlăuntrul ei. Și asta e foarte corect. Întrucât Dumnezeu este inexprimabil și nedefinit, fără formă și culoare. Și cel ce spune că este numai cu Dumnezeu trebuie, de asemenea, să fie fără formă, fără culoare, fără alcătuire și nestingherit. Dincolo de aceasta, este amăgirea diavolească. De aceea trebuie să fim cu luare-aminte și să nu primim vreo cugetare rea sau bună, fără să-i întrebăm pe cei încercați. Căci diavolii iau forma și chipul celor ce vor, precum și mintea omenească se alcătuieste și se zugrăvește după chipul lucrului pe care îl percepe. Dar diavolii fac aceasta pentru rătăcirea noastră, în vreme ce

¹²⁶ *Idem*, p. 220 – 221.

mintea noastră cutreieră fără scop încoace și încolo înainte de a ajunge la desăvârșire.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 205)¹²⁷

Discernământul vine din a întreba cineva cu umilință și din a se învinui pe sine însuși, faptele și înțelesurile lui. Căci Diavolul se preface în înger al luminii și asta nu e de mirare. Fiindcă și gândurile care provin de la el par celor neîncercați înțelesuri virtuozose. Smerenia, zice Ioan Scărarul, este ușa care conduce la eliberarea de patimi, pe când materia smereniei este blândețea, după cum spune Vasile cel Mare.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 206)¹²⁸

Cunoștința se face inteligibilă după deprinderea în contemplația sensibilă, dar asta nu înseamnă că cel ce ajunge la această cunoștință va vedea îngeri. Căci cum poate să vadă omul, care nu-și vede nici sufletul său, o realitate nematerială care e cunoscută numai Făcătorului? Pentru folosul cel de obște însă, îngerii au luat anumite înfățișări pentru părinții noștri, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dar nouă nu ni se întâmplă nici aceasta, deoarece vrem aceasta din mândrie și n-avem nici o grijă de folosul obștesc, nici nu pătimim ceva potrivit cu Dumnezeu. De aceea, cel ce pofteste ceva în felul acesta dorește să vadă mai degrabă diavol, căci zice Apostolul că acesta ia înfățișare de înger al luminii. Mai degrabă, când

¹²⁷ *Idem*, p. 221.

¹²⁸ *Idem*, p. 223.

cineva nu urmărește niciodată unele ca acestea și chiar nu le crede ochilor dacă i s-ar arăta, i se arată poate, dacă le primește spre folosul obștii. Aceasta se recunoaște prin aceea că nu vrem să primim nici în vis un lucru ca acesta sau, dacă i s-ar arăta, i se arată poate, dacă le primește spre folosul obștii. Deci, se cunoaște aceasta prin aceea că nu vrem să primim nici în vis un lucru ca acesta sau, dacă ni se arată, nu facem caz și ne purtăm ca și când n-am ști ceva. Pentru că dacă este înger adevărat, are putere de la Dumnezeu să facă mintea să se liniștească și să-l primească, chiar dacă nu vrea. Dar Diavolul nu poate să facă aceasta, ci numai când vede mintea că îl primește i se arată, după îngăduința lui Dumnezeu. Iar de nu e primit, se depărtează alungat de îngerul păzitor pe care îl avem de la dumnezeiescul Botez, dat fiind că mintea nu și-a vândut libertatea.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 217)¹²⁹

Dacă are vreun povățuitor văzut, e dator să întrebe la tot lucrul și să primească prin urechi răspunsul și să împlinească cu lucrul cele spuse. Iar dacă nu are vreunul, îl are după Euhait pe Hristos și e dator să-L întrebe prin rugăciune din inimă pe El și să nădăjduiască cu credință răspunsul prin lucru și prin cuvânt, ca nu cumva Satana, neputând răspunde cu lucrul, să răspundă cu cuvântul, prefăcându-se pe sine în povățuitor și trăgând la pierzare pe cei ce n-au răbdare. Căci aceștia se grăbesc din neștiință să ia cele ce niciodată nu li s-au dat lor, uitând că o zi în ochii Domnului e ca o mie de ani și o mie de ani ca o zi. Iar cel care a dobândit din răbdare experiența

¹²⁹ *Idem*, p. 237.

uneltirilor vrăjmaşului, cum zice Apostolul, lucrează, loveşte şi aleargă întru răbdare, ca să ajungă la ţintă şi să poată zice: „Nu ne sunt necunoscute gândurile lui“, adică nu ne sunt ascunse uneltirile lui, neştiind de cei mulţi. Căci se preface, zice, în înger de lumină. Şi nu e de mirare, o dată ce şi gândurile care vin de la el în inimă se înfăţişează ca gânduri ale dreptăţii celor neîncercaţi, lipsiţi de experienţă. De aceea bine este ca omul să zică nu ştiu, ca să nu se arate fără crezământ nici celor spuse de înger şi să nu creadă nici celor săvârşite de viclenia vrăjmaşului, ci să scape prin răbdare de amândouă povârnişurile şi să aştepte să i se dăruiască răspunsul cu lucru în decurs de mulţi ani, făcându-se că nu ştie de i-a spus cineva despre înţelesul lucrurilor sau al fapturilor lui Dumnezeu, până ce nu ajunge la un liman, adică la cunoştinţa cu lucrul. Şi când o vede rămânând mulţi ani, atunci află că într-adevăr rugăciunea i-a fost ascultată şi că a primit răspuns în chip nevăzut.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 234 - 235)¹³⁰

De exemplu, cineva se roagă pentru biruinţă asupra patimilor care îl războiesc şi nici cuvânt nu aude, nici chip amăgitor nu vede. Dar chiar dacă i s-ar întâmpla poate aceasta în somn sau sensibil, nu crede nicidecum. După câţiva ani însă vede războiul acela câştigat prin har şi anumite înţelesuri atrăgându-i mintea la smerenie şi la cunoştinţa neputinţei sale. Dar nici așa nu crede, ci aşteaptă mulţi ani, temându-se ca nu cumva să fie şi aceasta înşelăciune.

(*Filocalia*, vol. 3, p. 235)¹³¹

¹³⁰ *Idem*, p. 260 – 261.

¹³¹ *Idem*, p. 261 – 262.

SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG¹³²

Sfântul Simeon Noul Teolog (sec. X - XI) a primit acest nume datorită harului teologiei care i s-a dat de la Dumnezeu. De la vârstă fragedă a avut experiența luminii necreate, care a continuat pe toată perioada vieții lui. Aici menționează cauzele visurilor care provin din patimile oamenilor, explică și lămurește căror oameni li se întâmplă vedenii și arătări de la Dumnezeu și vorbește despre cum să ne păzim și să fim atenți în asemenea cazuri, precum și despre semnele și primejdiile amăgirii.

Deoarece omul are natură dublă, fiind format din suflet și trup, s-a făurit pentru el o lume asemănătoare, dublă, văzută și nevăzută; pentru fiecare din ele s-au diferențiat după potrivă lucrările și îngrijitorii pentru lucrări. De aceea am presupus că acest lucru e adevărat și în privința vedeniilor și visurilor. Într-adevăr, cu cele cu care se ocupă sau se dedă sufletul în vreme de veghe, aceleași pălăvrăgește sau filozofează și în somn; adică, dacă se îngrijește de lucruri omenești pălăvrăgind se ocupă cu visurile, iar dacă cercetează lucruri dumnezeiești

¹³² Sfântul Simeon Noul Teolog (949 – 1022) a fost vreme de 25 de ani stareț al Mănăstirii Sf. Mamas (Constantinopol și apoi al Mănăstirii de lângă Chrysopolis. A scris *58 de imne ale iubirii dumnezeiești* și *225 de capitole teologice și practice*. Este prăznuit la 12 martie și la 12 octombrie, iar în Viețile sfinților, la 31 octombrie.

Când partea doritoare a sufletului este stimulată de patimi și plăceri, voluptăți și satisfacții ale trăirii, visuri asemănătoare va avea și sufletul; și dacă partea psihică a lui se înfurie împotriva semenilor, atunci va visa năvăliri de fiare, războaie și lupte cu reptilele, certuri cu adversarii, cum se întâmplă în tribunale; iar dacă partea gânditoare a sufletului este cucerită de trufie și mândrie, atunci își închipuie răpiri înaripate în văzduh și șederi pe tronuri înalte și funcții de conducere în popor, mergând înaintea lui în car.

(*Teme teologice și practice*, P.G.B., seria Filocalia, vol. 19A, p. 513)¹³³

Pustnicul cel bun să facă precum aceia care stau înăuntru cu ușile închise, de frica iudeilor (Ioan 20, 19). Și când va vedea că Iisus vine sau, mai bine zis, când va vedea că Iisus e pretutendeni și coexistă în el, să ceară pacea care i se va da și totodată să primească cu frică și cutremur Sfântul Duh ce i Se va insufla (Ioan 20, 22). Să vadă limpede, iar cu mâinile imaginare ale minții și cu simțurile sufletului să pipăie bine dacă, într-adevăr, Acela este Dumnezeu Atoatefăcătorul (Luca 24, 39; I Ioan 1, 1). Pentru că Dumnezeu nu Se va mânia că Îl cercetează atât de mult, ci încuviințându-i timiditatea, îi va spune unele ca acestea: „De ce te tulburi și de ce se înalță gânduri în inima ta? (Luca 24, 38). Pace ție! Eu sunt, nu te teme! (Matei 14, 27). Primește slava Dumnezeirii Mele, pipăie-Mă și cunoaște-Mă că Eu sunt (Luca 24, 39)! Gustă

¹³³ Simeon Noul Teolog, 225 *de capitole teologice și practice, gnostice și teologice*, în vol. *Imne, epistole și capitole*, *Scrieri III*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 412 (cap. 62 – 63).

și vezi că ființa cea întunecată și prefăcută în înger al luminii nălucit nu are nici nu produce în tine dulceață, bucurie, libertatea, liniște, simțire duhovnicească și luminare a sufletului și nici nu va lucra în tine în timpul în care Mă vezi și în care întrețin în tine toate acestea“.

(*Cuvânt despre morală*, 15, P.G.B., seria Filocalie, vol. 19C, p. 289 - 291)¹³⁴

Adevărate sunt numai viziunile - și nu ar trebui să le numim visuri, ci vedenii - acelor a căror minte, prin coborârea Sfântului Duh, a devenit simplă și eliberată de orice ispită și lucrare a patimilor, celor care se ocupă în totalitate cu cele dumnezeiești și meditează la răsplătirile viitoare și înapoierea talanților, celor a căror viață este lipsită de griji, adică neîmprăștiată, liniștită, curată, plină de milă, înțelepciune, cunoaștere cerească și roade ale faptelor bune cultivate de Dumnezeu; visurile oamenilor ce nu se găsesc în această situație sunt mincinoase, tulburi și pe deplin înșelătoare.

(*Teme teologice și practice*, P.G.B., vol. 19A, p. 515)¹³⁵

¹³⁴ Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice și etice, Scrieri I*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 385 – 386 (Discursul 15).

¹³⁵ *Idem, Scrieri III*, p. 413 (cap. 64).

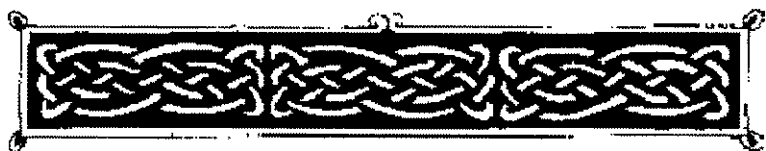

Însușirile celei dintâi rugăciuni sunt următoarele: când cineva se roagă și ridică spre cer mâinile și ochii și cugetul iar mintea lui alcătuieste înțelegeri dumnezeiești și înfățișări cerești, legiuni de îngeri și așezăminte de sfinți și, în general, cele ce a auzit din Scripturi, adunând acestea în vremea rugăciunii și mișcându-și sufletul spre un dor dumnezeiesc, privind statornic către cer și uneori vărsând și lacrimi din ochi, în felul acesta inima i se mândrește încet-încet și i se pare că ceea ce i se întâmplă provine din harul divin spre mângâierea lui și ar dori să se afle pururea în această lucrare. Toate acestea sunt semne ale amăgirii, căci binele nu este bine, dacă nu se face într-un mod bun. Așadar, dacă un asemenea om se va retrage în liniște deplină, este cu neputință să nu înnebunească; și dacă se întâmplă să nu pătească așa ceva, este însă cu neputință să dobândească virtuțile sau să ajungă la eliberarea de patimi. În acest fel au fost amăgiți și aceia care văd lumină în mod sensibil și simt unele miresme cu nările lor și aud voci și alte lucruri asemănătoare. Și unii dintre aceștia au fost demonizați și umblă ieșiți din minți din loc în loc și dintr-o țară în alta. Alții iarăși nu l-au priceput pe cel ce se preface în înger al luminii și au fost amăgiți primindu-l și au rămas de-acum neîndreptați până la sfârșit, fără să primească vreo povață de la oameni. Alții dintre ei au fost îndemnați de Diavol care i-a înșelat și s-au sinucis - unii aruncându-se de pe stânci, iar alții spânzurându-se. Și cine poate să povestească toate felurile diferite ale înșelăciunii Diavolului? Din cele ce am spus, orice om cuminte poate să înțeleagă care este câștigul celui dintâi fel de rugăciune. Și dacă se întâmplă ca cineva să nu pătească cele ce am spus, deoarece se găsește împreună cu alții (căci asta o

pățesc pustnicii care trăiesc singuri), va petrece însă toată viața fără să sporească.

(*Despre cele trei feluri de rugăciuni, Filocalia, vol. 5, p. 301*)

SFÂNTUL NICHITA STITHATUL¹³⁶

Sfântul Nichita Stithatul (1005 - 1090) a fost monah și stareț al Mănăstirii Studion din Constantinopol și scriitor al „Vieții Sfântului Simeon Noul Teolog”. Fiind ucenic al Sfântului Simeon, a primit de la acesta sarcina de a-i edita scrierile. Sfântul Nichita a fost teolog ortodox și iubitor de învățătură și a combinat cunoștințele teoretice cu virtuțile duhovnicești. Ne arată aici cât de ample și întortocheate sunt visurile și ne vorbește despre proveniența lor naturală și supranaturală.

Cel ce se nevoiește trebuie să-și cunoască mișcările și preocupările sufletului, chiar și în visurile lui, și să aibă grijă de starea lui. Căci, după preocuparea omului dinlăuntru și după grijile lui sunt și mișcările trupului și nălucirile minții. Dacă cineva are sufletul iubitor de cele materiale și de plăceri, își închipuie câștiguri de lucruri și de bani sau chipuri de femei și împreunări pătimase, din care vin îmbrăcămintea pătată și întinăciunea trupului. Iar dacă are sufletul lacom și iubitor de argint, vede totdeauna aur și pe acesta îl dorește, se lăcomește după dobânzi și le așază în vistierii și e osândit ca un om fără milă. Dacă are un suflet înclinat spre mânie și dușmănie, este urmărit de visuri, de fiare și de șerpi veninoși și e cuprins de temeri și de spaima. Iar dacă își

¹³⁶ Câteva date despre Nichita Stithatul în *Filocalia*, vol. VI, I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 205 – 210.

are sufletul îngâmfat de slavă deșartă, își închipuie laude și priviri din partea mulțimii, scaune de stăpânie și de conducere și le socotește, chiar când e treaz, pe cele ce încă nu le are, ca și când le are sau le va avea cu siguranță.

Dacă e cu sufletul plin de mândrie și de trufie, se vede pe sine purtat în trăsură strălucitoare și uneori zburând în văzduh și pe toți îi vede tremurând de măreția puterii lui. La fel și omul iubitor de Dumnezeu, fiind sârguincios întru lucrarea virtuții și drept în nevoințele pentru evlavie și cu sufletul curat de pofta celor materiale, vede în visuri sfârșiturile lucrurilor viitoare și descoperiri de vedenii înfricoșătoare. Rugându-se pururea, el se ține în stare de umilință și de pace cu sufletul și cu trupul și când se trezește, vede pe obrajii săi lacrimi, iar pe buzele lui are cuvinte către Dumnezeu.

(*Filocalia*, vol. 4, p. 95 - 96)¹³⁷

Dintre cele ce ni se nălucesc în somn, unele sunt simple visuri, altele vedenii, iar altele descoperiri. Visurile sunt toate cele care nu rămân neschimbate în închipuirea minții, ci se amestecă, se alungă și se schimbă des dintr-unul într-altul. Din ele nu vine nici un folos pentru cei ce și le nălucesc și după trezire, se destramă. Pe acestea trebuie să le disprețuiască cei ce se nevoiesc. Vederile sunt cele care rămân neschimbate și nu se prefac dintr-una într-alta, ci rămân întipărite în minte și neuitate timp îndelungat; de asemenea, cele care arată sfârșituri ale lucrurilor viitoare și aduc sufletului folos prin umilință și din vedenii înfricoșătoare, făcând pe cel ce le are să-și adune mintea și să tremure de vederea înfricoșătoare și neschimbată a celor ce i se arată. La acestea trebuie să fie cu luare-aminte cei ce se nevoiesc. Iar descoperirile

¹³⁷ Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, în *Filocalia*, vol. VI, ed. cit., p. 281 - 282 (cap. 60).

sunt vederile sufletului curat și luminat, în afară de toată simțirea, care cuprind lucruri și înțeleșuri dumnezeiești minunate, deslușirea unor taine ascunse ale lui Dumnezeu și dezlegarea unor mari întrebări ce ni se pun, precum și schimbarea obștească a unor lucruri lumești și omenești.

(*Filocalia*, vol. 4, p. 96)¹³⁸

Dintre cele mai sus pomenite, cele dintâi sunt ale oamenilor iubitori de cele materiale și de trup, al căror Dumnezeu e pântecul și săturarea fără măsură, a căror întunecime de minte vine dintr-o viață fără de grijă și tocită de patimi și cărora diavoliile le stârnesc năluciri în somn, bătându-și joc de ei. Cele de al doilea sunt ale celor sânguincioși și curățiți în simțurile sufletului, care prin cele ce li se arată sunt dăruiți cu înțelegerea lucrurilor dumnezeiești și cu sporirea în virtute. Iar descoperirile sunt ale celor desăvârșiți, care stau sub lucrarea Duhului dumnezeiesc și sunt uniți cu Dumnezeu datorită sufletului lor ajuns la cunoașterea lui Dumnezeu.

(*Filocalia*, vol. 4, p. 96 - 97)¹³⁹

Nu toți au vederi adevărate în somn, nici nu se întipăresc acestea în mintea tuturor, ci numai aceia care sunt curați cu mintea și limpeziți în simțurile sufletului și care aleargă spre contemplarea naturală; numai aceia care nu au nici o preocupare de lucrurile vieții și nici o grijă

¹³⁸ *Idem*, p. 282 (cap. 61).

¹³⁹ *Idem*, p. 282 - 283 (cap. 62).

pentru viața de aici; aceia ale căror îndelungate flămânziri i-au dus la înfrânarea cuprinzătoare și ale căror sudori și osteneli după Dumnezeu au aflat, în locul cel sfânt al lui Dumnezeu, cunoștința lucrurilor și odihna înțelepciunii celei mai înalte; aceia a căror viață îngerească e ascunsă la Dumnezeu și a căror înaintare s-a suit de la sfânta liniște la treapta proorocilor Bisericii lui Dumnezeu. Despre acestea a vorbit Dumnezeu și lui Moise: „*De va fi prooroc între voi, Mă voi arăta lui în somn și în vedere voi grăi către el*” (Numeri 12, 6). Iar către Ioil: „*Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul și fiii și fiicele voastre vor profeți, bătrânii voștri visuri vor visa, iar tinerii voștri vedenii vor vedea*” (Ioil 3, 1).

(*Filocalia*, vol. 4, p. 97)¹⁴⁰

¹⁴⁰ *Idem*, p. 283 (cap. 63).

CINCI ÎNCERCĂRI DE AMĂGIRE

Sfântul Grigorie Palama¹⁴¹ a scris despre viața Cuviosului Petru Atonitul¹⁴², „primul locuitor al Athonului“, care a îndurat diferite feluri de război de la Diavol și la urmă s-a dovedit învingător. În această întâmplare, Diavolul cu chip de înger încearcă să-l înșele pe Cuviosul Petru. Al doilea caz de încercare nereușită de amăgire are legătură cu Sfântul Pahomie cel Mare¹⁴³. Al treilea provine din viața Sfântului Nifon¹⁴⁴, episcopul Constanțianeii, regiune a Egiptului în acele vremuri, care a trăit în secolul al IV-lea și a fost contemporan și cunoscut al lui Atanasie cel Mare¹⁴⁵. Cazurile al patrulea și al cincilea de încercare de amăgire provin din paginile eroice ale „Istoriei lausiace“.

1. Sfântul Petru Atonitul și îngerul întunericului

Într-adevăr, Morfeu cel cu multe chipuri, hidra cea cu multe capete, uneltitorul uimitor al amăgirilor, dezamăgit de celelalte feluri de atac și văzând purtarea cea virtuoaasă, precum și starea echilibrată, cuminte și educată a Cuviosului Petru Atonitul, a sperat că în felul acesta va putea prăda comoara bine-păzită a acestuia. Cel îndepărtat de la lumină din pricina mândriei și întors în mod ticălos

¹⁴¹ Sfântul Grigorie Palama (1296 – 1359) a fost monah în Muntele Athos și apoi arhiepiscop al Tesalonicului. Autor a mai multor lucrări care au dat o nouă dimensiune isihasmului, Sfântul Grigorie este prăznuit la 14 noiembrie; de asemenea, i s-a închinat și duminica a doua a Postului Mare.

¹⁴² Prăznuit la 12 iunie.

¹⁴³ Prăznuit la 15 mai († 347), întemeietorul monahismului de formă chinovială.

¹⁴⁴ Prăznuit la 23 decembrie.

¹⁴⁵ Vezi p. 32, nota 21.

către întuneric, dorind să-l facă pe Petru asemenea lui, s-a prefăcut în înger al luminii și a venit la sfânt încercând cu lumina lui mincinoasă să stingă făclia cea cu adevărat aprinsă din Lumina cea adevărată și dintru început. Așadar, după ce a venit, a evitat discuția față către față, a rămas afară din peșteră și vorbea prin gaura ce ținea loc de fereastră, punându-și tot curajul în frumusețea cuvintelor. De acolo deci, salutându-l pe sfânt, i-a glăsuțit: „Fii viteaz și puternic, Petru“. Și când sfântul, după ce s-a gândit, l-a întrebat cine este și de unde vine cel ce vorbea, acela i-a răspuns: „Sunt căpetenia slavei Domnului și vin să te anunț de răsplata care este păstrată în ceruri pentru lucrările tale de până acum și totodată să te învăț ce trebuie să faci de acum înainte.

Află deci că, deoarece i-ai întrecut pe toți cei dinaintea ta prin asceză și răbdare, este drept să câștigi acum cele mai mari răsplăți. Desigur că Ilie a postit, dar numai 40 de zile, tu însă ai șapte ani de când nu ai gustat mâncare omenească. Daniil s-a văzut într-un mod minunat cu fiarele sălbatice, dar cu puține și pentru puțin timp, pe când tu te întâlnești cu multe și timp îndelungat. Răbdarea lui Iov a fost, într-adevăr, nemaipomenită, dar nenorocirea lui a venit fără s-o dorească; tu însă, rămânând prin propria ta voință atâta timp în locuri pustii, nu te-ai descurajat, cu toate că ai fost încercat cu tot felul de ispite. Un singur lucru ți-a mai rămas până acum: să te duci între oameni pentru a-i face mai buni și, înălțându-i de la pământ, să-i faci cetățeni ai cerului având ca exemplu pe Cel ce m-a trimis acum și pe mine aici, pe Hristos Care, după rămânerea și războirea lui pe munte a revenit în comunitatea oamenilor și a dat legea mântuitoare. Iar dacă bănuiești că am venit la tine fără voia divină, eu îți voi înfățișa o dovadă clară că am fost trimis de Dumnezeu. Așadar, David, tâlcuitorul minunățiilor lui Dumnezeu,

zice către el însuși: „*Tu ai secat râurile Itanului*“ (Ps. 73, 16), adică râurile veșnice care nu apar în timp, precum cele obișnuite. Iarăși, în altă parte a Psalmilor, spune: „*Prefăcut-a râurile în pământ pustiu, izvoarele de apă în pământ însetat... din pricina celor ce locuiesc pe el*“ (Ps. 106, 33-34). Iată că și la tine, pentru că Dumnezeu nu vrea să mai locuiești aici, a fost secat cu puterea mea râul ce curgea în apropiere, prin porunca Lui.

Râul acesta fusese oprit mai înainte de către cel bogat în înșelătorii împreună cu un alt duh viclean. Însă, chiar dacă filozoful răutății a devenit fără să vrea slujitor al virtuții și a vorbit foarte credibil, amestecând multă miere cu otravă, ca să mă exprim așa, a vrut să demonstreze că spune adevărul prin râul care părea că a dispărut. Dar, Diavolul nu l-a putut păcăli pe sfânt și știa deja cu cine vorbea. Precum nu te poate păcăli nici arama atunci când topești în jurul ei aur strălucitor și apoi o pui la încercare. Pentru că Sfântul Petru avea sufletul drept socotitor și curățit de orice patimă. Îndată ce a priceput drama, l-a izgonit departe cu vorbe scumpe pe înșelător, zicând: „Eu nu sunt vrednic de vederi îngerești. Cum să fiu eu, care chiar și pe oameni i-am evitat și îi voi evita până la sfârșit, întrucât m-am considerat nevrednic de întâlnirea cu ei, pentru că sunt mai meschin decât aceștia și, ca să folosesc cuvântul profetului, sunt neom.

Atunci, acela [diavolul prefăcut în înger], având după cum spune Apostolul un păcat deosebit, că nu putea să suporte deloc dreapta-socoteală a sfântului, s-a preschimbat cât de repede a putut și a fugit. De atunci, cu dreptate sfântul a petrecut viața neispitit.

(Sfântul Grigorie Palama, *Despre viața Cuviosului Petru Atonitul*, P.G.B., vol. 8, p. 317 - 321)

2. Sfântul Pahomie și Hristosul închipuit

Într-o zi, când se liniștise de vizitele pe care i le făceau străinii și frații, a apărut Diavolul și, după ce s-a așezat în fața lui, a zis: „Pace ție, Pahomie, sunt Hristos și am venit la tine, prietenul Meu“.

Acesta însă, cu deosebirea Duhului Sfânt, scăpând de arătările celui viclean, își vorbea în gând zicând: „Apariția sfințeniei lui Hristos e plină de bucurie, eliberată de orice frică, în care imediat se pierd toate gândirile omenești în fața celui apărut. Însă, eu acum sunt plin de tulburare și mă gândesc“. Îndată deci s-a ridicat și luând curaj din credința în Hristos, a întins mâna ca să-l prindă și suflând, a zis: „Pleacă de la mine, Diavole, blestemat ești tu și vedenia ta și meșteșugul uneltirilor tale“. Și după ce s-a făcut ca praful, locuința s-a umplut de împruțiciune și a creat tulburare (și înfricoșare) chiar și în aer, strigând către sfânt cu voce puternică: „Te-aș fi câștigat acum aruncându-te jos, la picioarele mele; dar puterea lui Hristos este mare și de aceea mă zădărnicește în fiecare zi, dar nu voi înceta să mă lupt; pentru că trebuie să-mi săvârșesc lucrarea“.

Și Pahomie luând putere sufletească, a slăvit pe Domnul pentru darurile nemaipomenite pe care i le-a făcut.

(Trăirea deosebită a Sfântului Părinte al nostru Pahomie, pentru text B.P.G.S.B., vol. 40, p. 274 - 275)¹⁴⁶

¹⁴⁶ În *Viața Fericitului Pahomie*, Ed. Anastasia, București, 1995, nu se găsește această întâmplare.

3. Sfântul Nifon și îngerul mincinos

Cuviosul Nifon, episcopul de mai târziu al Constanțianeii, a fost încercat și de demonul slavei deșarte. A venit și i-a șoptit:

– Acum ești mare și puternic! Cine altul a mai reușit virtuțile tale? Cine este asemenea ție pe tot pământul? Ești cu adevărat fericit, pentru că ai învins pe Diavol! Ești cea mai mare personalitate a epocii. Savantul lumii!

Sfântul atunci și-a zis:

– Ai grijă, Nifon, să nu-ți fure mintea înșelătorul acesta. Ești un om ca oricare altul. Din lutul din care au fost plăsmuiți toți ești creat și tu. „*Țărână ești și în țărână te vei întoarce*” (Iov 10, 9). Gândește-te că ești păcătos și vei fi judecat. Trezește-te, nerodule! Nu uita niciodată păcatele tale.

Odată, Diavolul mizerabil i s-a înfățișat în chip de înger și a vrut să-l înșele spunându-i:

– De aici înainte vei începe să faci minuni! Numele tău va deveni slăvit între oameni. Pentru că, într-adevăr, i-ai plăcut lui Dumnezeu. Îți trimite, desigur, prin mine acest mare har al făcerii de minuni.

Robul lui Dumnezeu a înțeles cursa diavolească. A aruncat o privire ironică asupra Diavolului și i-a zis:

– Stai deci să fac o minune în fața ta! S-a uitat împrejur, a văzut o piatră și i-a zis:

– Îți poruncesc, piatră, cu harul pe care mi l-a adus acesta, să pleci din locul tău și să mergi în altă parte!

Piatra a rămas în locul ei. Nu s-a mișcat deloc. Atunci, sfântul a zâmbit și a spus:

– Mândrește-te, vicleanule și netrebnicule, cu harul tău! Nici o piatră nu a putut mișca.

Diavolul a dispărut rușinat.

(*Haruri și purtători de har*, vol. 1, p. 200 - 201; de asemenea, „*Un episcop ascet*“, p. 49 - 50)¹⁴⁷

4. Invitația înșelătoare a Satanei

Am cunoscut un om în pustie, care timp de zece ani nu a gustat vreo mâncare pământească, ci, din trei în trei zile, un înger îi aducea hrană cerească și i-o dădea în gură și asta era pentru el mâncarea și băutura. Și am aflat despre omul acesta că au apărut diavolii la el cu năluciri, aducând oștiri de îngeri și trăsuri de foc și mulțimi de însoțitori și cineva asemănător unui împărat care pleacă și i-a spus:

- Le-ai împlinit pe toate, omule! Închină-mi-te și te voi face să urci la ceruri ca Ilie.

Și zicea monahul în el:

„În fiecare zi mă închin Împăratului meu Mântuitor și dacă ar fi El, Acesta nu ar fi cerut asta de la mine“.

Îndată ce a spus aceste cuvinte în mintea lui: „Eu îl am pe Împăratul meu, pe Dumnezeu, Căruia mă închin mereu; tu nu ești Împăratul meu“, imediat Diavolul a dispărut.

(*Istoria lausiacă*, 46, *povestiri ale lui avva Ioan despre cei căzuți și pocăiți*, P.G.B., seria Filocalie, vol. 6, p. 265)¹⁴⁸

¹⁴⁷ *Sfântul Ierarh Nifon al Constanțianeii*, Ed. Anastasia, București, 2000, p. 54 - 55.

¹⁴⁸ Întâmplarea aceasta nu se regăsește în versiunea românească a *Istoriei lausiace*.

5. Prefacerea Satanei în preot

Există, se spune, în această pustie un frate al nostru pe nume Ioan, de altă vârstă, desigur, dar care a întrecut în virtute pe toți monahii contemporani, care nu poate fi găsit deloc ușor, pentru că se mută mereu dintr-un loc al deșertului în altul. Acesta, la început, a petrecut trei ani sub o stâncă, făcând rugăciune, fără să se așeze deloc, nici să doarmă, ci precum stătea îl prindea puțin somnul; și doar duminica lua Sfânta Împărtășanie pe care i-o aducea preotul și nu mânca nimic altceva.

Într-o zi deci, Satana s-a prefăcut în preot și s-a dus la el mai devreme spunându-i că vrea să-l împărtășească. Pricepându-l însă, fericitul Ioan i-a zis:

- Tată al înșelăciunilor și al intrigilor, vrăjmaș al tuturor virtuților, nu încetezi să înșeli sufletele creștinilor, ci îndrăznești să pătrunzi chiar și în aceste Taine Sfinte?

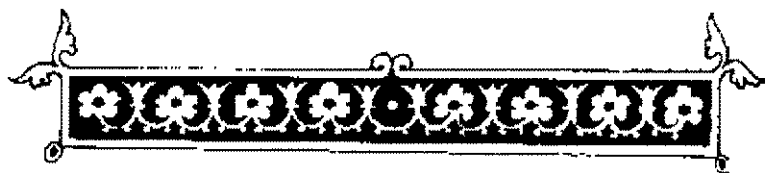
Acela i-a răspuns:

- Încă puțin și te-aș fi câștigat înșelându-te. Așa am înșelat și pe un frate de-al tău și după ce a fost cuprins de nebunie, l-am turbat. Și pentru că în continuare s-au rugat pentru el mulți dreپți, abia cu mare greutate au reușit să-l readucă în mințile lui.

Și după ce a spus acestea, Diavolul a dispărut.

(În aceeași lucrare, p. 321 - 323, 61, despre avva Ioan)¹⁴⁹

¹⁴⁹ *Idem.*

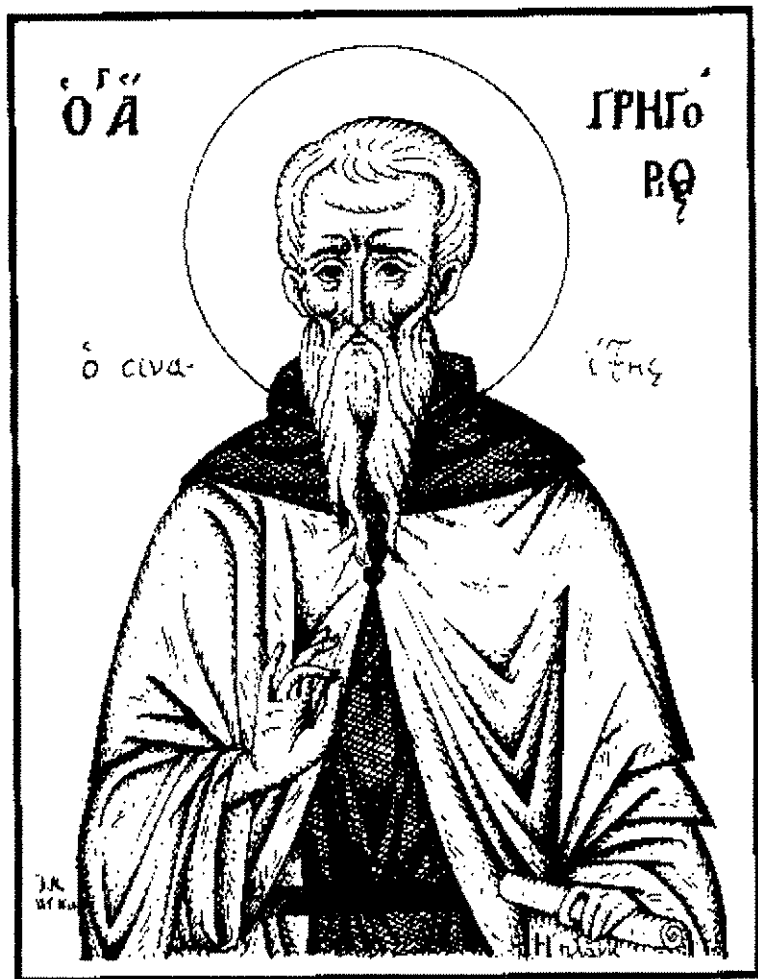

SFÂNTUL GRIGORIE SINAITUL¹⁵⁰

Sfântul Grigorie Sinaitul (1255 - 1347) este cunoscut ca învățător prin excelență al metodei isihaste, al trezviei și al rugăciunii minții, pe care le-a predat în Sfântul Munte și în afara Sfântului Munte, la mănăstirile pe care le-a întemeiat. Dar chiar și astăzi îndrumă cu scrierile sale, cu care învață despre virtuți și patimi, inițiază felul practic al rugăciunii minții și lămurește care sunt semnele amăgirii și care ale harului. De aceea lucrarea aceasta a lui, după părerea Sfântului Nicodim Aghioritul, este „foarte de folos, mai mult decât oricare alta și pentru cei începători, și pentru cei de mijloc, și pentru cei desăvârșiți”. La tema amăgirii face o analiză adâncă despre cauzele și caracteristicile ei. Impresionantă este menționarea lui despre amăgiții care sunt stăpâniți de senzualitate trupească, însă susțin că văd sfinți și că discută împreună cu ei și spun profeții mincinoase și merg des la biserici și la locuri de închinăciune. Câtă asemănare cu unele întâmplări din vremurile noastre! Să îl ascultăm.

Însemnează-ți că înainte de gânduri sunt pricinile și înainte de năluciri sunt gândurile. Înainte de patimi sunt nălucirile, iar înainte de diavoli sunt patimile. Ca un lanț și ca o orânduială vicleană a duhurilor neorânduiei, una atârnă de cealaltă. Dar nici una nu lucrează prin sine, ci e pusă în lucrare de diavoli. Nici

¹⁵⁰ Sfântul Grigorie Sinaitul este prăznuit de Biserică la 6 aprilie. Este autor a mai multor scrieri filocalice.

nălucirea nu-și face chipuri, nici patima nu lucrează fără putere diavolească ascunsă. Căci, deși Satana a căzut din ceruri zdrobit, el poate și mai mult împotriva noastră, prin nepăsarea noastră, îngâmându-se din pricina noastră.

Diavolii dau formă minții noastre, mai bine-zis ne formează după chipul lor și ne momesc prin deprinderea patimii, care stăpânește și lucrează în sufletul nostru. Căci ei au deprinderea patimilor, ca o cauză a formării de idoli în mintea noastră. Deci, ei ne fac puterea de închipuire să lucreze în mod felurit și în multe forme, fie în vreme de veghe, fie în somn. Căci ei înșiși se îmbracă și se preschimbă în felurite chipuri: diavolii poștei se preschimbă uneori în porci, alteori în măgari, alteori în armăsari întărâtați și înfierbântați; cei ai mâniei, uneori în păgâni, alteori în lei; cei ai lăcomiei, uneori în lupi, alteori în leopardzi; cei ai vicleniei, uneori în șerpi, alteori în năpârci, iar alteori în vulpi; cei ai îndrăznelii în câini; cei ai trândăviei în motani; cei ai curviei se mai prefac uneori în șerpi, alteori în corbi și gaițe. Diavolii patimilor trupești se prefac în păsări, mai ales cei din văzduh. Închipuirea are trei cauze prin care schimbă chipurile duhurilor, după cele trei părți ale sufletului. De aceea și nălucirile sunt de trei feluri: de păsări, de fiare și de dobitoace, după puterea poftitoare, mâniетоare și cugetătoare a sufletului. Cele trei căpetenii ale patimilor se înarmează pururea împotriva acestor trei puteri sufletești. Și după patima care dă chip sufletului se apropie de noi și iau un chip înrudit.

Diavolii plăcerii se apropie adeseori sub formă de foc și cărbuni aprinși. Căci duhurile iubitoare de plăcere aprind partea poftitoare a sufletului, iar pe cea cugetătoare o întunecă zăpăcind-o. Fiindcă plăcerea patimilor e pricină de ardere, de zăpăceală și de întuneric.

Noaptea patimilor este întunericul neștiinței. Sau, altfel spus, noaptea este împărăția în care se nasc patimile. În ea împărățește stăpânul întunericului și umblă duhurile care iau chip de fiare ale codrului, de păsări ale cerului și de târătoare ale pământului, căutând cu urlete să ne înșface și să ne mănânce.

În vremea lucrării patimilor, unele gânduri merg înainte, altele urmează. Gândurile premerg nălucirilor, iar patimile le urmează. Patimile premerg diavolilor, iar aceștia le urmează lor.

(*Filocalia*, vol. 4, p. 186 - 187)¹⁵¹

E nevoie să vorbim acum, după putere, și despre amăgire, care este multora o cursă foarte vicleană și născocitoare, greu de cunoscut și de pătruns. Amăgirea deci se arată sau mai bine-zis vine asupra omului în două feluri: prin nălucire și prin luare în stăpânire, deși aceste două forme au o singură cauză: mândria. Cea dintâi este începutul celei de a doua, iar cea de a doua este începutul celei de a treia, prin ieșirea din minți. Căci începutul vederii prin nălucire este părerea de sine, care face să fie închipuit Dumnezeu ca o anumită formă. Din aceasta urmează amăgirea prin nălucire spre înșelare; iar din aceasta se naște hula. Deodată cu aceasta, amăgirea prin nălucire naște frica de arătări ciudate în vreme de veghe și în somn, pe care unii o numesc spaimă și tremurare a sufletelor. Deci, mândriei îi urmează amăgirea; amăgirii hulirea; hulirii frica; fricii tremurarea, iar tremurării ieșirea din minți.

Acesta este primul fel al amăgirii prin nălucire. Iar al doilea, cel prin lucrare, este acesta: își are începutul în iubirea de plăceri, născută prin pofta așa-zis firească. Din plăcere se naște desfrânarea necurățiilor negrăite. Iar aceasta, aprinzând toată firea și tulburând cugetarea prin

¹⁵¹ *Filocalia*, vol. VII, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 111 - 113 (cap. 70 - 74).

împreunarea cu chipurile dorite, scoate mintea din sine, făcând-o prin beția lucrării arzătoare să aiureze și să facă proorociri mincinoase, susținând că s-a împărtășit de vederile unor sfinți și de cuvintele acelora, ca și când acestea s-ar descoperi printr-o minte care e beată până la saturare de patimă și și-a schimbat felul de a fi îndrăcindu-se. Pe unii ca aceștia, ducându-i de nas cei din lume prin înșelăciunea amăgirii, îi numesc „suflete“. Ei stau pe lângă mormintele unor sfinți și se socotesc insuflați și mișcați de ei și siliți să vestească oamenilor cele primite de la ei. Dar trebuie să-i numim mai degrabă îndrăciți și rătăciți și robiți amăgirii, și nu prooroci și prevestitori ai celor prezente și viitoare. Căci însuși diavolul desfrânării, întunecând cugetarea lor prin văpaia voluptății, îi scoate din minți, nălucindu-le pe anumiți sfinți și convorbiri cu ei și arătându-le vedenii. Uneori, înșiși diavolii li se arată, ca să-i tulbure și să-i înfricoșeze. Căci Satana, legându-i în jugul lui Veliar, se grăbește să-i împingă spre aiureală, ca să-i aibă ca sclavi ai lui până la moarte și să-i trimită la osândă veșnică.

(p. 208 - 209)¹⁵²

Trebuie să știm că amăgirea are trei cauze generale prin care vine asupra oamenilor: mândria, pizma diavolilor și îndăguința povățuitoare a lui Dumnezeu. Cauza mândriei este ușurătatea, cauza pizmei, sporirea, iar a îngăduinței povățuitoare, viețuirea păcătoasă. Amăgirea din pizmă și din trufie își află grabnică tămăduire, mai ales când omul se smerește. Dar lăsarea pe mâna Satanei spre

¹⁵² *Idem*, p. 151 – 153 (cap. 131).

pedeapsă povăţuitoare din pricina păcatului, adeseori o îngăduie Dumnezeu până la moarte, pentru iertarea sufletului. Uneori, Dumnezeu îi lasă să fie chinuiţi chiar şi pe cei fără vină, spre mântuirea lor. Dar trebuie ştiut că şi însuşi demonul trufiei face preziceri celor care nu sunt cu luare-aminte la inima lor.

(p. 209)¹⁵³

Despre felul cum poate fi găsită lucrarea Duhului

Lucrarea Duhului, pe care am primit-o mai înainte în chip tainic prin Botez, o putem afla în două feluri. Întâi, cum zice Sfântul Marcu, darul se descoperă, vorbind în general, prin lucrarea poruncilor, cu multă osteneală şi cu vremea. Cu cât lucrăm mai mult poruncile, cu atât darul îşi face mai luminoase razele sale în noi. Apoi se arată prin chemarea neîncetată şi cu conştiinţă a Domnului Iisus, adică prin pomenirea lui Dumnezeu, trăind în ascultare. Prin vieţuirea cea dintâi se arată mai cu întârziere, prin cea de-a doua, mai curând. La fel cum află cineva aurul dacă-l caută săpând pământul cu osteneală şi cu stăruinţă. Dacă voim deci să aflăm şi să cunoaştem adevărul fără amăgire, să căutăm să avem numai lucrarea din inimă cu totul fără chip şi fără formă şi să nu oglindim în noi, prin nălucire, nici o formă şi nici un chip socotite ale sfinţilor, nici să privim lumini. Căci amăgirea obişnuieşte mai ales la început să înşele mintea celor fără experienţă cu asemenea năluciri mincinoase. Ci să ne sârguim să avem în inimă numai lucrarea rugăciunii care încălzeşte mintea şi o

¹⁵³ *Idem*, p. 153 (cap. 132).

învelește și aprinde sufletul spre dragostea negrăită a lui Dumnezeu și a oamenilor.

(p. 216 - 217)¹⁵⁴

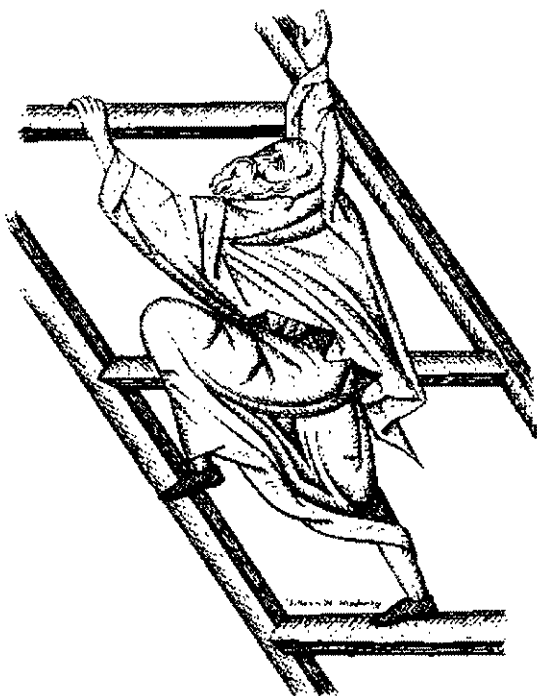

Despre amăgire

Ia deci aminte cu de-amănuntul, iubitorule de Dumnezeu, întru cunoștință: dacă în locul unde-ți împlinești lucrarea duhovnicească vei vedea o lumină sau un foc, din afară sau dinlăuntru, sau un chip așa-zis al lui Hristos, sau al vreunui înger, sau al altcuiva, să nu le primești, ca să nu suferi vreo vătămare. Ca nu cumva dându-le atenție, să lași mintea să ți se întipărească în ea. Căci toate aceste chipuri se plăsmuiesc din afară, când nu se cuvine, ca să amăgească sufletul. Începutul adevărat al rugăciunii este căldura inimii, care arde patimile și naște în suflet pace și bucurie, asigurând inima printr-un dar și printr-o încredințare lipsite de orice îndoială. Căci orice vine din suflet, zic părinții, fie din cele supuse simțurilor, fie din cele gândite cu mintea, dacă se îndoiește inima în privința lui, să nu-l primești, fiindcă nu este de la Dumnezeu, ci e trimis de cel potrivnic. Iar de vei vedea mintea atrasă de afară sau de sus, de vreo putere nevăzută, să nu-i crezi, nici să o lași să fie atrasă, ci vezi-ți de lucrarea ta. Cele ale lui Dumnezeu, zice Sfântul Isaac, vin de la sine, fără să știi tu vremea lor. Vrăjmașul firesc dinlăuntru cingătoarei - din partea poftitoare a sufletului - se preface în cele ale duhului precum voiește, aducând prin nălucire unele în locul altora și în loc de căldură, aprinderea dezordonată, încât sufletul se îngreunează de

¹⁵⁴ *Idem*, p. 161 – 162 (cap. 3).

această amăgire; iar în loc de veselie, aduce o bucurie dobitocească și o dulceață vâscoasă, din care se nasc trufia

și înfumurarea. Și se silește prin aceasta să se ascundă celor fără experiență și să-i facă să socotească amăgirea lor drept har lucrător. Însă vremea, experiența și simțirea îl descoperă celor ce nu sunt cu totul necunoscători ai vicleniei lui. Căci gâtlejul, zice Scriptura, deosebește mâncărurile (Înțelepciunea lui Isus Sirah 36, 21), adică gustarea duhovnicească le arată fără greutate pe toate cum sunt.

(p. 225 - 226)¹⁵⁵

¹⁵⁵ *Idem*, p. 180 – 181 (cap. 10).

Despre amăgire și alte multe lucruri

Aș vrea să știi cu de-amănuntul și despre amăgire, ca să te păzești de ea, ca nu cumva, dus de neștiință, să te vatămi foarte tare și să-ți pierzi sufletul. Deoarece voia liberă a omului înclină cu ușurință spre cele contrare; și mai ales a celor ce lucrează ca de la ei. Căci diavolii obișnuiesc să fie aproape de ei și împrejurul celor începători și al celor ce se povățuiesc după regula proprie. Ei le întind acestora curse de gânduri și sapă gropi pentru căderi și plăsmuiesc năluciri pierzătoare. Întrucât cetatea lor e sub stăpânirea barbarilor și nu trebuie să ne mirăm de s-a rătăcit careva sau de și-a ieșit din minți sau de a primit sau primește amăgirea sau vede și spune, din lipsă de experiență și din neștiință, lucruri străine de adevăr și necuvenite. În felul acesta a tulburat pe mulți și a pricinuit multă ocară și batjocură celor ce se liniștesc. Nu trebuie să ne mirăm dacă se rătăcește vreun începător, chiar după multă osteneală. Deoarece aceasta s-a întâmplat multora, și în vremea noastră, și odinioară, dintre cei ce L-au căutat pe Dumnezeu.

(p. 235)¹⁵⁶

Pomenirea lui Dumnezeu sau rugăciunea cu mintea este mai înaltă decât toate lucrările duhovnicești. Ea este și căpetenia virtuților, fiind dragoste de Dumnezeu. Iar cel ce vrea să intre la Dumnezeu cu nerușinare și cu multă

¹⁵⁶ *Idem*, p. 194 – 195.

cutezanță și se silește să-L mărturisească în chip curat și să-l dobândească în sine, fără să se fi curățit, e omorât cu ușurință de diavoli, dacă li se va îngădui. Căci, căutând cu îndrăzneală și cu obrăznicie cele ce trec de starea lui, urmărește cu îngâmfare să ajungă la ele înainte de vreme. Dar Domnul, privind adeseori cu milostivire cât suntem de cutezători față de cele înalte, nu îngăduie să fim ispitiți, ci voiește ca fiecare, recunoscându-și mândria sa, să se întoarcă de la sine înainte de a se face de ocară diavolilor și de răs sau de plâns între oameni. Îndeosebi se milostivește Dumnezeu de cel ce caută acest minunat lucru cu îndelungă răbdare, cu smerenie și mai ales cu supunere și întrebându-i pe cei încercați, ca nu cumva să culeagă, fără să bage de seamă, în loc de grâu, spini și să afle în loc de dulceată, amărăciune și în loc de mântuire, pierzanie. Căci numai cei puternici și desăvârșiți pot să lupte totdeauna cu diavolii și să întindă împotriva lor neîncetat sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu. Iar cei neputincioși și începători să se folosească de fugă, cu evlavie și cu frică, ca de o întăritură și să nu primească războiul, îndrăznind înainte de vreme, căci numai așa scapă de moarte.

(p. 235 - 236)¹⁵⁷

Așadar, tu, dacă te liniștești bine, așteptând să fii cu Dumnezeu, să nu primești niciodată orice ai vedea cu simțurile sau cu mintea sau în afară sau înăuntru, fie chiar chipul lui Hristos sau vreun înger așa-zis sau al vreunui sfânt, sau să-ți nălucești sau să întipărești vreo lumină în mintea ta. Pentru că și mintea însăși are de la sine, prin

¹⁵⁷ *Idem*, p. 195 – 196.

fire, puterea de a plăsmui năluciri și poate plăsmui ușor închipuirile celor dorite în cei ce nu iau aminte cu de-amănuntul la aceasta, aducându-și vătămare ei înșiși. Chiar și amintirea unor lucruri bune sau rele obișnuiește să se întipărească în simțirea minții și să o facă să făurească năluciri, încât unul ca acesta ajunge rob al nălucirilor, nu isihast. De aceea, ia aminte să nu te încrezi în ceva încuviințând degrabă, chiar dacă e ceva bun, înainte de a întreba pe cei încercați, ca să nu te vatămi. Rămâi mai bine îndoielnic față de acel lucru, păstrându-ți totdeauna mintea fără culoare, fără chip și fără formă. Întrucât de multe ori, Dumnezeu ne trimite ceva de felul acesta spre cercetare și pentru a lua cunună, dar mulți se vatămă. Pentru că Domnul nostru vrea să încerce voința noastră liberă, să vadă în ce parte înclină. Cel ce vede ceva cu înțelegerea sau cu simțirea, chiar de ar fi de la Dumnezeu, dacă o primește fără să întrebe pe cei încercați, ușor se amăgește sau se va amăgi ca unul naiv.

(p. 236)¹⁵⁸

Începătorul trebuie să ia aminte la lucrarea inimii, care nu amăgește, iar toate celelalte să nu le primească până nu se va liniști de patimi. Fiindcă Dumnezeu nu Se supără pe cel ce ia aminte la sine cu de-amănuntul, de teama amăgirii, chiar dacă acesta n-ar primi nici ceea ce trimite El, fără multă întrebare și cercetare; ci mai degrabă îl laudă ca pe un înțelept. Dar nu trebuie să fie întrebați toți, ci unul încercat și povățuitor al altora, cu viața luminată, care e sărac, dar îmbogățește pe mulți, după Scriptură (II Cor. 6, 10). Căci mulți neîncercați au vătămat

¹⁵⁸ *Idem*, p. 196.

pe mulți lipsiți de minte, a căror osândă o vor avea după moarte. Fiindcă nu tuturor le este dat să povățuiască și pe alții, ci numai celor cărora li s-a dăruit puterea dumnezeiască de a deosebi, după apostol, duhurile (I Cor. 12, 10), puterea prin care să despartă răul de bine, cu sabia cuvântului. Fiecare are cunoștința și puterea sa de deosebire fie de la sine, fie din experiență, fie din învățatură, dar nu o au toți pe cea a Duhului. De aceea a zis înțeleptul Isus al lui Sirah: „*Mulți să fie cei ce trăiesc în pace cu tine, iar sfetnicii tăi să fie dintr-o mie unul*“ (Înțelepciunea lui Isus Sirah 6, 6). Și nu puțină osteneală se cere pentru a afla un povățuitor care să nu greșească nici în lucruri, nici în cuvinte, nici în cugetări. Iar semnul că nu greșește nu este altul decât să aibă mărturia Scripturii în ceea ce face și gândește și să fie cumpătat în ceea ce cugetă. Căci nu puțină nevoie se cere pentru a ajunge cineva în mod vădit la adevăr și a se curăți de toate cele potrivnice harului. Întrucât și Diavolul obișnuiește să-și arate, mai ales în cei începători, amăgirea lui sub chipul adevărului și să dea îndemnurilor lui rele înfățișarea unor sfaturi duhovnicești.

De aceea, cel ce se silește să ajungă la rugăciunea curată trebuie să umble în liniște, cu multă frică, cu plâns și cu povățuirea dobândită prin întrebarea celor încercați. Trebuie să plângă pururea pentru păcatele sale, întristându-se și temându-se ca nu cumva să fie osândit și să fie despărțit de Dumnezeu, acum sau în veacul viitor. Când Diavolul vede pe cineva petrecând în plâns, nu rămâne acolo, înfricoșându-se de smerenia ce se naște din plâns. Dar pe cel ce-și închipuie că va ajunge la cele înalte, purtat de un dor satanic și nu adevărat, îl prinde cu ușurință în mrejele sale, ca pe o slugă a sa. De aceea trebuie să ții plânsul ca o mare armă în rugăciune, ca să nu cazi din bucuria rugăciunii în mândrie, ci alegându-ți întristarea bucuroasă, să te păzești nevătămat.

Rugăciunea neînșelătoare, căldura împreunată cu rugăciunea lui Iisus, care a aruncat foc pe pământul inimii noastre (Luca 12, 49), este căldura care arde patimile ca pe niște scaieți și sădește veselie și pace în suflet. Ea nu vine nici din dreapta, nici din stânga, nici de sus, ci răsare în inimă ca un izvor de apă din Duhul de viață făcător. Dorește și tu să o afli și să o dobândești și să o ai numai pe aceasta în inima ta, păzindu-ți mintea fără năluciri și goală de înțelesuri și de gânduri; și nu te teme. Căci cel ce a zis: „*Îndrăzniți, Eu sunt, nu vă temeți*“ (Matei 14, 2) este și cu noi, dacă-L căutăm, ca să ne sprijine totdeauna. Nu trebuie să ne fie frică și să suspinăm chemând pe Dumnezeu.

Iar dacă unii s-au rătăcit vătămându-se la minte, bagă de seamă că au pățimit aceasta din ascultare de voia lor și din mândrie. Căci cel ce caută pe Dumnezeu cu supunere, cu întrebare și cu smerită cugetare nu se va vătăma niciodată, cu harul lui Hristos Care vrea ca toți oamenii să se mântuiască (I Tim. 2, 4).

Și dacă se întâmplă vreo ispită, ea vine pentru încercare și pentru cunună și are după ea degrabă ajutorul lui Dumnezeu Care a îngădui-o pentru cauze pe care doar El le știe. Pe cel ce viețuiește drept și umblă fără prihană și leapădă plăcerea omenească și cugetarea semeată, chiar dacă toată mulțimea diavolilor ar lucra împotriva lui nenumărate ispite, nu-l vor vătăma, cum spun părinții. Iar cel ce umblă cu obrăznicie după sfatul lui va suferi cu ușurință vătămare. De aceea, isihastul e dator să țină pururea calea împărătească. Fiindcă trecerea peste măsură, în toate, e urmată cu ușurință de mândrie, din care se naște amăgirea.

(p. 236 - 238)¹⁵⁹

¹⁵⁹ *Idem*, p. 196 – 199.

Ce va face cineva când Diavolul se preface în înger de lumină (II Cor. 11, 14) și amăgește pe om?

Într-un asemenea caz, îi trebuie omului multă putere de deosebire, ca să cunoască diferența dintre bine și rău. Deci, nu te încrede repede și cu ușurință în astfel de arătări, ci rămâi îndoielnic și ține binele cu multă încercare, iar răul leapădă-l (I Tes. 5, 21-22). Ești dator să încerci și să deosebești și apoi să crezi. Trebuie să cunoști că roadele harului sunt vădite și chiar dacă Diavolul se preface în înger, nu poate să aducă blândețe, îngăduință, smerenie, ură față de lume, nici nu face să înceteze plăcerile și patimile. Toate acestea sunt roadele harului. Iar roadele diavolului sunt: înfumurarea, mândria cugetului, lașitatea și tot păcatul. Din roade poți cunoaște, așadar, lumina ce luminează în sufletul tău, dacă e a lui Dumnezeu sau a Satanei. Salata este asemenea măcrișului la vedere și oțetul asemenea vinului, dar gâtlejul le cunoaște din gustare și deosebește pe fiecare (Înțelepciunea lui Isus Sirah 36, 21). Așa și sufletul, dacă are puterea de a deosebi, cunoaște din simțirea minții darurile Duhului Sfânt și nălucirile Satanei. (p. 239)¹⁶⁰

¹⁶⁰ *Idem*, p. 200 – 201.

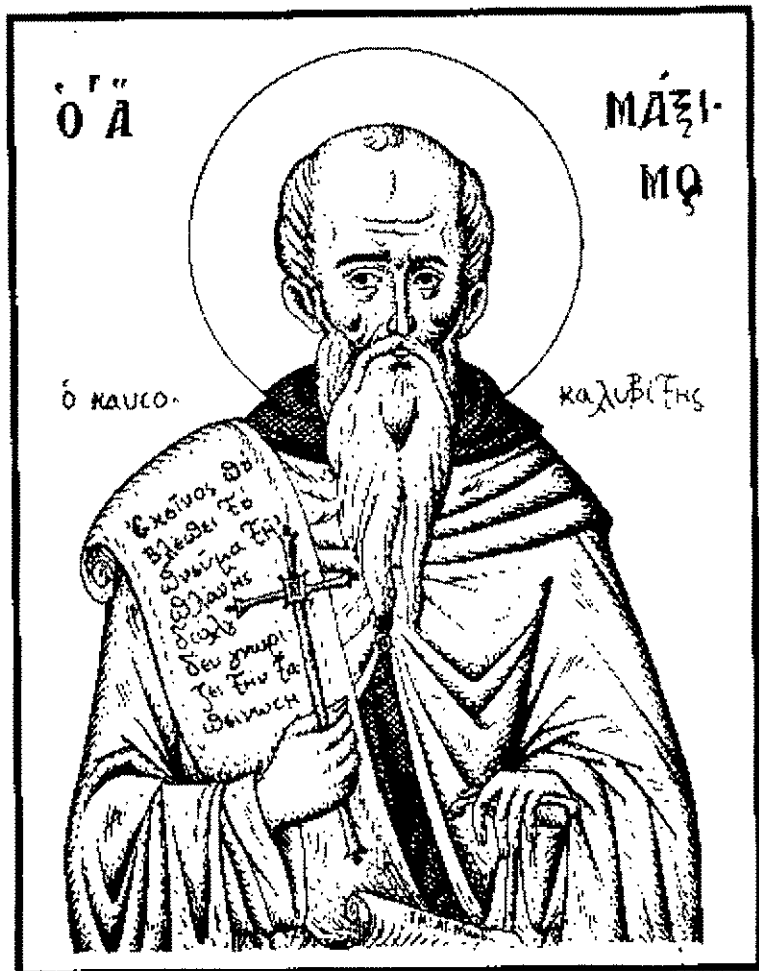
SFÂNTUL MAXIM CAVSOCALIVITUL¹⁶¹

Textul de mai jos despre semnele amăgirii și ale harului dumnezeiesc face parte din dialogul foarte iluminat purtat de Sfântul Grigorie Sinaitul (acest mare dascăl al rugăciunii minții) cu mult încercatul Sfânt Maxim Cavsocalivitul (sec. XIII - XIV), în care se vorbește despre rugăciunea minții.

Așadar, când harul acesta al Sfântului Duh vine la cineva, nu îi arată pe cele obișnuite sau pe cele simțite în lumea aceasta, ci pe acelea pe care nu le-a văzut și nu și le-a închipuit niciodată; și atunci mintea omului aceuia învață de la Duhul Sfânt taine înainte și ascunse, pe care, după dumnezeiescul Pavel, ochiul omului nu poate să le vadă și mintea nu le poate cugeta neajutată.

Și ca să înțelegi cum le vede mintea noastră, fii cu luare-aminte la ce o să-ți spun. Lumânarea, când este departe de foc, e solidă și o poți apuca, însă când o bagi în foc, se topește și acolo, în flacără, arde și se aprinde și devine toată lumină și așa se consumă toate în foc și nu e cu puțință să nu se topească și să nu devină ca apa. Astfel și mintea omului, când este singură și nu s-a unit cu Dumnezeu, pricepe doar câte îi stă în putere, însă când se apropie de focul dumnezeirii și de Duhul Sfânt, atunci este stăpânită pe de-a-ntregul de acea lumină dumnezeiească și

¹⁶¹ Sfântul Maxim Cavsocalivitul (1270 – 1365) a fost mare sihastru în Muntele Athos. Este prăznuit de Biserică la 13 ianuarie.

se face toată lumină și acolo, în flacăra Sfântului Duh, se aprinde și se topește de înțelesurile dumnezeiești; și nu e posibil ca acolo, înăuntrul dumnezeirii, să priceapă pe ale sale și ceea ce vrea el“. Atunci, Sfântul Grigorie îi zice: „Sunt și unele, Cuvioase Caysocalivite, care să semene cu acestea, dar să fie amăgitoare?“. Și marele Maxim i-a

răspuns: „Altele sunt semnele amăgirii și altele cele ale harului. Duhul viclean al amăgirii, când se apropie de om, îi tulbură mintea și îl înfurie, îi face inima aspră și o întunecă, îi provoacă lașitate, teamă și mândrie, îi sălbăticește ochii, îi înfricoșează cugetul, îi produce îngrozire în tot corpul, îi arată prin nălucire în ochi lumină roșie, nu curată și strălucitoare, îl scoate din minți și îl ispitește și îl îndeamnă să spună cuvinte necuviincioase și blasfemiatoare. Și cel care vede acest duh al amăgirii se mânie des și este plin de supărare și nu cunoaște deloc smerenia, nici plânsul adevărat și lacrimile, ci totdeauna se laudă cu binele făcut și este stăpânit de slavă deșartă. Și fără înfrânare și frică de Dumnezeu, se află pururea în mijlocul păcatelor. Și, în final, își iese definitiv din minți și ajunge la pierzanie totală. Fie ca Domnul, cu rugăciunile tale, să ne izbăvească de această amăgire.

Dar semnele harului sunt acestea: când harul Sfântului Duh merge la om, îi lustruiește mintea și o face să fie cu luare-aminte și smerită; îi sădește aducerea-aminte de moarte, de păcate, de judecata viitoare și de iadul cel veșnic și îi face sufletul cucernic, să plângă și să se îndolieze; și îi face ochii să lumineze ca lumina zilei și îi umple de lacrimi; și cu cât se apropie de om, cu atât îi deschide sufletul și îl mângâie prin mijlocirea Sfintelor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos și a înfinitei Sale iubiri de oameni. Și provoacă în minte vederi înalte și adevărate: despre puterea neînțeleasă a lui Dumnezeu, cum printr-un cuvânt le-a adus pe toate din neființă la ființă, despre puterea Lui infinită care le menține și le cârmuiește pe toate având pronia peste tot ce există, despre tainuta Sfântă Treime și despre firea dumnezeiască cea necercetată ca largul mării etc. Și când mintea omului va fi smulsă de acea strălucire

dumnezeiască și va lumina de lumina cunoștinței dumnezeiești, inima lui va deveni liniștită și blândă și vor înflori roadele Sfântului Duh: bucuria, pacea, răbdarea, bunătatea, compătimirea, dragostea, smerenia etc., și sufletul lui va savura o îmbrățișare nespusă“. Auzind acestea, Sfântul Grigorie Sinaitul a rămas uimit de cele ce i-a spus cuviosul Maxim și de atunci nu îl mai numea om, ci înger pământesc.

(*Filocalia*, vol. 4, p. 312 - 313)¹⁶²

¹⁶² Acest text apare numai în *Filocalia* grecească. Vezi *Filocalia*, vol. VII, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 88.

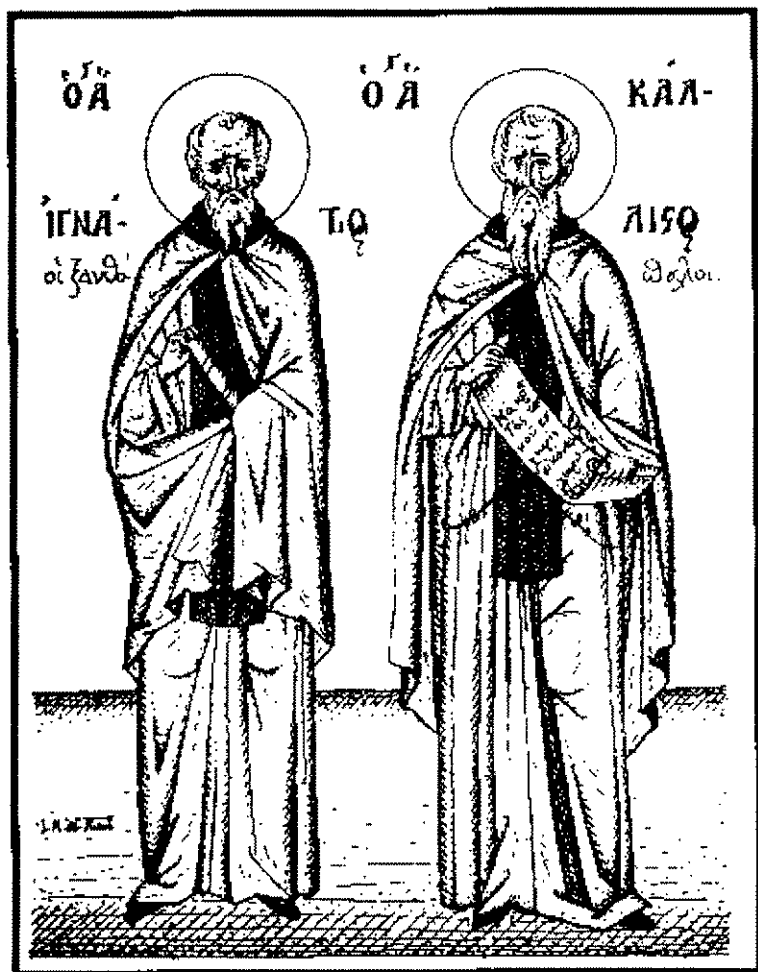
SFINȚII CALIST ȘI IGNATIE XANTHOPOL¹⁶³

Sfinții Calist și Ignatie Xanthopol (sec. al XIV-lea), uniți în cuget și suflet și sfinți în viațuire, au trăit în vremea isihasmului și ne oferă și ei experiența lor duhovnicească și povețele lor mântuitoare cu privire la deosebirea lucrării dumnezeiești și diavolești. Sfântul Calist a fost și patriarh al Constantinopolului.

Râvna fierbinte și vederea dumnezeiească
dinăuntrul nostru și lumina ipostatică a harului

Așa va scăpa lesne cineva nu numai de lucrările vicleanului, dar și de cugetările pătimase și închipuirile necuviincioase, cum spune Scriptura: „Umblați în Duh și să nu împliniți pofta trupului” (Galateni 5, 16). Mai mult, aceasta va ieși definitiv din orice cugetare și orice închipuire, deoarece arde și alungă cu râvna lui fierbinte pentru virtute toate faptele viclene care mai devreme lucrau prin simțuri sau prin minte în el, împreună cu căpeteniile lor, diavoli. Precum spune Sfântul Isaac: „Este înfricoșător pentru diavoli și iubit de Dumnezeu și de îngerii Lui acela ce cu râvnă fierbinte

¹⁶³ Sfântul Calist, numit Xanthopol, după cele două mănăstiri cu același nume din Sfântul Munte și din Constantinopol în care a viețuit, a fost, timp de șapte luni, patriarh al Constantinopolului (1397). Este prăznuit la 22 noiembrie. Ignatie a fost nevoitor împreună cu Sf. Calist Xanthopol.

smulge spinii pe care îi sădește în el vrăjmașul. Pentru sporirea lui, ar putea să i se vestească de aici dragostea lui Dumnezeu pentru el și să i se arate cu limpezime și să locuiască în el lumina ipostatică și dumnezeiască a harului. Și dacă vrei să știi, se va întoarce cu mare bucurie la noblețea și înfierea duhovnicească, care s-a săvârșit în

noi prin harul Botezului“. Și iarăși spune Sfântul Isaac: „Acesta este Ierusalimul și împărăția lui Dumnezeu ascunsă în noi (Luca 17, 21), după cuvântul Domnului. Această țară este norul slavei lui Dumnezeu, în care doar cei curați cu inima vor intra pentru a vedea fața Domnului nostru“ (Matei 5, 8). Numai să nu ceară el însuși arătarea lui Dumnezeu, pentru a nu primi pe Satana care în realitate este întuneric, dar se prefacă că e lumină (II Cor. 11, 14).
(*Filocalia*, vol. III, p. 83 - 84)¹⁶⁴

Lucrare dumnezeiască și lucrare diavolească

Când mintea vede lumină fără să o fi cerut, să nu o primească, dar nici să nu o respingă, după cum spune Cuviosul Marcu: „Există lucrarea harului, pe care cel mic duhovnicește nu o cunoaște și există și lucrarea răutății (Diavolului), care se aseamănă cu adevărul. Este bine să nu dăm importanță acestora, ca să nu cădem în amăgire, și nici să nu le anatemizăm, ca nu cumva să fie adevărate, ci să ne ferim de toate, cu nădejdea la Dumnezeu, pentru că El cunoaște folosul și al unora și al celorlalte. În astfel de împrejurări, să întrebe pe cel care are harul și puterea de la Dumnezeu, să îl învețe și să deosebească pe fiecare“.
(*Filocalia*, vol. V, p. 84)¹⁶⁵

¹⁶⁴ *Filocalia*, vol. 8, Ed. Humanitas, București, 2002, p. 124 – 126 (cap. 60).

¹⁶⁵ *Idem*, p. 126 (cap. 61).

Învățătorul luminat și neamăgitor

Și dacă va găsi pe cineva care să-l învețe nu numai ce cunoaște din Sfânta Scriptură, dar și din cele pe care acela le-a primit prin insuflare dumnezeiască, atunci să mulțumească lui Dumnezeu. Dar dacă nu, atunci mai bine să nu primească lumina ce a văzut-o și să alerge cu smerenie la Dumnezeu, socotindu-se pe sine din inimă și cu sinceritate nevrednic de această cinste și vedere. Iar acestea și altele ca acestea câte s-au spus și se vor mai spune le-am auzit cu harul lui Hristos din guri care nu mint și care au grăit mișcate de Duhul Sfânt și, de asemenea, din insuflatele Scripturi și din puțina noastră experiență.

(*Filocalia*, vol. 5, p. 84)¹⁶⁶

Luminarea adevărată și cea mincinoasă

În câteva scrieri ale lor, virtușii noștri părinți notează pe ocolite semnele luminării neamăgitoare și ale luminării amăgitoare. De pildă, așa a făcut fericitul Pavel din Latro¹⁶⁷ răspunzând la o întrebare a ucenicului său, că lumina puterii diavolești este ca o flacără și plină de fum și asemănătoare cu focul pământesc; și când o vede un suflet cumpătat și curățit, este dezgustat și scârbit de ea. Însă, lumina cea bună a Celui bun este înveselitoare și curată și

¹⁶⁶ *Idem*, p. 127 (cap. 62).

¹⁶⁷ Este vorba de Sfântul Pavel cel Tânăr († 955), care a întemeiat o mănăstire pe lângă Kellibaron, în Muntele Latro (numit mai târziu Latmos), lângă Milet. Sfântul Pavel este prăznuit la 15 decembrie. Vezi și *Filocalia*, vol. VII, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 16.

când vine, sfințește sufletul și îl umple de bucurie și veselie și îl liniștește și îl face iubitor de oameni. Și alții au spus la fel. Dar cele pe care le-au spus ei le-am auzit prin învățătură orală și așa vei auzi și tu, când va veni timpul. Căci acum nu a venit încă.

(*Filocalia*, vol. 5, p. 84 - 85)¹⁶⁸

Despre închipuirea necuviincioasă și cea cuviincioasă și cum trebuie să ne purtăm față de ele

Pentru că până acum am spus puține lucruri despre închipuire și, desigur, despre închipuirea necuviincioasă, credem că e bine să spunem mai multe despre aceasta, cât ne stă în putință. Căci mult se mai împotrivesște, blestemata, rugăciunii curate a inimii și lucrării neamăgitoare și unite a minții. De aceea și dumnezeieștii Părinți vorbesc în multe feluri despre aceasta și împotriva acesteia. Pe această închipuire ce-și schimbă chipul precum miticul Dedal și are capete precum Hidra, sfinții o numesc puntea diavolilor. Deoarece prin mijlocirea ei, diavolii cei răufăcători și ticăloși trec și intră în comunicare și se unesc cu sufletul și îl fac stup de trântori și locuință a înțeleșurilor sterpe și pătimăse. Așadar, trebuie să izgonești definitiv o astfel de închipuire. Iar când nu voiește, de dragul pocăinței și al plânsului împreunat cu zdrobirea inimii și cu smerita cugetare, iar înainte de aceasta și de dragul pătrunderii și al vederii fapturilor, ba și din voința de a compara închipuirea

¹⁶⁸ *Filocalia*, vol. 8, ed. cit., p. 127 – 128 (cap. 63).

necuviincioasă cu cea cuviincioasă și de a o opune pe cea din urmă celei dintâi, să o apropie pe cea din urmă de cea dintâi și să o lovești pe cea dintâi prin cea din urmă și astfel să o alungi cu putere pe cea necuviincioasă și nerușinată ca pe o lașă, dobândind biruință asupra ei. Așadar, dacă lucrezi în felul acesta, nu vei rămâne cu vătămarea închipuirii necuviincioase, ci vei deveni și pricină de câștig pentru sufletul tău, ca om ce ai o judecată dreaptă, întrucât dezarmezi închipuirea necuviincioasă cu cea cuviincioasă și rănești grav sau chiar ucizi vrăjmașii cu propriile lor arme, precum a făcut în vechime David cu Goliat (I Regi 17, 51).

(*Filocalia*, vol. 5, p. 85)¹⁶⁹

Continuare despre nălucire și întipăririle din minte și despre semnele amăgirii și ale adevărului

Dacă te liniștești și vrei să fii singur, numai cu Dumnezeu, nu primi niciodată nimic din ce vezi, sensibil sau imaginar, dinăuntru sau din afară, chiar dacă ar fi așa-zis chipul lui Hristos sau al îngerilor sau al sfinților ori vreo arătare luminoasă ce se alcătuieste în minte ca nălucire, ci rămâi neîncrezător și prudent către acestea, chiar dacă e vorba de ceva bun, până ce vei întreba pe cei încercați, precum am spus. Aceasta e de cel mai mare folos și foarte iubită de Dumnezeu. Să îți pururea mintea ta fără culoare, chip, imagini, alcătuiuri, fără înțelesuri calitative și cantitative.

¹⁶⁹ *Idem*, p. 128. 129 (cap. 64).

Să fii atent și să cercetezi doar cuvintele rugăciunii și să cugeți în mișcarea inimii, cum spune Ioan Scărarul: „Calea rugăciunii este ca mintea să se apere de năvălirea gândurilor prin rugăciunea adunată în cuget“.

(*Filocalia*, vol. 5, p. 96)¹⁷⁰

¹⁷⁰ *Idem*, p. 155 (cap. 73).

ALTE DOUĂ ÎNTÂMPLĂRI DESPRE AMĂGIRE

Cele două întâmplări despre amăgire de mai jos le notează veșnic pomenitul părinte Paisie într-una din cărțile lui și se referă la părinți aghioriți din secolul nostru.

1. Monahul care a fost salvat dintr-o amăgire înfricoșătoare

Un frate de la o mănăstire se nevoia mult, dar avea năluciri și o părere de sine înaltă. Încet-încet, a încetat chiar să se împărtășească, deoarece credea în cugetul lui care îi spunea că nu mai are nevoie de Sfânta Împărtășanie și că în el locuiește Hristos. Lua numai anafură și de multe ori nu mânca nimic altceva toată ziua; postea foarte mult. Agheasmă nu bea niciodată.

Zicea sârmanul:

– Eu m-am sfințit de-acum, chiar și urina mea e sfințită și beau oricând vreau.

Și, într-adevăr, nefericitul își bea urina lui! Gândiți-vă în ce amăgire spurcată a căzut!

A început să se înfurie, să facă dezordini în mănăstire și să spună nenumărate prostii. Părinții au fost nevoiți să-l închidă în turnul mănăstirii pentru siguranță și un părinte care să-l slujească și să aibă grijă să nu-și facă vreun rău. Însă, ori de câte ori acesta îi ducea mâncare, apă etc., îi spunea câte ceva din obișnuitele lui amăgiri: „Frate, am văzut un sfânt“ sau „Am văzut un înger“ sau „Voi deveni mucenic sfânt“. Prin urmare, ținând seama de toate acestea, cel ce îl slujea nu îi lăsa niciodată vreun lucru tăios, ci îi ducea toate alimentele tăiate și curățite gata.

Într-o zi însă, când i-a dus o conservă deschisă cu sardele, pentru că era sărbătoare, vicleanul și-a început

lucrarea. După ce a mâncat conserva, Diavolul i s-a arătat din nou în chip de înger și i-a zis:

– Hristos ți-a pregătit cununa de sfânt. Acum ți-o pregătește și pe cea de mucenic și așteaptă să-ți săvârșești mucenicia în închisoarea aceasta, unde te-ai chinuit pentru dragostea Lui.

În continuare, l-a ispitit cu gânduri de mucenicie și căuta să găsească vreun obiect cu tăiș. Astfel a găsit capacul cutiei de conserve. A luat deci capacul și și-a început singur martirajul. Își tăia gâtul puțin câte puțin, căci durea; tăia și striga.

Părinții au alergat îndată ce au auzit strigătele acelea sfâșietoare și primul care alerga era cel ce îl slujea, dar ce să vadă! O asemenea scenă, să plângi și să râzi totodată! Pe de o parte striga, pe de alta își tăia gâtul. Iar când părinții i-au smuls capacul din mâini, striga:

– Lăsați-mă să devin mucenic!

Apoi, cel ce îl îngrijea i-a zis:

– Ai puțină răbdare acum, să-ți leg mai întâi rana și după aceea te voi face eu mucenic.

Fratele care îl îngrijea avea multă dragoste și se jertfea pentru alții, dar era și puțin nervos. După ce i-a legat rănila, și-a scos cureaua și a început să-i dea pe spinare. I-a dat câteva, dar amăgitul nu a rezistat bătăii la care era supus și striga:

– Lasă-mă, nu suport mucenicia!

În felul acesta s-a făcut de răs și s-a umilit în fața celorlalți. Pe când de unul singur, cu voia sa, întrucât îl ajuta Diavolul, avea dispoziție să-și taie gâtul, de la fratele care îl iubea și i-a dat două - trei pe spinare, ca să-și revină, a refuzat mucenicia!

Bieții părinți ai mănăstirii făceau în continuu rugăciune, ca să găsească Dumnezeu cale să-l salveze pe frate din amăgirea groaznică și bunul Dumnezeu l-a ajutat. S-a umilit fratele, s-a pocăit, s-a spovedit, s-a împărtășit și

și-a revenit cu harul lui Hristos. A trăit încă mulți ani cu zdrobire a inimii și smerenie și s-a odihnit întru Domnul. Slavă lui Dumnezeu!

(Monahul Paisie Aghioritul, *Părinți și fapte aghioritice*, p. 140 - 142)

2. Ucenicul care căuta împlinirea voinței sale

Un ucenic de la Cavsocalivia avea multă voință proprie și pentru orice îi spunea cugetul stăruia la părintele lui, ca să primească binecuvântare (adică lua binecuvântare cu de-a sila pentru a face voia lui proprie).

Așadar, într-o zi, pe când lucra cu părintele lui și asta era necesar căci îl ajutase la ceva, îi spune părintelui:

– Dă-mi binecuvântare, să merg să dorm zece minute.

Părintele i-a spus:

– Ai puțină răbdare, fiule, pentru că acum trebuie să-mi ții în poziția asta ceea ce meșteșugăresc; peste o jumătate de oră terminăm și vei dormi.

Ucenicul stăruia încontinuu ca să primească binecuvântarea. Părintele i-a zis din nou:

– Fiule, ce somn va fi acela pe care îl dorești, doar de zece minute?

Și acela a răspuns:

– Dă-mi binecuvântarea și eu voi dormi.

În cele din urmă, părintele a fost nevoit să-i dea binecuvântare, căci stăruia întruna și acela s-a dus să se culce. Însă, îndată ce s-a așezat în pat, îl vede dintr-o dată pe Satana cum se repede la el cu turbare, îl smulge cu furie

și îl stoarce ca pe o lămâie. Ucenicul cel ce umbla întru voia lui se străduia să scape, dar din păcate nu putea. În mijlocul acestei lupte puternice, a fost nevoit să spună rugăciunea:

– Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pentru rugăciunile părintelui meu!

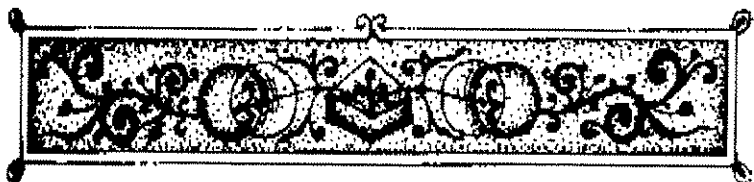
Atunci, Satana a fost ars de rugăciune, care a conținut și zdrobirea inimii, pentru că ucenicul și-a dat seama de neascultarea și nevrednicia lui și a înțeles că nu avea rost să ceară el ajutor, ci s-a rugat la Hristos să îl miluiască pentru rugăciunile părintelui său. Desigur, aceasta l-a ars pe Diavol care s-a înfuriat și l-a aruncat pe fereastră, la aproape 50 de metri depărtare, fără să pătească vreun rău; l-a păzit Dumnezeu!

Apoi a alergat înspăimântat la părintele lui și i-a povestit arătarea cea groaznică. Părintele era nedumerit. În zece minute să se întâmple toate acestea!

După lecția pe care a primit-o din ispita aceasta, cu îngăduința lui Dumnezeu, monahul acesta a devenit cel mai ascultător ucenic al schitului și a sporit duhovnicește.

(În aceeași lucrare, p. 102 - 103)

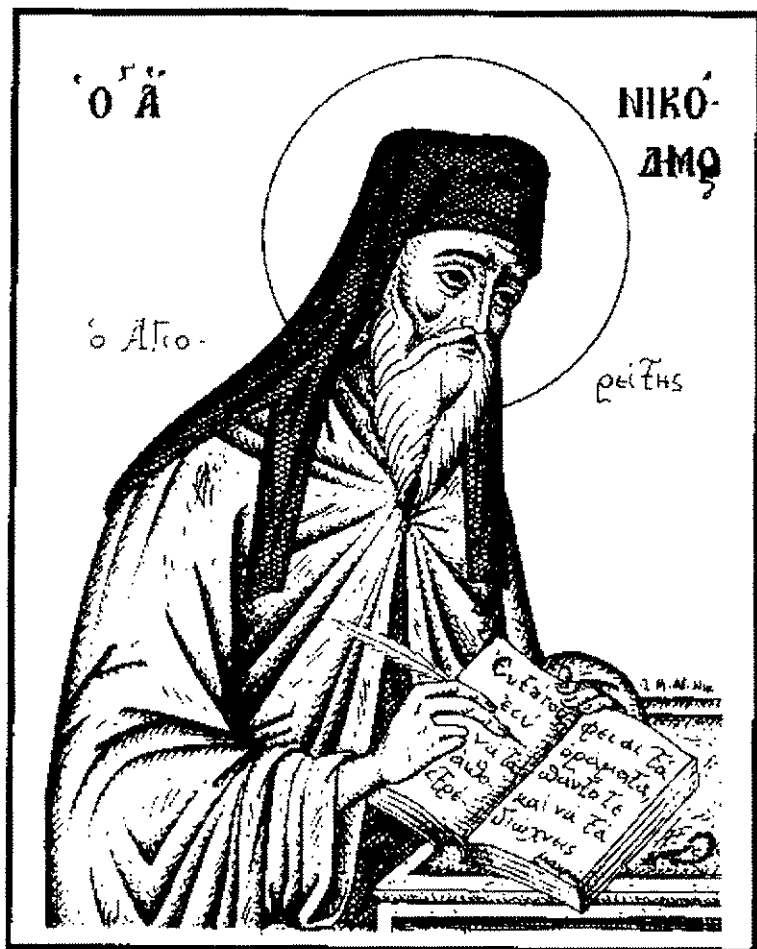
SFÂNTUL NICODIM AGHIORITUL¹⁷¹

Sfântul Nicodim Aghioritul (1748 - 1809) care era deținător al întregii înțelepciuni patristice trezvitoare (căci el s-a îngrijit de editarea „Filocaliei”) rezumă în fragmentele de mai jos, culese din nenumăratele sale lucrări, duhul patristic sfânt în ce privește visurile și vedeniile.

Despre nașterea nălucirilor și terapia lor

Dacă vrăjmașul nostru cel viclean și înșelător [adică diavolul], care nu obosește niciodată să ne ducă în ispită, te va război vreodată și, desigur, mai ales în vremea morții tale, cu unele apariții mincinoase, cu vedenii și cu prefaceri în înger de lumină, tu să rămâi neclintit în convingerea ta că ești mic și neînsemnat. Și spune-i cu inimă tare și curaj: „Du-te înapoi, nerodule, în întunericul tău, căci mie nu-mi trebuie vedeniile, nici nu am nevoie de altceva, în afară de mila lui Iisus și de rugăciunile și mijlocirile Sfintei Fecioare Maria și ale

¹⁷¹ Cuviosul Nicodim Aghioritul, prăznuit la 14 iulie, este unul dintre cei mai fecunzi scriitori bisericești din secolul al XVIII-lea. Principalele sale lucrări traduse aproape în toate țările ortodoxe sunt: *Filocalia* (2 volume), *Pidalionul* (o colecție de canoane comentate), *Carte foarte folositoare de suflet* (Exomolighitarul), care este unul din cele mai importante tratate de duhovnicie, *Hristoitia*, *Războiul nevăzut* etc.

celorlalți sfinți“. Dar chiar dacă prin semne foarte vădite îți dai seama că arătările acestea sunt adevărate și vin de la Dumnezeu, tu iarăși să le respingi și să le izgonești totdeauna cât mai departe de tine. Și nu te teme că lui Dumnezeu n-o să-I placă acest refuz aducându-ți aminte de nevrednicia ta. Căci dacă arătările acestea sunt de la

Dumnezeu, Acesta știe bine să ți le limpezească și nu-ți va părea rău că nu le primești. Căci Cel ce dăruiește har celor smeriți nu îl ridică de la ei pentru fapte pe care aceștia le săvârșesc din smerenie.

(Vezi textul *Războiul nevăzut*, partea a II-a, cap. 13, p. 260 - 261)¹⁷²

Să fie dărâmate bisericile
care se construiesc din vedenii și visuri

Unii oameni, așa-zis din evlavie sau chiar din pricina anumitor vedenii și revelații zadarnice ce au văzut, au construit biserici cu hram de mucenici pe ogoare și prin podgorii. De aceea, canonul de față (al 83-lea din Sinodul cartagian) fixează că: dacă în bisericile acestea și în Sfintele Mese nu se află corpuri, mădulare sau oseminte ale mucenicilor și Tradiția Sfântă nu amintește că ar fi existat vreodată; dacă nu s-au întemeiat pe moaște de mucenici și nici nu s-au construit cu rugăciunea obișnuită a arhierelui sau preotului; dacă lucrurile sunt așa cum am spus, aceste biserici să fie dărâmate, dacă e cu putință. Și dacă lumea împiedică dărâmarea lor, arhierii trebuie să aibă grijă să nu se adune cu evlavie în ele, nici să aibă superstiția și înșelăciunea că ar fi fost construite din revelații divine (pentru că, chiar dacă e întunecat, Diavolul de multe ori se prefăce în chip de înger al luminii, cum spune dumnezeiescul Pavel, ca să amăgească sufletele oamenilor prin prefăcătorie și în numele evlaviei); și nici

¹⁷² Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, Ed. Bunavestire, 1996, p. 198.

pomenirea mucenicilor să nu se săvârșească în ele. Din contră, aceste lucruri să fie descurajate și îndepărtate de evlavia noastră.

(Pidalion, Tâlcuirea Canonului 83 al Sinodului de la Cartagina, p. 508 - 509)

Diavolul se preface în chip de înger al lumînii

De aceea și Sfântul Efrem în „Viața Cuviosului Avraam“ scrie că Diavolul a vrut să-l înșele pe Cuviosul Avraam; pe la miezul nopții, pe când cânta din Psalmi, chilia lui s-a luminat și a auzit un glas care zicea:

– Fericit ești tu, Avraame, căci nimeni nu e asemenea ție; căci ai păzit poruncile Mele!

Avraam a răspuns:

– Întunericul tău să piară o dată cu tine, mincinosule și înșelătorule; eu știu că sunt om păcătos.

Și lui Simeon Stâlpnicul i s-a înfățișat Diavolul plin de lumină, însoțit de cai roșii, și i-a spus:

– Domnul m-a trimis pe mine, îngerul Lui, ca să te răpesc la cer precum l-au răpit pe Ilie profetul; urcă deci în trăsură, să mergem în cer, pentru că toți îngerii și sfinții vor să te vadă.

Și deoarece voia să urce, și-a făcut semnul crucii și îndată Diavolul a dispărut, precum povestește ucenicul lui, Antonie.

De aceea și avva Arsenie, întrucât a auzit de la Diavol că „Eu sunt Hristos“, a răspuns:

– Nu vreau să-L văd pe Hristos în această lume, ci în cea viitoare!

Cuviosul Ioan, care i-a prezis împăratului Teodosie izbânda pe care o va obține împotriva barbarilor, a văzut trăsuri și cai de foc și a auzit un glas ce-i spunea:

– Omule, pe toate le-ai făcut așa cum trebuie; acum, cunoaște-L pe împăratul tău și închină-I-te.

Ioan a zis:

– Domnului și Dumnezeului meu mă voi ruga și doar Acestuia mă voi închina.

Dar și lui Pahomie cel Mare i-a apărut Diavolul în chip de Hristos și a zis:

– Pahomie, Eu sunt Hristos și am venit la tine, prietenul meu credincios.

Pahomie a răspuns:

– Hristos este pacea, pe când tu m-ai umplut în întregime de neliniște.

Și făcându-și semnul crucii, Diavolul a dispărut. Aceasta o povestește într-o scriere despre viața lui un anumit Dionisie. Și pe monahul Valent l-a înșelat Diavolul și de multe ori i s-a înfățișat ca înger; apoi, blestematul, luând chipul lui Hristos și având împreună cu el mulțime de demoni strălucitori, i-a zis: „Iată, a venit Hristos la tine“. Și astfel, nefericitul s-a închinat Diavolului. Și pentru că a venit timpul Împărtășaniei și toți părinții s-au împărtășit, acesta zice: „Nu vreau să mă împărtășesc, căci eu L-am văzut pe Hristos“. Și așa l-au legat ca pe un nebun frații, după cum povestește Paladie din Coresiu.

Macarie Egipteanul a fost întrebat cum poate cineva să priceapă și să deosebească semnele harului și cele ale amăgirii, deoarece Diavolul se preface în înger al luminii și astfel, semnele amăgirii devin asemănătoare cu cele ale harului. Și a răspuns la această întrebare spunând că „semnele harului conțin bucurie, pace, dragoste, adevăr; acest adevăr îl obligă pe om să caute adevărul. Pe când

plăsmuirile păcatului sunt pline de tulburare și nu au dragoste și bucurie către Dumnezeu. Pentru că și măcrișul este la fel ca salata (lăptuca) și una este dulce, iar cealaltă acră; la fel și în cazul harului, există lucruri asemănătoare adevărului și există și imaginea reală a adevărului (Cuvântul 7, întrebarea 3). Prin urmare, precum gustul este cel ce deosebește măcrișul acru de salata dulce, așa și tulburarea sau pacea inimii este cea care deosebește arătările înșelătoare de cele ale harului.

Iarăși, când Sfântul Pavel cel din Latro a fost întrebat de ucenicul lui prin ce se deosebește lumina de la Diavol de lumina Harului, a răspuns că „lumina puterii potrivnice [adică cea diavolească] se aseamănă cu focul și cu fumul, fiind ca focul natural; și când un suflet smerit și curat vede această lumină, simte silă și respingere față de ea. Iar lumina cea bună este curată și plină de har și când vine în suflet, îl sfințește și îl umple de bucurie și veselie, îl face blând și iubitor de oameni“¹⁷³.

(Cap 63 al Sfinților Calist și Ignatie, Filocalia 1067. Tâlcuirea a 14-a din Epistola a II-a a Sfântului Pavel către corinteni, vol. 2, cap. 11, paragraful 14, nota 1, p. 100.

Și în Editura „Stupul Ortodox“, vol. 2, p. 181 - 182, nota 156)

¹⁷³ Textele de mai sus se regăsesc în prezenta lucrare.

Pe aceasta (porunca a doua a Decalogului din Vechiul Testament)¹⁷⁴ o încalcă chiar și cei ce cred în nălucirile visurilor, și toți cei împătimiți și iubitori de plăcere, care iubesc și se desfată cu imaginile și idoliile patimilor celor ce li se întipăresc în minte.

(*Mărturisitorul*, prima parte, cap. 4,
„Despre porunca a doua“, p. 32)

¹⁷⁴ „Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujești...” (Ieșire 20, 4 – 5).

STAREȚUL MACARIE DE LA OPTINA¹⁷⁵

Starețul Macarie din Optina (1788 - 1860), după adormirea starețului Leonid (1841) și până la cuvioasa lui adormire, a fost recunoscut ca păstor neîndoielnic al urmașilor duhovnicești ai Cuviosului Paisie Velicikovski¹⁷⁶. A influențat mulți scriitori vestiți din Rusia (Gogol, Dostoievski, Homiacov etc.).

Cu ajutorul ucenicilor săi, a tradus și răspândit nenumărate scrieri patristice. A scris mulțime de epistole povățuitoare clericilor, monahilor și oamenilor din popor.

Sfaturile despre visuri pe care le redăm în continuare au fost trimise de starețul Macarie unui laic care l-a întrebat în legătură cu aceasta.

Răspunsurile sale se sprijină și sunt inspirate de duhul (și scrisul) patristic și sunt caracterizate de o diagnosticare pătrunzătoare, precisă și sinceră, precum și de povește și îndemnuri limpezi și fără ocolișuri nefolositoare.

E periculos să primim visurile noastre ca pe niște revelații dumnezeiești. Mai întâi, aceasta ne conduce la trufie. Cugetă cumpătat: Este posibil în vreun

¹⁷⁵ Egumen al celebrei Mănăstiri Optina (Rusia Centrală) între 1839 – 1860, redezvoltată după anul 1821 de mitropolitul Filaret al Kievului, devenind un mare centru duhovnicesc al Rusiei, unde, la sfârșitul secolului al XIX-lea, viețuiau 250 de monahi.

¹⁷⁶ Cuviosul Paisie (1722 – 1794), prăznuit la 15 noiembrie, stareț al mănăstirilor Dragomirna, Secu și Neamț, a fost o personalitate duhovnicească și culturală uriașă, care a înrăurit puternic viața monahală din țările ortodoxe, a ridicat sute de ucenici și a transmis duhul vieții patristice, prin masivele traduceri din Sfinții Părinți, culminând cu *Filocalia* în limba slavonă.

fel să primească revelații dumnezeiești o inimă și o minte care se găsesc pe de-a-ntregul în sfera atâtor păcate sălbatice? O astfel de acceptare nu trădează o părere de sine străină de starea ta duhovnicească? Cu adevărat, cine se poate considera vrednic de un asemenea har?

(Starețul Macarie, *Sfaturi duhovnicești*, p. 175 - 176)

Cel ce dorește să ajungă repede și prea devreme pe culmi duhovnicești și începe prin intenția de a vedea arătări și altele asemănătoare, acela provoacă mânia lui Dumnezeu.

Nu avem dreptul să folosim slava și darurile care izvorăsc din Crucea lui Hristos, ca să ne satisfacem dorințele noastre pline de slavă deșartă și ușuratice. Nici nu putem să ne gândim la așa ceva, până nu supunem mai întâi, cu răbdare, patimile noastre.

(În aceeași lucrare, p. 179)

Ține-ți conștiința într-o continuă stare de trezvie și limpezime. Conștiința este glasul lui Dumnezeu. Nu cere și nu aștepta mângâieri deosebite prin rugăciune. Lasă asta pe seama lui Dumnezeu. Doar El știe când și cum să ți le dea, dacă e nevoie.

Trebuie să-ți spun încă o dată: este cu totul ușuratică și amăgitoare convingerea ta că simțământul rugăciunii este semnul harului deosebit. Nicidecum! E vorba doar de o uneltire diavolească! Nu acorda atenție unor astfel de fenomene. Și nu trage concluzii pripite.

(În aceeași lucrare, p. 180)

Voi încerca, de asemenea, să te luminez în legătură cu ispitele subtile și greu de deosebit, care îi conduc pe oamenii ca tine la punctul de a crede, nici mai mult, nici mai puțin, că văd arătări trimise de la Dumnezeu și că prin mijlocirea lor vin în contact cu Adevărul suprem și negrăit. Și pentru că tot am adus vorba, tu însuți mi-ai spus

bănuielile tale, că te-ai prins în mrejele vrăjmaşului. Dacă i-ai fi studiat pe Părinți, bănuiala ta s-ar fi prefăcut în lucru sigur.

(În aceeași lucrare, p. 181 - 182)

Din scrisoarea ta aflu că prima cursă ți-a fost întinsă în 1853, în oraşul T., în timpul însănătoşirii tale dintr-o boală gravă: de multe ori aveai impresia că icoanele sfinţilor îşi schimbau forma când le priveai. Şi într-o zi, nişte inele trandafirii s-au desprins din icoana Născătoarei de Dumnezeu şi ți-au intrat în inimă, umplându-te de profunda convingere că te-ai învrednicit să primeşti iertarea păcatelor. După spusele Părinţilor, pot să te asigur că din moment ce ai primit această nălucire ca pe o revelaţie dumnezeiască şi ai socotit pozitivă experienţa asta a ta, ai fost deja prins în ghearele Diavolului. Ai fost deja făcut prizonier. Toate cele câte au urmat au fost pur şi simplu urmarea acestei capturări.

(În aceeași lucrare, p. 182 - 183)

Sfântul Varsanufie ne încredinţează foarte corect că nici un demon nu poate să se prefacă în Hristos. Poate cu uşurinţă însă, luând un chip oarecare, să-l convingă pe începătorul neexperimentat şi naiv că vede în faţa lui pe Hristos. Aceasta trebuie că s-a petrecut şi în cazul tău, în întâmplarea cu Născătoarea de Dumnezeu. Dar fiind plin de slavă deşartă şi orbit de păcate, nu ai putut să deosebeşti înşelăciunea.

Sfântul Varsanufie mai spune că Diavolul nu este în stare să se folosească de Sfânta Cruce. Ce cântă Biserica noastră într-un tropar? „Armă neînvinsă, Hristoase, Crucea Ta ai dat-o nouă, ca prin ea să învingem săgetările vrăjmaşului“. Şi în altul: „Cei ce prin Cruce suntem ocrotiţi, să ne împotrivism vrăjmaşului netemându-ne de vicleşugurile şi lucrările lui, căci cel mândru (Diavolul) a pierit şi a fost călcat de puterea lui Hristos Celui ce S-a pironit pe lemn“. Diavolii se înfricoşează şi tremură, sunt arşi şi răniţi la vederea Sfintei Cruci, care reprezintă trofeul izbânzii lui Hristos împotriva lor. Prin urmare, vedenia ta cu mitropolitul care ţinea în mâini Evanghelia şi Crucea şi cu armata de diavoli care ți-au smuls capul şi au făcut cu el semnul crucii la picioarele arhiereului nu a fost altceva decât o înşelăciune diavolească. Diavolul, cum am spus, are frică de Cruce. Dar pentru păcatele şi mândria ta, Dumnezeu l-a lăsat să stăpânească peste închipuirea ta şi pe când, în realitate, a făcut vreun alt semn, te-a convins că ar fi fost semnul Crucii. Toate acestea le face ca să-ţi mărească tulburarea sufletească.

(În aceeaşi lucrare, p. 183 - 184)

Acelaşi lucru e valabil şi cu fenomenul pe care îl observi când te rogi. Diavolii repetă după tine în batjocură cuvintele rugăciunii. Şi aceasta e înşelăciune. Mulţi părinţi ne lămuresc că diavolii nu pot să rostească numele Domnului nostru Iisus Hristos care, cum spune Sfântul Ioan Scărarul, este o armă puternică împotriva lor. Aşadar, să fii sigur că, în asemenea cazuri, diavolii scot doar nişte zgomote tulburi, ca şoaptele, făcându-te să crezi că aceste zgomote sunt cuvintele rugăciunii tale. Vor în

felul acesta să-ți arate că nu le e frică de nimic. Dar nu te lăsa păcălit. E o minciună.

De regulă, părinții spun că formele, culorile, luminile, melodiile și mirosurile - fie plăcute, fie neplăcute - sunt cu toate înșelăciuni pe care le împletește cel viclean.

(În aceeași lucrare, p. 184)

A doua capcană ți-a fost întinsă atunci când, obosit de uneltirile diavolilor, ai luat trăsura și ai plecat într-o plimbare fără scop. Atunci te-ai gândit cu melancolie că răul stăpânește în viața ta și ai dorit să te împaci cu toți cei care ți-au greșit sau te dușmănesc. Deodată ai simțit că pieptul ți este inundat de un val de bucurie dulce. Cum nu ai experiență, ai crezut că și aceasta a fost vizita harului, nu ispită. În felul acesta te-ai încurcat repede în plasele celui viclean, încât ai ajuns în pragul nebuniei.

Mă gândesc că Preamilostivul Dumnezeu te-a păzit de la nebunia definitivă, numai și numai pentru că te-ai amăgit nu din rea intenție, ci din lipsă de experiență.

În cuvântul al șaptelea al său, Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Când în sufletul tău vine bucuria, să o izgonești cu mâna smereniei. Pentru ca nu cumva, din nevrednicia ta, această bucurie să se dovedească a fi ispită și să te facă să iei lupul drept păstor“. Tu iei în mod statornic lupul drept păstor. Aceasta se întâmplă chiar și atunci când încredințarea ta despre proveniența dumnezeiască a experienței este neclintită. De pildă, pe când studieai un text, ai simțit o mângâiere pe umăr și îndată te-ai scufundat în valuri de bucurie negrăită.

Apostolul spune că bucuria duhovnicească adevărată este unul din roadele rare ale Duhului Sfânt. În

urcușul nostru obositor spre desăvârșirea duhovnicească, bucuria este una dintre ultimele culmi duhovnicești cucerite. Trebuie mai întâi să învingem năravurile cele păcătoase și gândurile viclene, să biruim patimile și să ne apropiem de împăcarea definitivă cu Dumnezeu, de care ne desparte păcatul. Prin urmare, în cazul tău concret, nu poți să susții că fiecare vizită a bucuriei, oricât de dulce ar fi ea, provine de la Dumnezeu sau că tu guști de pe-acum din bunurile cerești.

Cu cât sporești în rugăciune și cu cât te delectezi mai mult în cercetarea duhovnicească, cu atât cel viclean intensifică războiul împotriva ta, căutând uneltiri din ce în ce mai deștepte prin care să te înșele.

Spui că în ultima vreme simți deseori prezența Domnului nostru Iisus în camera ta. Și atunci te umpli de emoție și simți nevoia puternică de a cădea la pământ, ca să I te închini. Descrierile tale îmi arată că Îl „vezi“ în chip material, trupesc, în cameră. Amăgire groaznic de primejdioasă!

La fel se întâmplă și cu îngerul tău păzitor și cu sfinții pe care spui că îi vezi deseori și comunici cu ei.

Apostolul Pavel scrie că Satana se poate preface în înger al luminii. Și face asta ca să-i încurce și să-i amăgească pe cei fără experiență.

Părinții îi sfătuiesc pe începători să nu se încreadă în asemenea apariții. „Firea liberă a omului“, scrie Sfântul Grigorie Sinaitul, „mai ales a acelor oameni fără experiență, înclină repede spre anturajul diavolilor. Pentru că diavolii se învârt pe lângă începători, pregătind gânduri înșelătoare și prăpastii și catastrofe prin mijlocirea nălucirilor. Însă tu, dacă vrei să fii împreună cu Dumnezeu, niciodată să nu primești ceea ce ți se arată, vădit sau imaginar, exterior sau interior, arătări ale lui Hristos sau ale îngerilor sau sfinților sau lumină sau

formă... Fii cu băgare de seamă, să nu cazi în greșeala de a crede imediat ceva, fie și bun, înainte de a cerceta mult și de a întreba pe părinții cu experiență, ca să nu fii vătămat. În acest lucru să fii îndoielnic, păstrându-ți mintea goală de orice culoare, formă, chip. De multe ori, un lucru trimis de Dumnezeu pentru încercare, pe mulți i-a vătămat. Deoarece Domnul nostru Iisus Hristos vrea să încerce firea noastră liberă, să vadă încotro înclină. Cel ce a văzut ceva cu cugetul sau simțul lui, chiar dacă provine de la Dumnezeu și o primește fără să ceară părerea celor încercați, acesta va cădea repede în amăgire fiind prea naiv“.

Susții chiar că prin ochii credinței poți acum vedea pe Domnul Iisus Hristos „așezat de-a dreapta Tatălui“. Nu primi nici această arătare. Imaginea slavei Treimii dumnezeiești se oferă în dar doar aceluia care au reușit să învingă toate patimile și să ajungă la curăția deplină a inimii. Știi bine că „*Fericți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*“ (Matei 5, 8).

(În aceeași lucrare, p. 184 - 188)

Îmi scrii că te supără mult lipsa de roade a rugăciunilor tale. Ai grijă: dorința mângâierii vădite sau a roadelor văzute ori chiar a revelațiilor dumnezeiești în rugăciuni este, de asemenea, un semn sigur al mândriei. Să te rogi foarte smerit, foarte simplu, dorind numai iertarea păcatelor tale și mântuirea sufletului tău și crezând că Dumnezeu te va milui, precum l-a miluit pe vameș.

(În aceeași lucrare, p. 200 - 201)

La întrebarea ta „Cum e posibil ca vrăjmașul să producă o mireasmă nemaipomenită, cerească, într-un loc sfânt?“, răspund că aceasta se îngăduie uneori datorită slavei deșarte, iubirii de sine și mândriei omului. Orice fel de ispite și înșelăciuni diavolești pot cădea asupra unui asemenea om și-l pot chinui, din moment ce, în loc să imploră cu smerenie și zdrobire a inimii pe Dumnezeu pentru iertare și milă, el cere mângâieri, semne ale harului și daruri duhovnicești înalte.

(În aceeași lucrare, p. 203)

SFÂNTUL IGNATIE BRIANCIANINOV¹⁷⁷

Sfântul Ignatie, episcop al ținutului Stavropol din Caucaz (1807-1867), care a fost și stareț al Mănăstirii Sfântul Sergiu Petropol, își dă silința (și desigur, din abundență) pentru a limpezi duhovnicește „peisajul încețoșat” al amăgirii și a face să strălucească adevărul. Cuvintele sale, scrise în urmă cu 150 de ani, sunt foarte contemporane și pătrunzătoare. Să luăm aminte la povața lui care spune să nu dăm nici o importanță vedeniilor, din două motive: primul, pentru că e nepotrivit să se ocupe cineva cu duhurile vrăjmașe și al doilea, pentru că nu e vrednic să convorbească cu Duhul Sfânt. De asemenea, valoroasă este și învățătura lui concisă despre visuri.

Asceților care trăiesc în singurătate și se roagă fierbinte, diavolii li se înfățișează în chip de monștri sau sub formă de lucruri ispătoare și adeseori în chip de îngeri ce strălucesc, de mucenici sau sfinți și chiar în chipul lui Hristos Însuși. Nu trebuie să se teamă cineva de amenințările diavolilor și, în general, nu trebuie să se încreadă câtuși de puțin în vedeniile de orice fel. În asemenea cazuri, care însă sunt rare, avem datoria să ne refugiem la Dumnezeu, să ne predăm pe de-a-ntregul voii Lui și să-I cerem ajutor. Nu trebuie să dăm atenție arătărilor și nici să începem legături sau dialog cu ele, socotind că e nepotrivit pentru noi să ne ocupăm cu

¹⁷⁷ Prăznuit la 30 aprilie.

duhurile vrăjmașe și că nu suntem vrednici să convorbim cu Duhul Sfânt.

(Ignatie Briancianinov, *Fiul meu, dă-mi mie inima ta*, p. 190 și în ediția a II-a a Centrului Duhovnicesc Ortodox din Lemeso, p. 197 - 198)

Cu Sfântul Macarie au fost de acord și ceilalți Sfinți Părinți care au aflat desăvârșirea creștină prin experiență și au descris-o în lucrările lor scrise, cu o putere de cuprindere mulțumitoare, atâta cât poate pătrunde în lumea materiei cea taină negrăită. E foarte necesar să știm că un rod al rugăciunii curate și lipsite de amăgire este reînnoirea firii noastre și reînnoirea firii este împodobită și înzestrată cu darurile dumnezeiescului har. Însă, străduința de a obține aceste daruri prea devreme, străduința prin care ne aflăm, cu îndemnul mândriei, împotriva voinței lui Dumnezeu este foarte vătămătoare și conduce doar la amăgire. De aceea, toți Părinții sunt foarte puțin cuvântători când vorbesc despre darurile harului, dar vorbesc fără nici o reținere despre cum se dobândește rugăciunea curată ale cărei roade sunt darurile harului. Lucrarea rugăciunii cere exercițiu atent și stăruitor, însă darurile harului apar de unele singure, ca însușiri ale firii noastre nenăscute. Căci după curățirea ei prin pocăință, firea aceasta este sfințită de raza duhului.

(În aceeași lucrare, p. 196 - 197 și în ediția mai nouă,
p. 205 - 206)

Să nu cerem veselie duhovnicească sau vederi. Suntem păcătoși, nevrednici de bucurii duhovnicești și vederi și nepotriviți unora ca acestea, din pricina omului vechi ce se află în noi. Închiși în rugăciune, să cerem să ni se întoarcă privirea minții spre sinele nostru, ca să descoperim în noi păcătuirea.

(În aceeași lucrare, p. 209 și în ediția mai nouă, p. 219)

Duhurile bune evită comuniunea cu oamenii care sunt nevrednici acestei comuniuni. Iar duhurile pierzătoare, din contră, se amestecă printre noi și ca să ne țină mai ușor în sclavia lor, se luptă ca să nu le putem pricepe, nici pe ele și nici frânghiile lor. Dar și atunci când ni se arată, o fac ca să-și întărească stăpânirea asupra noastră.

Noi, cei ce ne aflăm în robia păcatului, trebuie să ne dăm seama că comunicarea cu sfinții îngeri nu e ceva normal pentru noi, aceasta datorită înstrăinării noastre de ei din cauza căderii. Din același motiv, ceea ce e normal pentru noi e comunicarea cu duhurile distrugătoare, în categoria cărora aparținem după starea sufletului. Căci duhurile acelea care apar în mod vădit oamenilor ce se găsesc în păcat și în cădere sunt diavoli, în nici un caz îngeri. Sfântul Isaac Sirul spune: „Sufletul necurățit nu pătrunde în locul curat și nu se unește cu duhurile cele bune“ (Cuvântul 74). Sfinții îngeri se arată numai oamenilor sfinți care au intrat în comuniune cu Dumnezeu.

Întâlnirea cu duhurile distrugătoare

Diavolii, când se arată oamenilor, iau de obicei chip de îngeri luminoși, ca să-i înșele mai ușor. De asemenea, deseori se luptă să-i asigure că sunt suflete de oameni, și nu diavoli (acest fel de amăgire este astăzi „la modă“ printre diavoli, datorită dispoziției deosebite a oamenilor de a-i crede). Iar alteori, apar și prevăd viitorul și descoperă taine. Cu toate acestea, nimeni nu trebuie să se încreadă lor, în nici un fel. La diavoli, adevărul este amestecat cu înșelăciunea și este folosit din când în când numai pentru a-l face pe om să cadă mai ușor în înșelăciune. *„Însuși Satana se preface ca înger al luminii... și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății“* a spus Apostolul Pavel (II Corinteni 11, 14 - 15).

O regulă generală valabilă pentru toți oamenii este ca nimeni să nu se încreadă niciodată în duhuri, când acestea apar în chip perceput de simțuri și să nu înceapă convorbire cu ele. Dimpotrivă, să nu le dea nici o importanță și să socotească apariția lor ca pe o mare și primejdioasă ispită. În vremea aceasta a ispitei trebuie să-și întoarcă mintea și inima la Dumnezeu, rugându-L să-l miluiască și să-l izbăvească de ispită. Dorința pe care o au câțiva de a vedea duhuri și curiozitatea de a afla ceva în legătură cu ele și de la ele sunt semne de mare prostie și deplină necunoaștere a tradițiilor Bisericii Ortodoxe privitoare la viața morală și lucrătoare.

Cunoașterea duhurilor se dobândește în mod cu totul diferit față de cel socotit de cei neîncercați și neatenți. Comunicarea deschisă cu duhurile este pentru cel fără experiență cea mai mare catastrofă sau mai bine zis este izvor al celor mai mari dezastre.

Scriitorul insuflat al cărții Genezei spune că după căderea primilor oameni, Dumnezeu, înștiințându-i de izgonirea lor din rai, „a făcut lui Adam și femeii lui îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat“ (Facere 3, 21). Îmbrăcăminte de piele în tâlcuirea Sfinților Părinți (Ioan Damaschin, Editura Credinței Ortodoxe, Cartea a III-a, cap. 1) semnifică trupul nostru trecător care s-a schimbat prin cădere, având drept urmare pierderea supleței și a naturii lui duhovnicești și dobândirea stării greoaie pe care o are astăzi. Cu toate că motivul principal pentru schimbarea aceasta a fost căderea, totuși și schimbarea aceasta s-a făcut după planul Atotputernicului Creator, în marea Lui milă către noi și spre marea noastră binefacere.

Una dintre urmările binefăcătoare, care provine din starea actuală a trupului nostru, este următoarea: datorită stării greoaie a trupului nostru nu mai putem percepe prin simțuri duhurile acelea în sfera cărora am căzut...

Înțelepciunea și bunătatea lui Dumnezeu au ridicat o despărțitură între oamenii care au fost izgoșiți din rai pe pământ și duhurile acelea care căzuseră deja din ceruri. Despărțitura aceasta este chiar materia greoaie a trupului omenesc. La fel fac și conducătorii pământești izolându-i pe răufăcători de comunitatea omenească prin zidurile închisorilor, încât ei să nu poată vătăma comunitatea precum doresc și să-i murdărească și pe ceilalți (Sfântul Ioan Casian, Cuvântul 8 și 12).

Duhurile distrugătoare lucrează asupra oamenilor născocindu-le gânduri și simțiri păcătoase, dar sunt foarte puțini cei care ajung la perceperea sensibilă a duhurilor (Episcopul Ignatie, p. 11 - 12).

Sufletul este îmbrăcat de trup, fiind izolat și despărțit din cauza acestuia de lumea duhurilor și se instruieste treptat prin cercetarea legii lui Dumnezeu sau prin cercetarea creștinismului, ceea ce-i totuna, și astfel dobândește însușirea de a deosebi binele de rău (Evrei 5, 14). Atunci i se dă harul vederii duhovnicești a duhurilor și cu voia lui Dumnezeu i se dă chiar și harul vederii sensibile a acestora. Căci nălucirile și înșelăciunea sunt acum pentru acest suflet foarte puțin primejdioase, iar experiența și știința ei îi sunt de mare folos.

Prin despărțirea sufletului de trup în timpul morții trupești, acesta revine iarăși în clasa și în comuniunea duhurilor. Este evident, așadar, că pentru a intra cu bine în lumea duhurilor, e necesar să ne instruiem din vreme în legea lui Dumnezeu, fiindcă aceasta este cauza datorită căreia ni s-a dat un anumit timp de rămânere pe pământ care este socotit de Dumnezeu pentru fiecare din noi. Această rămânere se numește viață pământească.

Deschiderea simțurilor

Oamenii devin în stare de a vedea duhurile printr-o anumită schimbare în simțurile lor, care se realizează într-un fel nevăzut și neexplicat. Omul observă doar că dintr-o dată a început să vadă lucruri pe care nu le văzuse niciodată înainte și pe care alții nu sunt în stare să le vadă și să audă cele pe care niciodată înainte nu le auzise. Celor cărora li se întâmplă o astfel de schimbare a simțurilor li se pare că acest fenomen este foarte simplu și firesc, chiar dacă nu poate fi explicat nici de ei și nici de alții.

Însă, pentru cei cărora nu li s-a întâmplat, aceasta pare ciudat și de neînțeles. În mod asemănător este, de pildă, cunoscut tuturor că oamenii au puțința de a se adânci în somn; însă, ce fel de fenomen este somnul și în ce fel - nevăzut - trecem din starea de veghe în starea de somn și uităm cu totul de noi, aceasta rămâne pentru noi o mare taină.

Schimbarea simțurilor prin care omul poate comunica, în mod sensibil, cu ființe din lumea nevăzută se cheamă în Sfânta Scriptură „deschiderea simțurilor“. Scriptura spune: *„Atunci a deschis Domnul ochii lui Valaam și acesta a văzut pe îngerul Domnului, care stătea în mijlocul drumului cu sabia ridicată în mână“* (Numeri 22, 31). Pe când profetul Ilie era înconjurat de vrăjmași, ca să-l încurajeze pe supusul său, s-a rugat și a spus: *„Doamne, deschide-i ochii ca să vadă! Și a deschis Domnul ochii slujitorului și acesta a văzut că tot muntele era plin de cai și care de foc împrejurul lui Elisei“* (IV Regi 6, 17; vezi, de asemenea, Luca 24, 16 - 31).

Din fragmentele de mai sus ale Sfintei Scripturi, e limpede că organele de simț ale corpului sunt folosite într-un fel ca niște uși și porți care conduc la sălașurile

unde locuiește sufletul; aceste porți se deschid și se închid numai la porunca lui Dumnezeu. În chip preaînțelept și multmilostiv, aceste porți rămân mereu închise oamenilor distrugători, ca să nu tabere pe noi vrăjmașii noștri înfuriați, adică duhurile distrugătoare și să ne nimicească. Această măsură este foarte importantă dacă ne gândim că după cădere ne aflăm în spațiul duhurilor distrugătoare și suntem acum înconjuțați și înrobiți de ele. Și întrucât aceste duhuri nu au puțința să pătrundă în noi, își fac simțită prezența pe afară, provocându-ne diferite gânduri păcătoase și năluciri, înșelând astfel sufletele naive să vină în contact cu ele. Nu este permis omului să sfideze supravegherea lui Dumnezeu și să înainteze cu mijloacele sale (cu îngăduința lui Dumnezeu, dar nu cu voia Lui) pentru a deschide singur simțurile și a intra în comunicare văzută cu duhurile. Aceasta nu se întâmplă. E limpede că prin mijloacele sale omul poate comunica doar cu duhurile cele viclene, pentru că însușirea sfinților îngeri este de a nu participa la ceva ce se împotrivesc voii lui Dumnezeu, la ceva ce Îl nemulțumește.

Dar ce este aceea care îi îndeamnă pe oameni să intre în comunicare deschisă cu duhurile? Acei ce sunt ușuratici și nu au gustat viețuirea creștină sunt îndemnați de curiozitate, neștiință și necredință, fără să priceapă că prin această comunicare își pot aduce vătămare (p. 13 - 14).

Părerea că în această comunicare sensibilă cu duhurile există ceva de mare importanță este greșită. Acest fel de comunicare, dacă nu este însoțit și de comunicarea duhovnicească, nu ne ajută să înțelegem corect duhurile, ci ne dă doar o imagine de suprafață. Căci ne produce foarte ușor idei cu totul greșite și asta se întâmplă de obicei celor

neîncercați și celor care sunt stăpâniți de slava deșartă și de părerea de sine. Vederea duhovnicească a duhurilor este reușită doar de creștinii adevărați, iar oamenii care umblă pe calea păcatului sunt, din contră, înclinați către vederea prin simțuri a acestora. Foarte puține sunt, de asemenea, și persoanele care au din firea lor această însușire și iarăși la foarte puțini li se arată duhuri datorită vreunei întâmplări deosebite din viața lor. În aceste ultime două cazuri, omul nu este responsabil, dar trebuie să-și dea toată străduința ca să scape de această stare care este foarte primejdioasă.

În vremea noastră sunt mulți aceia care se lasă târâți în comunicarea cu duhurile distrugătoare prin mijlocirea spiritismului, unde aceste duhuri apar de obicei în chip de îngeri luminoși și înșală și amăgesc prin diferite povestiri interesante, amestecând adevărul cu minciuna, lăsând mereu în suflet și în minte o dezordine nemăsurată (p. 19).

Cei ce văd cu ochii lor duhuri, chiar și când văd îngeri sfinți, nu trebuie să se lase înșelați de aceasta. Însușirea asta, de una singură, nu este în nici un fel mărturie a vredniciei oamenilor acestora, căci o astfel de însușire o pot avea și cei desfrânați și chiar și dobitoacele necuvântătoare (Numeri 22, 23) (p. 21).

Primejdia născută din intrarea în contact cu duhurile

Vederea duhurilor cu ochii trupești aduce totdeauna vătămare, mai mare sau mai mică, celor care nu au pricepere duhovnicească. Aici, pe pământ, imaginile adevărului se amestecă cu imaginile minciunii (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 2), ca într-un ținut în care cele bune se amestecă cu cele viclene, un ținut de exil al îngerilor și al oamenilor distrugători (p. 23).

Cel ce vede duhuri cu ochii trupești poate fi cu ușurință înșelat, spre vătămare și nimicire. Dacă atunci când vede duhurile se va încrede repede în ele, va fi cu siguranță înșelat și amăgit, se va însemna în mod sigur cu pecetea înșelăciunii pe care cei neîncercați nu o pot vedea, dar care le lasă în suflet o rană groaznică. Și adeseori pierde chiar și puțința pocăinței și a mântuirii. Aceasta s-a întâmplat foarte multor oameni. S-a întâmplat nu numai păgânilor, ai căror preoți se găsesc mereu în comunicare deschisă cu diavoli, nu numai multor creștini care nu au cunoscut tainele Creștinismului și prin diferite evenimente au intrat în comunicare cu duhurile, dar și monahilor ce au văzut cu ochii lor duhurile, fără să fi dobândit mai întâi priceperea duhovnicească.

Intrarea dreaptă și justă în lumea duhurilor este cuprinsă doar în învățătura și practicarea lucrării creștine. Toate celelalte căi sunt nelegiuite și trebuie să fie declarate nevrednice de discutat și catastrofale. Acela care călăuzește pe lucrătorul întru Hristos la priceperea duhurilor este Însuși Dumnezeu. Și când suntem călăuziți de Dumnezeu, nălucirile adevărului în care se preface cel mincinos se deosebesc de adevărul cel curat. Și atunci i se dă celui ce se nevoiește, mai înainte de toate, virtutea priceperii duhurilor și i se descoperă cu de-amănuntul și cu precizie însușirile acestor duhuri. Numai după acest

stadiu li se dă câtorva nevoitori și vederea sensibilă a duhurilor, cu care se desăvârșește cunoașterea lui despre ele, care s-a dobândit prin priceperea duhovnicească (p. 24).

(Periodicul Sfintei Mănăstiri Xiropotam, „*Mărturie aghiorită*“, nr. 18, aprilie 1995, p. 70 - 74, în care este publicat în greacă studiul ieromonahului ortodox american Serafim Rose, „*Sufletul după moarte*“¹⁷⁸. În acest studiu, părintele Serafim așază învățătura Sfântului Ignatie Briancianinov, „Despre priceperea prin simțuri a duhului“).

Căci, chiar și cei sfinți au fost în primejdia de a fi înșelați de duhurile cele viclene. Să ne gândim deci cât de înfricoșătoare este această primejdie pentru noi. Când sfinții nu au putut în toate cazurile să-i recunoască pe diavolii care li se înfățișau în chip de îngeri sau chiar în însuși chipul lui Hristos, cum e posibil să cugetăm că noi îi vom recunoaște oricum? Singurul mijloc de a ne mântui de aceste duhuri este să negăm definitiv orice arătare a lor și orice alăturare cu ele, recunoscând că nu suntem vrednici de asemenea vederi și comunicări.

Sfinții învățători ai nevoițelor creștine îi povățuiesc pe nevoitorii evlavioși să nu se încreadă în nici o imagine și vedenie dacă apar dintr-o dată, să nu dialogheze cu ele și să nu le dea nici o importanță. Mai spun că atunci când ni se arată o asemenea vedenie, trebuie să ne păzim sufletul făcându-ne semnul Crucii, să închidem ochii și cu

¹⁷⁸ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.

gândul statornic că suntem nevrednici și nepotriviți pentru a vedea duhurile bune, să ne rugăm la Dumnezeu să ne păzească de mrejele și cursele întinse cu viclenie oamenilor de duhurile cele rele.

(În aceeași lucrare, p. 74 - 75)

Singura poartă dreaptă de intrare în lumea duhurilor este învățătura și practicarea lucrării creștine. Singura cale justă pentru a intra în priceperea prin simțuri a duhurilor este sporirea și desăvârșirea în viața creștină (p. 53).

Când va sosi clipa care a fost socotită de Unul Dumnezeu și este cunoscută doar de El, atunci, fără îndoială, fiecare dintre noi va intra în lumea duhurilor. Această clipă nu e departe de fiecare. Să dea Preabunul Dumnezeu să trăim această viață pământească în asemenea fel, încât pe parcursul ei să ne putem feri de comuniunea cu duhurile distrugătoare și să pătrundem în comuniunea duhurilor sfinte și prin acestea, când ne vom lepăda de trup, să ne putem număra cu duhurile sfinte, nu cu cele viclene.

(În aceeași lucrare, p. 75)

Diavolii folosesc visurile pentru a ispiti și răni sufletele oamenilor. Într-un fel asemănător, creștinii neîncercați în lucrarea duhovnicească, ce dau importanță visurilor, își fac rău sufletelor lor. Prin urmare, este important să deosebim însemnătatea precisă a visurilor unei persoane a cărei fire nu s-a reînnoit prin Duhul Sfânt.

.....

Adeseori, visul este întipărirea unor gânduri și dorințe fără legătură între ele, iar alteori este rezultatul unei stări morale deosebite a cugetului. Așadar, visul nu poate și nu trebuie să aibă vreo semnificație. Dorința unor oameni de a vedea în delirurile visurilor lor prevederi pentru viitorul lor sau al altora sau vreun alt înțeles este neînțeleaptă și absurdă.

Diavolii pot pătrunde în sufletele noastre în vreme de veghe și pot, de asemenea, pătrunde în ele și pe parcursul somnului. Iarăși, în timpul somnului, ne ispitesc să păcătuim prin amestecarea închipuirii lor cu a noastră. Iar când văd că visurile încep să ne intereseze, se străduiesc să mărească acest interes al nostru pentru ele. Și ușor - ușor ne conving să ne încredem în ele. O astfel de încredere este însoțită totdeauna de amăgire și amăgirea ne face să cugetăm păreri greșite despre noi înșine, încât toată puterea noastră lucrătoare se subrezește. Și chiar asta vor și diavolii.

Celor care au înaintat în această părere de sine, egoistă, diavolii încep să li se arate în chip de îngeri de lumină sau de mucenici și sfinți și chiar în chipul Maicii Domnului și al lui Hristos Însuși. Se bucură de felul de viață al acestor amăgiți, le făgăduiesc cununi cerești și îi conduc astfel la o măsură înaltă de părere de sine și mândrie. Și această înălțime este totodată și abisul prăbușirii lor.

Trebuie să știm că, fără îndoială, în starea noastră actuală, când încă nu ne-am reînnoit prin har, nu suntem pregătiți să avem alte visuri, în afară de cele pe care ni le pregătesc neconținut diavolii.

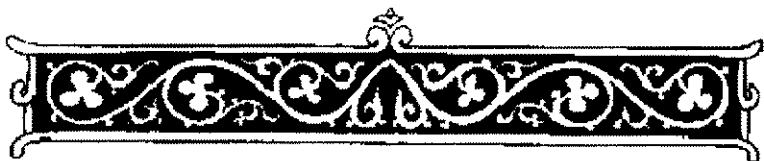
(Periodicul „*Mărturie ortodoxă*“, nr. 28, p. 28 - 29)

Din asemenea visuri [despre iad și judecată] dobândim înspăimântare și frică de Dumnezeu, cutremurare și pocăință. Dar visuri de acest fel se dau foarte rar, în caz de mare nevoie, sufletelor sfinte, dar și celor foarte păcătoși, din pronia deosebită și necercetată a lui Dumnezeu. Se dau foarte rar nu datorită „zgârceniei“ harului dumnezeiesc, nu! Ci pentru că orice ni se întâmplă dincolo de rutina noastră ne conduce la mândrie și părere de sine și în felul acesta ni se micșorează smerenia, care e atât de importantă pentru mântuirea noastră.

(Periodicul „Mărturie ortodoxă“, nr. 28, p. 30)

SFÂNTUL SILUAN ATHONITUL¹⁷⁹

Sfântul Siluan Athonitul (1866 - 1938), sfânt al vremurilor noastre, căruia i s-au arătat și a aflat cele dumnezeiești, dar și „metodele” și uneltirile vrăjmașului, căci el însuși a fost amăgît o perioadă de timp de Diavol, care i se arăta în chip de înger, ne învață despre amăgirea diavolească a visurilor și vedeniilor și așază frontiere între adevăr și amăgire. Să luăm aminte la precizarea Sfântului Siluan în legătură cu cuvântul care spune că atunci când o vedenie este de la Diavol, omul simte tulburare sufletească și frică. Sfântul precizează că aceasta se întâmplă doar în sufletul umil, care nu dorește vedenii; dar sufletul plin de slavă deșartă, dimpotrivă, dorește vedenia considerând că este vrednic s-o primească și nu simte frică, fiind înșelat de Diavol. De asemenea, foarte importantă este observația lui că sufletul smerit nu are vedenii și nici nu le dorește. Și iarăși de mare învățătură este exemplul său personal și izbăvirea lui din ghearele diavolilor, prin smerenie. „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui” este povața lui.

Am suferit timp îndelungat, pentru că nu cunoșteam calea Domnului. Însă acum, după multe suferințe și prin Duhul Sfânt, am aflat voia lui Dumnezeu. Trebuie să împlinim cu precizie toate

¹⁷⁹ Prăznuit la 24 septembrie. Asupra vieții Cuv. Siluan vezi: Diac. Ioan I. Ică jr., *Cuviosul Siluan Athonitul. Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei și iubirii lui Hristos*, în vol. Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, ed. a III-a, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 5 – 39; Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura Starefului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999.

poruncile Domnului (Matei 28, 20), căci acesta este drumul care conduce la împărăția cerurilor. Nu-ți închipui însă că Îl vei vedea pe Dumnezeu, ci smerește-ți sufletul și cugetă că după moarte vei fi aruncat în întuneric și vei fi chinuit și-L vei dori pe Domnul cu dor și cu durere.

Când vărsăm lacrimi și ne umilim sufletul, atunci ne păzește harul lui Dumnezeu. Însă, dacă uităm plânsul și umilința, vom fi târâți de gânduri și vedenii. Sufletul

smerit nu are vedenii și nu le dorește, ci se roagă la Dumnezeu cu mintea curată. Dar mintea cea plină de slavă deșartă nu e niciodată curățită de gânduri și de nălucire și poate cu ușurință să ajungă să-i vadă pe diavoli și să convorbească cu ei. Aceasta o scriu deoarece eu însumi m-am aflat în această stare nenorocită.

Îi rog pe toți oamenii să ne întoarcem la pocăință și atunci vom vedea mila lui Dumnezeu. Și pe cei care au vedenii și le primesc cu credință îi rog să înțeleagă că din pricina asta apare în ei mândria și împreună cu ea dulceața slavei deșarte în care nu poate viețui duhul smerit al pocăinței. Și aici este primejdia, pentru că e cu neputință să-i învingi pe vrăjmași fără să ai smerenie.

Eu însumi am fost amăgit de două ori. Prima oară, vrăjmașul mi-a arătat lumină și cugetul mi-a zis: „Primește-o, este har!“. A doua oară, am avut o vedenie și era să pier din cauza ei. La sfârșitul unei privegheri, când au început să cânte „Toată suflarea să laude pe Domnul“, am auzit cum împăratul David cântă în ceruri laudele lui Dumnezeu. Stăteam în strană și mi s-a părut că nu există nici acoperiș, nici turlă și că văd cerurile deschise. Am povestit această vedenie la patru persoane duhovnicești, dar nici unul nu mi-a spus că am fost înșelat de vrăjmaș. Iar eu mă gândeam că diavolii nu pot să-L laude pe Dumnezeu și, prin urmare, această vedenie nu este de la vrăjmaș. Dar mă războia amăgirea slavei deșarte și am început iarăși să văd diavoli. Atunci am înțeles că am fost înșelat și le-am mărturisit pe toate duhovnicului, cerându-i să se roage pentru mine. Și datorită rugăciunilor lui am fost salvat și pururea Îl rog pe Dumnezeu să-mi dăruiască duhul smereniei.

Și dacă m-ar întreba cineva ce daruri vrei de la Dumnezeu, i-aș răspunde: duhul smereniei, care Îl mulțumește pe Domnul mai mult decât toate. Fecioara Maria a devenit Născătoare de Dumnezeu datorită

smereniei ei și este lăudată în cer și pe pământ mai mult decât toți. Ea s-a predat cu totul voii lui Dumnezeu: „*Iată roaba Domnului*” (Luca 1, 38). Și noi suntem datori să-i urmăm Sfintei Fecioare.

De două ori am fost amăgit. Prima oară a fost la început și eram neîncercat, tânăr ucenic și Domnul m-a milostivit degrabă. A doua oară însă, a fost de vină mândria și am suferit mai mult până să mă vindece Domnul, cu rugăciunile duhovnicului meu. Amăgirea s-a întâmplat după o vedenie pe care am primit-o. La patru persoane duhovnicești am povestit acea vedenie și nici unul din ei nu mi-a spus că vedenia provenea de la vrăjmașul și după aceea mă războia amăgirea slavei deșarte. Cu timpul însă, am înțeles singur greșeala mea întrucât diavolii au început din nou să mi se arate nu numai noaptea, dar și pe parcursul zilei. Sufletul îi vedea, dar nu se temea, pentru că simțeam alături de mine mila lui Dumnezeu. Și în felul ăsta am suferit multe din partea diavolilor. Și dacă Domnul nu mi-ar fi dat să-L cunosc prin Duhul Sfânt, și dacă nu m-ar fi ajutat Prea Sfânta și Buna Fecioară, atunci aș fi deznădăjduit de mântuirea mea. Însă acum, sufletul meu nădăjduiește neclintit în mila lui Dumnezeu, cu toate că prin lucrările ce le-am făcut merit să fiu schingiuit și pe pământ, și în iad.

Pentru mult timp nu puteam să înțeleg ce mi se întâmplă. Mă gândeam: „Eu nu judec pe nimeni, gândurile urâte le alung, fac ascultare cu grijă, mănânc cu cumpătare, mă rog neîncetat... De ce deci preferă diavolii să stea pe lângă mine? Înțelegeam că mă aflu pe o cale greșită, dar nu puteam pricepe cauza. Când mă rugam, diavolii dispăreau pentru o vreme, dar după aceea iarăși reveneau. Pentru mult timp, sufletul meu s-a aflat în această agonie. Am vorbit despre aceasta câtorva părinți bătrâni; ei tăceau și eu rămâneam nedumerit.

Într-o noapte stăteam în chilia mea și, iată, chilia s-a umplut de diavoli. M-am rugat fierbinte, Domnul i-a izgonit, dar au venit înapoi. Atunci m-am ridicat să fac câteva metanii în fața icoanelor, dar diavolii m-au înconjurat și unul stătea înaintea mea astfel, încât nu puteam să fac metanii la icoane, căci ar fi părut că mă închin în fața lui.

Atunci m-am ridicat și am zis:

– Doamne, Tu vezi cum vreau să mă rog la Tine cu mintea curată, dar diavolii nu mă lasă. Spune-mi ce trebuie să fac ca să plece de la mine?

Și Domnul a răspuns în sufletul meu:

– Așa îi războiesc diavolii pe cei mândri.

Am zis:

– Doamne, Tu ești milostiv, sufletul meu Te cunoaște; spune-mi ce trebuie să fac pentru ca inima mea să se smerească?

Și Domnul mi-a răspuns în suflet:

– Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui!

(*Sfântul Siluan Athonitul*, p. 467 - 469,
iar în ediția 1995, p. 537 - 540)¹⁸⁰

Sfânta Mănăstire Pantelimon din Sfântul Munte Athos

¹⁸⁰ Cuviosul Siluan Athonitul, *op. cit.*, p. 175–179. În ediția românească, textele nu au aceeași ordine ca în prezenta lucrare.

În amăgire cădem fie din lipsă de experiență, fie din mândrie. Și dacă este din lipsa experienței, Domnul îl tămăduiește degrabă pe cel amăgit. Însă dacă este din mândrie, atunci sufletul va suferi timp îndelungat, până ce va afla smerenia și doar atunci va fi tămăduit de Domnul.

În amăgire cădem atunci când credem că suntem mai presus și mai încercați decât alții, chiar și decât părintele nostru duhovnicesc. Așa am gândit și eu în nepriceperea mea și de aceea am suferit. Și îi mulțumesc lui Dumnezeu că în felul acesta m-a smerit și m-a povățuit și nu și-a retras mila Lui de la mine. Și acum mă gândesc că, fără spovedanie la duhovnic, nu e cu putință să ne izbăvim de amăgire, întrucât Dumnezeu i-a dat duhovnicului harul de a lega și dezlega.

Dacă vezi lumină în tine sau în jurul tău, nu îi da crezare, dacă știi că nu ai cucernicie către Dumnezeu și dragoste pentru aproapele. Dar să nu-ți fie frică, ci smerește-ți inima și lumina aceea va dispărea.

Dacă vezi vreo vedenie sau vreo imagine sau vis, nu te încredința lor; căci dacă e de la Dumnezeu, te va lumina El despre aceasta. Sufletul care nu a gustat Sfântul Duh nu poate să deosebească de unde vine vedenia. Vrăjmașul toarnă în suflet o dulceață amestecată cu slavă deșartă și aceasta face amăgirea vădită.

Părinții spun că, atunci când vedenia este de la cel vrăjmaș, sufletul simte tulburare și frică. Aceasta însă se întâmplă numai sufletului smerit, care se socotește nevrednic pentru a avea vedenii. Cel plin de slavă deșartă însă poate să nu simtă nici frică și nici tulburare, fiindcă dorește vedeniile și se consideră pe sine vrednic și de aceea vrăjmașul îl înșală ușor.

Lucrurile cerești se cunosc prin Duhul Sfânt, iar cele pământești prin cugetul firii. Cel ce plănuiește să-L cunoască pe Dumnezeu prin mintea firească și prin știință

va fi amăgit, pentru că Dumnezeu este cunoscut doar prin Duhul Sfânt.

Dacă în mintea ta îți apar diavoli, smerește-te și silește-te să nu-i vezi și aleargă cât poți de repede la părintele tău duhovnic, căruia te-ai încredințat. Spune-i tot și atunci Domnul te va milui și te va izbăvi din amăgire. Însă, dacă tu crezi că știi mai multe decât duhovnicul tău despre viața duhovnicească și nu vrei să-i spui ce ți se întâmplă, datorită acestei mândrii, Domnul va îngădui să fii lovit de vreo ispită, ca să te cumițești.

Să te lupți cu vrăjmașii folosind smerenia. Când vezi că o altă minte se războiește cu mintea ta, smerește-ți sufletul și atunci războiul va înceta.

Dacă se întâmplă să vezi diavoli, nu-ți fie teamă, smerește-te și ei vor dispărea. Căci dacă te va apuca frica, vei suferi neîntârziat vătămare. Să fii viteaz! Să ții minte că Domnul te vede dacă îți pui toată nădejdea în El.

(În aceeași lucrare, p. 482 - 483 și în ediția mai nouă,
p. 554 - 556)¹⁸¹

Un diacon mi-a povestit următoarele:

„Mi-a apărut Satana în chip de înger al luminii și mi-a spus lingușitor: Îi iubesc pe cei mândri și aceștia vor fi împreună cu mine. Și tu ești mândru și te voi lua. Eu însă am răspuns: Sunt mai rău decât toți oamenii. Și Satana s-a făcut nevăzut“.

Și eu am încercat ceva asemănător când mi-au apărut diavolii. Mi-a fost cam teamă, dar am spus:

¹⁸¹ *Idem*, p. 188-189.

– Doamne, vezi cum diavolii nu mă lasă să mă rog?
Spune-mi ce trebuie să fac, ca ei să plece departe de mine!

Și Dumnezeu mi-a zis în inimă:

– Sufletele mândre sunt pururea chinuite de diavoli.

Și atunci am spus:

– Doamne, luminează-mă, ce trebuie să cuget pentru
ca sufletul meu să se smerească?

Și am primit îndată răspunsul:

– Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjui!

De atunci am început să fac după cum mi s-a spus și
sufletul meu și-a găsit odihna în Dumnezeu.

(În aceeași lucrare, p. 498 - 499
și în ediția mai nouă, p. 572)¹⁸²

¹⁸² *Idem*, p. 200.

ÎNTÂMPLĂRI DIN ZILELE NOASTRE DESPRE AMĂGIRE

De la fericitul părinte arhimandrit Haralambie Vasilopoulos redăm întâmplările de mai jos, care vorbesc despre amăgirea prin visuri și vedenii și pe care le-a trăit de aproape, fiind foarte lesne de înțeles și foarte folositoare.

1. Comorile lui Ali Pașa

Duhurile viclene se bucură când reușesc prin visuri să ne expună batjocurii și să ne facă de răs. Câți nu s-au apucat să sape și să caute comori pe care le-au văzut în somnul lor, fără să găsească nimic, și în felul ăsta s-au făcut de răs? Unul dintre ei, foarte naiv, din când în când săpa de jur-împrejurul castelului din Ioanina, ca să găsească comorile lui Ali Pașa. Așa văzuse în visurile lui.

(Arhim. Haralambie Vasilopoulos,
Visurile [cum se explică], p. 44)

2. Pățania predicatorului

Răsunătoare însă este pățania unui important teolog și predicator. Acesta, umblând dintr-un ținut în altul, a ajuns la turnul Peloponezului. Acolo a avut un vis care arăta că va fi cutremur. A fost atât de nebun, încât a crezut visul și în ziua următoare l-a spus în predica lui. Și, într-adevăr, a fost cutremur.

Când a ajuns în Patras însă, a văzut iarăși în vis că va fi cutremur și acolo. Când în ziua următoare a predicat în

piața orașului, a anunțat cu convingere mulțimea că în seara aceea în Patras va fi cutremur, nimic! L-a înșelat Satana. Căci cutremur nu a fost. Și în felul acesta, teologul s-a făcut de râsul lumii, crezând în visul lui!

(În aceeași lucrare, p. 44 - 45)

3. O hirotonie săvârșită doar în vis

Puțin a lipsit ca cel ce scrie acestea să se facă de râs în 1943, în timpul blestematei stăpâniri naziste. Permite-mi, cititorule, să povestesc acest vis, pentru că este de mare învățătură.

Fusesem atunci arestat și întemnițat de către germani. Și în timp ce eram în temniță, am avut în somnul meu un vis foarte animat. Se făcea că germanii au intrat în temniță ca să ne execute, dar eu, încet-încet, am reușit să scap din mâinile lor și să mă salvez.

În ziua următoare, într-adevăr, a venit administratorul Gestapo-ului, însoțit de soldați germani, exact așa cum îi văzusem în vis. Germanii se hotărâseră să ne execute. Ne-au așezat la zid și în fața noastră era un soldat cu mitralieră. Noi ne-am făcut semnul Crucii și așteptam să tragă asupra noastră, dar de data aceea nu ne-au executat.

Între timp însă au intervenit alte evenimente. Și după 40 de zile, trecând prin mari primejdii și agonii, cu ajutorul lui Dumnezeu, am scăpat din mâinile lor și m-am salvat. Această întâmplare am povestit-o după aceea duhovnicului meu, care mi-a spus:

– Fii cu luare-aminte, să nu te vatăme Satana prin visuri...

L-am ascultat. Și de atunci nu mai dădeam nici o importanță visurilor pe care le aveam.

Însă în 1947, pe când dormeam într-o eparhie, am văzut în visul meu cum un teolog bine cunoscut de mine era hirotonit preot. Visul era atât de puternic, încât m-am trezit. Dar când m-am culcat din nou, am văzut iarăși același vis. Dimineăța m-am cutremurat, nu cumva să fi fost adevărat. Dar nu am vrut să mă gândesc la asta, aducându-mi aminte de ce mi-a spus duhovnicul. Însă când am ieșit din casă, am întâlnit un vecin care mi-a zis vesel:

– Azi-noapte am văzut în vis cum teologul nostru cunoscut a fost hirotonit preot...

Atunci mi-am zis în mine că neîndoielnic a fost hirotonit! M-am gândit că, din moment ce l-am văzut eu și în același timp și vecinul meu, cu siguranță așa s-a întâmplat. Din fericire însă, m-am abținut și nu i-am trimis telegramă să-l felicit, căci m-aș fi făcut de răs!

Și de remarcat e că, deși au trecut de atunci mai mult de 25 de ani, acel teolog nu s-a hirotonit încă, pe când eu am fost hirotonit!

(În aceeași lucrare, p. 45 - 46)

4. Un vis le-a distrus zestrea

Diavolul se străduiește mereu în întunecimea lui să-i facă rău omului și, pe cât posibil, să-l distrugă. În acest scop folosește și visurile.

După cum scrie virtuosul și veșnic pomenitul arhimandrit Ioil Gianacopoulos, în anul 1950, cineva din Calamata a văzut în somnul lui că va fi cutremur. Orașul

s-a întors pe dos și mulți locuitori au înnoptat sub cerul liber. Au crezut chiar și cei din satele vecine. Îndată ce au auzit, fetele au dus zestrea lor în beciuri ca să o salveze de la cutremur, iar ele au rămas toată noaptea afară.

Au fost înșelați însă, căci, în loc să fie cutremur, a fost inundație! A început o ploaie torențială și toată zestrea care era în beciuri a fost distrusă de ape.

Iată ce pățesc cei ce dau semnificație visurilor!

(În aceeași lucrare, p. 57)

5. Pățania unei fete

Prin visuri, Satana plănuiește să ne câștige sufletul, aruncându-ne încet-încet în îndoială și păcat. Un exemplu doveditor este și pățania acestei tinere, așa cum ne-o povestește ea însăși.

Era bolnavă de șase ani. Suferea, dar doctorii nu îi găseau nimic. O vede însă în somn pe Maica Domnului care i-a spus:

– Măine vei merge în cutare cartier, pe drumul cutare, la numărul cutare. Acolo vei găsi o poartă de fier. Vei bate și va ieși o femeie care a venit din Patras. O vei întreba și ea îți va spune unde să te duci pentru a fi vindecată!

Și s-a dus. A găsit într-adevăr strada, numărul, poarta de fier și pe femeia din Patras, exact așa cum văzuse în vis. Femeia i-a recomandat pe cineva care putea să o vindece. Într-adevăr, s-a dus și s-a întâlnit cu acea persoană. Părea un om serios, evlavios și avea în casă multe icoane ale sfinților.

Era însă vrăjitor deghizat. I-a spus pentru început să facă câteva lucruri și să meargă din nou la el. Fata l-a vizitat de multe ori și a văzut și o oarecare ameliorare a sănătății. Aceasta a făcut-o să aibă încredere în el. Atunci, acesta i-a propus să înfăptuiască împreună cu el păcatul cel imoral, ca să se vindece definitiv. Și, desigur, a stăruit... Din fericire, fata avea frică de Dumnezeu. S-a împotrivit, a fugit și s-a salvat.

Pe câte altele însă nu le atrage prin visuri Satana! Le aruncă în păcat și nu spun nimănui. Nu o află nimeni, doar Unul Dumnezeu. Și va veni ziua Judecării, când vor da cu toții socoteală și vor fi trimiși în iad. De altfel, acesta este scopul Satanei.

(În aceeași lucrare, p. 49 - 50)

6. Despre cea care își zicea sfântă

A vem însă vedenii și din partea Satanei. Satana, cum spune Apostul Pavel, „se prefăce în înger al luminii. Se arată în chip de sfinți sau în chipul Maicii Domnului sau ca lumină și dă porunci care par bune și sfinte, cu scopul ascuns însă de a-l înșela și amăgi pe om. Dă dezlegări amăgitoare și îi convinge pe cei naivi.

În vremea noastră se întâmplă multe asemenea lucruri, prin așa-zisele femei vizionare care, de obicei, sunt medium și unelte ale Satanei. Acestea folosesc de multe ori înșelăciunea.

În urmă cu câțiva ani, o femeie ce-și zicea sfântă a răvășit Atena printr-o lumină care apărea în Egaleo, atunci când aceasta zicea că se roagă. Era vorba însă de

înșelătorie și escrocherie, care nu au nici o legătură cu vederile dumnezeiești. Însă, în afară de escrocherii, avem și vederi adevărate care provin de la Satana. Scopul Satanei este de a-i înșela pe oameni prin orice mijloace.

(În aceeași lucrare, p. 58)

7. „Sfânta Parascheva“ în vedenii satanice

În anul 1953, ziarele au scris articole lungi despre aparițiile Sfintei Parascheva unei fete de 20 de ani din Eteleocarnania. Sfânta Parascheva i se arăta, vezi bine, și îi dădea poruncă prin care sătenii să construiască iconostas, să se pocăiască etc. Toți oamenii din satele vecine au crezut că, într-adevăr, cea care se arată era Sfânta Parascheva.

Într-o arătare, fata a primit poruncă să spună sătenilor să se adune în biserica Sfânta Parascheva dintr-un sat apropiat. În același timp, și-a pierdut glasul și comunica prin scris. Într-adevăr, sătenii în număr mare și-au început marșul spre satul vecin. Însă preotul din satul acela, care era foarte evlavios, nu a crezut în aceste lucruri. Când au intrat în biserica Sfânta Parascheva, fata a mers la ușile împărătești, ca și cum era arhieru, a rostit „Crezul“ (i s-a dezlegat limba) și apoi a predicat oamenilor să se pocăiască. Și ce dacă Apostulul Pavel nu permite femeilor să predice în biserică? Ea se credea superioară!

După aceea s-a întors către cineva și i-a zis:

– Tu de ce nu te spovedești? Te-ai spovedit doar în urmă cu 30 de ani, într-un sat din Macedonia răsăriteană (și l-a numit), pe când erai soldat.

Acela s-a intimidat de descoperirea aceasta fiindcă o uitase.

După această întâmplare minunată, toți au crezut ce spunea ea, că într-adevăr, i se arăta Sfânta Parascheva. Chiar și din America, cei care citeau ziarele îi trimiteau mereu sume de bani.

După vreo jumătate de an, fata a plecat cu părinții într-o comună mai îndepărtată. Părinții ei, când au aflat că eu mă găseam acolo, i-au propus să vină să o povățuiesc. Ea însă s-a împotrivit. Dar cu stăruința părinților a venit. I-am spus atunci că aceste vedenii sunt de la Satana și i-am atras atenția să fie cu băgare de seamă, întrucât Satana plănuiește să-i facă vreun rău. Din păcate, nu a vrut să asculte. Și (auziți și minunați-vă) în Săptămâna Mare l-a amăgit pe un tânăr și s-a dus la Mitropolie, cerând permisiunea să fie cununați în Vinerea Mare!

Așa îi poruncise în vis Sfânta Parascheva...

(În aceeași lucrare, p. 58 - 60)

8. „Maica Domnului“ în vedeniile unei tinere

Doi ani mai târziu, ziarele Atenei se ocupau cu alte vedenii care apăreau unei tinere din regiunea Navpactia. Aceasta vedea, se zice, pe Maica Domnului și primea diferite porunci, de pildă, să predice lumii să se pocăiască etc., etc.

Într-o duminică, în Agrinio, înainte de a merge la amvon să predic, primarul mi-a adus o epistolă semnată de preot, profesor și primar, ca să o citesc mulțimii din biserică, prin poruncă de la Maica Domnului cea care s-a arătat în vedeniile tinerei fete. Am refuzat să o citesc și le-am spus, firește, cele cuvenite.

Peste câteva luni a venit la spovedit, printre alții, însăși tânăra aceea și s-a spovedit. Într-adevăr, era o fată foarte modestă și virtuoașă.

La urmă, după Spovedanie, când era să plece, mi-a spus:

- Eu, părinte, o văd pe Maica Domnului.
- A! Tu ești aceea? Cum o vezi? am întrebat-o.
- În chip de femeie îmbrăcată în negru.
- Ai văzut-o de multe ori?
- De vreo zece ori.
- Și ce îți spune?

– Prima dată era duminică după-amiază și mă aflam în poiană, căutam o oaie care se rătăcise de turmă. Dintr-o dată, Maica Domnului mi-a apărut în față și mi-a zis:

– Eu sunt Maica Domnului. Du-te în sat și spune-le sătenilor care lucrează la construirea drumului să înceteze munca, fiindcă azi e duminică.

- Și m-am dus, le-am spus și s-au oprit din lucru.

Altă dată era Ajunul Crăciunului și mi-a zis:

– Să mergi și să le spui sătenilor că anul acesta, deoarece Crăciunul cade vineri, să nu coacă nimic. Căci nu se cuvine.

Și, într-adevăr, tot satul a postit în ziua de Crăciun.

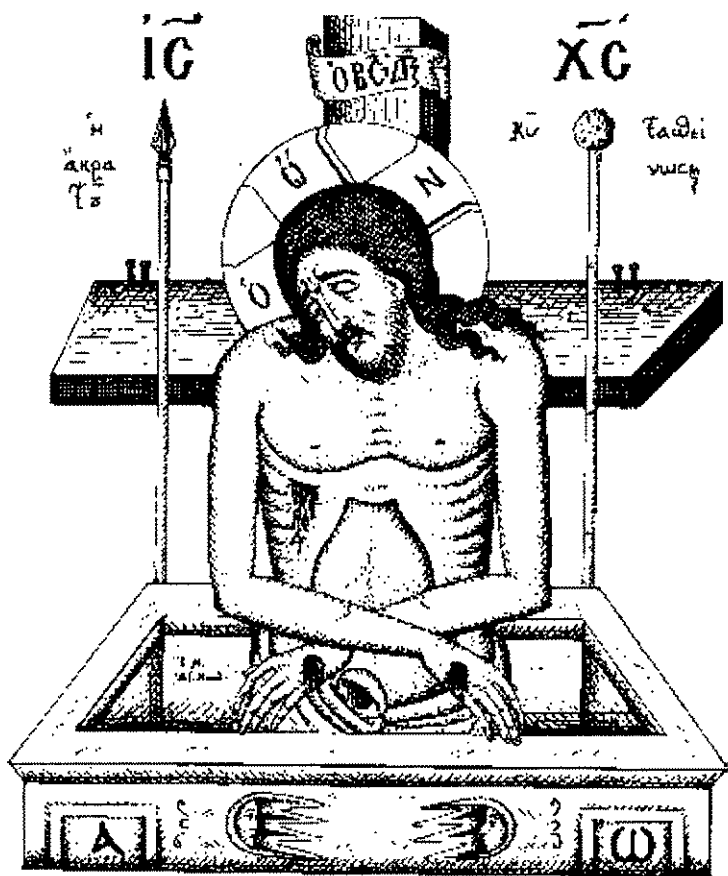
– Nu vezi, copila mea, i-am spus, că cel care ți se arată e Satana, nu Maica Domnului? Era atât de rea fapta sătenilor care construiau cu dragoste și cu folos drumul acela? Dar Satana nu voia ca ei să facă acea lucrare, ci voia să-i vadă în cafenele, cum joacă cărți, se îmbată și înjură. Pe de altă parte, unde s-a auzit ca creștinii să postească în ziua înveselitoare a Crăciunului? Biserica noastră a stabilit ca în acele 12 zile, începând cu ziua Crăciunului, să mănânce omul orice vrea. Înțelegi că e vorba de Satana? Așadar, când o să ți se arate iar, să zici: Ești Satana, și să-ți faci semnul Crucii.

- Dar, părinte, nu îmi spune nimic rău. Îmi spune să ies în fața oamenilor și să le predic să se pocăiască.

- Și tu să zici: Dacă era să predic, m-ar fi făcut Dumnezeu bărbat, preot, predicator, stareț și aș fi învățat carte. De aceea, să te lase în pace și să vină la mine.

Și deoarece era foarte cuminte, a primit povețele mele, s-a liniștit și Satana n-a putut să-i aducă vătămare.

(În aceeași lucrare, p. 60 - 62)

DIFERIȚI SFINȚI ȘI PĂRINȚI

Sfântul Chiril Fileotul¹⁸³

Cel care așteaptă să vadă în timp ce face rugăciunea, fiind în stare de veghe, nu este ortodox. Ceva asemănător găsim la mesalieni, care se numeau și evhiți; unul ca acesta sau este eretic, sau a căzut în amăgire, precum aceia care la urmă înnebunesc.

(Viața și învățătura Sfântului Chiril Fileotul, p. 245)

Și iarăși mă nedumeresc când cuget la uneltirile diavolilor. Cum de au putere, cu îngăduința lui Dumnezeu, să se arate oamenilor, dar în alte chipuri și să îi înștiințeze prin năluciri? După cum văd, dacă pronia lui Dumnezeu nu i-ar fi apărât îndeajuns pe oameni, în mod sigur, diavolii ne-ar fi aruncat în mare, din imensa vrăjmășie ce o au față de noi, precum au aruncat odinioară turma de porci, cu voia Domnului nostru Iisus Hristos.

(În aceeași lucrare, p. 315)

¹⁸³ Vezi p. 148.

Sfântul Marcu Ascetul¹⁸⁴

Este o lucrare a harului, pe care cel slab duhovnicește nu o cunoaște; există și o altă lucrare a păcatului, care se aseamănă cu adevărul. Este bine să nu le dăm atenție acestora, ca să nu cădem în amăgire, și nici să nu le anatematizăm, ca nu cumva să fie adevărate, ci să ne raportăm la ele cu nădejde în Dumnezeu. Căci Acesta cunoaște folosul amândurora.

(*Despre cei ce li se pare că se îndreptătesc din fapte,*
cap. 28, *Filocalia*, vol. 1, p. 145)¹⁸⁵

Acela care înainte de a lucra poruncile cere lucrările Duhului se aseamănă cu sclavul care a fost cumpărat și care îndată ce l-au cumpărat, împreună cu prețul, cere să i se dea scris și actul de eliberare.

(În aceeași lucrare, cap. 64, p. 148)¹⁸⁶

Sfântul Maxim Mărturisitorul¹⁸⁷

Mintea celui înfometat își închipuie pâine și a celui însetat, apă. Așa și mintea celui lacom își închipuie mulțime de mâncăruri; a celui iubitor de plăceri trupești,

¹⁸⁴ Sf. Marcu Ascetul (sec. V), egumen al unei mănăstiri de lângă Ancyra din Galata, este autor a nouă scrieri filocalice care s-au păstrat. Este prăznuit la 5 martie.

¹⁸⁵ *Filocalia*, vol. I, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 257.

¹⁸⁶ *Idem*, p. 260.

¹⁸⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul (580 – 662) este marele părinte și teolog apărător al Ortodoxiei în veacul al VII-lea, a cărui operă dogmatică și apologetică este impresionantă. Este prăznuit la 21 ianuarie și 13 august.

chipuri de femei; a celui cu slavă deșartă, cinstea cuvenită de la oameni; a iubitorului de arginți, câștiguri; a celui care ține minte răul, răzbunarea pe cel ce l-a supărat și așa și cu celelalte patimi.

Fiindcă mintea alcătuiește înțelesuri pătimase când este ispitită de patimi și când trupul este treaz sau când doarme. Când dorința mărește cauzele care produc plăcerile, atunci și mintea în somn are năluciri asemănătoare. Când mânia își mărește cauzele, mintea vede în somn lucruri ce produc frica. Diavolii mizerabili însă măresc patimile întărâtându-le și având complice nepăsarea noastră. Iar Sfinții Îngeri ne micșorează patimile, îndemnându-ne la lucrarea poruncilor.

(*Filocalia*, vol. II, p. 70)¹⁸⁸

Sfântul Iustin Martirul și Filozoful¹⁸⁹

Mai întâi vă cer să vă păziți ca nu cumva diavolii, mereu suspecti, să vă înșele și să vă îndepărteze definitiv de la citirea și înțelegerea celor spuse (căci se luptă să vă facă robi și slujbași și uneori prin visuri, alteori prin lucrări vrăjitorești, îi înrobesc pe toți cei ce nu se nevoiesc la mântuirea lor).

(*Apologia 1*, P.G.B., vol. 1, p. 95)¹⁹⁰

¹⁸⁸ Sf. Maxim Mărturisitorul, *A doua sută de capete despre dragoste*, în *Filocalia*, vol. 2, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 94 (cap. 68–69).

¹⁸⁹ Sf. Iustin (cca. 100 – 165), prăznuit la 1 iunie, face parte din categoria apologetilor de limbă greacă, a cărui operă este foarte importantă pentru literatura teologică a începutului Creștinismului.

¹⁹⁰ Sf. Iustin, *Apologia* (cap. XIV), în vol. *Apologeti de limbă greacă*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 45.

Sfântul Teognostie¹⁹¹

Trupul care se înmoaie de trândăvie și de mult somn este mare piedică pentru cumpătare.

Cumpătarea adevărată rămâne neispită chiar și de nălucirile din somn. Căci atenția minții la acestea este un semn că păstrează încă în adâncimea ei boala patimii trupești. Dar dacă mintea se învrednicește de harul de a convorbi cu Dumnezeu în somn, fără mijlocirea trupului, atunci ea va fi paznic neispitit și veșnic treaz al sufletului și al trupului care se liniștesc. Se aseamănă unui câine care e mereu treaz și atent la lupii nepotoșiți; fără să poată fi înșelat.

(*Filocalia*, vol. 2, p. 341 - 342)¹⁹²

Avva Filimon¹⁹³

Si a zis iarăși fratele: „În somnul meu văd multe năluciri deșarte“. Părintele i-a spus: „Să nu te cuprindă lenea și nepăsarea; ci înainte de a te culca, să faci multe rugăciuni în inima ta și să te împotrivești gândurilor, încât să nu te târască Diavolul în cursele sale, ci să fii primit de Dumnezeu. Și îngrijește-te cât poți ca, după psalmi și după studiu atent, să dormi și să nu trândăvești lăsându-ți mintea să primească gânduri străine. Ci dormi

¹⁹¹ Teognost, scriitor filocalic, se pare că a trăit în Constantinopol, în secolul al IX-lea. Vezi *Filocalia*, vol. 4, Ed. Harisma, București, 1994, p. 266 – 268.

¹⁹² *Idem*, p. 292-293 (cap. 68).

¹⁹³ Părinte filocalic despre a cărui viață nu se cunoaște nimic și care, se pare, a trăit în veacurile VI-VII. Vezi *Filocalia*, vol. 4, ed. cit., p. 179-180.

cugetând la cele ce te-ai rugat, ca să fie cu tine când dormi și când te vei trezi, să-ți fie în inimă. Înainte de a adormi, să rostești și Simbolul credinței. Căci credința dreaptă în Dumnezeu este izvorul și straja tuturor bunurilor“.

(*Filocalia*, vol. 2, p. 315)¹⁹⁴

Sfântul Casian Romanul¹⁹⁵

Iar semnul că au dobândit desăvârșit această virtute îl avem în aceea că sufletul chiar și în vremea somnului nu ia seama la nici un chip al nălucirii de rușine. Căci, deși nu se socotește păcat o mișcare ca aceasta, totuși, ea arată că sufletul este bolnav încă și nu s-a izbăvit de patimă. Și de aceea trebuie să credem că nălucirile cele de rușine ce ni se întâmplă în somn sunt o dovadă a trândăviei noastre de până acum și a neputinței ce se află în noi, fiindcă scurgerea ce ni se întâmplă în vremea somnului face arătată boala ce șade tainuită în ascunzișurile sufletului.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 94)¹⁹⁶

Pe lângă acestea, demonul slavei deșarte îl face pe monah să se gândească și la preoție. Îmi aduc aminte de un bătrân, pe când eram în schit, care ducându-se la chilia unui frate spre cercetare, apropiindu-se de ușă, l-a auzit vorbind. Și socotind bătrânul că citește din Scriptură, a stat să asculte până ce a simțit că fratele își ieșise din minți din pricina slavei deșarte și se hirotonise pe sine diacon,

¹⁹⁴ *Idem*, p. 189.

¹⁹⁵ Vezi p. 62, nota 33.

¹⁹⁶ *Filocalia*, vol. I, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 114.

făcând tocmai otpustul celor chemați. Deci, cum a auzit bătrânul acestea, a împins ușa și a intrat. Fratele, după ce l-a întâmpinat, i s-a închinat după obicei și ceru să afle de la el dacă așteaptă de multă vreme la ușă. Iar bătrânul i-a răspuns în glumă: „Acum am venit, când făceai tu otpustul celor chemați“. Auzind fratele acestea, a căzut la picioarele bătrânului, cerându-i să se roage pentru el, ca să se izbăvească de rătăcirea aceasta. Am amintit aceasta vrând să arăt la câtă nesimțire duce demonul acesta pe om.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 109)¹⁹⁷

Avva Teodor Tibeul

Diavolul este foarte viclean și deseori înfățișează minciuna ca adevăr; și dacă cel ispitit nu este înzestrat cu înaltă putere de deosebire, va cădea în amăgire. Iar cel ce nu cade în amăgire este acela care ascultă fără șovăire de Dumnezeu și de sfinți.

(*Monahismul ortodox răsăritean*, p. 439; scriitorul citează pe F. Halkin, S.P.V..G., p. 85)

Pateric

Un frate l-a întrebat pe un părinte bătrân:

- Părinte, ce sunt nălucirile din timpul nopții?

Bătrânul i-a răspuns:

- Fiule, așa cum în timpul zilei, Diavolul ne face să ne ocupăm de diferite gânduri străine de lucrarea duhovnicească, ca să nu ne putem îngriji de rugăciune și de cele bune, la fel și noaptea, plănuiește să ne răvășească

¹⁹⁷ *Idem*, p. 132-133.

cugetul, până ce reușește să ne tulbure și rugăciunea nopții. De aceea nu trebuie deloc să dăm vreo atenție acestor năluciri.

(*Îndreptar*, vol. 4, p. 362)

Părintele Iosif Isihastul († 1959)

Iar dacă nu poate să facă așa, Diavolul se întoarce altminteri. Se preface în înger al luminii și îi spune că este Arhanghelul Gavriil sau alt înger și că l-a trimis Dumnezeu să stea alături de el, fiindcă L-a mulțumit pe Dumnezeu cu lucrarea lui. Sau iarăși se preface în chipul Domnului nostru Iisus Hristos și înainte de asta, alt diavol în chip de înger se duce la el și-i zice: „Pentru că L-ai mulțumit pe Dumnezeu cu sudoarea ta, a venit Domnul să te viziteze, ieși repede să l te închini, să primești harul. Sau îi spune că a venit să-l răpească la ceruri ca pe profetul Ilie. Și în sfârșit, ca să nu vorbesc mult, în felul acesta a amăgit pe mulți din timpurile vechi și noi. Și pe unii i-a aruncat de pe stânci, pe alții în râuri, pe alții i-a înjunghiat și i-a pierdut definitiv. Și toate acestea s-au întâmplat deoarece aceia nu au avut puterea de a deosebi și au lucrat după voia proprie, fără să facă ascultare.

Dar tu, fiul meu iubit întru Domnul, întrucât faci ascultare și te spovedești curat, nu te teme! Pentru că ai un părinte care te călăuzește și se roagă zi și noapte pentru tine și Dumnezeu nu te va lăsa să fii amăgit. Iar dacă ți se va arăta vreo astfel de nălucire în chip de Hristos sau de sfânt sau de înger, nu-ți fie frică și spune-i:

– Eu am părinte care mă călăuzește. Nu vreau povețe de la îngeri! Eu pe Domnul meu, pe îngeri și pe sfinți vreau să-i văd în cealaltă viață, nu aici. Și întoarce-ți fața în altă parte. Iar acesta, văzând curajul tău, va

dispărea. Și chiar de-ar fi adevărată arătarea, Domnul meu nu Se va mânia, ci frica se va preface în bucurie și se va face după voia Lui.

Noi însă să nu avem niciodată asemenea dorințe și cereri de la Dumnezeu, adică să vrem să vedem îngeri și sfinți, pentru că sunt amăgiri. Noi să-i cerem să ne miluiască cu iertarea păcatelor și să ne îngrijim de curăția sufletului și cele ale lui Dumnezeu vor veni singure, fără să le cerem noi.

(Părintele Iosif, *Mărturisiri de experiență monahală; Epistolă către isihastul din pustie*, p. 440 - 441)¹⁹⁸

Evagrie Ponticul¹⁹⁹

Trebuie să cercetăm cum întipăresc diavolii nălucirile cele din somn în mintea noastră și le dau o anumită formă. Aceasta obișnuiește să se întâmple minții fie privind în ochi, fie auzind cu urechile, fie printr-o simțire oarecare sau fie prin amintire care întipărește în minte, mișcându-le, cele ce le-a agonisit prin mijlocirea trupului. Deci, diavolii, mi se pare, răscolind amintirea o întipăresc în cuget. Căci organele trupului, desigur, sunt nelucrătoare în somn. Dar iarăși, trebuie să cercetăm cum răscolesc amintirea? Sau poate prin patimi? Așa trebuie să fie, deoarece cei curați și nepătimași nu mai pătesc una ca asta. Există însă și o mișcare simplă a amintirii stârnită de noi sau de Sfintele Puteri, prin care vorbim și petrecem cu

¹⁹⁸ Gheron Iosif, *Mărturii din viața monahală*, vol. 2, Ed. Bizantină, București, 1996, p. 178 – 180.

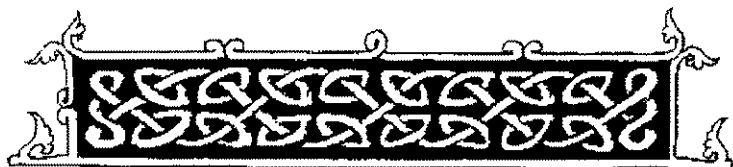
¹⁹⁹ Ucenic al Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz, Evagrie din Pont († 399) este cel mai fecund scriitor bisericesc din pustia Egiptului.

sfinții. Să fim însă cu băgare de seamă, căci chipurile pe care sufletul împreună cu trupul le primesc în sine, amintirea le mișcă, fără să se mai ajute de trup. Aceasta se vede din faptul că adesea pătimim una ca aceasta și în somn, când trupul se odihnește. Trebuie să știm că precum ne putem aduce aminte de apă și cu sete, și fără sete, tot așa ne putem aduce aminte de aur, cu lăcomie sau fără lăcomie. Și așa și cu celelalte. Iar faptul că mintea găsește atâtea feluri de năluciri se datorește vicleniei vrăjmașilor. Dar trebuie să știm și aceasta: că pentru năluciri, diavolii se folosesc și de lucrurile de dinafară, ca, de pildă, vuietul apelor la cei ce călătoresc pe mare.

(*Filocalia*, vol. 1, p. 75)²⁰⁰

²⁰⁰ *Filocalia*, vol. 1, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 64 – 65.

CÂTEVA ÎNTÂMPLĂRI CARE STABILESC CARACTERUL ȘI DUHUL PATRISTIC ORTODOX ÎN LEGĂTURĂ CU VEDENIILE

Cele 11 întâmplări de mai jos, din viața a zece sfinți, stabilesc limpede caracterul și duhul patristic ortodox. Duhul trezviitor ortodox și în general viața duhovnicească întru Hristos și lucrarea ce o însoțește nu trebuie să se desfășoare cu nădejdea în arătări și minuni (ceva ce e caracteristic ereziilor sau altor religii). Iubirea nemăsurată pe care o aveau sfinții pentru Dumnezeu și ostenele nenumărate prin care dobândeau asceza nu i-au împins spre cultivarea dorinței vederilor duhovnicești sau a obținerii harului facerii de minuni, ci, dimpotrivă, au rămas prevăzători, neîncrezători și - mai ales - smeriți în fața fenomenelor suprafirești; și aceasta, deoarece se temeau de amăgirea diavolească și de primejdia morții provenită din mândrie. Și încă pentru că credeau că folosul duhovnicesc nu se găsește atât în trăirea și în povestirea întâmplărilor suprafirești, cât în împlinirea precisă, întru smerenie, a poruncilor lui Hristos. Acest caracter este menținut până în ultima clipă a vieții lor.

1. Sfântul Atanasie Atonitul²⁰¹

Și pe când continuam stăruitor construirea lavrei, iarăși s-a arătat o „ispită“ nouă, dar care s-a dovedit a fi vizita minunată a Stăpânei și Protectoarei Muntelui Sfânt, Maica Domnului.

În vremea anilor 962 - 963 a fost foamete mare în țară, care a avut ca urmare lipsa alimentelor din Sfântul Munte și, desigur, din proaspăt construita lavră, asta și datorită mulțimii mari de muncitori și a oboselii din timpul construcției. Așadar, întrucât continuarea construcției era cu neputință, după ce se terminaseră și rezervele de pâine și măslina, a plecat cuviosul spre Caries, ca să se sfătuiască cu părinții despre cum trebuie să procedeze. Dar după ce s-a depărtat cam la două ore de mănăstire, a întâlnit o femeie decentă și plină de slavă. La vederea acestei arătări, cuviosul s-a cutremurat la început deoarece ca om s-a gândit ca nu cumva să fie vreo nălucire și cursă a celui viclean. Dar, mai întâi, femeia l-a întrebat pe cuvios:

– De unde vii, Atanasie, și încotro te duci?

Atunci, cuviosul, uimit că femeia îi știa și numele, răspunse:

– Cine ești tu care îmi vorbești și îmi știi numele?

– Eu sunt Maica Domnului și Păzitoarea ta, a răspuns femeia. Dar ia spune-mi, de ce ai părăsit lavra și încotro mergi?

Și cuviosul a zis:

²⁰¹ Sfântul Atanasie Atonitul († 1001), originar din Trapezunt, a întemeiat în anul 964 Marea Lavră, prima așezare monahală din Muntele Athos. Este prăznuit la 5 iulie.

– Nu cred că tu ești Cea Pururea Fericită, dacă nu văd vreun semn de la tine. Căci multe sunt uneltirile și cursele Diavolului.

Și aceea îi spune:

– Ai dreptate, Atanasie, și mă bucur de puterea ta de deosebire. Și ca să crezi că nu sunt nălucire, iată, lovește în formă de cruce această piatră cu toiagul tău pomenind numele Prea Sfintei Treimi și vei vedea prin harul Fiului meu cum va țâșni din ea izvor cristalin, nesecat și nesticăcios.

Atunci, cuviosul, încredințat și ascultător, a lovit creștetul pietrei și, o, minune dumnezeiească! A țâșnit izvorul cel nesecat al „Aghesmei“. Văzând această minune, cuviosul a căzut la picioarele Născătoarei de Dumnezeu spunând:

– Iartă-mă, Maica lui Dumnezeu, pentru necredința mea. Deoarece m-ai întrebat încotro merg, iată, îți răspund: toate rezervele de hrană din mănăstire s-au terminat, încât au devenit cu neputință continuarea construcțiilor și rămânerea acolo a monahilor și muncitorilor. De aceea mă duc spre Caries ca să cer sfat de la părinți. Sunt gata să fac orice îmi poruncești, Sfântă Fecioară!

– Mai întâi, a spus Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, să ridici biserică în locul acesta, care să poarte hramul meu întru pomenirea acestei minuni. Apoi nu trebuie să te îngrijești de hrană, pentru că am luat asupra mea această „iconomie“. Așadar, întoarce-te în mănăstirea ta, fiule, și vei găsi acolo pivnițele pline, încât să continui neîntrerupt și să termini construirea lavrei.

Acestea a spus Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și dintr-o dată s-a făcut nevăzută. Cuviosul Atanasie a plâns de bucuria și emoția acelei dumnezeiești vederi și s-a întors în lavră.

(Monahul Nicodim Bilali, *Cuviosul Atanasie Atonitul*, vol. 1, Viața cuviosului, p. 103 - 106)²⁰²

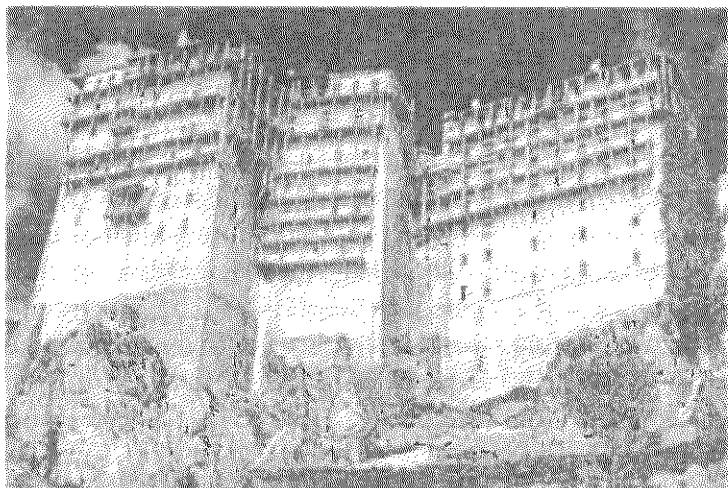
2. Sfântul Simon Mirovlitul²⁰³

Si a stat în peșteră părintele Simon, nevoindu-se ani mulți, supus la tot felul de cazne și mulți mergeau la el, din toate colțurile Sfântului Munte și le era de folos și la suflet, și la trup: pentru că avea și harul deosebirii ca să explice din Sfânta Scriptură și să dea și alte povețe folositoare sufletului și se învrednicise și cu harul înainte-vederii, ca să spună cele viitoare. Totuși, pe el acestea nu îl mulțumeau și nu-i aduceau plăcere, căci în smerenia lui, ura slava ce venea de la oameni și evita să vorbească cu mulți, căci îl împiedicau să aibă liniște. De aceea s-a gândit să plece într-un ținut mai liniștit. Dar Dumnezeu, Care se îngrijește de folosul obștesc al oamenilor, l-a oprit de la planul acesta, prin mijlocirea Preacuratei Maicii Sale; vă voi povesti cum s-a întâmplat și fiți cu multă luare-aminte:

²⁰² Arhim. Teofilact Marinakis, *Icoanele făcătoare de minuni ale Maicii Domnului de la Sfântul Munte Athos*, Ed. Bunavestire, Galați, 2002, p. 192 – 194.

²⁰³ Este cuviosul Simon (Simeon), ctitorul Mănăstirii Simon-Petra din Muntele Athos (sec. XIII), prăznuit la 28 decembrie.

Într-o noapte, în timp ce cuviosul se ruga, vede peștera plină de lumină dumnezeiască și simte mireasmă dulce și primește bucurie duhovnicească. Și aude o voce dumnezeiască ce îi spune: „Simone, Simone, prieten credincios și statornic al Fiului Meu, nu pleca nicăieri, căci vreau să slăvesc întru lumină mare acest loc cu numele tău“.

Sfânta Mănăstire Simon-Petra

Dar smeritul Simon nu a crezut în această arătare; i-a fost teamă că e vreo uneltire sau cursă de-a Diavolului. Căci îl înfricoșa cuvântul Apostolului, că răufăcătorul se preface în înger al luminii; de aceea avea același scop și plănuia din nou să meargă într-un loc liniștit.

Se apropia ziua Nașterii Mântuitorului Hristos și într-o noapte, ieșind din peșteră, i se arată o vedere cutremurătoare: i se pare cum o stea s-a desprins din cer și

s-a așezat pe piatra din fața lui, unde acum este construită sfânta mănăstire. Această vedere a avut-o în multe nopți sfântul, dar, cum am spus, i-a fost frică să nu fie vreo amăgire a vrăjmașului. Iată însă că a venit noaptea Nașterii lui Hristos și atunci nu a văzut numai steaua care cobora și se așeza pe piatra din fața lui, ci a auzit și voce dumnezeiască ce i-a spus așa: „Aici trebuie să întemeiezi, Simone, obștea ta și să mântuiești suflete și ascultă bine, nu fi neîncrezător ca până acum, eu vreau să-ți fiu de ajutor; privește și nu șovăi, ca să nu pățești vreun rău“. De trei ori a auzit această voce îngerească ce i-a spus acele cuvinte. Apoi s-a cutremurat și s-a entuziasmat și i s-a părut (după cum a povestit mai târziu ucenicilor săi), că se afla în Betleem împreună cu păstorii și că aude cântarea îngerească ce spune: „Slavă lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire; nu vă temeți, căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul“. Atunci, zice, au început să-mi fugă spaima și extazul și m-am înfrânat duhovnicește, încât am putut să-i văd pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pe Dreptul Iosif cu fiii săi și pe Domnul nostru Prunc înfășat în iesle.

(Viața Sfântului Simon Atonitul, p. 20 - 23)

3. Sfânta Pelaghia din Tinos²⁰⁴

Trecuse doar un an de la ziua istorică în care episcopul Patron Germanos a ridicat steagul revoluției. În Mănăstirea Hehrovounia din insula Tinos, monahia Pelaghia, după rugăciunea de seară, s-a retras în chilia ei să se liniștească. După ce adormise, a simțit dintr-o dată o mireasmă nespusă și îndată a auzit ușa chiliei deschizându-se cu putere. O femeie maiestuoasă, ce strălucea ca o împărăteasă, a intrat înăuntru și s-a oprit în fața patului ei.

– Scoală-te repede, i-a zis. Mergi și-l întâlnește pe Stamatelos Cangadis și spune-i că pe ogorul lui Antonis Doxara este îngropată de ani de zile icoana mea. Să se îngrijească să o scoată și să-mi construiască biserică!

Măicuța s-a trezit înfricoșată, dar din smerenie nu a ascultat de poruncă.

În săptămâna următoare, în vreme ce măicuța se ruga, a primit pentru a doua oară, în același loc, vizita Maicii Domnului. De data aceasta, vorbele Născătoarei de Dumnezeu erau însoțite de un surâs dulce, ca și când ar fi zis: „Cunosc gândurile și șovăielile tale, dar nu te teme. Pe tine te-am ales să-mi împlinești voia. Deci, nu șovăi!“.

Dar șovăiala nu o părăsise încă pe buna măicuță. De aceea, Născătoarea de Dumnezeu a vizitat-o și a treia oară, pe 29 iulie 1822, din nou, în ceasul rugăciunii. Monahia a văzut-o cum stă nemișcată în fața ei și răspândește în jur o lumină cerească, blândă și albă. Apoi și-a ațintit privirea către ea și i-a spus:

– Pelaghia, de ce nu ai ascultat de porunca mea? O repet acum pentru ultima oară.

²⁰⁴ Prăznuită la 23 iulie († 1822).

Aceea, înfricoșată, și-a adunat tot curajul și a întrebat:

– Cine ești, Doamnă, de îmi poruncești astfel de lucruri și te mânia pe mine?

Atunci, Doamna a zâmbit cu o dulceață mai mare decât la început, și-a ridicat mâna ca și când ar fi arătat lumea întregă și a spus bucuroasă:

– Binevestiți pământului bucurie mare.

– Și cerurile să dea slavă lui Dumnezeu, a continuat măicuța cântând și a căzut în genunchi.

Clopotul a bătut de Utrenie. Monahia Pelaghia s-a ridicat, și-a făcut cruce și s-a îndreptat spre biserică. Când i-a povestit stareței arătarea ei, aceea a ascultat-o cu atenție și teamă. La urmă i-a spus:

– Pelaghia, vederea ta este dumnezeiască și te fericesc. Măine dimineață vei face după porunca primită.

În ziua următoare, aleasa Maicii Domnului a plecat spre Caria, unde l-a întâlnit pe Stamatelos Cangadis. Iar acesta, emoționat, a condus-o la episcopul Gavriil.

Episcopul a urmărit povestirea cu lacrimi în ochi. Mai târziu, cu voce tremurătoare și serioasă, a dat următoarea explicație:

– Arătarea ta, măicuță, e foarte importantă. Maica Domnului, luptătoarea neînfricată, care întotdeauna ne apără, a văzut suferințele noastre, de aceea binevestește neamului nostru înrobitor eliberarea de sub jugul barbar. Și ne arată sfânta icoană a Sa, ca să împuternicească poporul nostru în lupta aceasta.

(*Arătări și minuni ale Maicii Domnului*, p. 67 - 69.

De asemenea, vezi cartea Stil. Lagouros, *Minunile harului înălțător*, p. 25 - 29)

4. Sfântul Pahomie²⁰⁵ și monahii eretici

O dată, câțiva monahi eretici ce purtau haine din fire de păr, auzind cele ce se spuneau despre Sfântul Pahomie, au venit la mănăstirea lui și au zis unor frați: „Părintele nostru ne-a trimis la mai-marele vostru părinte să îi spunem: Dacă ești într-adevăr omul lui Dumnezeu și pretinzi că Dumnezeu te aude, vino să trecem împreună peste râu mergând pe deasupra apei, ca să vedem care din noi are mai multă căutare la Dumnezeu“.

Iar când frații i-au vestit acestea, Sfântul Pahomie a fost nevoit să le spună: „De ce ați primit să stați lângă ei și să ascultați cele ce au spus? Nu știți că aceste lucruri n-au nici o legătură cu Dumnezeu și sunt total străine în viața noastră monahală? Dar nici chiar cei din lume care au prudență nu spun asemenea lucruri. Căci care lege a lui Dumnezeu ne permite să facem acestea? Dimpotrivă. Mântuitorul ne-a poruncit prin Sfânta Evanghelie să nu știe stânga ta ce face dreapta (Matei 6, 3). Nu se putea găsi ceva mai ticălos decât această prostie, să las eu plângerea păcatelor mele și calea prin care mă voi izbăvi de iadul cel veșnic și să dau în mintea copiilor, ocupându-mă cu astfel de lucruri“.

Frații i-au răspuns zicând: „Cum a avut acest curaj și te-a provocat în felul ăsta, dacă e eretic și îndepărtat de Dumnezeu?“.

Și părintele le-a răspuns: „Acesta ar fi putut să treacă râul mergând ca pe uscat, cu îngăduința lui Dumnezeu, căci Diavolul lucra în el după nelegiuirea

²⁰⁵ Sfântul Pahomie cel Mare, zis și Tabenisiotul († 348), a fost organizatorul monahismului chinovial (adică cu viață de obște). Este prăznuit de Biserică la 15 mai.

ereziei lui, ca să nu i se zădărnicească planurile și ca să creadă acei ce au fost înșelați de el. Mergeți, așadar, și spuneți celor ce au adus această provocare că omul lui Dumnezeu, Pahomie, zice așa: *Lucrarea mea și toată străduința nu înseamnă să trec râul mergând ca pe uscat, ci să mă izbăvesc de Judecata lui Dumnezeu și să scap de acest fel de uneltiri satanice*“. Și spunând acestea, i-a povățuit pe frați să nu se mândrească pentru izbânzile lor, nici să dorească să aibă vederi, nici să dorească să izgonească demoni, nici să-L ispitească pe Dumnezeu cu acest fel de cereri despre care se spune în Sfânta Scriptură zicând: *să nu-L ispitești pe Domnul Dumnezeul tău* (Luca 4, 12).

(Viața Sfântului Pahomie, cap. 14, Despre ereticii cu veșminte din fire de păr. Textul este luat din P.G.B.S.B., vol. 40, p. 215 - 215)²⁰⁶

5. Avva Olimpie și preotul idolatrilor

Azis avva Olimpie:

Odată a sosit la schit un preot al idolatrilor și a venit să doarmă în chilia mea. Și văzând trăirea monahilor, mi-a spus:

– Trăind în felul acesta, Dumnezeul vostru nu vă arată nici o vedenie?

Și i-am zis:

– Nu.

Și îmi spune preotul:

²⁰⁶ *Viața Fericitului Pahomie*, Ed. Anastasia, București, 1995, p. 64 – 65.

– Nouă, când Îi slujim lui Dumnezeu, nu ne ascunde nimic, ci ne descoperă toate tainele Sale; iar voi, care vă supuneți atâtor cazne, chinuri și asceze, zici, nu vedeți nimic? Așadar, dacă nu vedeți nimic, înseamnă că aveți gânduri viclene în inimile voastre, care vă despart de Dumnezeu vostru și de aceea nu vă descoperă tainele Lui“.

(*Culegeri din Părinți, Despre avva Olimprie, P.G.B.,
seria Filocalie, vol. 1, p. 509*)²⁰⁷

6. Vedenia avvei Zaharia

O dinioară, când avva Zaharia stătea în schit, a avut o arătare dumnezeiască și s-a dus să o spună părintelui său, Carion. Acel părinte bătrân, lucrător în viețuirea lui, nu se pricepea în arătări dumnezeiești. S-a ridicat deci și l-a bătut, zicându-i că arătarea aceasta este de la Diavol. Însă, cugetul avvei Zaharia a rămas la acea arătare. S-a ridicat și s-a dus la părintele Pimen și i-a spus despre aceasta și despre cum îl ardea înlăuntrul său. Și văzând bătrânul că este de la Dumnezeu, i-a zis:

– Mergi la părintele la care te trimit eu și orice-ți va spune, să faci întocmai!

Și când s-a dus la părintele acela, înainte de a spune el ceva, a povestit întâmplarea pe care o avusese avva Zaharia, adăugând:

²⁰⁷ *Patericul*, Ed. Episcopia Ortodoxă Română, Alba-Iulia, 1990, p. 162.

– Această întâmplare este de la Dumnezeu. Dar tu mergi și fă ascultare părintelui tău.

(*Culegeri din Părinți. Despre avva Zaharia*, P.G.B., seria Filocalie, vol. 1, p. 245. La pagina 244, îngrijitorul ediției notează că avva Carion era totodată și părintele său trupesc²⁰⁸)

7. „Eu sunt Hristos“

Despre un bătrân ascet se povestesc următoarele: cuviosul stătea în chilia lui și îngenunchea, îi vedea în chip vădit pe diavoli și îi izgonea. Văzând Satana că e învins de părinte, s-a preschimbat și a apărut iarăși în fața lui, zicându-i:

– Eu sunt Hristos.

Îndată ce l-a văzut părintele, a închis ochii.

Diavolul îi zice din nou:

– De ce închizi ochii? Eu sunt Hristos.

Atunci, părintele a răspuns cu curaj:

– Eu nu vreau să-L văd pe Hristos în această lume.

Când a auzit răspunsul, Diavolul a dispărut imediat.

(*Îndreptar*, întâmplarea 19 din *Pateric*,
vol. 4, p. 344 - 345)

²⁰⁸ *Idem*, p. 78.

8. „Vrei să-L vezi pe Hristos?”

U nui alt părinte i-au spus diavolii:

– Vrei să-L vezi pe Hristos?

Părintele, până la urmă, a răspuns:

– Blestemați să fiți voi, cei ce-mi propuneți asta.

Căci eu cred în Hristosul meu, Care mi-a spus prin Sfânta Evanghelie: „*De vă va zice cineva: iată, Mesia este aici sau dincolo, să nu-l credeți*” (Matei 24, 23)

Când au auzit aceste vorbe, diavolii au dispărut.

(În aceeași lucrare, p. 345)

9. Sfântul Arsenie cel Mare²⁰⁹

Odată, diavolii s-au înfățișat în chilă avvei Arsenie și îl chinuiau. Cei care îi slujeau, atunci când îl vizitau și așteptau la ușa chiliei, îl auzeau cum striga către Dumnezeu spunând:

– Dumnezeule, nu mă părăsi; nu am făcut nimic bun înaintea Ta, dar în marea Ta bunătate, dă-mi să pun început bun.

(Culegeri din *Pateric*, despre avva Arsenie, P.G.B., seria Filocalie, vol. 1, p. 67)²¹⁰

²⁰⁹ Cuviosul Arsenie cel Mare (354-449), nevoitor în pustia Nitriei (Egipt), este prăznuit la 8 mai.

²¹⁰ *Patericul*, ed. cit., p. 14.

10. Șovăiala avvei Zinon²¹¹

Se zice despre avva Zinon că, pe când stătea în schit, a ieșit într-o noapte din chilia lui ca să meargă la o oază. Dar a rătăcit trei zile și trei nopți și istovit de oboseală, a căzut să moară. Și în fața lui a venit un copilaș care ținea în mâini pâine și un vas cu apă. Și i-a spus:

– Ridică-te și mănâncă.

El însă nu s-a ridicat și s-a rugat, crezând că e nălucire. Copilul i-a spus:

– Ai făcut bine.

Și din nou s-a rugat a doua și a treia oară. Și copilul zice:

– Ai făcut bine.

S-a ridicat deci părintele, a luat și a mâncat. Și apoi i-a zis copilul:

– Ai umblat mult și ești departe de chilia ta. Dar ridică-te și urmează-mă!

Și îndată s-a aflat în chilia lui.

(În aceeași lucrare, despre avva Zinon, p. 239)²¹²

²¹¹ Cuviosul Zinon din Egipt (sec. IV) este prăznuit la 19 iunie.

²¹² *Patericul, ed. cit.*, p. 73 – 74.

11. Sfârșitul avvei Zaharia

Avva Pimen a spus că avva Moise l-a întrebat pe avva Zaharia, când se pregătea să moară:

– Ce vezi?

Și acesta i-a spus:

– Nu e bine să tăcem, părinte?

Și a zis:

– Da, fiule, taci!

Și în clipa morții sale, avva Isidor s-a uitat către cer și a zis:

– Bucură-te, fiul meu Zaharia, căci ți s-au deschis porțile împărăției cerurilor.

(În aceeași lucrare, despre Avva Zaharia, p. 247)²¹³

²¹³ *Idem*, p. 78.

PĂRINTELE DANIIL CATUNACHIOTIS

Părintele Daniil Catunachiotis Aghioritul (1846 - 1929) a marcat perioada în care a stat în Muntele Sfânt prin trăirea și învățătura lui. Fericitul arhimandrit Heruvim notează despre el:

„Părintele Daniil, înzestrat cu inteligență remarcabilă și sete de învățatură, a devorat cărțile patristice și a dezgropat comorile Duhului. A avut și fericirea de a cunoaște oameni foarte evlavioși - de la moș Anastasie până la patriarhul Ioachim și cuviosul Arsenie, părinți virtuoși ai Sfântului Munte - și de a se folosi de bogata lor experiență duhovnicească. De asemenea, cei trei ani și jumătate de isihasm l-au îmbogățit. Astfel, orizontul sufletului său s-a curățit și înțelepciunea lui Dumnezeu, «mai împodobită ca soarele», s-a așezat înlăuntrul său“.

Când în Sfântul Munte veneau persoane de rang înalt și oficiale, precum au venit odată, de pildă, trimișii țarului, ca să cunoască monahi înțelepți și virtuoși, le erau recomandați doi: părintele Daniil și părintele Calinic isihastul. Aceștia erau, după mărturisirea tuturor, personalitățile cunoscute ale Sfântului Munte.

„Cu luminoasa și cuvioasa splendoare a chipului său, cu vitejia lui neîntrecută, cu pletele blonde și ochii albaștrui, cum îl descria fiul său duhovnicesc, stătea răbdător și cu blândețea mielului să asculte problemele părinților aghioriți și ale pelerinilor evlavioși și era mereu pregătit să le dăruiască ceva din cunoștințele și experiența lui duhovnicească“.

Câți monahi care au căzut în diferite amăgiri, din neștiință sau din duhul mândriei, nu au fost salvați datorită intervenției părintelui Daniil! În acest pustnic au existat, într-adevăr, precum și la profetul cu același nume, Daniil,

Părintele Daniil Catunachiotis

„duhul prisosinței și cumpătare și cumișenie, deosebirea visurilor și dezlegarea legăturilor.“

(Chipuri aghiorite contemporane, Daniil Catunachiotis, p. 45 - 46)²¹⁴

²¹⁴ Arhimandritul Heruvim Karambelas, *Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos*, vol. I, Ed. Deisis, 1997, p. 167.

Am vrut să încheiem patericul acesta călăuzitor cu părintele Daniil Catunachiotis, întrucât învățătura lui despre amăgire este un fel de recapitulare a învățăturii patristice pe această temă.

Redăm mai jos epistola foarte importantă a părintelui Daniil „către Ierotheos, despre amăgire“, în care cercetează în mod general problema amăgirii (din foarte buna editare a operelor părintelui, a Daniilișilor)

Epistola către Ierotheos „despre amăgire“

Preacuviosului frate al meu întru Hristos, Ierotheos, cu urarea să fii fericit sufletește și trupește.

În multe și repetate rânduri ai cerut și m-ai rugat pe mine, nevrednicul, să-ți explic care sunt cauzele principale care produc amăgirea și cum îngăduie Prea Bunul Dumnezeu ca Satana să lucreze atât de stăruitor lucrarea amăgirii lui. De aceea am socotit că am sfânta datorie (cu toate că nu sunt vrednic să mă ocup de un lucru așa de mare) să îți expun în această epistolă a mea câte cu osteneală am studiat din scrierile purtătorilor de Dumnezeu Părinți ai Bisericii noastre, care prin viețuirea lor întru Dumnezeu și izbânzile eroice ale virtuții au zădărnicit vicleniile și înșelătoriile Diavolului, pe care acesta le uneltește în diferite feluri, având scopul de a distruge neamul omenesc.

Cunoscând, așadar, Sfinții Părinți uneltirile întortocheate ale vrăjmașului și prevăzând starea noastră actuală deplorabilă și că, astăzi, cu greu ne ocupăm de astfel de lucruri și că nu vom putea înțelege care sunt semnele amăgirii și care ale harului dumnezeiesc, de aceea ne-a explicat spre folosul nostru aceste lucruri și ni le-a

lăsat prin scrierile lor nemuritoare. Scopul lor a fost să ne facă, prin citire atentă și încercări, să evităm cauzele amăgirii și să îmbrățișăm virtutea și adevărul.

Toate acestea le-am considerat ca fiind de mare folos pentru viața noastră monahală și după ce am constatat că, într-adevăr, așa este, după studii precise, prin citire atentă și după întrebarea multor părinți deosebiți, mă grăbesc să îți scriu, iubite Ierotheos, dorind să-ți fiu de folos și să te întăresc, precum spune porunca evanghelică.

Însă, înainte de a trece la tema cu pricina, vreau să te rog să dai cea mai mare atenție și încredere la cele ce îți scriu, căci precum știi, de dragul tău am cercetat multe scrieri și dovezile aduse de mine nu sunt ale mele, ci ale Sfinților Părinți, cu a căror binecuvântare sunt chemat să-ți expun cele de mai jos.

Și deoarece tema noastră este despre amăgire, e bine să definim ce înseamnă cuvântul „amăgire“.

Amăgirea, de fapt, nu este altceva decât o deformare a adevărului, încât într-un fel să pară la vedere și la suprafață și altfel să fie în adâncime. Amăgire este orice își schimbă forma. Adică poate să pară înger și să ascundă diavol, poate să apară ca lumină și cu formă îngerească și să ascundă înșelătorie satanică.

Prin aceste semne nălucite și prefăcute, Diavolul cel scârbos a înșelat și a distrus definitiv pe mulți oameni. Așadar, pentru a cunoaște cauza principală din care provine amăgirea și din care își ia impulsul și cum se vindecă aceasta, este bine să explicăm limpede pricina generală și cea dintâi de care se folosește vrăjmașul ca să născocască uneltirile înșelătoriei și ca să completeze împotriva omului.

Toți cunoaștem, dragul meu, că Prea Bunul Dumnezeu, după ce l-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa, l-a făcut să primească și toate harurile

dumnezeiești. Și întrucât l-a înzestrat cu cuget și voință proprie și liberă, i-a dat poruncă să nu mănânce din pomul vieții. Aceasta a fost hotărârea bunătății lui Dumnezeu, ca să se încerce credința omului și devotamentul său față de Acesta. Însă, Diavolul a stricat valoarea atât de mare pe care o avea omul și l-a înșelat, cum e știut de toți, pe omul cel dintâi și l-a înstrăinat de rai. Deoarece Adam nu a fost creat nici neschimbător, nici schimbător spre rău, ci liber schimbător, de aceea cu voia sa a devenit neascultător și a fost exilat, fiindcă dacă voia, putea să nu asculte de vrăjmașul lui, ci să asculte porunca lui Dumnezeu, Creatorul său. Dar în mila Sa nemărginită, lui Dumnezeu-Tatăl i-a părut rău de creatura Lui, omul, și l-a dat pe Fiul Său Unul-Născut, pe prea dulcele Iisus, la moarte și a eliberat neamul omenesc și l-a cinstit din nou pe om cu demnitatea lui de la început și nu numai atât, dar l-a cinstit și mai mult, îndumnezeind firea omenească.

Așadar, de atunci, puterea și mândria Satanei au fost anulate și creștinismul a prins forță foarte mare (precum vedem din viețile Sfinților Părinți), încât mucenici și cuvioși, împărați și fete blânde au biruit șireteniile vrăjmașului și l-au dovedit pe de-a-ntregul slab.

Dar ca să se încerce din nou voia liberă a omului și ca să se arate și dreptatea lui Dumnezeu, a îngăduit vrăjmașului să-i încerce pe robii Lui, însă doar atât cât îi este permis: căci dacă uneltitorul ar fi avut putere asupra noastră, ne-ar fi nimicit pe toți într-o clipă.

Prin urmare, Diavolul are putere să ne provoace numai prin ispitirea cu patimi și când vede că le primim cu ușurință, se apropie imediat de noi și încet - încet ne înșală. Însă, când noi suntem cu luare-aminte și ne ferim de la început de ispită, atunci nu poate face nimic. Dar, deoarece omul, uneori din multă mândrie, alteori din anturajul său, alteori din necunoaștere și neștiință, se

complace cu ispita și păcătuiește, are iarăși Taina Spovedaniei și pocăinței și cât trăiește se poate vindeca.

Acestea, desigur, se referă la păcatele generale, dar despre amăgire, de care vom vorbi îndeosebi, spunem următoarele.

Amăgirea, după cele spuse de Sfinții Părinți, din trei pricini vine la om. Prima, din minte slabă, a doua din mândrie (păreră bună despre sine, înfumurare, trufie) și a treia, din viață păcătoasă. Și, desigur, dacă provine din minte slabă sau din mândrie, atunci cel amăgit se poate vindeca ușor când se smerește, se spovedește și face cunoscută amăgirea sa unui părinte duhovnic și după ce înțelege amăgirea, nesocotește și izgonește definitiv toate înșelăciunile asemănătoare ale vicleanului, adică vederi (vedenii, arătări), mângâieri mincinoase, culori, forme, lumini strălucitoare, înfățișări de îngeri și diavoli și câte asemenea acestora se cuprind în amăgire. După ce va respinge cu vitejie și nu va mai primi în viitor asemenea lucruri, atunci nu numai că se va izbăvi, cu harul lui Dumnezeu, dar va fi socotit biruitor al amăgirii de către Domnul nostru drept judecător. Însă, când amăgirea provine din viață păcătoasă, atunci acesta se găsește în mare primejdie și de aici se trag deznădejdiile, pierderea minții (nebunia) și câte cu întristare am auzit și am văzut. Și unii din aceștia s-au spânzurat, alții au căzut în mare și s-au înecat iar alții, răi, rău au pierit.

Aceștia deci, de aceea au fost părăsiți, deoarece trăiau viață trupească și cădeau în diferite patimi ale trupului; și cu toate acestea, pretindeau că au harul lui Dumnezeu, că sunt superiori altora și că văd diferite arătări (mincinoase) și le primeau și nu voiau să asculte de nimeni, ci erau încredințați că au ajuns (ziceau ei) pe înalte trepte (duhovnicești). Diavolul le răpește acestora mințile, cu îngăduința lui Dumnezeu, și au un sfârșit vrednic de

plâns, cum am spus mai sus. Niciodată însă, dragul meu, nu ar fi ajuns într-o stare atât de dureroasă, dacă s-ar fi spovedit dintru început și nu s-ar fi bizuit pe voința lor.

(Părintele Daniil Catunachiotis, *Bucurii monahale*, p. 177 - 181)

O dezvoltare mai analitică și mai deosebită a temei amăgirii, cu referire, desigur, la exemple contemporane, face părintele Daniil în epistola de răspuns „Către monahul Marchian din Schitul Iviritic“. Titlul epistolei este „Combaterea vedeniilor“. Ce a fost înaintea epistolei? Monahul Marchian a trimis un plic gros cu profeții și alte întâmplări supranaturale ale părintelui Eftimie și l-a rugat pe părintele Daniil să-l cerceteze și să hotărască dacă e vorba de amăgire sau de adevăr. Părintele Eftimie, la care ne-am referit, se pare că a venit în Sfântul Munte ca laic cu numele Dimos, de meserie constructor și a stat în Mănăstirea Vatoped. Avea, desigur, dinainte experiențe despre vedenii, dar a continuat și în Sfântul Munte să se preocupe de această temă. Mai târziu, se pare, a devenit monah și a luat numele Eftimie. Părintele Daniil a reușit cu mare greutate să-l convingă. Să urmărim această întâmplare așa cum o descrie arhimandritul Heruvim.

Visurile și vedeniile lui Dimos

În localitatea Stica din Epir trăia un om pe nume Dimos. Era un bun creștin, cu credință simplă, de meserie constructor. Într-o noapte a visat că undeva există o biserică îngropată în pământ. I-a sculat, așadar, pe toți consătenii lui să ia lopiți și cazmale și să înceapă săpăturile. Au săpat și au scos biserica la lumină. Plin de mulțumire, Dimos s-a mândrit de izbânda lui și privea cu satisfacție cum se minunau toți de el. Și când cugetul viclean i-a șoptit: „Ascultă, Dimos, tu ești om important, tu ești alesul lui Dumnezeu...“, l-a primit fără împotrivire.

Fiind de meserie constructor, s-a întâmplat mai târziu să lucreze în Sfântul Munte la o lucrare de construcție a Mănăstirii Vatoped.

În Vatoped este foarte cinstit Cuviosul Evdochie. Despre viața lui nu se știe nimic însă moaștele lui care au fost descoperite întâmplător în anul 1840, în cimitirul mănăstirii, sunt izvorâtoare de har și făcătoare de minuni. Dimos a arătat evlavie mare cuviosului și a început să creadă că și cuviosul îl înconjoară, de asemenea, cu bunăvoință deosebită. Deoarece tradiția nu pomenea nimic despre originea lui, Dimos și-a închipuit că și cuviosul se trage tot din Albania.

– Cuviosul este albanez, ca mine, a început să propovăduiască.

– Dar de unde știi?

– Albanez este. Nu vedeți că are craniul turtit? De altfel, când într-o noapte, cu șiragul de metanii în mâini, m-am rugat să-mi spună patria sa, mi-a apărut aievea. „Sunt albanez, mi-a spus, sunt din Stica și suntem rude...”.

Părinții au bănuit că îl războise Diavolul.

– Când ți-o apărea din nou, să-ți faci semnul Crucii, i-au spus. Și dacă e lucrarea Diavolului, va dispărea imediat.

Era însă târziu. Diavolul cucerise inima lui Dimos și nu voia să plece lesne.

S-a întâmplat atunci să se găsească în Sfântul Munte și un episcop, Alexandru de Rodostolos. I-au povestit despre cazul ciudat al lui Dimos și i-au cerut sfatul. Acela l-a văzut și a ajuns la concluzia că vedeniile lui provin de la Dumnezeu.

– Pentru că Dimos este mulțumit rugându-se cu șiragul de metanii și făcându-și semnul Crucii, arătările vin de la Dumnezeu.

Și Dimos se mândrea că însuși episcopul a declarat că vedeniile lui sunt adevărate. Mai târziu a scris o carte groasă, plină cu taine supranaturale: descoperiri, profeții despre viitor, războaie, venirea Sfântului Constantin, semne și monștri, pe care toate le găseai adunate acolo.

– Dar nu poate fi de la Dumnezeu toată această întâmplare! Aici există tulburare și delir. Ce lucruri ciudate sunt acestea? spuneau părinții între ei.

– Nu-l întrebăm și pe părintele Daniil? Acesta ne va rezolva problema.

Au luat deci cartea lui Dimos și au plecat.

Părintele Daniil, îndată ce a citit primele pagini, și-a dat seama de adevăr.

– Aici joacă diavolii, a zis.

A scris un text în legătură cu asta, cu fragmente și pățanii din scrierile sfinte și patristice și l-a trimis la Vatoped. Nu mai exista nici cea mai mică îndoială, era vorba de amăgire. Însă, când Dimos a aflat răspunsul, și-a ieșit din fire. A strigat sălbatic în albaneză:

– Ore, ore, Despotis tope, ore Prift!!!

Adică dacă atâția preoți și chiar însuși episcopul au fost de acord că arătările sunt de la Dumnezeu, cum a îndrăznit acesta să nege!

Părintele Daniil nu s-a mulțumit să constate numai, ci dragostea lui l-a călăuzit la rugăciune. Și rezultatul a fost că vedeniile au încetat.

Mai târziu, părinții au reușit să-l ducă pe Dimos la Catunachia. Părintele Daniil l-a primit cu dragoste. Însă, când a început să-i dovedească cum așa-zisul Cuvios Evdochie, care i se arată, era diavol ascuns, nu a rezistat luminii adevărului. S-a ridicat în picioare și a strigat furios:

– Ore, ore, Despotis tope, ore, ore Prift...!

Totuși, a fost nevoit să găsească drumul drept, căci Diavolul, în clipa în care a fost descoperit, nu și-a mai făcut apariția. Părinții erau lămuriți de-acum că e vorba de amăgire și însuși episcopul Rodostolos a trimis felicitări părintelui Daniil pentru izbânda lui.

Cu adevărat, precum a spus Apostolul Pavel, Diavolul „se preface în înger al luminii“ și vai de cel care va fi înșelat de strălucirea exterioară.

„Un păcătos se poate lesne pocăi, dar un amăgit greu, doar dacă Diavolul este descoperit. Căci acesta are slăbiciunea să fugă îndată ce este dibuit“, spunea deseori părintele Daniil.

(*Chipuri aghiorite contemporane, Daniil Catunachiotis,*
p. 46 - 48. De asemenea, „Haruri și purtători de har“
vol. 1, p. 48 - 51)²¹⁵

Deoarece epistola la care ne-am referit, „Combaterea vedeniilor“ către monahul Marchian, este de mare importanță în tema noastră - este aproape o recapitulare a învățăturii patristice despre amăgire, însoțită desigur și de exemple de învățătură foarte bune- de aceea redăm în continuare cea mai mare parte a ei.

Ținând seama de acestea, nu trebuie să ne îndoim de judecățile drepte ale lui Dumnezeu. Dar nu trebuie să ne supunem celor ce par minunate, fără cercetare amănunțită. Pentru că mulți, nu numai dintre oamenii simpli, ci și dintre monahii cunoscuți care au strălucit în nevoințe și izbânzi înalte și făceau semne și minuni, după ce au fost batjocoriți de diavoli (prin amăgire), au ajuns de răsul tuturor și ne-au lăsat în inimi durere nemângâiată.

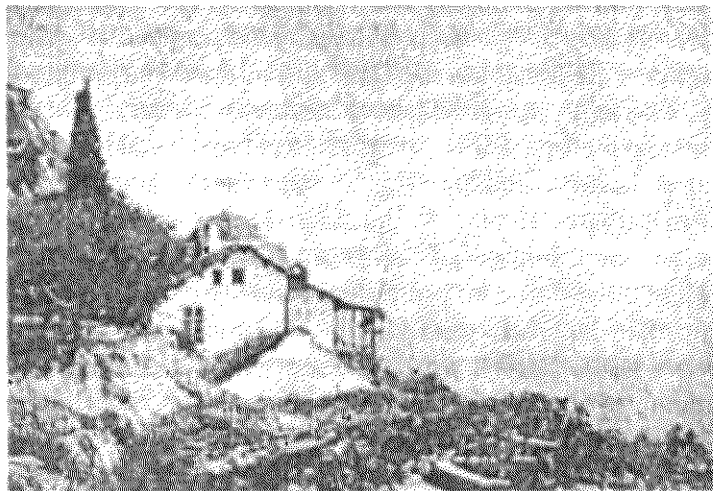
²¹⁵ *Idem*, p. 168 - 169.

Confruntându-se cu idei de acest fel, părinții lucrători ai trezviei ne povățuiesc să avem multă grijă la probleme de genul acesta. Căci unii au încercat, fără a cere sfat cuiva, să primească aceste vedenii și voci și au fost înșelați amarnic. De aceea, cercetarea amănunțită și luarea-aminte, chiar și la aparițiile dumnezeiești, neamăgitoare, trebuie să se facă după sfaturile Sfinților Părinți, căci pentru cei mai mulți, uneltirile Satanei celui mascat cu viclenie nu pot fi deosebite.

Și deoarece nevrednicul de mine are cunoștință despre această temă prin experiența îndelungată și studiu amănunțit al Sfinților Părinți ai Bisericii și de la mulți părinți ce s-au nevoit, de aceea permiteți-mi, vă rog, să vă fac cunoscută umila mea părere în problema aceasta. Și vă rog să fiți cu luare-aminte, căci cuvintele mele umile nu sunt rodul cugetului meu, ca să par (să nu fie!) oarecum mai înțelept sau superior părinților mei duhovnicești (care se deosebesc prin virtutea lor și prin iubirea de Dumnezeu). Ci, voi istorisi fără patimă câteva din cele multe pe care le-am întâlnit în generația noastră și voi pune hotar între semnele neamăgitoare și cele potrivnice lor.

Am văzut părinți ce se nevoiau care au scăpat de cursele diavolilor prin tăierea voii personale și a părerii de sine și am văzut pe alții, vestiți prin viața lor superioară, care au fost batjocoriți îngrozitor de diavoli și au fost învinși definitiv.

E adevărat că mulți au fost învredniciți la început cu multe haruri dumnezeiești datorită profundei lor curății; mai târziu însă, fiindcă au avut încredere în ei și nu s-au îngrijit, au devenit cunoscuți pretutindeni pentru urmările rele pe care le-au avut. Și despre aceștia veți vedea mai multe în această scriere a mea.

Sihăstria în care Cuviosul Daniil
s-a nevoit 48 de ani (1881-1929)

Și să spunem și despre acest om foarte simplu, Eftimie. În ce privește trăirea virtuoaasă a acestuia și marea lui simplitate și cele ce îmi scrieți despre el, sunt de acord cu toate acestea. Căci, cu toate că îi lipseau cunoștințele duhovnicești, cu toate că era neintrodus în lucrurile credinței creștine, a arătat totuși de la o vârstă fragedă devotament mare față de Dumnezeu. Și de aceea, cele ce s-au întâmplat în satul lui pentru descoperirea bisericii, toate s-au făcut prin grija nespusă a Preabunului Dumnezeu. E de altfel știut de toți că unde se descoperă biserici, acelor persoane li se arată lucrarea dumnezeiască, îndemnându-i să sape în locul cutare etc. Și, într-adevăr, astfel de biserici și icoane făcătoare de minuni s-au găsit în multe locuri, atât în est, cât și în vest. Și e foarte ciudat pentru că, în afară de aceste persoane nevinovate și de fetițe mici, cărora de obicei li se descoperă acestea, uneori

se fac descoperite și persoanelor păcătoase și indecente, care sunt mânate de visuri apăsătoare să arate locul pe care l-au văzut în somnul lor.

Și, într-adevăr, astfel de sfinte biserici și icoane făcătoare de minuni au apărut în multe locuri și prin aceasta se adeverește cuvântul lui Vasile cel Mare care spune: „Dumnezeu împlinește voia Sa chiar și prin cei potrivnici“.

Nu am de gând însă, sprijinindu-mă pe părerea mea, să nesocotesc părerile altor părinți duhovnicești și frați ai mei întru Hristos și să-l numesc pe omul de care vorbim amăgit [adică pe Eftimie]. Căci nu din spusele unuia sau din părerile altuia se realizează sfințenia și se întrupează amăgirea, ci lucrurile înseși vor arăta adevărul. Sfinții Părinți mărturisesc și propovăduiesc că Diavolul cel viclean îi invidiază pe cei ce trăiesc fără păcat și se străduiește cu toată puterea să îi înșele prin multe amăgiri delicate (care par evlavioase). Când vede deci Satana pe cineva care crede lesne în vedeniile dumnezeiești și în visuri, fie ele și adevărate, se îmbracă și el în cele ce nu i se potrivesc și devine ca un înger al luminii. Și așa, încet-încet, îi înfățișează cu îndemănare nălucirile lui și în continuare îl face de râsul îngerilor și al oamenilor.

Așa și acestui nefericit om simplu (lui Eftimie), o dată cu sosirea lui aici (în Sfântul Munte), i-au apărut în repetate rânduri multe vedenii. Și permiteți-mi să spun, părinții duhovnicești și prietenii cunoscuți, în loc să-l descurajeze și să-i atragă atenția, aceștia înșiși, nu știu cum, i-au dovedit că toate acestea sunt adevărate. Și astfel, nefericitul, fie în somn sau în vreme de veghe, fie la lucru sau pe drum, vede diferite arătări, adică apariții ale lui Hristos, ale Maicii Domnului, mulțime nesfârșită de îngeri, cruci uriașe, pe Sfântul Constantin și Sfântul Petru și multe alte arătări imaginare (mincinoase). Acestea,

dați-mi voie s-o spun cu părere de rău, sunt roade ale amăgirii, nu ale adevărului.

Cercetați cu luare-aminte biografiile Sfinților Părinți ai Bisericii, cei ce străluceau de semne și minuni, unde veți vedea minuni nenumărate, însă descoperiri și arătări supranaturale prea puține veți întâlni, doar când nevoia a cerut-o. Iar pe acestea (descoperirile) nu le arătau multora. Pe când unde își găsește amăgirea sălașul, vedeniile apar ca păsările cerului de des la oamenii neștiutori. Și ce e mai trist, că sunt înșelați și oameni iubitori de Dumnezeu, oameni duhovnicești, care se deosebesc prin virtutea și evlavia lor față de Dumnezeu. Faceți comparație, vă rog, între arătările neamăgitoare (vederi) ale Sfinților Părinți cu cele ale lui Eftimie și veți vedea cât de superioare și impunătoare sunt vederile sfinților și pe de altă parte, câtă prostie, ca să nu zic aiureală, au vedeniile amăgirii.

Și mai întâi să-l vedem pe marele Maxim Căvsocalivitul, acel om ceresc și înger pământesc care a înaintat mult atât în lucrare, cât și în contemplație și a luat cunună în lupta împotriva înșelătorului cel vechi. Sfântul Maxim Căvsocalivitul doar o singură dată a văzut-o pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și de multe ori a urcat pe Athon să se închine în acel loc, cu toate că Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu nu era departe de el și putea să i se arate mai des. Dar semnele supranaturale ale celor neamăgiți au greutate, pe când semnele amăgirii sunt josnice și provoacă dezgust (silă). Și cel ce este stăpânit de asemenea năluciri vede, de repetate ori, aceeași așa-zisă față a sfântului ce i se arată, a lui Constantin, a lui Petru, a îngerilor, arhanghelilor și-a altora. Și nu-i apar doar în timpul rugăciunii, dar și pe drum și prin alte părți, uneori în chip de oameni simpli, care comandă icoane și candelile spre a-l înșela pe cel amăgit, alteori în chip de preoți ce

slujesc și îngeri mijlocitori. Și în loc să îi mulțumească lui Dumnezeu și să slăvească Sfânta Treime, îi slujește, din păcate, Satanei, celui viclean. Ca să vedem cu probe semnele supranaturale neamăgitoare ale oamenilor celor plini de harul dumnezeiesc să luăm-aminte la cizmarul Zaharia. Acela, după cum știm, mergea în fiecare noapte la biserica Sfânta Sofia și pe când se ruga, porțile sfintei biserici se deschideau singure și apoi iarăși se închideau în mod straniu. Dar el, ca să evite slava oamenilor, a ascuns această înaltă virtute. Iar când a fost descoperit de acel cuvios monah Ioan, s-a făcut nevăzut, deoarece îi era teamă ca nu cumva comoara smereniei sale de Dumnezeu iubitoare să fie vândută pe slava cea înșelătoare.

De asemenea, și acel Sfânt Eufrosin (bucătarul), atâta timp cât îl batjocoreau toți, era mulțumit și a rămas în mănăstirea lui, însă când i-au descoperit virtutea, a plecat și nu s-a mai întors. Dar cei ce se află în amăgire nu mărturisesc doar duhovnicilor diferitele contemplații (supranaturale), ci spun acestea fiecăruia în parte și întregii lumi, crezând că mulțumesc dumnezeirea și astfel ei înșiși, din păcate, cad în mod jalnic.

Una dintre amăgirile cele mai mari, care se va dovedi începutul celorlalte, este arătarea Sfântului Evdochim. Cauza principală care a provocat această amăgire este, după cum îmi scrieți, discuția ce a avut loc între părintele Eftimie și un tâmplar, despre ținutul de origine al Sfântului Evdochim. Tâmplarul, pe de o parte, spunea că sfântul se trage din Halchidichi, iar Eftimie, pe de altă parte, susținea din motive evlavioase că sfântul este compatriot de-al lui, din Epir și zicea să se uite la partea din spate a craniului sfântului și dacă locul rotund de la jumătate este înclinat spre interior, atunci neapărat e din Epir! Găsind această pricină, uneltitorul cel viclean, veșnic pregătit pentru înfățișarea imaginară a amăgirii, în

ziua imediat următoare i-a arătat năluca Sfântului Evdochim în chip de preot și l-a silit să-l numească Petru. Și de atunci, ca într-un film cinematografic, i se înfățișează acestuia foarte des și îl vede când călare pe un cal roșu, când purtând un fes vechi, având părul legat și strălucind de lumină. Și uneori îl vede slujind ca preot, deoarece se zice că ceilalți preoți sunt nevrednici, iar alteori ca un bătrân cu barba albă, care îi spune: „Numele meu nu este Evdochim, ci Petru. Sunt din Epir, mă trag din Stica Veche. Atâția epiroți treceți zilnic pe aici, și nici unul nu vine să ne vedem și să ne salutăm. Plâng, zice sfântul. Sunt rudă cu tine, să mergi la preot, să-i spui să-mi facă icoană“. Și alte asemenea vorbe nevrednice de un sfânt. Altă dată, iarăși îl îndeamnă să comande două icoane în numele său, în care să fie înfățișat ca Sfântul Petru și candelile de argint pe care le va făuri duhovnicul Mănăstirii Iviron; al cărui suflet va străluci ca soarele, precum i-au arătat într-o altă vedenie Arhanghelii Gavriil și Rafael!

După cum cred eu, după cum mărturisesc lucrurile și după cum va fi dovedit mai jos, toate acestea sunt roade ale amăgirii; și-mi pare rău îndeosebi, că aceste amăgiri dăunează oamenilor virtuoși, ca să nu zic însăși Bisericii Ortodoxe a lui Hristos.

.....

Din cele spuse mai sus, se înfățișează foarte limpede uneltirea și amăgirea groaznică a Diavolului care ni l-a arătat pe Sfântul Evdochim ca fiind din Epir, rudă cu nefericitul Eftimie. Și cel mai grav e că a făcut eforturi ca să-i picteze icoană în numele Sfântului Petru.

Căci, dacă Biserica noastră permite nepăsătoare ca prin vederile și amăgirile unuia și altuia să făurim sfinți și să schimbăm numele lor și să le facem și icoane, atunci ce

amăgire vrednică de plâns! Dar nu, Biserica noastră Ortodoxă nu numai că nu permite acestea, ci le dă și pedepse (canoane) acestora.

Însă, cineva poate să mă întrebe cum e posibil să fie din amăgire toate acestea, o dată ce Sfântul Constantin și ceilalți care apar le zic să-și facă semnul Crucii, precum fac și ei? Și cum de multe ori văzând cruci foarte mari ce strălucesc mai puternic decât soarele și chiar Eftimie făcându-și de nenumărate ori semnul Crucii, nălucirile la care ne referim nu dispar?

Răspunsul, grăbindu-mă să vă anunț că exact din acest motiv, se numește amăgire; pentru că îngerul întunericului apare ca înger de lumină. Și când îl află pe om pregătit să primească aceste năluciri, îi apare ca Hristos răstignit și ca Maica Domnului și în diferite chipuri de sfinți. Când vede, așadar, că creștinul le consideră pe toate acestea adevărate și le prețuiește ca fiind trimise de la Dumnezeu, atunci îl îndeamnă să facă cruci câte vrea și să alerge la biserici și privegheri. Dacă cel amăgit este preot, îl silește să facă liturghii în fiecare zi. Și atunci, nu că puterea Crucii nu mai este valabilă, dar nu mai lucrează, prin însăși îngăduința Crucii.

Însă, când cel amăgit înțelege amăgirea în care a căzut și duhovnicii îl conving că toate acestea sunt neadevărate, atunci harul Crucii lucrează și vedeniile satanice sunt izgonite.

Pentru ca cele spuse de mine să se dovedească mai clar, voi adăuga două întâmplări recente, din care adevărul va ieși vădit la iveală.

În urmă cu 40 de ani [pe la 1878] trăiam în Mănăstirea Rusă. Există atunci un ierodiacon cu numele Ierotheos, cunoscut de mulți, care acum câțiva ani s-a stins din viață în Schitul Cutlumuș. Acesta, cum pe atunci era tânăr, a început cu voia sa (și fără binecuvântarea duhovnicului său) să privegheze mult, stând toată noaptea în picioare, făcând metanii și ținând post. Diavolul, văzând că are minte slabă, a început să-i arate mulțime de vedenii toată ziua, pe Iisus Hristos, pe Maica Domnului, vederi de îngerii. Și ca să-l convingă cel viclean că așa-zisele arătări (vedenii) erau de la Dumnezeu, i-a zis: „Iată, Eu, Hristos, am de gând să te învrednicesc de haruri mari; numai să fii cu luare-aminte, să nu fii înșelat de diavolul mândriei și să-ți faci mereu semnul crucii, să se alunge ispita vrăjmașului“.

De multe ori îi apărea „Hristos răstignit“ și își făcea semnul Crucii și canonul în fața lui, cu băgare de seamă; Diavolul însă îi arăta și nenumărate vederi și descoperiri, însă și slăbiciunile părinților (care se nevoiau împreună cu el).

Lucru bun însă era că mărturisirea încontinuu toate acestea. Și duhovnicii (cei ce spovedeau), văzând cruci și umilință și că acesta evita orice vorbă deșartă, îl socoteau sfântul secolului. Și cine erau duhovnicii care au fost de acord cu acestea? Erau Bartolomeu de la Vatoped, părintele Nifon din Schitul Vatoped, Ieronim Rusul din Mănăstirea Rusă și părintele Sava. Dar mai târziu, părintele Sava s-a gândit că dacă este Însuși Hristos care Se va arăta, voi pune în mintea mea, zice, un gând, fără să-l cunoască nimeni altcineva, și dacă îl va descoperi, atunci toate aceste fenomene sunt din harul dumnezeiesc, dacă nu, sunt cu toate înșelăciunea diavolilor.

Părintele Sava i-a spus ierodiaconului să-l întrebe pe Hristosul ce va apărea despre gândul acesta (pe care și-l pusese în minte), dar blestematul nu a putut să îl descopere. Atunci, foarte înfuriat, cel amăgit a zis: „Tu ești cel ce-mi apari ca Hristos? Nu, ești Diavolul!“. Și atunci, imediat, Satana i s-a înfățișat în chipul adevărat: „Eu, zice, sunt Diavolul pe care l-ai slujit atâția ani și am ca garanție semnătura ta (pentru că de multe ori, în mod închipuit, îl puneam să semneze)“; și îndată s-a aruncat asupra lui. Atunci, părinții l-au prins pe ierodiaconul cel amăgit și l-au liniștit cu greu, căci tremura și își plângea pierzania. Și așa, cu exorcisme repetate, nălucirile au dispărut.

Dar să știți că, chiar dacă s-a lăsat de acele amăgiri, totuși, de atunci și-a părăsit toate îndatoririle monahale; și cercetați să vedeți ce sfârșit jalnic a avut.

Învățătorul cel amăgit, Nicolae

De asemenea, vă aduc la cunoștință și despre un altul, ca să vedeți câtă putere au nălucirile diavolești. În urmă cu 25 de ani (prin 1893), a venit cineva la mine printr-o recomandare. Era bărbat foarte învățat, căruia la început îi era greu să-și descopere inima pe deplin în fața mea. Eu însă am înțeles și din privire, și din vorbire că acest om suferea de ceva la minte. „Eu mă bucur astăzi, i-am zis, căci cred că voi auzi de la tine lucruri de folos pentru suflet“. El, auzind acestea, s-a umplut de bucurie și a spus: „Mulțumesc, părinte! Azi am găsit om după hărăzirea mea și nu-ți voi ascunde nimic din câte mi-a dăruit cu îmbelșugare harul dumnezeiesc“.

„Eu, îmi zice, sunt din părțile Olimpului și fiind bun la carte, am terminat gimnaziul în Salonic. Apoi am intrat la Școala germană, unde se predă după noul sistem de

învățământ; și din asta m-am mulțumit mult, căci primeam (ca învățător) zece lire otomane pe lună, în afară de primele speciale. Și de atunci, studiind Vechiul și Noul Testament, ca să par de folos societății, am hotărât să continuu să trăiesc creștinește, după hărăzirea mea. Și prima grijă a mea au fost rugăciunea și postul.

Și într-o noapte, în locul în care mă rugam cu lacrimi în fața icoanei Născătoarei de Dumnezeu, cerând de la ea să-mi dăruiască harul, am văzut deodată o flacăra de foc ce a ieșit din icoană și a intrat în inima mea. Flacăra aceasta mi-a umplut inima de bucurie nesfârșită și de atunci „Doamne, Iisuse Hristoase“ nu a lipsit din inima mea. Harul acesta pe care l-am primit m-a silit să mă dedic rugăciunii îndelungate și după ce mi s-a curățit mintea, aveam diferite vederi (vedenii) în somn și treaz.

După o mică perioadă de timp, mi-a apărut un înger sfânt strălucitor și mi-a zis: «Iată, m-a trimis Dumnezeu ca să fiu pururea ajutorul tău; și trebuie să postești mult și să te rogi». Și de atunci mă rugam toată noaptea și luând în mâini Vechiul Testament, Îl rugam pe Dumnezeu să-mi descopere acea contemplație a profetului Iezechiel (Iezechiel 37); și am văzut imediat, în extaz, aceeași vedere la fel ca a profetului.

De asemenea, în ziua următoare, mi-au apărut aievea toate revelațiile pe care le-au văzut Isaia, Daniil și ceilalți profeti, precum și fragmente din Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul și mă ocupam cu acestea zilnic, și-mi aduceau multă mulțumire. Luați aminte, atât de mult am învins somnul și pântecelul, încât am ajuns să dorm doar o oră pe noapte și în multe rânduri, mâncam de două ori pe săptămână pâine goală și apă“.

Eu i-am spus: „Ai avut vreo călăuză în toate acestea, te-ai spovedit la cineva?“. „Nu, mi-a răspuns, numai către tine am fost nevoit să le spun; și de multe ori mi-a apărut

Hristos și mi-a spus: „Fii atent, să nu zici la nimeni acestea, căci astăzi nu mai există duhovnici vrednici de astfel de lucruri și de aceea te vor vătăma“.

Apoi, văzând eu că e rănit la ochi și că este ars la mâna stângă, având doar trei degete și fiind distrusă îngrozitor, i-am zis: „Explică-mi, te rog, ce ai pățit la ochi și la mâna stângă, căci înțeleg că ți s-a întâmplat ceva tainic“.

Și el, crezând că sunt înainte-văzător (cu harul supranatural de a prezice), mi-a spus: „Nu-ți voi ascunde nimic. Ochii mei s-au vătămat pe când eram obligat, spre amiază, când plecau elevii de la școală și mai ales vara, să stau cu privirea ațintită către soare. De acolo ieșeau vedeniile a mii de îngeri și toate legiunile sfinților, în fiecare zi altfel.

Cu toate că simțeam dureri mari în ochi, din care îmi curgeau lacrimi fierbinți, eu nu dădeam importanță acestui lucru, căci așa îmi poruncise îngerul; și în toată perioada vedeniilor îmi făceam semnul Crucii.

Cât despre mâna mea, s-a întâmplat cam așa: îngerul îmi poruncise să țin în fiecare noapte în mână o lumânare groasă aprinsă și să citesc în picioare Vechiul Testament și când lumânarea va ajunge în locul cel mai de jos, să o sting, ceea ce am și făcut. Însă, de sărbătoarea Sfântului Spiridon, pe când țineam lumânarea aprinsă, văd cum odaia s-a luminat ca soarele și mi-a apărut Sfântul Spiridon așa cum era pictat, strălucitor, și mi-a zis: «Pace ție, nevoitorule Nicolae (așa se numea)! Îți mulțumesc mult pentru evlavia pe care o ai pentru mine. Astă-seară vreau să primești cununa de mucenic. Această lumânare groasă pe care o ții, când va ajunge la palmă, să o ții strâns, chiar de ți se va părea că îți arde mâna. Tu să suporti cu vitejie și astfel îl vei învinge pe vrăjmașul cel rău». Acestea le-a spus și s-a făcut nevăzut. Iar eu, când

flacăra mi-a ajuns la palmă, la început am simțit o mireasmă nespūsă ce ieșea din mâna mea care ardea și nu simțeam nici cea mai mică durere până ce au început să-mi curgă rănile. Mai târziu însă, au început dureri nesuferite și aud o voce care-mi spune: «Acum îți vei linge sângele de pe mână, căci acesta e la fel de prețios ca Sângele lui Hristos»“. Dar, întrucât nu a putut să sufere rănile, nefericitul a fost silit să meargă la doctor, spunându-i acestuia că s-a ars de la foc pe când dormea lângă sobă; și astfel, doctorul abia a mai reușit să-i salveze mâna.

Ascultați însă lucrul cel mai înfiorător, ca să vedeți ce izbândește Diavolul la astfel de oameni! După ce Diavolul cel urât l-a făcut repede să pășească după voia sa, i s-a arătat iarăși în chipul lui Hristos și i-a zis: „Un lucru îți mai lipsește doar, pe care trebuie să-l faci și în felul acesta mă vei mulțumi mult de tot. Acel Botez, îi zice, pe care ți l-au dat părinții tăi, nu este bun, deoarece sfintele sinoade au schimbat acel Botez de început al apostolilor. De aceea, grăbește-te să te duci în Salonic, ca să fii stropit cu apă de către protestanții germani, care salvează astăzi datoria apostolică“.

Și astfel, vai! S-a dus la Salonic, a mărturisit arătarea lui la Spitalul german și a primit stropirea cu apă.

În continuare însă îl deranja, după cum mi-a spus, gândul acesta, adică avea muștrări de conștiință pentru această faptă a lui și, după ce a venit aici, în Sfântul Munte, la Milopotam, a mărturisit aceasta patriarhului Ioachim, ce se nevoia acolo, fără să se refere însă în amănunt la amăgirile lui. Patriarhul l-a certat îndeajuns pentru fapta aceasta de a nega Botezul ortodox și l-a trimis la părintele duhovnic Nifon și la cererea acestuia l-a miruit din nou [i-a dăruit iarăși, după negarea lui, sfântul har ortodox prin Sfântul Mir]. Dar acesta a continuat iarăși cu amăgirile lui și cu vedeniile lui închipuite.

Dar ca să nu vorbesc prea mult, după ce șase ore am rezistat să ascult amăgirile lui îngrozitoare, în continuare i-am dovedit rătăcirea lui jalnică, prin multe scrieri sfinte și judecați raționale, timp de două zile; și așa a fost convins și a respins amăgirile lui vrednice de plâns. Și e adevărat că, deși s-a folosit și s-a luptat cu nălucirile lui, totuși, semnele amăgirii i-au rămas până la sfârșit și, după ce a fost cuprins de tuberculoză, a murit ca laic în Sfântul Munte.

Acestea sunt suficiente ca să se dovedească adevărul și să se înfiereze amăgirea la care ne-am referit și, te rog, după ce citești cu multă luare- aminte această epistolă a mea, înmânează-o și duhovnicului de la Ivron, părintele Parthenie, care, nu mă îndoiesc, va pricepe unde se găsește dreptatea. Și totodată, îngrijiți-vă amândoi să-l convingeți pe Eftimie cel amăgit să respingă aceste năluciri amăgitoare. Și dacă reușiți, scăpați-l de această rătăcire, căci pentru cine a dat îngerului întunericului, ce se aseamănă unui gramofon, placa rațiunii sale și i s-au înregistrat atâtea năluciri, e foarte greu acum să i se șteargă definitiv din minte. De asemenea, să fiți foarte atenți să nu se facă acea icoană a așa-zisului Sfânt Evdochim, care apare ca preotul Petru, căci veți întrista Duhul Sfânt; pentru că pictura aceasta se va face spre batjocorirea Sfântului Evdochim și spre satisfacția celui viclean.

Însă, dacă nu veți asculta povețele mele nepărtinitoare, nu va trece mult timp și veți vedea urmările amăgirii ce vor apărea la acest om. Dar atunci va fi foarte târziu și regretabil, căci voi înșivă și toți cei care l-au susținut în amăgirea lui veți fi judecați cu asprime de sfânta voastră conștiință.

Cât despre ultima lui arătare (vedenie) de care mi-ați scris la sfârșit, că l-au văzut pe așa-zisul sfânt cum slujește, deoarece toți ceilalți preoți erau nevrednici, această amăgire este cea mai rea, întrucât primirea ei creează erezie în Biserica lui Hristos. Unde, așadar, s-a auzit că sfântul cutare, după moarte, apare să slujească, pentru că harul dumnezeiesc nu lucrează în preoții de astăzi? Aceasta este scornirea monstruoasă a ereticului Macrachis, care credea că harul dumnezeiesc nu lucrează în preoții păcătoși. Și dacă crede cineva în asta, trebuie să se îngrijească să găsească un preot sfânt ca să îl boteze, căci e foarte probabil ca preotul ce l-a botezat să fi fost păcătos!

Cu adâncă iertare, dacă v-am întristat cu ceva și închei cu toată dragostea mea,

Prietenul vostru devotat,

Monahul Daniil

(Părintele Daniil Catunachiotis, *Trăire îngerească*,
p. 137 - 152)

EPILOG

Rânduirea cuvintelor sfinte și patristice despre visuri, vedenii și arătări s-a isprăvit. Nădăjduim că a adus un important folos, de adevărată iluminare, în această problemă atât de contemporană, dar și periculoasă și răstălmăcită.

Părerile patristice convergente cuprinse în această carte sunt un fel de *consensus patrum* (conglăsuirea părinților) pe această temă. Aceasta înseamnă că exprimă cu deplinătate și autenticitate poziția învățaturii patristice ortodoxe despre visuri și vedenii. De aceea sunt obligatorii pentru noi toți.

Desigur, această obligație nu are caracter procedural; însă exprimă un mare drept și prioritate; de a fi creștin ortodox și hrănit din învățătura evanghelică și patristică. Aceasta echivalează cu accesul tău trăitor la adevărul credinței; al dogmelor, al moralei, dar și la strategia războiului duhovnicesc. Cel mai important lucru într-un război este să ai informații adevărate și corecte despre locul, posibilitățile și strategia dușmanului tău, care te țintește pe tine însuși. Totodată, se impune să cunoști felul în care vei evita loviturile lui, ca să poți în final să te salvezi.

De aceea, părerile de mai sus ale Sfinților Părinți despre visuri și vedenii sunt mântuitoare și salvatoare. Ne scot din întunericul superstiției și ne introduc în lumina vieții duhovnicești întru Hristos. Părerile acestea - dacă le urmăm - ne scapă în același timp de boala inimii

întunecate și primejdioase a visurilor și vedeniilor; și ce-i mai important, ne dăruiesc sănătatea și echilibrul duhovnicesc și sufletesc.

În punctul acesta, materialul cărții fiind terminat, vom începe să rezumăm păreriile Sfinților Părinți în legătură cu tema noastră. Păreri pe care le-au expus în vremea lor sub formă de povește duhovnicești către anumite persoane, de obicei, după ce erau întrebați în această privință.

Sfinții Părinți, lucrători ai trezviei din pustie, cu lumina limpede a Sfântului Duh ce locuia în ei, au văzut cu precizie și claritate toate mișcările sufletului și tot ceea ce îl ispitește, prin fire sau dincolo de fire. Ca vase ale strălucirii lui Dumnezeu, s-au făcut părtași ai cunoașterii dumnezeiești și au trăit lucrările supranaturale ale Duhului Sfânt în sufletul lor. Au ajuns astfel la starea „deosebirii duhurilor“ și în îndelungata lor experiență ascetică au cunoscut lucrările, înșelăciunile, meșteșugurile și vicleniile diavolilor.

Această prețioasă experiență a lor au dăruit-o cu dragoste pentru mântuirea fraților. În felul acesta au devenit, pentru monahi și pentru credincioșii din lume, „stele făuritoare de lumină, neamăgitoare“. Totodată, pârâul limpede al învățaturii lor a stins toată setea duhovnicească a celor ce i-au ascultat. Acest cuvânt tăios și în același timp de viață dătător al Sfinților Părinți ne-a fost călăuză în această călătorie patristică duhovnicească, pe care ne-am propus să o dezvoltăm în cartea de față.

1. Așadar, rezumând, Sfinții Părinți acceptă trei cauze și izvoare ale visurilor și vedeniilor:

a) naturală - psihotrupească; b) diavolească; c) dumnezeiască.

Ultimele două, diavolească și dumnezeiască, sunt considerate izvoare supranaturale ale visurilor și vedeniilor.

Cauza naturală are legătură cu funcțiile trupești și psihice ale omului; în special cu gândurile, dorințele și sentimentele lui, cu patimile și virtuțile²¹⁶. Cauzele visurilor naturale se găsesc fie în trup, fie - mai ales - în sufletul omului. Datorită interdependenței dintre suflet și trup, la om e lesne posibil ca vreo problemă trupească să devină cauză a unui anumit vis²¹⁷. Cu ceea ce se ocupă omul în timpul zilei, cam asta vede și noaptea în visurile lui. Visurile sunt, în general, ecourile îngrijirilor și impresiilor zilei²¹⁸. Însă, se poate ca un vis natural să fie folosit de diavol și să apară ca și când ar proveni de la Dumnezeu. În acest caz avem de-a face cu intervenția Diavolului în lumea psihică a omului. Atunci se întâmplă ceea ce numim înșelarea și batjocorirea lui de către Diavol.

Și în vedenii însă există - în anumite împrejurări - cauze naturale (psihotrupești) care le provoacă. Cum se poate întâmpla asta? Minte, din firea ei, are puterea închipuirii și poate ușor să alcătuiască chipurile celor dorite la oamenii aceia care nu se îngrijesc cu atenție de ea. Memoria poate, de asemenea, să dea dintr-o dată formă simțirii minții²¹⁹. În timpurile noastre întâlnim deseori aceasta, în cazul preocupării îndelungate, continue și intense a omului cu un anumit gând, dorință sau sentiment (de pildă, cazul autosugestiei). De asemenea, în cazul

²¹⁶ Nichita Stithatul, Simeon Noul Teolog.

²¹⁷ Grigorie de Nyssa.

²¹⁸ Vasile cel Mare, Grigorie de Nyssa, Ioan Gură de Aur, Simeon Noul Teolog, Diadoh al Foticeii, Nichita Stithatul etc.

²¹⁹ Grigorie Sinaitul.

sentimentalismului bolnav sau al apariției iluziilor și halucinațiilor după consumul de alcool sau de substanțe narcotice, sau chiar și din pricina vătămării organice a creierului.

Cu aceste însemnări patristice privitoare la cauzele naturale ale visurilor și vedeniilor sunt de acord și cercetările din domeniul științei psihologice. Sfinții Părinți însă nu se opresc aici; înaintează și găsesc alte două izvoare și cauze ale visurilor și vedeniilor.

Al doilea izvor (mai ales) al visurilor și vedeniilor, după Sfinții Părinți ai Bisericii, este Diavolul, ca existență și putere duhovnicească întunecată. Așa cum în vreme de veghe ne ispitește și ne înșală prin gânduri, cu atât mai mult în somn (visuri); sau iarăși, lucrând cu prefăcătorie în simțurile noastre (vedenii), desigur, în anumite împrejurări și condiții. La cele de mai sus încuviințează toți Sfinții Părinți, fără excepție, după cum arată, de asemenea, și multele exemple care există.

Al treilea izvor (mai rar) al visurilor și vedeniilor, după Sfinții Părinți ai Bisericii, este Dumnezeu. Învățăturile Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți ai Bisericii spun că omul poate veni în legătură și întâlnire cu Dumnezeu în mod supranatural și neexprimat. Participă, desigur, și simțurile trupești ale omului, dar după ce ele au fost sfințite și întărite de harul dumnezeiesc. Această experiență, în definitiv, nu este la mâna omului, ci a lui Dumnezeu. Este pregustarea împărăției lui Dumnezeu și se identifică cu desăvârșirea vieții duhovnicești și cu împlinirea scopului creării și existenței omului.

Din acest punct însă, încep și problemele pe care le făurește Diavolul, străduindu-se să-i înșele dorul lui pentru Dumnezeu cu vedenii nălucitoare sau visuri cu caracter revelator. Îi sădește totodată gândul că ar fi ajuns la sfârșitul vieții duhovnicești întru Hristos, pe când, în

realitate, nu a pus nici începutul ei. Acela care înainte de a păzi poruncile lui Hristos cere lucrările Duhului Sfânt se aseamănă cu sclavul care a fost vândut și care imediat ce a fost cumpărat, împreună cu prețul, cere să i se dea și actul de eliberare²²⁰. Sau, de asemenea, se aseamănă cu cineva care cere ca iarna să culeagă roadele verii sau în vremea însămânțării să secere²²¹.

Părinții Bisericii, când descriu o experiență divină, care e lumină harică, de obicei, nu spun că li s-a petrecut lor, urmând exemplul Apostolului Pavel. Și, desigur, o adaptează în cadrul unei vieți ascetice extreme și sfinte, pline de seriozitate, simplitate, bunătate, smerenie și prisosul tuturor virtuților creștine. Această stare duhovnicească însă nu are legătură cu sentimentalismul religios, ușurința intelectuală, evlavia mincinoasă, superstiții sau alte stări bolnave duhovnicești și psihic, pe care le întâlnim în timpurile noastre.

În această carte nu ne-am ocupat cu tema experiențelor duhovnicești adevărate, ci cu tema rătăcirilor și a amăgirii pe care Satana o făurește, prin vedeniile mincinoase și visurile așa-zis revelatoare, care plănuiesc să-l înșele pe om și să-l distrugă psihic și trupește. Scopul și cuprinsul cărții s-au centrat în punctul acela în care se află pericolul de moarte al amăgirii. Scopul nostru a fost înștiințarea dată de Sfinții Părinți în legătură cu tema noastră și totodată protejarea credincioșilor de cursele diavolului, pe care le întinde prin vedenii și visuri.

Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți ne învață că Satana „se prefăce în înger al luminii”²²², ca să-l amăgească pe om prin arătări mincinoase de Hristoși, îngeri, sfinți. Și

²²⁰ Marcu Ascetul.

²²¹ Starețul Macarie.

²²² II Corinteni 11, 14.

aduc o mulțime de exemple în care monahi râvnitori sau oameni credincioși înzestrați cu virtuți, întrucât nu au fost cu luare-aminte la proveniența vedeniilor sau visurilor lor și au crezut cu ușurință în cele ce au văzut, au fost amăgiți, au căzut și s-au distrus definitiv. De aceea ne povățuiesc să nu dăm crezare oricărui duh, ci să încercăm dacă este cu adevărat de la Dumnezeu²²³, de vreme ce „în timpurile din urmă“, în care trăim, vor exista interes și aprofundare pentru duhurile amăgirii și învățaturii diavolești²²⁴. Oamenii din urmă, după cum spune Apostolul, cu toate că vor nega cu hotărâre puterea duhovnicească și adâncul pietății, vor înfățișa însă pe dinafară forma și chipul evlaviei și cucerniciei²²⁵.

2. Mai ales despre visuri, Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți se pronunță că nu au importanță, din moment ce visul în general este fenomen mincinos²²⁶. Zădărnicește pe oricine dă atenție visurilor²²⁷, care se aseamănă cu cineva ce se străduiește să prindă umbra sa sau vântul²²⁸. Îl numește nesocotit și fără minte pe cel ce crede în visuri²²⁹, și dimpotrivă, înțelept și socotit pe cel ce nu crede în acestea²³⁰.

Sfinții Părinți cred că, dacă conținutul visurilor noastre se potrivește cu poruncile Domnului, trebuie să ne fie suficientă Evanghelia, căci ea este credibilă de una singură și nu e necesar să fie certificată de visuri. Iarăși, dacă visurile nu conțin (ca de obicei) credință, dragoste,

²²³ I Ioan 4, 1.

²²⁴ I Timotei 4, 1.

²²⁵ II Timotei 3, 5.

²²⁶ Înțelep. Sirah 34, 1.

²²⁷ Înțelep. Sirah 34, 5.

²²⁸ Înțelep. Sirah 34, 2.

²²⁹ Înțelep. Sirah 34, 1 și Ioan Scărarul.

²³⁰ Ioan Scărarul.

pace, smerenie etc., ci cele potrivnice acestora, nu trebuie să dăm vreme Diavolului să intre în sufletul nostru; nici nu trebuie să așezăm nălucirile diavolilor mai presus decât învățăturile mântuitoare ale Evangheliilor²³¹. Singurele visuri în care ne este îngăduit să credem sunt cele ce ne vestesc Judecata lui Dumnezeu, despărțirea sufletului de trup, iadul cel veșnic etc., însă cu prudență și cu condiția să îndemne la veghe duhovnicească și pocăință și să nu creeze deznădejde și disperare. Iar dacă se întâmplă așa ceva, și acestea provin tot de la diavol²³².

Într-o singură frază: „Nu trebuie să dăm nici o importanță visurilor, pentru că ele sunt fie imitații ale gândurilor necontrolate, fie jocuri (păcăliri și batjocorire) ale diavolilor, care au ca scop să ne înșele”²³³. Cu siguranță, nu tragem nici un folos din cercetarea lor. Din contră, cercetarea unora din ele ne vătămează de moarte, lucru de care diavolii se îngrijesc tare mult²³⁴. De aceea și trebuie să le nesocotim²³⁵.

Percepția larg cunoscută că visurile transportă mesaje transcendente, profetice sau revelatoare despre viața omului era caracteristică vremurilor dinainte de Hristos și îndeosebi lumii idolatre. O mulțime de oameni - de la cei mai simpli până la filozofi și împărați - se dedicau unui studiu amănunțit al tălmăcirii visurilor și unei vânări continue a semnificațiilor lor.

Psihologia și psihanaliza contemporană au descoperit importanța visurilor în tâlcuirea sinelui nostru, și, desigur, nu în prognozarea viitorului. Iar aceasta o

²³¹ Vasile cel Mare.

²³² Ioan Scărarul.

²³³ Diadoh al Foticeii.

²³⁴ Ioan Scărarul.

²³⁵ Ioan Scărarul, Nichita Stithatul.

specificaseră cu multe secole în urmă, mai adânc și mai esențial, Sfinții Părinți lucrători ai trezviei din pustie.

3. Toți Sfinții Părinți, fără excepție, ne povățuiesc să nu cerem, nici să ne dorim arătări de Hristoși, îngeri, sfinți, apariții sensibile și haruri profetice. Și aceasta, ca să nu primim pe Satana în loc de înger sau fum în loc de lumină²³⁶, care în timp ce este întuneric, se preface că este lumină. Consideră încă nepermis să petreacă cineva viața lui ascetică și duhovnicească având nădejdea vedeniilor²³⁷. Această înclinație și dorința de a întâmpina sensibil lumea duhovnicească cerească sunt caracteristice ereticilor sau celor de altă religie²³⁸. De aceea, cel ce dorește și plănuiește cu stăruință să-L vadă pe Dumnezeu prin simțuri nu este ortodox²³⁹ sau se află în rătăcire. Această stare a lui nu înfățișează decât mândrie, aroganță, obrăznicie și impertinență²⁴⁰.

4. Sfinții Părinți ne învață să nu primim, dar nici să nu alungăm anumite experiențe supranaturale (visuri revelatoare, vedenii, arătări etc.), fără ca mai întâi să cerem sfat de la duhovnici cu putere de deosebire; desigur, cu condiția ca înainte să nu fi dorit sau să fi cerut vedenii și descoperiri. Însă, în cazul în care ni se întâmplă vreo vedenie sau vis revelator, ne sfătuiesc să nu ne lăsăm deloc ispitiți, încât să putem să ne comportăm și să ne simțim ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic²⁴¹. Recomandă să nu primim nimic, orice am vedea (Hristos, înger, sfânt etc.), dimpotrivă, să rămânem neîncredători și prudenți

²³⁶ Nil Ascetul.

²³⁷ Diadoh al Foticeii, Antonie cel Mare.

²³⁸ Vezi exemplul preotului idolatrilor și avva Olimprie.

²³⁹ Chiril Fileotul.

²⁴⁰ Macarie Egipteanul, Pahomie cel Mare, Starețul Macarie.

²⁴¹ Grigorie Sinaitul, Calist și Ignatie Xanthopol, Petru Damaschinul.

până vom întreba pe aceia care din experiență duhovnicească cunosc²⁴² acestea, adică pe părintele duhovnic și alți părinți cu discernământ. Această tactică de prudență și neîncredere în fața visurilor este de mare folos omului și foarte dragă și bine primită de Dumnezeu²⁴³. Lucru care, desigur, era caracteristic moralei și strategiei sfinților²⁴⁴. Menționează că respingerea vedeniei trebuie să ajungă până în punctul de a nu-ți lăsa mintea să întipărească aceste imagini²⁴⁵ ale vedeniei, adică să nu le dea atenție; și mai mult, desigur, să nu le cercetezi după aceea, să nu te ocupi cu ele și nici să le expui altora.

5. Sfinții Părinți consideră că atunci când unui om i se întâmplă ceva supranatural, condiția necesară pentru salvarea lui este să caute a se sfătui, cu duh și stare de umilință și ascultare, cu sfinții și părinții cu experiență, care au harul lui Dumnezeu²⁴⁶. Dacă va găsi pe acela care îl va învăța întru Duhul Sfânt despre cele ce i s-a întâmplat, să-I mulțumească lui Dumnezeu, însă dacă nu-l va găsi, atunci să nu primească revelația pe care a văzut-o, socotindu-se cu sinceritate pe sine nevrednic de o astfel de cinste și contemplație duhovnicească²⁴⁷.

²⁴² Calist și Ignatie Xanthopol, Grigorie Sinaitul, Macarie Egipteanul, Grigorie Dialogul, Varsanufie și Ioan.

²⁴³ Calist și Ignatie Xanthopol, Grigorie Sinaitul, Grigorie Dialogul, Varsanufie și Ioan.

²⁴⁴ Vezi exemplele – întâmplările din carte, care definesc caracterul și duhul ortodox.

²⁴⁵ Grigorie Sinaitul, Diadoh al Foticeii, Antonie cel Mare, Nicodim Aghioritul, Ignatie Briancianinov.

²⁴⁶ Calist și Ignatie Xanthopol, Petru Damaschinul, Varsanufie și Ioan, Siluan Atonitul.

²⁴⁷ Calist și Ignatie Xanthopol.

În general, trebuie să păstrăm următoarea poziție: să nu dăm atenție arătatilor și nici să începem legături sau dialog cu ele, considerându-ne nepotriviți pentru a ne ocupa cu duhuri diavolești vrăjmașe și nevrednici pentru a convorbi cu duhuri îngerești sfinte²⁴⁸.

6. Îndelungata lor experiență i-a învățat că Diavolul, oricât s-ar preface și preschimba în înger de lumină și oricâte chipuri dumnezeiești și sfinte ar lua pentru a ne înșela, nu poate să dăruiască însă lucrarea bună în sufletul omului. Adică nu poate da blândețe, îngăduință, cucernicie, plângere, smerenie, dragoste, ură față de păcat, încetarea plăcerilor și a patimilor rușinoase. Dimpotrivă, Diavolul făurește în sufletul celui căruia i se va înfățișa - fie și cu față îngerească - înfumurare, mândrie, părere de sine, prostie, frică și păcate de tot felul²⁴⁹.

De asemenea, Sfinții Părinți, vorbind sprijiniți pe experiența lor bogată și autentică ne lămuresc și dintr-un alt unghi despre proveniența vedeniilor și ne arată necunoașterea identității acestora și pe baza însușirilor lor simțite la exterior. Ne spun deci că lumina lui Dumnezeu este de culoare albă aprinsă, pe când a Diavolului este de culoare roșie intensă²⁵⁰.

Și că visurile și vedeniile diavolilor au complexitate, înfățișare bătătoare la ochi și se schimbă de la o formă la alta; că nu au simplitate și liniște și provoacă în suflet gălăgie, tulburare, neliniște²⁵¹ și saturare (saturație)²⁵², sau

²⁴⁸ Ignatie Briancianinov.

²⁴⁹ Grigorie Sinaitul, Antonie cel Mare, Maxim Cavescolivitul, Macarie Egipteanul, Simeon Noul Teolog.

²⁵⁰ Maxim Cavescolivitul, Calist și Ignatie Xanthopol.

²⁵¹ Antonie cel Mare, Diadoh al Foticeii, Maxim Cavescolivitul, Pahomie cel Mare, Nichita Stithatul, Ignatie Briancianinov.

²⁵² Daniil Catunachiotis.

chiar că se deosebesc prin copilăria²⁵³, ilogica, lipsa de seriozitate, silința de a impresiona și deșertăciunea lor.

Și toate acestea sunt însoțite și de o străduință a diavolilor de a linguși pe dorita victimă, spunându-i că a ajuns la culmea cea mai înaltă a virtuților, mai sus decât toți ceilalți. În sfârșit, vedeniile cele provenite de la Diavol se deosebesc prin sărăcia duhovniciei ortodoxe²⁵⁴.

De aceea este cu puțință ca cineva să deosebească proveniența unei vedenii sau a unui vis și din lucrarea pe care acesta o dă în suflet, și din chipul sub care apare. Timpul, experiența, simțul și discernământul duhovnicesc arată proveniența experienței supranaturale numai celor care nu nesocotesc definitiv această șiretenie a Diavolului²⁵⁵.

Aici însă apare un punct delicat, care necesită lămurire. Există posibilitatea ca dintr-o cauză nedefinită să se molipsească sufletul nevoitorului celui înaintat duhovnicește și să piardă astfel precizia deosebirii; atunci va crede vedenia sau visul satanic și îl va lua drept dumnezeiesc²⁵⁶.

Exemplele de acest fel ale Sfinților Părinți care au fost amăgiți pentru o clipă și puțin a lipsit să fie distruși definitiv adevăratele seriozitatea acestui amănunt și justifică povețele continue ale Sfinților Bisericii ca în astfel de cazuri să dăm dovadă de mare atenție, deosebire, prudență, cuminenie și reținere, în vederea izbăvirii de cursele bine întinse ale Diavolului²⁵⁷.

²⁵³ Daniil Catunachiotis.

²⁵⁴ Vezi întâmplările din carte.

²⁵⁵ Grigorie Sinaitul, Macarie Egipteanul.

²⁵⁶ Diadoh al Foticeii.

²⁵⁷ Macarie Egipteanul.

Există, de asemenea, încă un punct sensibil care se referă mai mult la mulțimea creștinilor, nu la cei virtuoși și sfinți, ca în cazul trecut. Tulburarea și frica - cum explică Sfinții Părinți - care cuprind sufletul când ni se întâmplă vreo arătare diavolească, apar numai când sufletul este smerit și se consideră pe sine nevrednic de vedenii. Dar omul mândru și cu slavă deșartă e posibil să nu simtă nici frică și nici tulburare, deoarece dorește arătările și se consideră pe sine vrednic de a le vedea²⁵⁸. De aceea și Sfinții Părinți cred că sufletul smerit nu are vedenii²⁵⁹.

Lucrurile sunt și mai grave, desigur, atunci când există nesimțire duhovnicească. În acest caz, omul, din cauza părerii de sine (ideii înalte despre sinele său), este atât de lipsit de autocunoaștere, încât, în timp ce este stăpânit de diferite patimi păcătoase, susține că nu poate să vadă sau să recunoască vreun păcat sau patimă în el. Însă, neputința desăvârșită a unui om de a vedea păcatele sale arată cât de mult stăpânesc acestea înlăuntrul lui, încât au reușit să-i orbească sufletul. Și astfel, pe când în sufletul cuiva împărătesc, de pildă, slava deșartă și mândria, el se consideră și smerit. Părerea de sine e chiar aceasta: handicapul duhovnicesc al sufletului, care nu-l lasă pe om să-și vadă slăbiciunea²⁶⁰. Aceasta, din păcate, în timpurile noastre se observă deseori și la mulți oameni. Adică, în vreme ce nu s-au curățit de patimi - de multe ori, desigur, trăiesc afundați în ele - au vedenii și cred că ele sunt de la Dumnezeu, întrucât ei zic că sunt virtuoși și că nu au înlăuntrul lor lucrările patimilor.

7. Sfinții Părinți au vrut să ne scape de grija cercetării provenienței vedeniei sau a visului revelator și

²⁵⁸ Siluan Athonitul.

²⁵⁹ Siluan Athonitul.

²⁶⁰ Macarie Egipteanul.

totodată să ne salveze din primejdia amăgirii care ne paște mereu. Au ajuns astfel să ne recomande să nu credem în nici o vedenie sau vis revelator, chiar dacă acestea provin de la Dumnezeu - și chiar dacă avem dovezi despre asta. Dimpotrivă, să le izgonim fiind încredințați că Dumnezeu nu Se va mânia, ci încă va încununa prudența, atenția și smerenia noastră²⁶¹.

8. Sfinții Părinți ne lămuresc că cel ce are vederi, vedenii și visuri (adevărate și de la Dumnezeu) nu înseamnă că este evlavios sau credincios sau că a ajuns la sfințenie și la sfârșitul străduinței duhovnicești; căci asemenea visuri și vedenii au avut în timpul Vechiului Testament și oamenii nelegiuți și idolatrii Avimeleh, Faraon, Nabucodonosor, Valaam Magul. Și ne spun că acestea nu sunt ceva important²⁶².

Dumnezeu poate să folosească toate mijloacele, chiar și visurile și vedeniile, ca să-i vorbească omului și să-l mântuiască sau să-i mântuiască pe alții prin el. Nu înseamnă însă că aceasta îl face vrednic pe om sau că reprezintă certificat de sfințenie, căci după cuvântul Domnului, „fericiți sunt cei ce nu au văzut și au crezut”²⁶³. De aceea nu vom fi judecați dacă nu am avut vedenii, ci dacă nu am înfăptuit voia lui Dumnezeu. Astfel, mai importantă este îngrijirea duhovnicească a sufletului, iar nu facerea de minuni ori vederea îngerilor²⁶⁴. Și aceasta pentru că în vremea Celei de-A doua Veniri a Domnului, celor care se vor lăuda cu

²⁶¹ Niçodim Aghioritul, Diadoh al Foticeii, Macarie Egipteanul și Grigorie Sinaitul.

²⁶² Ignatie Briancianinov, Ioan Gură de Aur, P.G.B. 24, p. 59, Anastasie Sinaitul, P.G. 89, 515C – 515A.

²⁶³ Ioan 20, 29.

²⁶⁴ Antonie cel Mare, Isaac Sirul, Pahomie cel Mare.

harurile lor profetice și făcătoare de minuni, și nu cu viețuirea virtuoaasă, Domnul le va răspunde că nu-i cunoaște²⁶⁵. Mai spun Sfinții Părinți că, adeseori, un lucru trimis de Dumnezeu (de pildă, o vedenie) pe mulți i-a vătămat. Domnul vrea să încerce încotro înclină voința noastră liberă. Cel care a văzut ceva în cugetul sau cu simțul său - chiar dacă provine de la Dumnezeu - și îl primește fără să ceară sfatul părinților cu experiență și putere de deosebire, acela cade sau va cădea în amăgire, ca unul ce este naiv²⁶⁶.

9. Sfinții Părinți ne povățuiesc și sfătuiesc să nu dăm nici un chip sau formă lui Dumnezeu în vremea rugăciunii, pentru că aceasta constituie începutul amăgirii. Din contră, să păstrăm mintea lipsită de formă, culoare, alcătuire, imagini, înțelesuri calitative și cantitative, închipuri²⁶⁷. Mai mult ca orice, nu trebuie să ne dedăm, îndeosebi în timpul rugăciunii, la imaginații nălucitoare ale lumii dumnezeiești și cerești. De asemenea, ne recomandă să nu dăm importanță înfățișărilor de lumini, culori, forme, voci, șoapte, melodii sau psalmodieri, miresme ori simțului vreunui îndemn venit de la o putere nevăzută, fie că sunt ele plăcute sau neplăcute, deoarece toate acestea sunt înșelătorii și amăgiri ale Diavolului²⁶⁸.

10. În cazul vedeniei diavolești sau îngerești, recomandă stăpânire de sine, vitejie și adâncă smerenie a cugetului, și nu mândrie, teamă și îngrozire²⁶⁹. Numai în

²⁶⁵ Antonie cel Mare.

²⁶⁶ Grigorie Sinaitul, Macarie Egipteanul.

²⁶⁷ Grigorie Sinaitul, Calist și Ignatie Xanthopol, Macarie Egipteanul, Diadoh al Foticeii, Nil Ascetul, Petru Damaschin etc.

²⁶⁸ Starețul Macarie.

²⁶⁹ Antonie cel Mare, Nicodim Aghioritul, Nil Ascetul, Siluan Athonitul, Iosif Isihastul.

felul acesta vom reuși să nu fim vătămați de experiența aceasta supranaturală, de orice proveniență ar fi ea.

11. Ne previn că primirea cu ușurință a vedeniilor satanice - chiar și în chip de înger - sau credința nesocotită în visuri constituie primejdia uriașe pentru sănătatea și echilibrul trupesc și psihic al omului și pun la îndoială mântuirea sa veșnică. Apariția vătămării definitive și pierderea minților în astfel de cazuri sunt nu numai fenomene posibile, ci și întâmplări tragice obișnuite²⁷⁰.

De altfel, acest adevăr este certificat și de întâmplările - exemplele din această carte.

12. Cercetând în jurul amăgirii, Sfinții Părinți găsesc trei cauze generale de la care vine amăgirea la om: a) mândria; b) invidia diavolilor și c) îngăduința lui Dumnezeu spre învățătură. Cauza mândriei este ușurința minții, cauza invidiei diavolilor este sporirea duhovnicească și cauza îngăduinței spre învățătură a lui Dumnezeu o constituie viața păcătoasă a omului și îndeosebi păcatele trupești. Din cazurile de mai sus, primele două se tămăduiesc când omul urmează povețele mântuitoare ale părinților, se pocăiește, se umilește și încetează să mai dea atenție și să mai dorească visurile și vedeniile. A treia împrejurare, care se referă la căderea în amăgire din îngăduința spre învățătură a lui Dumnezeu datorită păcatelor trupești, este mai greu de vindecat întrucât, pe lângă altele, e nevoie ca omul să părăsească definitiv păcatele trupești²⁷¹.

²⁷⁰ Ioan Scărarul, Grigorie Sinaitul, Maxim Cavescolivitul, Teodor Sfințitul, ucenic al lui Pahomie cel Mare, Sfântul Macarie, Daniil Catunachiotis, Chiril Fileotul, Iosif Isihastul, Simeon Noul Teolog.

²⁷¹ Grigorie Sinaitul, Siluan Athonitul, Nil Ascetul, Ioan Scărarul, Starețul Macarie, Daniil Catunachiotis.

13. Sfinții Părinți povățuiesc și recomandă pentru vindecarea stărilor diavolești și primejdioase ale vedeniilor și visurilor, mai întâi de toate, disprețul și nepăsarea definitivă și desăvârșită față de acestea. În continuare, recomandă rugăciunea inimii²⁷², înainte de somn, care trebuie să fie scurtă, intensă și stăruitoare. Însă, îndeosebi, Sfinții Părinți, fără excepție, recomandă smerita cugetare; care este și singura cale pentru a se izbăvi cineva de multele curse ale Diavolului, după cum s-a arătat în revelația dumnezeiască a lui Antonie cel Mare²⁷³.

²⁷² Nil Ascetul.

²⁷³ Antonie cel Mare.

CUPRINS

Către cititor	5
Prolog.....	9
Prefață la ediția în limba română	12
Introducere.....	15
Texte din Sfânta Scriptură despre visuri, vedenii, profeți mincinoși și amăgire	25
I. Vechiul Testament	25
II. Noul Testament.....	29
Sfântul Antonie.....	32
Sfinții Pahomie și Teodor.....	49
Sfântul Macarie Egipteanul	55
Șase întâmplări despre amăgire	62
1. Năluciri ale diavolului	62
2. Heron.....	63
3. Cel amăgit și fără minte.....	65
4. Monahul cel renegat din Mesopotamia	65
5. Avva Pavel care a fost amăgit	66
6. Pustnicul cel cu slavă deșartă	68
Sfântul Efrem Sirul.....	69
Sfântul Vasile cel Mare	75
Sfântul Grigorie de Nyssa.....	80
Trei întâmplări despre amăgire	84
1. Valent	84
2. Malpa.....	87
3. Asina.....	89
Sfântul Ioan Gură de Aur.....	90
Sfântul Nil Ascetul	95
Sfântul Diadoh al Foticeii.....	101

Șapte întâmplări despre amăgire.....	109
1. Diaconul român	109
2. Amăgirea celui care era să ajungă patriarh	114
3. Amăgirea înfricoșătoare a voinței ascunse.....	116
5. O convertire grea	123
6. Candela Maicii Domnului	127
7. Spovedania nesinceră	129
Sfinții Varsanufie și Ioan	130
Sfântul Ioan Scărarul	138
Sfântul Grigorie Dialogul	144
Alte trei întâmplări despre amăgire	148
1. Diavolul întinde cursă Sfântului Chiril	148
2. Diavolul îl batjocorește pe Isaachie cel închis în peșteră.....	154
3. Amăgirea diavolească a lui Nichita cel închis.....	159
Sfântul Isaac Sirul.....	165
Sfântul Anastasie Sinaitul	186
Antioh, monahul din Galatia.....	189
Două întâmplări despre amăgire	193
1. Ispită și calomnie de la diavoli	193
2. Harul diavolesc al înainte-vederii.....	194
Sfântul Petru Damaschinul	196
Sfântul Simeon Noul Teolog	205
Sfântul Nichita Stithatul	211
Cinci întâmplări de amăgire.....	216
1. Sfântul Petru Atonitul și îngerul întunericului	216
2. Sfântul Pahomie și Hristosul închipuit.....	219
3. Sfântul Nifon și îngerul mincinos	220
4. Invitația înșelătoare a Satanei.....	221
5. Prefacerea Satanei în preot	222
Sfântul Grigorie Sinaitul.....	223
Sfântul Maxim Cavescolivitul	237
Sfinții Calist și Ignatie Xanthopol	241

Alte două întâmplări despre amăgire	248
1. Monahul care a fost salvat dintr-o amăgire înfricoșătoare	248
2. Ucenicul care căuta împlinirea voinței sale.....	250
Sfântul Nicodim Aghioritul	252
Starețul Macarie de la Optina	259
Sfântul Ignatie Briancianinov	268
Sfântul Siluan Athonitul	282
Întâmplări din zilele noastre despre amăgire	290
1. Comorile lui Ali Pașa	290
2. Pășania predicatorului	290
3. O hirotonie săvârșită doar în vis.....	291
4. Un vis le-a distrus zestrea.....	292
5. Pășania unei fete	293
6. Despre cea care își zicea sfântă	294
7. „Sfânta Parascheva“ în vedenii satanice	295
8. „Maica Domnului“ în vedeniile unei tinere	296
Diferiți Sfinți Părinți	299
Sfântul Chiril Fileotul.....	299
Sfântul Marcu Ascetul.....	300
Sfântul Maxim Mărturisitorul	300
Sfântul Iustin Martirul și Filozoful.....	301
Sfântul Teognostie.....	302
Avva Filimon.....	302
Avva Teodor Tibeul	304
Părintele Iosif Isihastul	305
Evagrie Ponticul	306
Câteva întâmplări care stabilesc caracterul și duhul patristic ortodox în legătură cu vedeniile	308
1. Sfântul Atanasie Atonitul	309
2. Sfântul Simon Mirovlitul.....	311
3. Sfânta Pelaghia din Tinos.....	314
4. Sfântul Pahomie și monahii eretici.....	316

5. Avva Olimpie și preotul idolatrilor	317
6. Vedenia avvei Zaharia.....	318
7. „Eu sunt Hristos“	319
8. „Vrei să-L vezi pe Hristos?“	320
9. Sfântul Arsenie cel Mare.....	320
10. Șovăiala avvei Zinon.....	321
11. Sfârșitul avvei Zaharia.....	322
Părintele Daniil Catunachiotis	323
Epilog.....	347

Distribuție
S.C. Egumenița S.R.L.
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galați
tel./fax: 0236-326.730
e-mail: editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Tipărit la
S.C. EURIKA EURODIPS S.R.L.
Galați, Str. Unirii nr. 183
Tel./Fax: 0236.462799
e-mail: evrika@galati.astral.ro

